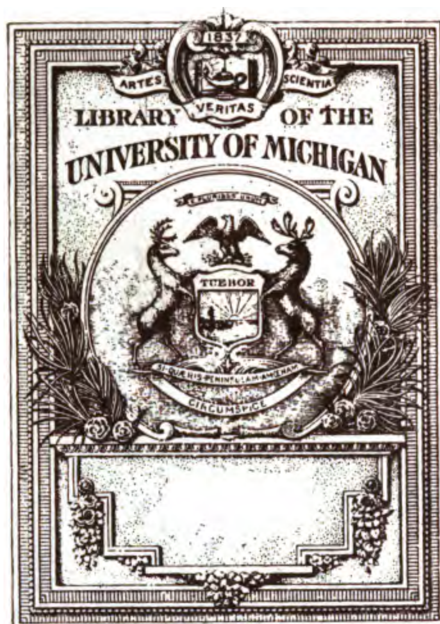

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

HISTORIE
VAN HET
VERBOND
EN DE
SMEEKSCHRIFTEN
DER
NEDERLANDSCHE EDELEN,

TER VERKRIJGINGE VAN VRIJHEID
IN DEN GODSDIENST EN
BURGERSTAAT.

HISTORIE
VAN HET
VERBOND
EN DE
SMEEKSCHRIFTEN
DER
NEDERLANDSCHE EDELEN,
TER VERKRIJGINGE VAN VRIJHEID IN DEN GODSDIENST EN BURGERSTAAT, IN DE JAAREN 1565—1567.

Uit veele oorspronglijke gedenkstukken saamgesteld door

JONA WILLEM TE WATER,

Historieschrijver van Zeeland, Hoogleeraar in de Wijsbegeerte en Vaderlandsche Historie te Middelburg, *Sekretaris van het Zeeuwsche, en Lid van verscheiden andere Genootschappen der Wetenschappen.*

TWEEDE STUK.

TE MIDDELBURG,
Bij PIETER GILLISSEN.
MDCCLXXIX.
1779

BERICHT

AAN DEN

LEZER.

Sedert de uitgave van het eerste ſtuk, kreeg ik, door de vriendlijkheid van verſcheiden hoogaanzienlijke en geſchiedkundige Heeren, een' grooten toevoer van aanmerkelijke ſchriften, die veel lichts verſpreiden over de Perſoonen en Geſlachten der Verbonden Edelen. In betuige Hun, hier, bij voorraad, mijne dankbaarheid; en zal, in 't vervolg, 'er nader verſlag van geven. Dan, hier door is veroorzaakt, dat dit werk breeder uitloope, dan mijn beſtek was. Het derde ſtuk, voor 't grootſte deel reeds afgedrukt, zou te gelijk met dit tweede in 't licht gekomen zijn; doch ik ben daar in verhinderd. Een' geruimen tijd werdt mij, door verdrietige om-

ſtan-

ſtandigheden, de lust benomen; en nu ontbreekt mij de tijd, door mijne op handen zijnde veranderinge van woonplaatſe, om het overige van dit werk afteſchrijven. In het derde ſtuk zullen, behalven het vervolg van het tiende hoofdſtuk, en de bijlaagen; ook geplaatst worden de verbeteringen en vermeerderingen, tot het eerſte ſtuk behoorende, en mij door anderen medegedeeld. Soortgelijke over dit tweede ſtuk te ontfangen, om dezelve aan mijne Landgenooten te konnen mededeelen, zal mij zeer aangenaam zijn, en op nieuw verplichten. Vaar wel.

HISTORIE

VAN HET

VERBOND

EN

DE SMEEKSCHRIFTEN

DER

EDELEN.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Vergadering der Edelen te Dendermonde, en binnen Amsterdam. Verzoekschrift der Hervormden, met aanbiedinge van dertig tonnen gouds. Derzelver verdedigschrift. De Bondgenooten beginnen verdeeld te worden. Brederode doet een nieuw smeekschrift aan de Hertogin overhandigen; doch zonder vrucht. Deerlijk verval van 't Bondgenootschap. Sommi-

mige Edelen beginnen zich tot de wapenen te wenden. Hier toe strekte ook hunne nadere verbintenis, ter opbrenginge van zekere geldsommen, welke echter geen groot gevolg hadt. Uitslag van dit aanzienlijk Bondgenootschap.

§ I. *Vergadering der Edelen te Dendermonde.* De onstandvastigheid van het Hof, de schennis van het verdrag, onlangs door de Landvoogdesse met de verbonden Edelen gemaakt, en de steeds vermeerderende gevaaren, deeden de voornaamste Heeren in Nederland bedacht zijn op eene nadere bijeenkomste. Hier toe werdt Dendermonde, tusschen Antwerpen en Gent gelegen, verkozen, waarschijnlijk door den Graave van Egmond, aan wien de bepaling der zamelplaats overgelaten was. Alleenlijk werdt Brussel uitgezonderd, om dat Graaf Lodewijk van Nassau, wien de Hertogin bevolen hadt zich naar Duitschland te begeven, binnen die stad niet dorst komen (a). De Prins van Oranje en de Graaf van Hoorne ontboden Egmond, naar Dendermonde, tegen

(a) BURGUNDIUS *Historiae Belgicae lib. III. pag.* 285.

gen den derden van wijnmaand 's jaars 1568 (b). Toen lieten zich, aldaar, ook vinden de Graaven van Hoogstraten en Nassau, en de voornaamste Bondgenooten (c), van welken uitdrukkelijk gemeld wordt Jan van Montignij, Heer van Vilers (d). Deze vergadering der Heeren en Edelen, te Dendermonde, was in alle stilte belegd, en geschiedde zeer heimelijk: het klein getal der genen, waar uit dezelve bestond, kon veel toebrengen, om ze buiten gerucht te houden. De Landvoogdes bleef 'er,

(b) VAN METEREN Nederlandsche Historie II boek, bl. 47, met wien anderen, in de tijdsbepalinge, overeenstemmen. Doch HOPPERUS, *Recueil et memorial des troublés des Pays Bas IV part. chap. VI*, *pag.* 112, noemt den *vierden* October, en BURGUNDIUS *l. c.* den *tweeden* October. P. HEUTERUS *rerum Austriaco- Belgic. lib. XVII cap. VII*, *pag.* 421, is een geheel jaar mis, en brengt deze vergaderinge te Dendermonde tot 1567. In de beschuldigingen tegen de Graaven van Egmond en Hoorne wordt zij gebragt tot *December* 1566 of *Januarij* 1566 [1567]; welken misslag Hoorne niet onaangeroerd gelaten heeft. Zie Proces van Egmond bl. 649, en BOR Nederl. Oorlogen IV boek, bl. 134, 143.

(c) BURGUNDIUS *l. c.*

(d) VAN DER HAER *de initiis tumultuum Belgicorum lib. II*, *pag.* 313.

echter, niet onkundig van: vol vreeze zijnde, bediende zij zich te meer van meenigvuldige verspieders, die alle pogingen aanwendden, om haar de geheimste aanslagen te konnen ontdekken.

Aanleiding daar toe. Het schrijven van Montignij.

De aanleiding tot deze bijeenkomste werdt, gedeeltelijk, geboren uit het schrijven van den Baron van Montignij (e), die aan zijn' broeder, den Graave van Hoorne, uit Spanje bericht toezondt van 's Konings ongenoegen over de Nederlandsche beroerten (f). In dezen brief, die vrijmoediger kon wezen, om dat hij geheimer zou zijn, meldde hij veele dingen, die, te voren, met groote voorzichtigheid verzwegen waren. Hij beklaagt zich, dat men hem en den Markgraave gehoor bij den Koning weigerde, na dat zij reeds zoo veele maanden in Spanje geweest zijn; en dat zij zelden toegelaten wierden tot eenige onderhande-

lin-

(e) THUANUS *Histor. lib. XL*, *pag.* 810, maakt ook gewag der brieven van den Markgraave van Bergen. Zij zijn mij nergens voorgekomen; doch uit BENTIVOGLIO blijkt, dat Montignij, nu, ook in naam van den Markgraave, geschreven hebbe.

(f) Proces van den Graave van Egmond, bl. 648.

linge met de amptlieden, wier antwoorden dagelijks noch twijfelachtiger, dat is klaarer tegen de belangen der Nederlanderen, werden. Aan het *Compromis* gaf men den naam van samenzweringe, aan het Smeekschrift dien van samenspanninge, en aan de beroerten onder 't gemeene volk dien van openbaare weêrspalt. 'Er was dan niet aan te twijfelen, of dit alles zou met de wapenen gewroken worden. De Nederlanders zelven worden nu tegen Nederland toegerust; maar de toeleg is, zich meest van vreemdelingen, vooral de Spanjaarden, te bedienen. De grootste gramschap is tegen de grootste hoofden, als die geloofd worden het kwaad, heimelijk, allermeest gevoed te hebben. Granvelle zegepraalt over de tegenwoordige beroerten, en beroemt zich, dat zij niet voorgevallen zouden zijn, zoo hij in Nederland gebleven was. Hij raadt den Koning, nu, tot geweld, en om met een leger herwaards te komen. De schoone gelegenheid, om de Nederlanders van hunne voorrechten te berooven, moest niet verwaarloosd worden. Was hun eenmaal door de wapenen een toom in den mond gelegd, zij konden gemaklijk, in vervolg

 van

van tijd, beteugeld worden. Deze zijne voorslagen werden gretig aangenomen. De verwaandheid van dit volk is bekend; en de Spanjaards, welker voorrechten naauw beperkt zijn, zijn nijdig op de vrijheid der Nederlanderen, en zouden gaarne, zoo zij konden, hen aan zich onderworpen maken. Dewijl dit niet, dan door middel van geweld, geschieden kan, wil men hier toe toevlucht nemen. Dit is de wolk, die nu de Nederlanden dreigt; en de storm daar van zal, misschien eerder dan men meent, uitbarsten. Montignij besloot zijn' brief, die hier groote vreeze veroorzaakte, met deze aanmerkelijke woorden: "De geen, die denzelven voorziet, geeft 'er bericht van; en de geen, die daar van verwittigd is, gaa hem onbeschroomd tegen, of ontwijke hem met groote voorzichtigheid. Wat ons twee, die hier zijn, aangaat, God geve, dat, gelijk onze komst ongelukkig geweest is, onze wederkeering niet ongelukkiger zij" (g). Elk begrijpt, dat zoodanige taal diep in het gemoed van vrijheidlievende Nederlanderen moest ingaan.

Doch

(g) BENTIVOGLIO Historie der Nederlandsche oorlogen I deel III boek, bl. 56, 57.

Doch allermeest gaven twee brieven van Francisko d'Alava, Spaanschen afgezant aan het Hof van Frankrijk, door hem aan de Hertoginne van Parma in oogstmaand geschreven, gelegenheid aan de Heeren en verbonden Edelen, om onderling zulke maatregelen te nemen, als zij noodig oordeelden voor hun bijzonder belang en 's lands algemeen welvaren. Eenigen hebben gedacht (h), dat men, met reden, aan de echtheid van deze brieven kon twijfelen, en de Bondgenooten verdenken, dat zij, aan vergiffenis wanhopende en het volk noch meer zoekende te beroeren, dezelven verdicht hadden. Veelen geloofden, dat het een vond van Oranje was (i). Anderen hielden voor zeker, dat Marnix, als een meester in zulke kunstgreepen, deze brieven verdicht hadde, om den Edelen alle hope op 's Konings gunste te ontnemen, en hen tot het aannemen der wapenen te bewegen (k). Alle welke losse gissingen

Brieven van Alava.

Zij zijn echt.

 en

(h) Bij STRADA *de bello Belgico dec. I. lib. V, pag.* 277, die dit evenwel in 't midden laat.

(i) Bij BENTIVOGLIO I deel III boek, bl. 58.

(k) Bij HEUTERUS *lib. XVII cap. VII, pag.* 421.

en ongegronde verdenkingen volstrekt geen geloof verdienen. Zouden Oranje, Egmond en Hoorne, zoo onbeschaamd geweest zijn, om zich telkens daar op vrijmoediglijk (l) te beroepen? Zou dit bedrog niet spoedig ontdekt zijn? En echter schreef de Landvoogdes, den twaalfden van slachtmaand, aan den Koning, dat zij, nopens het afzenden en onderscheppen der Brieven van Alva, geene zekerheid bekomen hadde; gelijk STRADA (m) aanteekent. De Hertogin onderhieldt Alva over zijne brieven: wat hij antwoordde, is onzeker, doch hij zondt kort daarna een' van zijne geheimschrijveren naar Spanje, die, na voorgaand onderzoek, op 's Konings last, onthalsd is (n). Hier uit schijnt men, met grond, te mogen besluiten, dat over deze brieven, in Spanje, vrij veel te doen was. Ook heeft de Landvoogdes, eindelijk, bekend die brieven ontfangen te hebben; doch te gelijk staande gehouden, dat de meening daar van geheel anders was, dan

(l) In hunne verantwoordingen ten jaare 1568.

(m) *Lib. V, pag.* 277.

(n) HEUTERUS *l. c.*

dan de Heeren oordeelden (o). Er zal te minder kwaad vermoeden zijn belangende de echtheid van die brieven, wanneer wij hunnen inhoud, waar van zoo aanstonds, vergelijken met de mondelijke gesprekken, welke Alava, in tegenwoordigheid van Balduinus, te Parijs, met Montignij gehad heeft. Want, naar het verhaal van CHEUTERUS (p), zeide die Spaansche gezant, met Montignij over tafel zittende, dat men de beroerders der beroerten in Nederland moest behandelen als schuldigen aan de misdaad van gekwetste oppermogendheid, en hen met den dood straffen. Het was niet duister, op wien hij het oog hadde. Montignij, verschrikt door zoo eene taal, bereidt zich, na den maaltyd, met Balduinus, wat hem te doen stond, naar Spanje te reizen, of te Parijs te blijven. Balduinus poogde hem het laatste smaaklijk te maken, naardien de Hertogin, vermoedelijk, op soortgelijken toon aan den Koning geschreven hadt, en hij ook niet, dan met oogschijnlijk levens gevaar, de reize naar Span-

(o) BOR Nederl. oorlogen II boek, bl. 77. BURGUNDIUS *lib. III, pag.* 289.

(p) *Lib. XVI cap. XII, pag.* 401.

Spanje kon voortzetten. De uitkomst toonde, naderhand, de wijsheid van dezen raad. Montignij was evenwel van begrip, dat hij niet welvoeglijk zich ziek kon veinzen, en veel minder naar Nederland wederkeeren, zonder last der Landvoogdesse, op wier bevel hij het gezantschap naar Spanje, nevens den Markgraave van Bergen, die hem haast volgen zou, ondernomen hadt.

Hun inhoud. De inhoud der brieven van Alava, welken Oranje onderschepte (q), of waar van hij, zoo anderen (r) willen, de afschriften [illegible] wist [illegible]

(q) BURGUNDIUS *lib. III*, *pag.* 284, schrijft, dat de Prins eenigen in Frankrijk hadde, die de postrijders, uit Spanje komende, aanhielden, van hunne brieven ontzetteden en van 't leven beroofden; door welk middel Oranje de brieven van Alava ook bekwam. Men vergelijke STRADA *lib. V*, *pag.* 281, naar wiens verhaal, die Vorst zich beroemde, dat de Koning geen woord sprak, of het werdt hem getrouwlijk aangediend in Nederland; dat hem deze geheime verstandhouding wel veel gelds kostte, doch dat men zijn geld nooit nuttiger kon besteden, naardien dit de wijsgeerte der Vorsten is, de geheimste raadslagen van anderen uittevorschen.

(r) BOR II boek, bl. 76. WAGENAAR Vaderl. Historie VI deel, 195.

wist te krijgen, liep hoofdzakelijk (s) hier op uit; "Alle veranderingen in Nederland geschiedden niet zonder heimelijke verstandhoudinge van de drie Heeren, van wien al het kwaad kwam. De Hertogin hadt dit zeer wel aangemerkt, en Alava was niet in gebreke gebleven, den Koning hier van te verwittigen. Men moest hun, echter, geen kwaad gelaat toonen, maar veel eer verzekeringe van 's Konings gunste doen, die, op zijnen tijd, hen wel naar verdiensten beloonen zou. Op hulpe uit Frankrijk was geen staat (t) te maken, doordien de Hugenooten hier sterk waren en 't hoofd opstaken. De drie Heeren, Oranje, Egmond en Hoorne, moesten bedektelijk en met omzichtigheid behandeld worden. De Koning keurde het gedrag der

(s) De brieven van Alava zijn geheel te lezen bij LE PETIT *Chron. de Holl. & Zelande livr. IX, pag.* 126—129, BOR II boek, bl 77. 78, en bij GIJSIUS oorsprong en voortgang der Nederl. beroerten (Delft 1626.) bl. 233—249, die, op deze tijden, BOR zeer getrouw volgt.

(t) Men schijnt juist het tegendeel te moeten stellen, indien wij STRADA raadplegen, die, *Lib. V pag.* 277, den korten inhoud van deze brieven opgeeft, en noch eenige dingen meldt, hier boven niet aangeroerd.

der Landvoogdesse goed, en hoopte, door haar wijs beleid, zijn oogmerk te bereiken (u), om deze Landen aan zijne vol- [illegible] strekt- [illegible]

(u) Op dit schrijven van Alava schijnt MARNIX, of wie anders de opsteller geweest is, het oog gehad te hebben, in het Latijnsch werkje, *Admonitio ad orbis terrae Principes &c. pag.* 26, 27. Men vindt bij PONTANUS, *Historiae Gelricae lib. XIV pag.* 895, 896, dat Koning Filips, omtrent dezen tijd, op raad van Granvelle, een ontwerp zou gesmeed hebben, om alle de Nederlanden tot een Koningrijk te verheffen: Brussel kon de hoofd- en hofstad zijn; de burgerlijke Overheid zou waken voor den Katholijken Godsdienst, doch de naam van Inquisitie moest niet genoemd worden; de Koning zou een zeker aantal van Geestelijken aanstellen; den breeden Raad in de steden afschaffen; in elke stad een Stedehouder hebben; eenige kasteelen en een wapenhuis te Mechelen doen oprechten; een vloot van dertig schepen, op kosten der kooplieden, in gereedheid houden; vreemd Krijgsvolk in de voornaamste plaatsen invoeren; door dit geheele Koningrijk dezelve regeringswijze, voorrechten, Godsdienst, gewigten en munte doen stand grijpen; sommige nieuwe rechten en vrijheden aan den koophandel vergunnen; eene algemeene vergiffenis aan allen verleenen, die wegens de beroerten uit het land geweken waren; de hoofden der oproerigen konden matiglijk gestraft worden. H. LANGUETUS, *epistolarum secretarum lib. I, ep. XV & XVI, pag.* 39, 41, trekt de echtheid van dit ontwerp, welk ten jaare 1567 gedrukt in 't licht kwam, zeer in twijfel, en noemt het *scriptum satis ineptum*,

ftrekte heerfchappije te onderwerpen, gelijk hij voorlang begeerde, en waar toe zijne voorzaaten nimmer hadden konnen geraken. De Markgraaf van Bergen en de Heer van Montignij werden, in Spanje, ook vriendelijk behandeld, doch uit loosheid en met vooruitzicht, dat zij, zoo min als Renard, fpoedig naar Nederland wederkeeren zouden. Men twistte onder de voornaamften in Spanje, of Filips in perfoon naar deze gewesten behoorde te komen, fchoon zij eensgezind waren nopens het ftraffen der Nederlanderen. De Koning hadt, na lang beraad, befloten, zich herwaards te fpoeden met het noodige krijgsvolk".

Het verhandelde door de Heeren te Dendermonde.

De tijdige ontdekking van deze brieven bragt de Heeren en verbonden Edelen te Dendermonde, alwaar zij in veele onderhandelingen traden. Wat hier beraadflaagd en befloten zij, is niet volkomen zeker. De Hertogin zelve fchreef aan den Koning, dat zij niet in 't zekere wist, welke zaken te Dendermonde behandeld waren, behalven dat Oranje, Egmond, Hoorne en Lodewijk van Nasfau zich zeer te onvreden hielden, de laatfte vooral, om

dat

dat zij aan Oranje geschreven hadt, dat zijn broeder naar Duitschland moest vertrekken (v). Men nam, volgens het verhaal van STRADA (w), in overweginge, of en op hoedanige wijze Filips en zijn leger van de Nederlandsche grenzen konden geweerd worden. Zou men geweld met geweld te keer gaan? Dit behaagde sommigen, doch kwam anderen voor, een openbaar bewijs van ongehoorzaamheid te zullen zijn, en onzeker in de uitkomst. Evenwel was het gevaarlijk, den Koning binnen te laten komen, op wiens genade nu niet langer te tellen was. Men moest, derhalven, deze gewesten ontruimen of een' anderen Heer aannemen, onder wien men veiliglijk leven kon. Dit laatste scheen meest aannemelijk, en hier toe deedt zich eene schoone gelegenheid op. Keizer Maximiliaan hadt zich aangeboden ter beslissinge van de Nederlandsche twisten. Het zou minder hatelijk zijn, het bewind dezer gewesten den Keizer op te dragen, dan toegang aan Filips te weigeren; vooral, om dat men dus niet

(v) HOPPERUS *IV part. chap. VI, pag.* 112.

(w) *Lib. V, pag.* 277, 278.

niet buiten het huis van Oostenrijk gaan zou, en den Keizer, indien hij dezen voorslag al niet goedkeurde, althans nader aan de Nederlanden kon verbinden, om hun voorspraak bij den Koning te blijven. — Lodewijk van Nassau, in 't bijzonder, scheen daar henen te willen, dat men eerst geld moest verzamelen, waar voor hij, in korten tijd, vier duizend ruiters en veertig vaandelen voetvolk, uit Duitschland, herwaards wilde brengen, en te gelijk hulpe zoeken bij den Keurvorst van Saxen, die nu, op 's Keizers bevel, Gotha bezet hield. Men moest, naar zijne gedachten, niet zorgeloos blijven in zulk oogschijnlijk gevaar; 's Konings macht was te vreezen, doch beloofde hem de zekere overwinninge niet; veele Edelen zouden hun toevallen, en zich schamen de wapenen tegen de vrijheid te dragen; in allen gevalle, het was grooter eer, in den krijg te sneuvelen, dan op eene smadelijke wijze door beuls handen om te komen. Zoo sprak Nassau, en anderen met hem (x). — De Prins van Oranje, *Gevoelen van L. van Nassau.* *Oordeel van Oranje.*

(x) BURGUNDIUS *lib. III*, *pag.* 286, 287. VAN DER HAER *lib. II*, *pag.* 313. — BENTI-

na bericht gegeven te hebben van de brieven, door Montignij en Alava geschreven, deedt de Heeren opmerken, dat zij, door de Landvoogdesse, met zachte woorden, om den tuin geleid werden, op dat zij, onder schijn van vriendelijkheid, te zekerer in 't net kwamen. Hij hadt voorgenomen, zich uit voorzichtigheid naar elders te begeven, en der woede te ontwijken. Het was, zijns oordeels, in deze tijdsomstandigheden veiligst, de eene of andere Provincie voor zich te verzekeren. Aan hulpe zou het hun niet ontbreken. Niemand der Vorsten was den Koning zoo zeer toegedaan, of hij zou met genoegen zien, dat de macht en grootheid van Filips, waar voor geheel Europa vreesde, door een burgerlijken oorlog geknakt werden. Franschen en Duitschers zouden hier toe gereedelijk de hand bieden. De Prins bemerkte, dat 'er nu niet langer eenige hope op 's Konings gunste overbleve. Anderen kon-

TIVOGLIO, I deel III boek, bl. 59, meldt, dat Hoorne en Nassau van dezelfde meeninge waren, *uit oorzaak van de gelijkheid van hunne wreede en verwaande natuur*. Dit getuigenis ademt niets van den geest der zachtmoedigheid.

konden doen, wat zij goedvonden. Hij was niet gezind, zijn leven met moedwil te wagen. Alle die vleijerijen van het Hof voorspelden veel kwaads. Hij zou zich veiliger, bij zijne afwezigheid, dan in eene gevangenis, konnen verdedigen (y). Het kwam hem echter niet goed voor, terstond in de wapenen te komen; alleenlijk riedt hij, dat men zich hier toe bereidvaardig zou houden, naar de aanteekeninge van BENTIVOGLIO (z), die den *Prins* deze taal, in de vergaderinge te Dendermonde, doet spreken: „Wij konnen noch behooren nu de eersten te zijn in den oorlog te beginnen. Wij konnen niet, om dat wij op dezen tijd al te onvoorzien zijn van krijgsvolk. Wij behooren niet, vermits tot hier toe ons de vereischte middelen ontbreken, om het verzamelen daar van voor eene eerlijke daad te doen doorgaan. Het geloofsonderzoek is reeds weggenomen; de plakaaten zijn vernietigd; men geniet in 't stuk van Godsdienst zoo veel vrijheids, als genoeg is. *zijne redenvoering.*

(y) BURGUNDIUS *lib. III, pag.* 285, 286, 289.

(z) I Deel III boek, bl. 59, 60.

En wat aangaat het aannemen van krijgsvolk door de Landvoogdesse, de beroerten van 't volk, die haar tot dit besluit gedwongen hebben, zijn, om de waarheid te zeggen, al te groot of ten minsten ontijdig geweest, en hebben ons genoodzaakt dit te verdragen. Doch deze krijgslieden zijn bijna allen onze landgenooten; voor hun hebben wij, derhalven, weinig te vreezen. Wij moeten dan rechtmatiger oorzaken voor het aannemen van wapenen verwachten, die reeds, naar mijn oordeel, voor handen zijn. Zullen wij ooit gelooven, dat de Spanjaards zich zullen konnen matigen? hunne verwaandheid en hoogmoed is onbekwaam tot bezadigdheid. Zij willen eene onbepaalde heerschappije in Nederland, gelijk zij in Spanje hebben. Granvelle en de Hertog van Alva, met bijna alle de overigen van den Raad, drukken den Koning zoodanige gevoelens meer en meer in. Wij zullen, derhalven, welhaast vreemde heiren naar deze landschappen zien voeren. Dan zal 't een bekwaame tijd zijn, om onze heirkrachten op de been te brengen; dan zullen onze landgenooten en nabuurige volken, met groote gezwindheid, toe-

toeschieten. Dat wij ons derhalven, van deze uure af, tot dit besluit bereiden, en den noodigen toestel verzorgen: hier, met te toonen, dat de Spanjaards niet alleen voorhebben, het gewetensonderzoek en de plakaaten, met geweld, te herroepen, maar ook de heerschappije van Spanje in Nederland intevoeren; en buiten, met aantewijzen, dat, als zij onze landschappen onder het juk zullen gebragt hebben, onze nabuuren *insgelijks te meer daar voor te* vreezen hebben. Midlerwijl moeten wij op niemand vertrouwen. De gramschap der Vorsten wordt grooter, hoe meer zij zich bedekken. En wie kan beter openbaren, dat men, in Spanje, eene groote en verborgen veinzinge tegen ons gebruike, dan een geboren Spanjaard, die een Gezant is, en aan wien 's Konings verborgenste gedachten, zoo veel de zaken van Nederland aangaat, bekend zijn? Ziet men niet, dat zijn brief vol van vuur en staal tegen de Nederlanderen zij? en meest tegen ons, die hier de grootste voorrechten genieten? Blijven wij bijzonderlijk gedachtig aan 't gene wij op andere tijden verhandeld hebben, en waar van wij, op nieuw, in

deze onze tegenwoordige bijeenkomfte handelen. Men zal drijven, dat dit alles booze en wreede handelingen zijn, en dat zulks alleenlijk gedacht te hebben genoeg zij om daar in gevallen te zijn". — Oranje begreep zeer wel, van welk groot aanbelang het ware, dat Egmond, een dapper veldoverfte, en die in Vlaanderen veel vermogen hadt, de vergaderinge te Dendermonde bijwoonde, en in zijn gevoelen overgehaald wierde (a). Doch dit laatfte mislukte: want Egmond verklaarde rondelijk, geen grooter eer te kennen, dan het leven voor zijn' Vorst te wagen, en geen grooter fchande, dan zich fchuldig te maken aan trouwloosheid. Door het ftillen der beroerten was 's Konings gunst best te winnen: dus begrepen het ook de meeste Edelen. Anderen konden doen naar hun welbehagen, hij verkoos zijne hope te ftellen op 's Konings goedgunftigheid, van welke hij weleer zoo veele blijken ontfing. Vrouw en kinderen te verlaten, en als balling buiten het land te zwerven, kon

Egmond verfchilt van hun.

(a) Vergelijk J. B. DE TASSIS *commentariorum de tumultibus Belgicis fui temporis lib I., pag.* 135.

kon hem niet behagen. Zijn welvaart hing enkel van den Koning af, wiens onverzoenlijken haat hij zich en den zijnen niet op den hals wilde halen. Het was niet te vermoeden, dat de Koning, wiens genegenheid hij zelfs verdiend hadt door de behaalde overwinningen, hem zoo flecht beloonen zou. Aan 't fchrijven van Alarva floeg Egmond weinig geloofs, naardien het niet te denken was, dat hij juist alleen de geheime aanflagen van den Koning wiste. Uit het fchrijven van Montignij bleek wel, dat Filips, en met reden, toornig was, doch geenzins, dat hij den Heeren ongenegen was, welken hij, met zoo groote vriendlijkheid, tot hunnen plicht vermaand hadt (b). Zelfs zou Egmond, gelijk men wil (c), deze taal gevoerd hebben: „Welke roekeloosheid zou het voor ons zijn, zoo wij ons wilden roeren! waar is het volk? waar het geld? waar hope om 't zelve te bekomen? misfchien van den Adel, die daar van geheel uitgeput is? of van 't gemeene volk, dat de kerken zoo on-

(b) BURGUNDIUS *lib. III*, *pag.* 287—289.

(c) BENTIVOGLIO I deel III boek, bl. 60, 61.

onbetamelijk geschonden en de altaaren geplonderd heeft? want men moet deze misdaaden aan het schuim van volk, en niet aan waare burgeren, toeschrijven. De aanzienlijkste burgers in de steden zullen niet, ten zij in den uiterften nood, zich tot het aanslaan der wapenen laten vervoeren. Weten wij ook niet, hoe groot de wispelturigheid der meenigte zij? Het gemeen wordt, in een oogenblik, van strijdige hartstochten herwaards en derwaards gedreven, en beraadt zich altijd met de roekeloosheid of de flaauwmoedigheid. Wat de hope en 't vertrouwen op de nabuuren aangaat, wij moeten gelooven, dat zij, meer op hun eigen dan op ons voordeel ziende, eerder de krachten der Spaansche kroon vreezen zullen, dan dezelve tergen. Zal het, derhalven, niet beter zijn, dat wij 's Konings gramschap trachten te verzachten, en met alle naarstigheid de geheugenis der voorgevallen wanordeningen uittewisschen, op dat hij voortaan zijne genegenheid, op nieuw, tot deze landschappen en ons in 't bijzonder wende? De Koning heeft, waarlijk, niet dan al te groote reden, om over de nieuwigheden, die gebeurd zijn, vergramd

gramd te wezen. En hoewel de schuld daar van meer aan den tijd, dan aan ons, moet toegeschreven worden, wie kan echter ontkennen, dat de Edelen van hunne zijde ook veele daaden van groote ongebondenheid bedreven hebben? Deze laatste baldaadigheden van 't gemeen tegen de kerken zijn de maat zoo verre te buiten gegaan, dat het geen wonder zij, indien men in Spanje gemeenlijk geoordeeld heeft, dat onze *Stadhouders der landschappen* dezelve niet naar vermogen wilden beletten. De Koning hadt dus reden, zich hier over eenigzins gevoelig te toonen. Doch zijn eigen dienst en nuttigheid, meer dan onze welstand, doet mij gelooven, dat de Koning zulks door geen vreemd leger doen zal, noch met geweld de Spaansche heerschappije in Nederland invoeren. De Vorsten moeten niet aan onzekere uitgangen van het geweld bevelen, 't gene zij, door bezadigdheid, in 't zekere verkrijgen konnen. Ik wete, welke de gevoelens van den Koning waren nopens de zaken van Nederland, toen ik in Spanje was; en ik kan niet denken, dat hij zich daar van, door

de bijzondere driften van onze vijanden, heeft laten aftrekken. Ik wete, dat Granvelle en de Hertog van Alva zoodanigen zijn; en misschien heeft Alava, als dusdanig, ook met grooten ijver uit Parijs geschreven. Den brief van Montignij achte ik niet veel, om dat hij, mijns oordeels, meer op schijnbaare dan waare bedreigingen gegrond is. Mijn gevoelen is dan, dat wij, door alle middelen, 's lands ruste moeten bevorderen; dit is dienstig, niet alleenlijk voor den Koning, maar ook voor deze landschappen en ons zelven. Zoo wij dit doen, de Koning zal geene vreemde heirlegers zenden, noch eenig geweld tegen onze heerschappije gebruiken. Wijders, de Spanjaarden weten wel, waar Nederland is, en de blindsten zelven in den haat tegen ons weten in dien Raad ook wel, dat men, hier, met gebeden gebiedt, en gehoorzaamt, om dat men wil. — "Egmond keerde, van Dendermonde, spoedig te rug naar Brussel, en tot de Landvoogdesse, welke hem poogde gerust te stellen, en wijders uittehooren, wat men te Dendermonde beraadslaagd en besloten hadde,

waar

waar omtrent hij zoo veel openbaarde, als hij noodig oordeelde (d).— Indien men op alle deze verhaalen, nopens het gedrag van Egmond, moet staat maken, blijkt daar uit de ongegrondheid der beschuldiginge tegen hem, als of hij zich in 't geheel niet zou verzet hebben tegen den voorslag te Dendermonde, strekkende tot het werven van krijgsvolk en aannemen der wapenen, indien de Koning met een leger in Nederland wilde komen. *Doch* op welke beschuldiginge Egmond antwoordde, dat men, hier, vooral bijeengekomen was, om over de meergemelde brieven te raadplegen, zijnde de voorslag van Lodewijk van Nassau van de hand gewezen (e). Of de Heer van Vilers, Jan van Montignij, den Graave van Egmond beschuldigd hebbe, dat hij de gesprekken en aanslagen van den Prins, in

 deze

(d) BURGUNDIUS *lib. III*, *pag.* 289, 290.— Wat Egmond, naderhand, over het verhandelde te Dendermonde enz. aan Mansfeld geschreven en tot antwoord gekregen hebbe, wordt omstandig verhaald door STRADA *lib. V*, *pag.* 278—280.

(e) Proces van Egmond bl. 649, art. XLVI. en XLVII, en in de Fransche uitgave [te Amsterdam 1753.] *pag.* 44, 73—76. Men vergelijke hier mede STRADA *lib. VII*, *pag.* 390.

deze vergaderinge, zou goedgekeurd hebben, doch bij zijn' dood betuigd, dat hij Egmond hier mede valschlijk beticht hadde, gelijk VAN DER HAER (f) meldt, wil ik liefst in 't midden laten.— Zekerer is 't, dat de Graaf van Hoorne, naderhand verklaard heeft, dat in de bijeenkomste te Dendermonde, welke niet langer dan vier of vijf uuren duurde, niet beraadslaagd was, volk te verzamelen en den Koning te wederstaan. Hij hadt zich, aldaar, laten vinden, om te spreken over den brief van zijn' broeder Montignij, de zaken van Doornik, de brieven van Alava, en het vertrekken van den Prinse naar Holland. Hoorne hadt zich niet laten overhalen, om de plaatse van Oranje, geduurende deszelven afwezigheid, te Antwerpen te vervangen, en verklaarde zelfs, zich gaarne te willen ontslaan van het bewind te Doornik, waar over hij klaagde in zulke moeilijkheden geraakt te zijn. Op de brieven van Alava was besloten, dat men in 's Konings dienst behoorde te volharden, zonder zich door Alava te

Bericht van Hoorne, over de besluiten, hier genomen.

(f) *Lib. II, pag.* 313.

te laten verschrikken, van wiens schrijven der Hertoginne, en, was 't noodig, den Koning, bericht zou gegeven worden. Aan Montignij, zou op zijn' brief geantwoord worden, dat het onmogelijk was te voorzien tegen de ongeregeldheden, in Nederland sedert zijn vertrek naar Spanje voorgevallen, ten zij de Koning de vergaderinge der algemeene Staaten toeliet, of zelf in 't land kwam, uit hoofde der verzekeringe, aan *de verbonden Edelen* gegeven, en der onderhandelingen met eenige steden. Behalven deze punten was te Dendermonde, zoo veel Hoorne wist, niets verhandeld en vastgesteld (g).— Volgens het schrijven *van Oranje* (h), zou men niet bevinden, dat te Dendermonde gehandeld zij om 's Konings komste te beletten, doch wel over de brieven van Alava. Die Vorst laat zich niet verder uit over deze vergaderinge, waar toe hij, ongetwijfeld, wijze redenen zal gehad hebben.— De Graaf van Hoogstraten, die meest met Oranje in gevoelens overeenkwam (i), zeide alleenlijk,

En van Hoogstraten.

(g) BOR IV boek, bl. 143.
(h) Verantwoording 1568, bl. 61.
(i) BENTIVOGLIO I deel III boek, bl. 60.

lijk, dat het geen ſchijn hadde, dat hij, met Oranje en anderen, te Dendermonde, op het aannemen der wapenen tegen den Koning zou gedacht hebben; wiens komste hij ernstelijk begeerde, en voor wiens dienst hij lijf en goed wilde wagen; en indien zij zoodanig beſluit genomen hadden, zij zouden niet verzuimd hebben de middelen te gebruiken, die dikwijls voor handen geweest waren, ten minſten tot verzekerdheid van hunne perſoonen (k).

Men kan uit dit alles, met vrij groote waarſchijnlijkheid, opmaken, welke zaken de Heeren te Dendermonde onledig hielden, en waar henen hunne onderhandelingen liepen. Hier ontdekten zich, op nieuw, het voorzichtig beleid van Oranje, de ſtaatkunde van Hoorne, de heldenmoed van Nasſau, de beſchroomdheid van Egmond, de vrijheidliefde der Bondgenooten.

Nieuw plakaat der Hertoginne. De Hertogin ſcheen, echter, zich hier aan weinig te bekreunen, nademaal zij, omtrent dezen tijd, den achtſten van wijnmaand, een ſcherp plakaat liet afkondigen, waar bij aan alle predikers en leeraars, in deze

(k) BOR IV boek, bl. 163.

deze landen niet geboren, gelast werdt, binnen drie dagen van hier te vertrekken, zonder ooit herwaards wedertekeeren, op ſtraffe van de galge en verbeurdverklaringe van hunne goederen; te gelijk met een verbod, om dezelven te huisvesten, of eenig verkeer met hun te houden (1).

§. II. *Vergadering der Edelen te Amſterdam.*

De verbonden Edelen, niet vergenoegd met de twijfelachtige raadſlagen der Heeren, onlangs te Dendermonde vergaderd, en, vermoedelijk, te onvreden zijnde over het laatstlijk afgekondigd plakaat der Landvoogdesſe, zijn de voornaamſten onder hen, en zoo veelen met haast konden verzameld worden, ſamengekomen te Amſterdam, in wijn- of ſlachtmaand, buiten weten van Oranje, gelijk hij aan de Landvoogdesſe ſchreef, of met oogluikinge van denzelven, als die zich, toen, omſtreeks Amſterdam ophieldt. Men geloofde, dat in die bijeenkomste vastgeſteld zij, zoo veel mogelijk te beletten, dat de Koning met krijgsvolk overkomen zou, en dat men zulks, of door tusſchenſpraak van Keizer Maximiliaan bij Filips, of door wapenen, zou trachten

(1) Repertorium der plakaaten, bl. 129.

ten te verkrijgen, na de gehoorzaamheid openlijk uitgeschud te hebben. Op den rijksdag, die eerlang te Augsburg stond gehouden te worden, kon men den Keizer, uit naam der Nederlanderen, hier toe verzoeken: zoo hij het weigerde, kon men toevlucht nemen tot de Keurvorsten en hun verzoeken, den Keizer aantekondigen, dat, indien hij dit niet bij den Koning uitwerkte, zij hem geene hulpmiddelen tegen den Turk konden zenden; nademaal het niet gevoeglijk was, dat, terwijl de Koning Nederland met wapenen bezocht, zij zelven, van volk en geld ontbloot, voor de geweldenarijen van een nabuurig leger gevaar liepen. Gelukte ook dit niet naar wensch, dan moest men wederom de uiterste middelen beproeven, het verbond met de Zwitzers bekrachtigen, en door hunne hulpe, waar op zij gezegd werden reeds eenige hope gegeven te hebben, aan Koning Filips den ingang in Savoije toesluiten. En om den Koning de handen vol werks in zijn rijk te geven, zou men dertig duizend Kalviniaansche boeken naar Sevilien zenden, over welken zij al voorheen beraadslaagd hadden, en daar bij voegen eenige Kalvi-

niaan-

niaansche Predikanten, ten getale van twaalf benoemd, die, deze boeken door Spanje verspreidende, 's Konings voornemen van een wijd afgelegene reize zouden aftrekken. Ter uitvoeringe van dit stuk zou aangesteld zijn een Spaansch koopman (m) te Antwerpen, die de Katholijken doodelijk haatte, en zeer oproerig was, gelijk de Landvoogdes, den achtienden van wintermaand, naar Spanje overschreef, met bijvoeginge, *dat zij in alle haare havens niets verzuimen zou, om te beletten, dat die pest, te weten van boeken en predikanten, naar Spanje overscheept wierde.* Doch deze raadslagen bestonden meer in bedreigingen, als in haast en met benaauwdheid genomen, dan in onheilen. Dit nochtans zou in deze vergaderinge tot stand gebragt zyn, dat de edele Bondgenooten met de koopluiden en het hervormd gemeen, onder wederzijdsche plechtige eeden, samenspanden en op deze wijze overeenkwamen, dat de Edelen hunne verdediginge op zich namen tegen allen, die de vrijheid van Godsdienst zouden willen

(m) Ik twijfele niet, of 'er wordt gezien op *Markus Perez*; van wien nader, in 't vervolg, gesproken zal worden.

len bestrijden, en dat de koopluiden geld en hulpe aan de Edelen zouden bezorgen tot gemeene verzekerdheid. STRADA (n), uit wien ik dit verhaal ontleend heb, is de eenige schrijver, zoo veel mij bekend is, die, met bewustheid van genoegzaame zekerheid, verslag doet van de bijeenkomste der Edelen te Amsterdam, en van de middelen, daar in beraamd, om den gezuiverden Godsdienst hier te lande bestendig te maken. Dat deze vergadering, in de daad, te Amsterdam gehouden zij, schijnt onbetwistbaar, uit aanmerkinge der aangehaalde brieven van den Prins en de Landvoogdesse. Wat aangaat den inhoud der overwegingen in dezelve, STRADA geeft zelf duidelijk genoeg te kennen, dat de Hertogin dien alleenlijk bij een onzeker gerucht of los bericht zou gehoord hebben. Het is mij, sedert een' geruimen tijd, vrij bedenkelijk voorgekomen, of 'er wel iet zekers aan deze geheele vertellinge zij, naardien onze geloofwaardigste geschichtschrijvers

Aanmerkingen over de onzekerheid van 't houden dezer vergaderinge.

(n) *Lib. V*, *pag.* 281—283, *& lib. VII*, *pag.* 380.

vers (o) 'er niets, in 't zekere, van melden. Niemand van hun kon naauwkeuriger kennis en gegronder wetenschap van 't voorgevallene te Amsterdam hebben, dan de Drossaart HOOFT, zoo uit de gedenkschriften van Laurens Reaal, dat pas een' der voornaamsten onder de Hervormden in die stad, als uit mondelijke berichten van zijn' vader en bloedverwanten, welken die tijden beleefd hadden. Hij spreekt wel van deze bijeenkomste, doch zeer kort en twijfelachtig, met deze weinige woorden: "men wil, dat, op dit pas, te Amsterdam geraadslaagd zij over 't zenden van drie duizend Onroomsche boeken, bij twaalf Leeraars, naar Spanje enz." (p) De Drossaart zal enkel op 't getuigenis van *Strada*

 ge-

(o) BOR III boek, bl. 115, spreekt wel van eene vergaderinge der kerkelijken te Amsterdam, waar in zij met malkanderen raad hielden; doch dit geschiedde in maart of april 1567, en betrof de openbaare preeke. — VAN DER HAER *lib. II*, *pag.* 308, verhaalt wel, dat veele Bondgenooten, te Amsterdam, bij Brederode geweest zijn; dan ook dit schijnt te moeten gebragt worden tot den jaare 1567. Verg. de Vaderlandsche Historie VI deel, bl. 220.

(p) III boek bl. 114,

alle zaken, het geweten niet beroerende, en voorts in 't ſtuk van Godsdienst naar het verdrag der Landvoogdesſe met de Edelen, zonder iet nieuws, buiten raad en beleven der verbonden Edelen, te onderſtaan; op dat alles mogte uitloopen tot Gods eer, dienst van den Koning, en 's Lands welvaren. Ook kwam 'er, omtrent dezen tijd, een brief van een' voornaamen Vorst aan de hoofden der Hervormden, waar in zij, met verſcheiden drangredenen, vermaand werden, zich te begeven onder den naam en tijtel der Augsburgſche belijdenisſe, als 't welk het eenige middel was, om hulpe bij de Rijksvorſten te vinden, en vrijheid van geweten te verkrijgen (r). Hierom zal, behalven anderen, de Burgemeester van Stralen, te Antwerpen, tot de vereeniginge der Onroomſchen het zijne hebben willen toebrengen, 't gene hem, naderhand, als een zwaare misdaad is aangerekend (s). Daar toe ſtrekte ook, gedeeltelijk, de brief van Antonius Corranus, gezegd Bellerive, geſchreven te Antwerpen, in

(r) BOR III boek, bl. 84, 85, 87, 88.

(s) Corte vermaninghe - opt vonnisſe - teghen Heer A. van Stralen, bl. 87.

in louwmaand 's jaars 1567, aan die van de Augsburgsche belijdenisse, en waar in hij, ook uit staatkundige gronden, de eensgezindheid sterk aanprijst, doch waar aan hij zelf weinig dacht, toen hij, eenigen tijd daarna, in Engeland, meenigvuldige twisten gezaaid heeft, en waar door hij dien grooten lof naauwlijks waardig is, welken sommigen hem toezwaaien (t).

§ III. Smeekschrift der

Midlerwijl werdt, op het einde van wijnmaand 's jaars 1566 (u), een alleraanmerkelijkst' smeekschrift aan den Koning, in naam

(t) Men vindt dezen brief, voor een gedeelte, bij BOR III boek bl. 100, 101, UITENBOGAART Kerkel. Historie III boek bl. 11, 12, BRANDT Hist. der Ref. I deel bl. 430—434. Zie wijders over *Corranus* de aanteekeningen van mijn' Vader, in het tweede eeuwgetijde van de Geloofsbelijdenisse bl. 230—234, en voorts den Hoogleeraar D. GERDES, *Floril. libr. rar. pag.* 90, 91, die ook schrijft, niet te weten, dat gemelde brief ergens meer te vinden zij. Ik heb een afdruksel der Fransche uitgave gezien en gelezen, door de vriendlijkheid van den Weleerwaardigen Hof- Prediker *Roijer*, in wiens uitmuntende boekverzamelinge dit allerzeldsaamst stuk bewaard wordt.

(u) Den 27 October 1566, naar het schrijven van BOR en anderen: want HEUTERUS, *lib. XVII. cap. V. pag.* 417, en LE PETIT, *livr. IX. pag.* 131, brengen zulks, verkeerdelijk, tot den jaare 1567.

Hervormden aan den Koning.

naam der Hervormden, opgesteld, welks inhoud hier op uitliep (v): "Zij vertoonden aan den Koning, dat zij, ten allen tijde, lijf en goed tot zijnen dienst overgegeven hadden, zonder zich ooit te onttrekken aan het betalen van tollen, schattingen en andere lasten. Zy waren noch gezind, in dezelfde gevoelens te volharden en dagelijks toetenemen, in hope, dat zij 's Konings goedgunstigheid, waar van zij voorheen zoo veele bewijzen ontfingen, in 't vervolg ondervinden zouden. De Koning hadt, 't is waar, bevolen, met een strengen dood en verbeurte van alle goederen zulken te straffen, die de leere der Roomsche kerke, gelijk zij onlangs nader door de Trentische kerkvergaderinge bepaald was, niet in alle punten aannamen; ook hadt hij belast, het geloofsonderzoek tot dit einde te handhaven, daar het te voren in gebruik was, en elders intevoeren, tegen de vrijheid en

(v) Dit Smeekschrift wordt geheel, in 't Nederduitsch, gevonden bij BOR III boek bl. 86, 87, en A. H. PETRI Historie der Nederl. oorlogen bl. 47—51; als mede in 't Fransch, waar in het oorspronglijk geschreven is, in *Histoire des troubles et guerres civiles du Pays-bas pag.* 83—91. Verg. BRANDT I deel, bl. 393—395.

en voorrechten der Nederlanderen. Doch vernemende den ſtaat dezer Landen, door het vertoog der Edelen, hadt hij het gewetensonderzoek doen opſchorsſen, de plakaaten op 't ſtuk van Godsdienst buiten kracht geſteld, en door middel van derzelver verzachtinge het volk in ruste gebragt. Dit gaf hun oorzaak, om den goeden God te loven en 's Konings gunste te verwachten. Het volk was, door de onderhoudinge der *plakaaten*, als in ſlavernije getrokken, doch des onaangezien heimelijk in de waare kennisſe van hunne zaligheid zeer toegenomen, zoo door het lezen der Godlijke ſchriften, als door het onderwijs van ſommige Leeraaren, luiden van eer en wel onderleid in Godlijke en menſchelijke wetenſchappen. De valſche beſchuldigingen en lasteringen van eenige kwaadwilligen, die hunnen Godsdienst poogden verdacht te maken, bewogen de Hervormden, zich niet langer te verbergen, maar hunne Godsdienstoefeninge openlijk te verrichten, op dat den achterklapperen de mond geſtopt wierde, en aan elk kennelijk, hoedanig de Godsdienst ware, welken zij, te voren, in 't heime-

lijke geoefend hadden. Sedert dien tijd, kwam eene ontelbaare en bijna ongelooflijke meenigte van eerlijke en voortreffelijke luiden tot hunne vergaderingen; en dat getal vermeerderde noch dagelijks. De Leeraars hadden, in hun prediken, alle naarstigheid aangewend, om het volk bestendig te vermanen tot stilheid, eerbied en onderdanigheid, welke men der Overheid schuldig is; van de afgoderije opzetlijk handelende, hadden zij het volk opgewekt, zich bij hun beroep te houden, het ampt der Overheid onbemoeid te laten, en geene beelden of dergelijke kerksieraaden aftewerpen. Evenwel hadden sommigen van 't gemeen, door een' onmatigen ijver gedreven, en aangehitst door anderen, die zich op stelen en rooven uitleiden, zich schuldig gemaakt aan de beeldenbrekinge en soortgelijke ongeschiktheden, tot hun groot en onuitsprekelijk verdriet. Dit vervulde alle Overheden met schrik, die, zwaarer onheil duchtende, niet alleen het breken der beelden niet verhinderd hebben, maar zelfs, op verscheiden plaatsen, geboden, dat de beelden en altaarsieraaden uit de kerken weggenomen zouden worden.

den. Hierna hebben ook anderen de hand den aan dit werk geslagen, denkende, dat het nu geoorlofd en als door de Overheden geboden zij, de kerken te ruimen; waar toe zij nimmer door de Predikanten aangezet waren, die hen, met alle vermogen, daar in zochten te beletten. Zoo verre is 't van daar, dat zij zulks zouden bevolen, te voren geweten, of naderhand goedgekeurd hebben. Dit bleek mede zeer duidelijk uit alle de getuigenissen van een groot aantal gevangenen, die, ter oorzake van den beeldenstorm, jammerlijk gepijnigd waren. Echter vernam men, dat de openlijke preeke en de beeldenbreking, die niets gemeens met elkanderen hadden, den Koning meest vergramden, zoo dat hij vastelijk voorgenomen hadt, herwaards met geweld te komen, en allen, zonder onderscheid, te straffen. Zij baden den Koning met ootmoed, wel in aanmerkinge te willen nemen, dat de Godsdienst, eenmaal in het hart en verstand der menschen ingedrukt, niet gemaklijk met geweld uitgeroeid zou worden, naardien het aankwam op de eeuwige zaligheid of verdoemenisse der zielen. Men zou, alleen-

lijk, eenige zwakken in 't geloof doen veinzen, die, ten laatften, als Libertijnen en Atheisten zonder Godsdienst leven zullen, en van welken geene getrouwheid of oprechtheid van geweten te verwachten valt. Bovendien moest men acht nemen op Gamaliëls raad, en bedenken, dat het zorgelijk zij, tegen God te willen ftrijden. En indien de Koning zijn voornemen al kon volbrengen, 'er was niet anders te wachten, dan een onherftelbaar bederf der Nederlanden, waar aan hem zoo veel gelegen lag. Waarom zij, begerende te leven en fterven onder 's Konings gehoorzaamheid, en zijne grootheid met lijf en goed te bevorderen, baden en verzochten in den naam van den Heere Jefus Christus, dat zulken, die gewetenshalven de leere en kerkplechtigheden der Roomfchen niet konden goedkeuren, doch anders zich als getrouwe onderzaaten van zijne Majefteit gedroegen, volkomene en zekere vrijheid gegund wierde, om openlijk te vergaderen in zoodanige plaatfen, als de Overheden tot oefeninge van hunnen Godsdienst aanwijzen zouden. Zij betuigden in waarheid voor God, dat zij wilden gelooven,

le-

leven en ſterven, naar de leere der Profeeten en Apostelen, vervat in de boeken van het O. en N. T., en kortlijk begrepen in de artikelen van 't Apostolisch geloof, en in de kerkvergaderingen, met Gods woord overeenkomende. In alle andere ſtukken wilden zij zich onderwerpen aan de beſluiten van eene vrije en algemeene kerkvergaderinge. Op dat, deze vrijheid van Godsdienstoefeninge bevestigd zijnde, de koophandel, waar van 's Lands welvaart afhing, te vrijer loop mogte erlangen, verzochten zij, dat de Koning dezelve voor altoos wilde vastſtellen, met bewilliginge der algemeene Staaten, hier toe vergaderd. Wijders, zij hadden niet den minsten toeleg, om den burgerlijken ſtaat te vernieuwen, van Heer te veranderen, ſchattingen en lasten te weigeren; zij waren gezind, in 's Konings dienst te volharden en den eed van getrouwheid te bevestigen. Ten blijke, dat het voorrecht van vrije Godsdienstoefeninge, 't gene zij begeerden en verwachtten, hen te meer zou aanmoedigen, om alles ten dienste van den Koning optezetten, verbonden zij zich, zoo dra hun deze gunst toegeſtaan werdt, tot

het

het ſtellen van behoorlijke borgtocht voor de ſomme van dertig tonnen gouds, welke zij wilden opbrengen, boven alle gewoone lasten, en binnen een' behoorlijken tijd overleggen, tot ontlastinge van 's Konings landsheerlijke goederen in deze gewesten. Noch beloofden zij, geene kerken der Roomſchen te zullen innemen, noch hen in de oefeninge van hunnen Godsdienst, met geweld of anderzins, te beletten. Zij hoopten, dat de Koning hun deze aanbiedinge in dank wilde afnemen, terwijl zij niet anders begeerden, dan de bevestiginge van den dienst van God en zijner Majesteit, met de rust, welvaart en voorſpoed van dit Land. De Koning, dachten zij, zou niet vreemd vinden, dat onderzaaten, eene aanmerkelijke gunste van hunnen natuurlijken Prins ontfangende, hunne dankbaarheid daar voor met de daad betoonden. Het zou ook geene nieuwigheid zijn, indien de Koning zulke weldaad zijnen onderzaaten vergunde: de voorbeelden van Alexander Severus en Conſtantijn den grooten bevestigden hun zeggen. Wilde men den Koning inboezemen, dat het iets anders ware, den Christenen de vrije

Aanbieding van drie millioenen.

Gods-

Godsdienstoefeninge toetelaten, dan den ketteren, waar voor sommigen hen hielden; hunne predikatien, gebeden en verdere Godsdienstige plechtigheden toonden, dat zij Christenen waren, en geenzins ketters of afgodendienaars, 't gene zij bereid waren breeder te staven, wanneer de Koning hun gehoor wilde geven. Doch al waren zij zoo groote ketters, als de Jooden, Ariaanen en Novatiaanen, men kon hun echter de *verzochte vrijheid* verleenen. De Paus, die zich het hoofd der kerke en onfeilbaar noemt, onderhieldt zelf de Jooden, gezworen vijanden van den Heere Jesus Christus, en vergunde hun sijnagogen en oefeninge van hunnen Godsdienst binnen Romen. Het voorbeeld der rechtgeloovige Keizeren, die den Ariaanen en Novatiaanen tempelen toestonden, kon zijn geweten te vreden stellen. Daarenboven, Keizer Karel hadt diezelfde vrijheid aan de Protestanten, in Duitschland, geschonken, schoon hij hen voor ketters hieldt. De Koning van Frankrijk sloeg, nu kort geleden, denzelfden weg in. Dit alles behoorde den Koning gerust te stellen, om hun verzoek intewilligen. Hier door zou hij, met

met deze landen, allen zegen en voorſpoed ontfangen; eene jammerlijke bloedſtorting voorgekomen worden; dit Land in vrede en ſtilte geraken; de koopluiden en inwoners, voortijds van hier gevlucht, herwaards wederkeeren; het Land meer bloeien, dan ooit te voren; en elk zou zich te ſterker verplicht rekenen, den Heere te bidden, zonder ophouden, voor de grootheid en voorſpoed van den Koning".

Aanmerkingen over dit ſmeekſchrift.

Dit Smeekſchrift, in 't Fransch opgeſteld, onzeker door wien, was onderteekend: "Uwer Majesteits ootmoedige onderzaaten, de burgers en inwoners van uwe ſtad Antwerpen, doende belijdenisſe van het Euangelie enz". (w); het werdt, in die ſtad, overgeleverd door eenige gemachtigden aan den Graave van Hoogſtraten, en vervolgens naar verſcheiden ſteden afgezonden, na dat men 't zelve op een groot vel papier hadt laten drukken. Welke de aanleiding tot dit verzoekſchrift geweest zij, wat de Onroomſchen daar mede bedoelden, hoe het

aan

(w) Dit onderſchrift wordt gemeld in de laatst aangehaalde *Histoire des troubles*; de andere ſchrijvers zwijgen hier van.

aan de meeste Overheden in de Nederlandsche steden aangeboden zij, wat de Spaanschgezinde schrijvers daar over geoordeeld hebben, en hoe het Hof zich deswegen belgde, heb ik elders (x) omstandig getoond, en achte onnoodig dit alles, hier, te herhalen. Alleenlijk moet ik, tot mijn tegenwoordig oogmerk, noch melden, dat, gelijk Egmond aanleidinge tot dit smeekschrift met aanbiedinge van drie millioenen guldens schijnt *gegeven te hebben*, *ook sommigen* van de voornaamste Bondgenooten de hand hier in gehad hebben. Zij onderteekenden het gedrukte verzoekschrift, en elk voegde bij zijnen naam, voor hoe veel gelds hij zich verbondt (y), gelijk ook JUNIUS, in zijne dagvertellinge, verhaalt, dat hem dit uit hunne eigene handteekeninge gebleken was (z). Een van die eerste afdrukselen, met de oorspronglijke (a) naamteekeningen, is

Onderteekeninge van 't zelve, door eenige Bondgenooten.

(x) Kort verhaal der Reformatie van Zeeland bl. 98, 99, 117—127.

(y) STRADA *lib. V, pag.* 287.

(z) Bij BRANDT bijvoegselen tot het I deel, bl. 54.

(a) Dat de onderteekeningen der Edelen oorspronglijk en eigenhandig zijn, blijkt uit

is nu noch voor handen, in de uitmuntende boekerije van den Weleerwaardigen Heere *J. Royer*, in 's Gravenhage; waar op gemeld staan Hendrik van Brederode, Albrecht van Huchtenbrouch, Josua van Alveringen Heer van Hofwegen, Jakob van Huele, Maximiliaan van Blois gezegd Cocq, Lodewijk van Nassau, Filips van Marbais Heer van Louverval, Bernard van Merode, Jan van Marnix Heer van Tholouze, Adriaan van Bergen, C. van Houchin (b); die allen onder de verbonden Edelen behoorden, en, naderhand, breeder zullen beschreven worden. Behalven dezen wordt, op dit voortreffelijk gedenkstuk, noch alleen genoemd Markus Perez, een zeer rijk koopman te Antwerpen (c), een Spanjaard

En door M. Perez.

uit vergelijkinge van dezelfde naamteekeningen, te vinden op de Haagsche lijst der Bondgenooten en andere echte gedenkstukken der Vaderlandsche geschiedenissen, welke ik onder de Bijlaagen, achter dit werk, geplaatst heb, en daar Lett. O, ook het afschrift van de naamen der onderteekenaaren van dit smeekschrift, naar het oorspronglijke, gevonden wordt.

(b) Hij is, op de lijst D en bij BOR, bekend onder den naam van *Longastre.*

(c) Vergelijk BRANDT bijv. I deel bl. 54.

jaard van geboorte, doch der vrijheid in Godsdienst en burgerstaat sterk toegedaan, en in wiens huis dit smeekschrift opgesteld was (d). Hij werdt, met Ursula Lopes, zijne huisvrouwe, den eenentwintigsten van sprokkelmaand 's jaars 1568, ter verantwoordinge te Brussel, binnen drie weken, ingedaagd, op verbeurte van lijf en goed (e). Ik vermoede, dat hij gesproten was uit het aanzienlijk geslacht Perez in Spanje (f), en dus een stamgenoot van Antonio Perez, dien ongelukkigen staatsdienaar van Koning Filips den tweeden (g).

Sedert deze zeldsaame stap der Ede-

D len

(d) BRANDT I deel, bl. 395, uit de gedenkschriften van *L. Reaal*, die 'er zelf tegenwoordig geweest is.

(e) F. G. V. Antwerpsch Chronijkje, bl. 156.

(f) J. B. CHRISTYN *Jurisprudentia Heroica part. I, pag.* 144, 544, 560. Cort begrijp van de stucken der gheschiedenissen van Antonio Perez, enz. ('s Hage 1596) bl. 2, 3.— Ik vermoede, dat uit dit geslacht gekomen zijn *Antonius Perez*, een beroemd Rechtsgeleerde, van wien zie F. FOPPENS *Biblioth. Belg. tom. I pag.* 84, 85, en *Jan Perez*, bekend door zijne Latijnsche gedichten, en gemeld bij A. BAILLET *Jugemens des Savans tom. IV part. I. pag.* 123, 124.

(g) Men zie van hem, behalven het straks aan-

len en anderen ten kwaade geduid en als eene grove misdaad ten Hove en in Spanje opgenomen was, zal de verdere inteekening, tot het opbrengen van geld, gestaakt zijn geworden, zoo wel als de inzameling der beloofde penningen, waar tegen men zich, in eenige steden, met kracht aankantte. Sommigen, ten tijde van Alva, te recht gesteld wordende, verklaarden wel niet van gedachten geweest te zijn, daar van iet optebrengen (h); doch anderen, luiden van eer en trouw, bleven volvaardig tot het betalen der geldsommen, waar toe zij zich vrijwillig verbonden hadden. De Edelen, in 't bijzonder, zullen zich niet onttrokken hebben, naardien zij begrepen, hier door hun oogmerk, de vrijheid van geweten en Godsdienstoefeninge, te beter te konnen bereiken. Doch in hoe verre de beloofde penningen opgezameld, en waar toe zij, naderhand, gebezigd zijn, heb ik nergens aangeteekend gevonden.

Om-

aangehaalde werkje, VAN METEREN VIII boek, bl. 158, 159, XXI boek, bl. 436, XXXII boek, bl. 671.

(h) Sententien van Alva, bl. 78.

Omtrent dezen tijd, ontstonden in Friesland groote bewegingen, waar van ik eenig verslag geven zal, naardien zij tot het Verbond der Edelen ook betrekkelijk zijn. De Overheid van Leeuwaarden hadt, in 't begin van wijnmaand, scherpelijk verboden, eenige nieuwigheid in 't stuk van Godsdienst aantevangen, en van de oude kerkgebruiken aftewijken. Dan, de ijver van sommige Leeraaren, en de welsprekende *redenvoering* van *Sixtus Abbaeus*, waren oorzaak, dat niet alleen de meesten zich, openlijk, bij de Hervormden voegden, maar dat ook de Magistraat den Roomschen Godsdienst deedt ophouden, en den Hervormden de kerken toewees. Dit gaf aanleidinge tot eene plechtige vergaderinge der Staaten van dit gewest, beschreven tegen den zeventienden van slachtmaand 's jaars 1566, om te raadplegen over eene gewichtigste zaak. In deze talrijke vergaderinge kwam het stuk van Godsdienst meest in overweginge, niet zonder groote gemoedsbewegingen en verslagenheid, vooral na dat het bleek, dat 's Konings Raad in Friesland, door Arenberg, een' brief van de Landvoogdes-

Onlusten in Friesland.

ſe ontfangen hadde, waar in zij ſchreef, dat de Koning niet de minste veranderinge in den Godsdienst en deszelfs oefeningen wilde gedogen; dat de verzoeken der verbonden Edelen niet moesten ingewilligd worden; en dat de Raad vooral zorge behoorde te dragen, om het Verbond, alle verbintenisſen en bijeenkomsten geheellijk te doen ophouden. Men beſloot, ter afwendinge van grooter onheil, Martena, Idzarda en Hottinga aftevaardigen, uit het midden der Staaten, aan Aremberg en de Hertoginne, om het uitſtel der afkondiginge van 's Konings plakaat te verzoeken, en te gelijk, dat de Stadhouder bij de Landvoogdesſe, en deze bij den Koning, voor de Friezen ſchriftelijk wilde intreden. Noch voegde men daar bij, dat de gezanten zich gedragen zouden aan 't voorbeeld van 't gantſche volk van Nederland en deszelfs ſmeekſchriften, indien de Koning, met de Algemeene Staaten, eenig beſluit nam op het ſtuk van Godsdienst. Dan zou men ook alle middelen te werk ſtellen, om 's Konings verbitteringe te verminderen, en de ruste in alle de gewesten te herſtellen. Welke de gevolgen

van

van dit besluit, ten Hove, geweest zijn, wordt niet aangeteekend; maar wel, dat Aremberg, hier over zeer verstoord, den negenden van wintermaand uit Overijssel, daar hij zich nu ophieldt, een' brief zondt aan de Overheid van Leeuwaarden, waar in hij zijn ongenoegen over het voorgevallene duidelijk liet doorstralen; met vermaninge, dat zij, uit liefde voor de openbaare ruste, den ijver van sommmigen zouden beteugelen, en den Roomschen Godsdienst, die zoo veele eeuwen in gebruik geweest was, doen herstellen. Hij zelf zou eerlang komen, de ontroerde gemoederen trachten te bedaren, en 't vuur van burgerlijke tweespalt te dempen. Doch zijn schrijven vondt weinig ingang, en de Regeerders der stad volhardden in hunne vorige standvastigheid, tot dat 's Konings scherp plakaat, den volgenden dag, voorgelezen werdt. De voornaame inhoud van dit bevel kwam uit op de herstellinge van den Roomschen Godsdienst en van 't gezag des Stadhouders in Friesland. De schutterij werdt, door den Raad, samengeroepen in de kerke van S. Vitus, daar men langen tijd raadpleegde, of dat plakaat zou afgekondigd worden. Sommi-

gen, die sterk verkleefd waren aan den Koning en het Katholijk geloof, vertrokken spoedig van daar, op dat zij nimmer konden schijnen hunne toestemminge gegeven te hebben aan 't verdonkeren van 's Konings bevel. 'Er bleef echter een groote meenigte van burgeren, welken Dionijsius Wingia, ten dien tijde Geheimschrijver van de Regeringe, op deze nadrukvolle wijze aansprak: "Het is niet buiten reden, mijne medeburgers, dat ik u thans aanspreke, na dat de verbittering van Koning Filips en onze onschuld ons in 't grootste gevaar gebragt hebben. Daar wij begeerden te leven naar de wijze van onze gelukkige voorvaderen, die alle ruste genoten, ook onder Keizer Karel, worden wij, afstammelingen van zulke gelukkige vaderen, gekweld door de gestrengheid van Filips, zijn' zoon, die, om eene onbepaalde heerschappije te voeren en ons van alle vrijheid te berooven, zelfs getracht heeft onze geweetens aan het onderzoek van weinige menschen te onderwerpen. Wij zien, sedert een geruimen tijd, den kettermeester Willem Lindanus, een vreemd en wreed mensch, overal omdwalen, en zulk een gezag voe-

Nadrukkelijke aanspraak van D. Wingia.

voeren, 't welk kloekmoedige en vrije menschen nimmer dulden konnen. Onze vooronders hebben zich dapper aan de slavernije der Noormannen en 't gebied van Holland onttrokken; wij alleen, te zeer verbasterd, hebben onze onedele zielen, tot nu toe, aan die nieuwe en allerslechtste keurmeesteren slaafachtig onderworpen. Onze nabuuren en bondgenooten, ongezind zoo schandelijk en vreeslijk behandeld te worden, hebben een Verbond aangegaan, wel begrijpende, dat eendracht macht make en tweedracht alles doe vervallen. Zij, door onze ellende bewogen, vergunden ons een afschrift van dat Verbond, op dat de dapperheid, die als begraven lag, bij ons herleven zou, en wij, ten laatsten denkende aan 't wankelend vaderland, alle vadzigheid en vreeze edelmoedig uit onze harten verbannen. Ook hebben wij, zoo veel in ons vermogen was, dat Verbond goedgekeurd, en het smeekschrift, door Hendrik van Brederode aan de Landvoogdesse Margareta overgeleverd, zeer billijk geoordeeld. Op dien grond hebben wij het volk wettig vergaderd, de kerken van vuiligheden gezuiverd, en eene betamelijke Gods-

 dienst-

dienstoefeninge ingevoerd, om niet langer slaaven van bijgeloovigheden te blijven. Om kort te gaan, wij hebben de vrijheid, ten minsten eene gedaante derzelver, voor ons verworven; in weerwil van allerleie woelingen der gehen, die ons in de akeligste slavernije wilden opsluiten. Hier toe strekten de brief van Aremberg, met bedreigingen opgevuld, en het plakaat van Filips, gisteren bij ons ontfangen. Wij worden bevolen te laten varen, 't gene met groote moeite verkregen is; aan onze vijanden wedertegeven de kerken, raadkamers, kollegien, regeringe, amptsbedieningen, rijkdommen, met één woord alles, wat wij met goed recht bezitten; voor ons moet 'er niets overblijven, dan smaad, schande, armoede, ballingschap, de dood, en dat noch erger is, eene eeuwige slavernije. Zoo verre moet het noodzakelijk komen, indien wij dit plakaat afkondigen, 't gene ik denke, behoudens beter oordeel, te moeten verdonkerd worden. Ik rade liever, medeburgers, dat wij, gedachtig aan het Verbond en onze onderlinge verbintenisse, onbeweeglijk pal blijven staan, en ons bereidvaardiger toonen,

om

om goed en bloed voor de Vrijheid opteofferen, dan weêrtekeeren tot een lot, dat voor mannen van moed en eere niet te dulden is". Zulk eene taal, met kracht van welsprekendheid en door een' man van aanzien voortgebragt, kon niet wel anders ten gevolge hebben, vooral in dezen benaauwden tijd, dan dat allen, die er tegenwoordig waren, dezelve met genoegen aanhoorden en goedkeurden, gelijk zij deeden met het opsteken van hunne rechtehand. Men besloot, toen, 's Konings plakaat niet aftekondigen, en dit besluit werdt, den dag daarna, op nieuw bekrachtigd, onaangezien alle de bewegingen, daar tegen door sommigen gemaakt (i). Dus zag men, hier, in 't midden van wintermaand, eenige aangenaame vruchten van 't smeekschrift der verbonden Edelen, in lentemaand te voren ontworpen, en kort daarna der Landvoogdesse aangeboden.

§ IV. *Verdedigschrift der Onroomschen*

De voorheen gemelde gebeurtenissen, in de Nederlanden, ten jaare 1566, voorgevallen, gaven aanleidinge tot meenigvuldige en zeer hatelijke beschuldigingen,

 zoo

(i) P. WINSEMIUS *Historiarum lib. I, pag.* 72—75.

gens 't gene voorgevallen was in 't jaar 1566.

zoo tegen de verbonden Edelen in 't bijzonder, als in 't gemeen tegen alle Onroomschen. Hierom vondt men, van dezen kant, raadzaam, een uitvoerig verdedigschrift opteftellen, 't welk, in het volgende jaar, door den druk gemeen gemaakt werdt. Deze aanmerkelijke verantwoording, waar van de schrijver mij onbekend gebleven is, wordt hoofdzakelijk door eenige geschiedschrijveren (k) opgegeven, doch in haar geheel gevonden bij LE PETIT (l), bij wien men dezelve met genoegen zal lezen. Om mijn bestek niet te buiten te gaan, zal ik daar uit alleenlijk dit weinige melden. "Een koning, zeiden zij, is verplicht gehoor te geven aan de klagten van zijne onderzaaten. Hadt Rehabeam dit gedaan, de tien stammen zouden zich zijner heerschappije nooit onttrokken hebben. De Nederlanders maakten zich nimmer schuldig aan weêrspannigheid of afval; het aanbieden van smeekschriften kan

Voornaame inhoud van het zelve.

VI D.

(k) BOR III boek, bl. 123. BRANDT I deel, bl. 462, 463. Historie der Martelaaren, bl. 640, 641. HOOFT spreekt 'er met een enkel woord van, IV boek bl. 159.

(l) *Chron. de Hollande & Zeelande livr. IX*, pag. 140—161.

kan althans, onmooglijk, met dien naam gebrandmerkt worden. Allerminst was 'er reden, om het inleveren van 't verzoekschrift der Edelen bij de Hertoginne voor een blijk van oproerigheid te houden. Zij kwamen, ten getale van vier of vijf honderd (m), te Brussel; doch niemand van hun deedt der burgerije eenigen overlast aan. Bij het overleveren van hun smeekschrift, verschenen zij, ten Hove, zonder *oorlogswapenen*, wat men ook van het tegendeel der Hertoginne te voren aangediend hadt. De uitkomst toonde de ongegrondheid van 't gerucht, als of zij Brussel tot een bloedbad en woestheid hadden willen maken. Hun gedrag, wel verre van naar oproerigheid te smaken, leverde een onwraakbaar bewijs op van hunne nedrigheid, zedigheid, onderwerpinge en trouwe aan den Koning en de Landvoogdesse. Dat zij in zulk een groot aantal ten Hove verschenen, gaf geenzins een oproerig voornemen te kennen, gelijk eenigen voorwendden. Zou een smeekschrift, door

Betreffende het smeekschrift der Edelen.

(m) Naderhand wordt, in deze Verantwoordinge, gesproken van drie of vier honderd.

door veelen geteekend en overhandigd; even daarom meer berispelijk zijn, dan een ander? Wanneer zoo veele Edelen, te gelijk, hunne onderdanigheid aan den Koning en zucht voor 's Lands welvaren betoonden, kon 'er te meer acht op geslagen worden. Trouwens, de Koning zelf hadt, bij zijne blijde inkomste, met eede beloofd, nooit kwalijk te zullen nemen, dat de Edelen en anderen, 't zij gezamenlijk of elk in 't bijzonder, hunne bezwaaren aan hem te verstaan zouden geven. Ook ontbrak het, in vroegere jaarboeken, aan soortgelijke voorbeelden niet. Was het getal der vergaderde Edelen kleiner geweest, zij zouden minder gelegenheid gehad hebben, om de onverzadelijke gierigheid en wreedheid der Inquisiteuren te wederstaan, of het volk tot bedaardheid te brengen. De groote menigte en eensgezindheid der Bondgenooten joeg den geloofsonderzoekeren vreeze aan, en deedt het ontroerde volk hope scheppen op verademinge. Daarenboven, wanneer de bloem van den Nederlandschen Adel, waar van sommigen, in de vorige oorlogen tegen de Franschen, lijf en goed

voor

voor den Koning gewaagd hadden, zich dus vereenigde tot het inleveren van dat ſmeekſchrift, was het openbaar, dat de afſchaffing der Inquiſitie niet alleen, gelijk men voorgaf, door een hoop gemeen volk begeerd wierde. Men zegge niet, de Edelen konden hunne overeenſtemminge in dezen wel betoond hebben door onderteekeninge van het verzoekſchrift, zonder juist allen, ter overhandiginge daar van, ten Hove te komen: *want hier toe was meer tijds noodig geweest, en hunne onderneming zou des te eerder ontdekt en verijdeld geworden zijn.* De Edelen waren eerst van voornemen, het ſmeekſchrift ter onderteekeninge rond te zenden; doch zij besloten, naderhand, allen in perſoon te verſchijnen. Dit laatſte ſcheen hun de gevoeglijkſte en kortſte weg tot voorkominge van alle gevreesde onheilen, vooral naardien de gemoederen der landzaaten zoo aan het gisten waren. De Hertogin nam het verzoekſchrift gunstiglijk aan, en deedt ſchoone beloften, welke zij, echter, niet naar behooren vervulde, zelfs niet door het ontwerp der matiginge van de plakaaten; waar op, in deze voortreffelijke verantwoordinge,

ge, eenige welgegronde aanmerkingen gemaakt worden. Hadt men het verzoek der Edelen meer in acht genomen en hunnen wijzen raad gevolgd, de rust in Nederland was herfteld geweest en grooter onheil voorgekomen.— De befchuldiging der Onroomfchen, ontleend uit hunne openbaare preeke en vergaderingen, was mede geheel ongegrond. Op fommige plaatfen gefchiedde zulks op gezag der Stadhouderen en Overheden. Verfcheiden bijgeloovigheden en dwalingen der Roomschgezinden, de onkunde en fchraapzucht van hunne Geestelijken, hadden 'er aanleidinge toe gegeven. Het een en ander wordt, hier, in 't breede betoogd. Ook ftreden de openlijke vergaderingen niet meer tegen 's Konings plakaaten, dan de heimelijke, die zelfs gevaarlijker fchenen te zijn. Nu kon het voor al de weereld blijken, dat de Hervormden niets leerden, 't gene ftrijdig was met 's Konings hoogheid, of aanliep tegen 's Lands welzijn.— Wat belangt het dragen van wapenen door de Onroomfchen, als zij ter preeke gingen; dit was niet algemeen, vondt geen plaats bij de Leeraaren, en hadt ook geen ander doelwit, dan eene ge-

De openbaare preeke.

Het dragen van wapenen.

geoorloofde zelfsverdediging tegen den aanval van moedwilligen. — Het breken der beelden werdt den Hervormden, tegen waarheid, te laste gelegd. Niemand van hun was ooit, wettelijk, van deze misdaad overtuigd. Wie de eerste hand aan dit werk geslagen hadde, bleef noch geheim. De Hervormden leerden rondelijk, dat het afwerpen der beelden aan geene bijzondere persoonen toekwam. En is 't wel te vermoeden, dat zij de bestokers en uitvoerers van den beeldenstorm zouden geweest zijn, daar zij, omtrent dien tijd, een besluit namen, om hunne gemachtigden naar Brussel te zenden, met verzoek aan de Landvoogdesse, dat hun eenige kerken of andere plaatsen, waar in zij hunnen Godsdienst vrijelijk konden oefenen, mogten toegestaan worden. Men kan niet lochenen, dat onder de beeldenbrekeren eenigen waren, die zich Hervormden noemden; doch de meesten waren, zekerlijk, den Roomschen Godsdienst toegedaan. In sommige steden gaven de Overheden bevel aan haare bedienden tot het wegnemen der beelden. De Roomsche Geestelijkheid hadt, elders, naar alle vermoeden, dit werk aan den gang

De beeldenstormerij.

gang geholpen, om hier door den haat der Regeerderen op de Onroomschen te laden. Van de zes persoonen, te Antwerpen, wegens beeldenbrekinge gevangen en gehangen, waren vier Roomschgezinden, en één van hun een welbekend edelman. Wat hier van zij, men zag in dit bedrijf een duidelijk bewijs der Godlijke Voorzienigheid, welke dus haar ongenoegen toonde over den afgodischen beeldendienst. De korte tijd van vier of vijf dagen, waar in zoo veele beelden en altaaren door 't gantsche land verbrijzeld waren, wekte elks verwonderinge op. Hoe kwam het, dat de handen der Overheden, dit pas, als gebonden waren? Hier in ontdekte zich Gods vinger en macht.— En in dit alles was geen schijn of schaduw van weêrspannigheid tegen den Koning".

Het kort begrip van dit uitmuntend verdedigschrift der Hervormden, 't welk den schranderen schrijver groote eere aandoet, toont allerklaarst, dat het gedrag der verbonden Edelen, zoo veel hunne verbintenisse en smeekschrift betreft, buiten alle gegronde berispinge zij; en 't gene ik, te voren, op dit punt kortlijk gezegd hebbe,

be, wordt hier door op 't sterkste bevestigd.

§ V.

De verbonden Edelen beginnen verdeeld te worden.

De beeldstormerij, hoewel zonder weten en goedkeuringe der verbonden Edelen aangevangen en ter uitvoer gebragt, was echter oorzaak, dat zij onder malkanderen verdeeld raakten, en hunne verbintenis, uit dien hoofde, begon te waggelen. Zulken onder de Bondgenooten, die volharden bij den Roomschen Godsdienst, konden niet wel gedogen, dat hunne heiligdommen zoo onwaardiglijk behandeld waren. De vreeze, dat dit den weg mogte banen tot eene geheele verwoestinge van het oud en vaderlijk geloof, bewoog hen, het Bondgenootschap te laten varen. Zij poogden zich, toen, met de Hertoginne en den Koning, op wiens gunste zij noch hope hadden, te verzoenen. De Landvoogdes, hier van verwittigd, verzuimde zulk eene schoone gelegenheid niet, maar bediende zich, tijdig, van de ontijdige scheuringe der verbonden Edelen. Zij schreef aan sommigen vriendlijke brieven; liet hun, onder de hand, fraaie beloften doen; zondt hun brieven, met 's Konings naam geteekend, doch welken zij zelve naar tijds gelegenheid hadt doen inrichten,

De Hertogin bedient zich daar van, en vat nieuwen moed.

en waar bij de Edelen aangemaand werden tot handhavinge van het oud geloof en beteugelinge van het volk. Nu schepte de Hertogin nieuwen moed. Men beval, op 's Konings naam, een' algemeenen vast- en bededag. Zij zondt gemachtigden naar Frankrijk aan Franciskus d'Alava, en aan den Keizer in Duitschland, om hun bericht te geven van den aanslag der Hugenooten, de verzoeken der Nederlanderen op den aanstaanden rijksdag, en den toeleg der Keurvorsten van Saxen en den Palts. De Graaf van van Mansfeld boodt zich vrijwillig aan tot het gezantschap naar Duitschland; doch de Hertogin vondt niet goed, zich van hem te bedienen. Liever wilde zij deszelfs raad opvolgen, en meer krijgsvolk aannemen; waar op de Graaven van Aremberg en Megen insgelijks aangedrongen hadden. Het bewind over 't nieuwe krijgsvolk werdt toebetrouwd aan de gemelde Graaven, Filips van Croy Hertog van Aarschot, Karel Baron van Barlaimont, en den Prins van Oranje. Nopens den laatsten stond de Koning lang in twijfel, doch besloot 'er eindelijk toe, zoo echter, dat men zekeren Waldersinger, als

Ko-

Kolonel, bij hem voegde (n), met last om 's Prinſen gangen naauwkeurigst te beſpieden en hem te weêrſtaan, indien hij iet tegen 's Konings belang ondernemen wilde. Den Stadhouderen der bijzondere Landſchappen belastte de Hertogin, den vijftienden van wintermaand, wel zorge te dragen, dat de ketters geene grootere vrijheid gebruikten, dan hun bij het verdrag toegeſtaan was. Nooit hadt zij hun vergund, konſiſtorien te houden, de jeugd openlijk te onderwijzen, het huwelijk, de begravenis en den doop naar hun begrip te vieren, onreine boeken uittegeven, ſpotprenten te laten drukken, of zich in 't openbaar te beroemen, dat zij den Katholijken Godsdienst afgezwóren hadden, daar toe nooit zouden wederkeeren, in tegendeel denzelven met al hun vermogen trachten uitteroeïen. Het was een blijk van onbeſchaamdheid, ſchreef de Hertogin, wanneer men zich in dezen beriep op haare vergunninge, welke zich niet verder uitſtrekte dan tot de preeke. Zij was zoo dwaas en godloos niet, dat zij zulke ver-

Haar last aan de Stadhouders.

(n) BURGUNDIUS *lib. III, pag.* 280, 281.

ſchillende zaken niet onderſcheidde, of die vloekwaardige handelingen zou willen toelaten. Zij beval, derhalven, dat de Landvoogden allen, die iet buiten haare vergunninge ondernamen, zouden behandelen als ſchuldigen aan gekwetſte opperhoofdigheid en verſtoorers der openbaare ruste. Bij deze brieven voegde de Hertogin een plakaat, dat vrij ſcherp moet geweest zijn, en waar van zij een afſchrift aan den Koning zondt, daar bij onder anderen meldende, dat alle de Heeren in den geheimen Raad hunne toeſtemminge tot het afkondigen van dit plakaat gegeven hadden, Egmond alleen uitgezonderd, die van oordeel was, dat deszelfs inhoud de Nederlanderen tot het aannemen der wapenen bewegen zou (o).

Sommige Bondgenooten willen te Heusden vergaderen; waartegen de Hertogin voorziet.

De verbonden Edelen, die volſtandig bleven, en zich door beloften noch bedreigingen van hunne verbintenisſe lieten aftrekken, zullen, midlerwijl, ook niet ſtil gezeten hebben, en van tijd tot tijd ſamengekomen zijn. Het ſchijnt, dat zij van voornemen waren, te Heusden te vergaderen,

(o) STRADA *lib. V*, *pag.* 287–290. VAN METEREN II boek, bl. 47.

ren, omtrent het einde des jaars 1566. Want de Landvoogdes, dit verſtaan hebbende, ſchreef, den tweeëntwintigſten van wintermaand, aan den Kastelein van Heusden, dat de vergadering der verbonden Edelen, binnen die ſtad, niet mogte toegelaten worden, uit aanmerkinge van het kwaad, uit hunne eerſte vergaderinge gevolgd, en 't gene geſchapen was noch op nieuw uit deze tegenwoordige, indien zij voortgang *hadt*, te *zullen* opſtaan. Hij moest aan de ſtads poorten goede hoede houden en wacht ſtellen, om die bijeenkomſte te voorkomen; aan allen, die tot zulk einde daar wilden komen, in naam der Hertoginne en zijner Majesteit verklaren, dat zulks ongeoorloofd zij; wijders bericht naar Brusſel zenden, wat hem hier in wedervaren zij, en wat hij gedaan hadde (p). Welke de gevolgen hier van geweest zijn, is mij niet gebleken.

§ VI.

Beroerte te Valenchijn.

Doch van grooter belang was het voorgevallene te Valenchijn, in Henegouwen. Hier was de

(p) Zie dezen brief, waar van ik het afſchrift uit het oorſpronglijke verſchuldigd ben aan den Wel Eerwaardigen Heere *C. van Oudendorp*, onder de Bijlaagen lett. P.

de beroerte, midlerwijl, zeer hoog geklommen. De Onroomfchen namen verfcheiden kerken in, en weigerden dezelve wederom te ruimen. Dit baarde groote opfchuddinge, om welke te ftillen twee van de verbonden Edelen, Karel van Revel en Willem van Fiennes, derwaards gezonden waren, en aan welken de Graaf van Hoorne, den achtften van wijnmaand, tot dat einde een' brief fchreef (q). Die bezending fchijnt, echter, van weinig vrucht geweest te zijn. Filips van S. Aldegonde, Heer van Noirkarmes, klaagde bitterlijk bij de Hertoginne over die van Valenchijn (r); en zij weigerden, in flachtmaand, bezettinge intenemen. De Koning verklaarde hen, den veertienden van wintermaand, bij een openbaar plakaat, voor oproerigen en vijanden, en verboodt aan elk op 't ftrengfte, eenige gemeenfchap met hun te houden. Zij, in tegendeel, poogden zich op alle de

(q) *Procès Criminels des Comtes d'Egmont* &c. (*à Amfterdam* 1753.) *tom. II*, *pag.* 464, 465. — Noirkarmes zelf zou, gelijk BURGUNDIUS fchrijft *lib. III pag.* 291, één' van de verbonden Edelen aan die van Valenchijn afgevaardigd hebben.

(r) BURGUNDIUS *lib. III*, *pag.* 267.

de beschuldigingen, in 's Konings plakaat begrepen, te verdedigen, in een uitvoerig smeekschrift aan de Vlies-Ridderen, 't welk zij zonden aan de verbonden Edelen, aan wien zij te kennen gaven, dat zij alle moeite aangewend hadden bij Noirkarmes, om met hem zekere punten te beramen, naar welken zij zich, in 't stuk van Godsdienst, gedragen zouden; doch dat zij te leur gesteld waren. Zij verzochten, dat de Edelen hen wilden helpen met alle mogelijke wettige middelen, en hun vertoog bij de Heeren aanbinden. Jan van Montignij en Filips van Wingelen gingen, toen, op last der Bondgenooten, naar Gaasbeek, en vertoonden aan de Graaven van Egmond en Mansfeld, dat de ongeregeldheden te Valenchijn alleen voortkwamen uit een wederzijdsch mistrouwen tusschen Noirkarmes en de burgerije; waar tegen men lichtelijk voorzien kon, naardien de stad genegen was zich te gedragen volgens de besluiten van den Raad en der Landvoogdesse, die zich, door kwaade berichten, hadt laten misleiden. Het zeggen der Edelen vondt geen ingang, en zij vertrokken ongetroost. Die van Valenchijn, van tijd tot tijd

De Edelen bemoeien 'er zich mede.

Die van

Valenchijn schrijven nader aan den Adel. tijd meer in 't naauw komende, schreven op nieuw aan den Adel, dat zij toch gedachtig wilden zijn aan hunne trouwe en belofte, en eenige vaandelen krijgsknechten tot onderstand zenden, alzoo zij anders de wreedheid van hunne vijanden niet langer wederstaan konden. Doch de Edelen, op dien tijd vol vreeze, en niet wetende, hoe de zaak vergaan zou, bleven stil zitten (s).

Vergadering der Hervormden te Antwerpen. De Hervormden, ziende, hoe weinig de vrijheid van geweten en Godsdienstoefeninge vorderde, of liever; hoe zeer zij verminderde, besloten tot het houden van eene algemeene kerkelijke vergaderinge, te Antwerpen; tot het bijwoonen van welke één Leeraar uit elke gemeente, behalven eenigen der voornaamsten, heimelijk uitgenoodigd werdt (t). Of Brederode, met noch zestien Bondgenooten, hier tegenwoordig geweest zij, gelijk BURGUNDIUS wil (u), komt mij twijfel-

(s) BOR III boek, bl. 94—100.

(t) STRADA, *lib. V*, *pag.* 283, heeft, misschien, het oog op deze vergaderinge.

(u) *Lib. III*, *pag.* 306.

ſelachtig voor; niet alleen, om dat anderen hier van zwijgen, als wel voornamelijk, naardien het verhaal van BOR, (v) daar tegen ſtrijdt, die ons zegt, dat de Hervormden, gewaar wordende, dat het oorlog op hen gemunt was, terwijl de Katholijken nu alles ſchenen voor den wind te hebben, en vreezende de oefeninge van hunnen Godsdienst te zullen verliezen, en daar over, naar de ſtrenge plakaaten, vervolgd te worden, hier tegen poogden te voorzien. Zij beraadſlaagden, in hunne vergaderingen, wat hun te doen ſtond, om de verkregene vrijheid te mogen behouden en gebruiken; geen middel konnende uitvinden, hebben zij eenigen afgezonden aan den verbonden Adel, om hun de zaak te vertoonen, en hulpe van dezelven te verzoeken. Zij gaven den Edelen, ſchriftelijk, te kennen, dat veelen den Roomſchen Godsdienst verlaten en den Hervormden aangenomen hadden; dat de Koning, hier over verſtoord, en door ſommigen aangeſtookt, met vreemd krijgsvolk naar Nederland wilde komen;

Hun voorſtel aan de Edelen.

(v) III boek, bl. 102.

dat eenige groote Heeren last zouden hebben tot het aannemen van ruiterije en voetvolk, waar mede reeds een aanvang gemaakt was; dat het oogmerk hier van was, zoo de ſpraak ging, niet alleen te ſtraffen de beroerten en ongeregeldheden, in 't beroo-ven der kerken en 't breken van de beelden door het gemeene volk gepleegd, maar ook 's Konings ſtrenge plakaaten, tegen alle Hervormden, ter uitvoer te doen brengen, waar uit niet anders volgen kon, dan groote oproer, bloedſtorting, verbeurte van goederen, 's Lands bederf, eeuwige ſlavernij. De verandering, zeiden zij, hadt haaren oorſprong genomen uit het ſmeekſchrift der Edelen en hunne andere vertoogen, aan de Hertoginne overgegeven, nopens den Godsdienst en het afſchaffen van gewetensonderzoek. Ook geloofde men, dat de Prins van Oranje, de Graaven van Egmond, Hoorne en Hoogſtraten, met meer andere Edelen van groot gezag, de hand daar aan hielden. Dit maakte de gemeente vrijmoediger tot het aannemen van den Hervormden Godsdienst, vooral om dat de Edelen dikwijls beloofd hadden, dat niemand, om die reden, zou

ver-

vervolgd worden. Zij hadden, derhalven, uit het overgeleverde smeekschrift, het daarna gemaakte verdrag met de Hertoginne, en uit de mondgesprekken met de Bondgenooten, hope geschept, dat zij, sedert dien tijd, hunnen Godsdienst vrijelijk zouden mogen oefenen. Daarenboven, de Edelen hadden hun verzekerd, dat onder den naam van preeke, in 't verdrag alleen gemeld, ook de overige Godsdienstoefeningen begrepen waren. Trouwens de Hertogin zelve, zoo wel als de Heeren, was voorheen in dat verstand, doch nu, met eenige stedelijke Overheden, anders gezind. Alle verrichtingen van Godsdienst, buiten het prediken, werden voor misdaaden gehouden en met wreedheid gestraft. Zelfs het prediken is nu, door Noirkarmes, te S. Amand, gestuit. De vergaderingen worden, gewapender hand, verstoord, en de Leeraars opgehangen of gebannen. Zoo verre was het van daar, dat men de strenge plakaaten en het gewetensonderzoek zou hebben laten rusten. De Bondgenooten wisten, welk onheil dien van Valenchijn boven 't hoofd hing; andere steden hadden ook dat lot te duchten; ging het

het zoo voort, in korten tijd was niet ééne gemeente in Nederland langer veilig; de Hertogin zou zich van de wapenen bedienen, tot dat alle de kerken uitgeroeid waren. Hierom behoorden de Edelen zich deze zaak aantetrekken, het kwaad in zijn begin te ſtuiten, en grooter onheil aftewenden; zij moesten het verdrag, zoo plechtig aangegaan, en zoo ſchandelijk verbroken, met al hun vermogen handhaven, op dat de Hervormden niet ſchenen misleid te zijn door den verbonden Adel (w).

Antwoord der Edelen. De Edelen, dit voorſtel der Kerkelijken gehoord hebbende, gaven hun tot antwoord, dat de Hertogin en de Heeren van den Raad zeer kwalijk namen, dat de Hervormden veele kerken met geweld ingenomen, de Geestelijken verjaagd en veele ongeregeldheden bedreven hadden. Men worp de ſchuld daar van op de Edelen, en verſpreidde in Duitſchland, dat zij oorzaak waren van de beeldſtormerije, van het verjagen en mishandelen der Geestelijken: hier door verloren zij de toegenegen-

(w) Men zie, behalven BOR en BURGUNDIUS in de aangehaalde plaatſen, VAN DER HAER *lib. II*, *pag.* 307, 308.

negenheid in Duitſchland, daar men hun anders zeer wel gezind was. Zij wenſchten wel, dat het verdrag, tusſchen hen en de Landvoogdesſe gemaakt, door de Hervormden niet te buiten gegaan ware, die noch alle naarſtigheid moesten aanwenden, ter onderhoudinge van het verdrag; elk behoorde zich ſtil te houden, zijne koopmanſchap, neeringe en ambacht, zonder achterdocht te doen; een ieder kon, vrijlijk, zijn geloof belijden, en de predikatien, buiten de ſteden, volgens het verdrag, houden, zonder dat zij hier in eenigzins belet zouden worden. Zij moesten, wijders, de zaken toebetrouwen aan de Edelen, op wien de ſlagen eerst zouden aankomen (x). Men wil echter (y), dat Brederode hen te gelijk zou vermaand hebben, goeden moed te houden. En dit is niet ongelooflijk, daar hij zelf den moed noch niet liet zakken, gelijk anders de meeste Bondgenooten, die, bedriege ik mij niet, zulks duidelijk ontdekten in het even gemeld antwoord, waar in hunne verlegen-

(x) BOR III boek, bl. 102.
(y) BURGUNDIUS *lib. III, pag.* 307.

genheid en vreeze genoeg doorstralen; want zulks te willen laten doorgaan op den naam van gematigdheid, staatkunde en voorzichtigheid, zou strijden met hun vorig gedrag. Doch 't leedt niet lang, of zij keerden weder tot hunne eerste kloekmoedigheid, en trachtten de vrijheid in Land en Kerk te herstellen en onafgebroken te bewaren; ook brachten zij, wat later, het schriftelijk verzoek der Hervormden ter kennisse van de Hertoginne.

Het vertoog van die van Valenchijn en het verzoekschrift der gezamenlijke Hervormden zal meest aanleidinge gegeven hebben, dat ook de verbonden Edelen een nader vertoog en verzoekschrift aan de Landvoogdesse overleverden. Dit derde

Derde

(z) en laatste (a) verzoekschrift der Edelen,

(z) Dus noemen het ook BOR en E. EREMUNDUS *orig. et histor. Belgic. tumultuum pag.* 214. Doch VAN METEREN II boek, bl. 48, en meer anderen zeggen, dat dit het tweede vertoog en smeekschrift der Bondgenooten aan de Hertoginne geweest zij. Ik denke, dat dezen niet gedacht hebben aan het tweede verzoekschrift, 't gene ik heb opgegeven in 't I stuk bl. 399—409. — Wanneer VIGLIUS VAN AYTTA, *epist. XXX ad Hopperum pag.* 419. den 9 April 1567 schreef, dat eenigen gepoogd

len, aan Vrouwe Margareet aangeboden, was van dezen inhoud: "De Bondgenooten hadden getrouwlijk, volgens de belofte, welke zij als Edelluiden gedaan hadden, met al hun vermogen de ruste voor de Nederlanden beijverd, gelijk zij ten meesten dienste van den Koning en 't Land nuttig vonden te behooren. Hier over namen zij God tot getuige, Wien zij baden, alzoo met hunne zielen te willen doen. Was op sommige plaatsen de beroerte zwaarer geweest, dan op andere, 't was dan geen wonder, dat zij in den eersten aanvang niet alles hadden konnen doen, gelijk zij wel wilden, naardien sommige kwaade en onrustige geesten, niet gezind tot 's Konings dienst, hier en daar kwaade geruchten gestrooid hadden. Zonder dit zou alles wel gegaan zijn, en het Land in ruste her- *Smeekschrift der verbonden Edelen aan de Hertoginne.* *Deszelfs inhoud.*

poogd hadden, door *nieuwe verbintenissen*, de Geuzen in dat gevoelen te bevestigen, om zich tegen de Spaansche heerschappije te verzetten, en geen nieuw Spaansch Krijgsvolk in dit Land te laten komen, schijnt hij het oog te hebben op dit smeekschrift.

(a) Zoo noemt het de Hertog van Alva, in 't vonnis tegen Treslong en anderen. Zie Sententien van Alva, bl. 157.

berfteld. Doch toen de zaken zich eenigzins begonnen te fchikken, de Edelen tot ruste hoopten te komen, en 's Konings befluit, met raad der algemeene Staaten genomen, verwachtten, kwam 'er eene fchielijke verandering, vlak ftrijdig met de beloften, te voren aan de Edelen gedaan. Naar alle de fteden waren brieven afgezonden, waar bij de oefening van Godsdienst verboden werdt, niettegenftaande de predikatien, waar onder de verdere Godsdienstoefeningen begrepen lagen, toegelaten waren. Het volk, waar aan zij veiligheid beloofd hadden, zich bedrogen ziende in hunne hope, gaf den Edelen de fchuld, als of zij hun woord niet hielden. Dit kon haare Hoogheid zien uit 's volks fmeekfchrift, hier bij gevoegd (b). Men zag openlijk, zoo door het fchrijven der Hertoginne, als door andere manieren van doen, dat men zelfs de preeke wilde verbieden, de Leeraaren kwellen, vangen en geweld aandoen. Dit ftreedt met het gemaakte verdrag, tot zoo lang de Koning, met goedvinden der Staaten, op het ftuk van

(b) Hier van is boven gefproken bl. 73—76.

van Godsdienst niets nader besloten hadt. Haare Hoogheid mistrouwde den Edelen, en verboodt den Heeren, omgang met hun te houden, zonder eenige redenen te geven, waarom men hen zoo kwalyk behandelde. Zij deedt de Edelen uit 's Konings steden, zonder de minste oorzaak, vertrekken, en zelfs op de wegen opwachten, om hen te vangen, even of zij vijanden van den Koning en het Vaderland waren. *Zij, echter, hadden zich getrouw* van hunnen plicht gekweten, overeenkomstig hun beroep en belofte, en geenzins zulke mishandelingen verdiend, zoo regelrecht aanloopende tegen het verdrag, met hun gemaakt, waar door alle wantrouwen behoorde te wijken, en hun de beloofde verzekerdheid vast en onverbrekelijk gehouden te worden. Het verzamelen van krijgsvolk, buiten en binnen 't Land, en meer soortgelijke ondernemingen gaven een gegrond vermoeden, dat het op hen gemunt was, en tegen de Hervormden, wien zij voorheen het tegendeel verzekerden. Hier uit moest volgen, niet alleen hun bijzonder verderf, maar ook de ondergang van 't gantsche Land. Dit bleek

genoeg uit de ongeregeldheid van het krijgsvolk en deszelfs geweld, alomme bedreven, voornamelijk tegen de verbonden Edelen, die zeer bedreigd en met de daad kwalijk behandeld waren. Dit was mede het lot van allen, die nopens den Godsdienst verdacht gehouden en door 's Lands openbaare vijanden niet erger konden bejegend worden. Dit ſtreedt, openlijk, tegen het verzoekſchrift van den vijfden van grasmaand en het daar op gevolgde verdrag. Waren 'er vijanden van 't Land, van binnen of buiten, zij zouden niet alleen tegen het werven van oorlogsvolk niets inbrengen, maar wilden zelfs de eerſten zijn, om zich, ten dienſte van den Koning, in de wapenen te begeven. Doch zij vonden het aannemen van krijgsknechten, tegen de gedaane belofte, zeer gevaarlijk. Zij hadden altoos gehoopt, dat de Staaten en de Heeren medelijden zouden hebben met het arme volk, en, acht nemende op de rechtvaardigheid van hunne zaak, middelen uitvinden, om alles, wat ſedert het verdrag geſchiedde, ongewroken te laten blijven, tot dat bij zijne Majeſteit, met raad der algemeene Staaten,

wet-

wettiglijk vergaderd, daar tegen zou voorzien zijn. Doch nu bemerkende, dat alle hunne hope ijdel was, en dat onrecht en geweld, in plaatſe van te wijken, dag aan dag vermeerderden, terwijl men zich ook ſterker wapende, konden de Edelen niet nalaten, hunne toevlucht tot haare Hoogheid te nemen, gelijk zij te voren gedaan hadden, en zeer ootmoediglijk te verzoeken, dat zij hun die gunste wilde bewijzen en verklaren, dat zij het verdrag zou onderhouden, en benevens de preeke ook de verdere Godsdienstoefeningen, die daar van onafſcheidelijk zijn, toelaten; gelijk de Edelen, uit naam der Hertoginne en der Heeren, zulks aan het volk toegeſtaan hadden. Noch begeerden zij eene verklaringe van de Landvoogdesſe, dat zij de verzekerdheid, den Edelen gegeven, wilde doen ſtand houden. En op dat haare toegenegenheid tot hen, het volk en 't geheele Land, te beter mogte bekend worden, verzochten de Edelen, dat zij wilde ophouden met het aanwerven van krijgsvolk, het reeds aangenomene afdanken, en de plakaaten, ſedert het verdrag gemaakt, vernietigen. Dit doende, kon haare Hoog-

 heid

heid verzekerd zijn, dat het Land in rust te en vrede blijven zou, en dat de Bondgenooten samen lijf en goed zullen stellen ten dienste van den Koning en de Landvoogdesse. Doch werdt dit niet, haastelijk, werkstellig gemaakt, het was te duchten, dat daar uit veele groote en onherstelbaare onheilen volgen zouden, ja eene vreeslijke bloedstorting van het arme volk, dat zich op 't woord der Edelen verlaten hadt. Dit zou hun leed zijn. Om die oorzaak overhandigden zij dit smeekschrift; insgelijks ten blijke van hunnen schuldigen plicht aan zijne Majesteit, haare Hoogheid en het Land" (c).

Brederode wilde zelf 't smeekschrift overhandigen. De Heer van Brederode, die zich, op dezen tijd, te Antwerpen, onthieldt in gezelschap van eenige voornaame Bondgenooten, was eerst van voornemen, door de Edelen hier toe verordend (d) en met aandrang verzocht, dit smeekschrift der Landvoogdesse in persoon aantebieden. *Hij schrijft* Hij verzocht (e) hier toe, door een' brief, ge-

(c) BOR III boek, bl. 105, 106.
(d) A. H. PETRI Historie der Nederl. Oorlogen I boek, bl. 52.
(e) VIGLIUS VAN AYTTA, *in Vita* § CIII *pag.* 50,

gehoor bij dezelve, en vrijheid om naar Brussel te komen (f), en haar te vertoonen het ongelijk, den Edelen aangedaan, tegen de verzekeringe, welke zij ontfangen hadden. Treslong was de brenger van den brief, welken hij aan de Hertoginne overhandigde (g). Zij, zich voorlang gebelgd hebbende over soortgelijke bezendingen, verboodt hem dit ten eersten (h), en gaf last, de poorten voor hem en andere verbonden Edelen te sluiten, indien zij evenwel konden goedvinden naar Brussel te komen. Ook schreef zij, misschien op raad van Viglius van Aijtta (i), aan Brederode, dat de komst der Edelen ten Hove, den vijfden der

'er over aan de Landvoogdesse.

Zij weigert hem geboor te geven.

50, zegt, dat Brederode op een' dreigenden toon aan de Hertoginne zou geschreven hebben, met eenige Edelen naar Brussel te zullen komen.

(f) Volgens STRADA *lib.* V, *pag.* 292, wilde Brederode naar Brussel trekken, in gezelschap van veertig ruiteren.

(g) BOR III boek, bl. 105.

(h) Sententien van Alva, bl. 78. BURGUNDIUS *lib. III*, *pag.* 307.

(i) Gelijk men kan opmaken uit zijn geschrijf aan *Hopperus*, *epist.* I, *pag.* 346.— Die brief is, in de uitgave van *Gabbema*, gedagteekend CIↃ. IↃ. LVI; doch, beter, in die van *Hoijnck van Papendrecht*, IX Febr. CIↃ. IↃ. LXVI, dat is, naar onzen tegenwoordigen stijl, 1567.

der vorige grasmaand, alle de beroerten in Nederland veroorzaakt hadt, 't gene haar ontriedt in hunne wederkomste te bewilligen (k). Brederode zag, derhalven, af van zijn voornemen om zelf naar Brussel te gaan (l), of keerde te rug, indien hij reeds op weg derwaards mogte geweest zijn (m). Men besloot, toen, het verzoekschrift door iemand anders aan de Landvoogdesse in handen te stellen.

Het smeekschrift is niet overhandigd door D. Koornhert.

Ik heb aangeteekend gevonden (n), dat Dirk Volkaartsz Koornhert zich door Brederode liet overhalen, om het smeekschrift der Nederlandsche Edelen aan de Hertoginne te

(k) VAN METEREN II boek, bl. 48. THUANUS *lib.* XLI, *pag.* 822.

(l) Brederode is derhalven, op dien tijd, niet te Brussel geweest; gelijk de Heer A. 's GRAVEZANDE schrijft, in zijne tweede eeuw-gedachtenis der Middelburgsche Vrijheid, bl. 66.

(m) Zoo wil HEUTERUS *lib.* XVI *cap.* VI, *pag.* 420.

(n) In een Latijnsch handschrift van den Weleerwaarden Heere J. WILHELMIUS, behelzende levensbeschrijvingen van de voornaamste Geleerden in Europa, vinde ik het volgende: "*Coornhertius a Breederodio fuit persuasus, ut libellum supplicem, a Nobilibus Belgis conscriptum, Margaretae Parmensi traderet. Ob quam caussam in vincula fuit conjectus et Hagam deductus*".

te overhandigen, en dat hij, om die reden, in de gevangenisse geworpen en naar den Haag vervoerd zou zijn. Deze reden van zijne gevangenisse wordt, zoo veel mij bekend is, door anderen niet gemeld, die alleenlijk zeggen, dat hij beschuldigd wierde over het ijveren voor 's Lands vrijheid (o), zonder van die bijzondere oorzaak, waarom hij in hechtenisse zou genomen zijn, een enkel woord te gewagen. En wat belangt *het* overleveren van *'t* smeekschrift der Edelen, op verzoek van Brederode, dit verdient hier nader onderzoek. Men verhaalt (p), dat Koornhert op 't stuk der beroerten in de jaaren 1565 en 1566, en over het befaamd verzoekschrift der Edelen, in veele onderhandelingen kwam met Hendrik van Brederode, te Vianen, Utrecht, Amsterdam en Haarlem, wien hij zelfs aanzettede tot het overleveren van dat verzoekschrift. Het is buiten twijfel, dat Koornhert groote vriendschap hieldt met Brederode, aan wiens geslacht hij, door zijn huwelijk, naauw verbon-

(o) BRANDT I deel, bl. 469.

(p) BAYLE *Dictionaire Historique & Critique tom.* III, *pag.* 14.

bonden was; gelijk hij ook in dienst van Reinout van Brederode, vader van Hendrik, geweest is. Geheimschrijver der stad Haarlem zijnde, werdt hij in veele gewichtige zaken voor het Vaderland gebezigd; doch door Alva, in 't Jaar 1568, gebannen (q). Hij geraakte ook in de bijzondere gunste van Prins Willem den I, die met hem, en zijne broederen, Klement (r) en Frans (s), in het jaar 1570 en twee volgende, eigenhandige briefwisselinge hieldt ter verlossinge van 't benaauwde Vaderland (t). Die Vorst zal hem, vermoedelijk, tot Geheimschrijver der Staaten van Holland bevorderd hebben, welken post hij, echter, slegs weinige maanden schijnt bekleed te hebben (u). Men ziet hier

(q) Sententien van Alva, bl. 126.

(r) Door behulp van Klement Koornhert wierp Brederode zich, ten jaare 1567, in Amsterdam. Zie WAGENAAR beschrijving van Amsterdam I stuk II deel, bl. 299.

(s) Frans Koornhert werdt door Alva gebannen, volgens de Sententien van Alva, bl. 123; doch was naderhand Schepen en Secretaris van Amsterdam.

(t) VAN METEREN III boek, bl. 59.

(u) Men zie KOORNHERT's werken III deel,

hier uit, dat Koornhert door Brederode bekwaamlijk kon gebruikt worden tot het overhandigen van het een of ander smeekschrift der Bondgenooten aan de Hertoginne. Doch dat zulks in de daad geschied zij, is zoo zeker niet. Op het eerste verzoekschrift, in grasmaand 's jaars 1566, zal niemand konnen denken: want dit heeft Brederode zelf, vergezeld van een groot aantal Edelen, aan de Landvoogdesse in handen gegeven. Ook heeft dit geen plaats gehad bij het tweede smeekschrift, in dat zelve jaar ten Hove overgeleverd, als 't welk geschiedde door eenigen, uit het midden der Bondgenooten naar Brussel afgevaardigd (v). Dus komt noch alleenlijk dit derde en laatste verzoekschrift, door de Edelen ten jaare 1567 aan de Hertoginne toegezonden, in aanmerkinge. 'T is waar, de poorten van Brussel moesten voor alle de Bondgenooten gesloten worden. Ook blijkt, dat Koornhert, op dien tijd, te Antwerpen bij den Prins geweest zij (w).

deel, bl. 156, 157, 361, en vergelijke BRANDT I deel, bl. 535.

(v) Zie het I stuk van deze Historie, bl. 398.

(w) BOR XIII boek, bl. 82.

Doch hier uit volgt niet, dat Koornhert dit derde smeekschrift naar Brussel zou gebragt hebben. In tegendeel, *Bor*, *Hooft* en anderen schrijven zulks met ronde woorden toe aan Willem van Treslong, edelman van Brederode, en, 't gene noch meer bewijst, Alva en zijn Raad bevestigen dit (x), zonder dat zij in 't vonnis, tegen Koornhert geslagen (y), hier van iet reppen. Dit alles doet mij besluiten, dat de aanteekening nopens Koornhert, boven opgegeven, van genoegzaamen grond ontbloot zij; of Brederode met de verbonden Edelen moest, behalven deze drie, noch een ander smeekschrift hebben opgesteld en door Koornhert laten overhandigen; waar van mij echter geen bewijs voorgekomen is.

Maar door Treslong. Treslong bragt het nieuw verzoekschrift naar Brussel, en gaf het der Landvoogdesse in handen, in sprokkelmaand (z); na dat Bre-

(x) Sententien van Alva, bl. 78, 157. Verg. HOOFT IV boek, bl. 128.

(y) Sententien van Alva, bl. 126.

(z) In de Sententien van Alva, bl. 157, staat, verkeerdelijk, *louwmaand*, in plaats van *sprokkelmaand*. Doch in de bepalinge van den

Brederode, eenige dagen vroeger, een' afzonderlijken brief aan dezelve geschreven hadt, waar in hij te verstaan gaf, dat niet het smeekschrift, in 't vorig jaar overgeleverd, maar het gewetensonderzoek, met de nieuwigheden, welke men wilde invoeren, en het langzaam en kwaad besluit, op het verzoek der Edelen genomen, de eigenlijke oorzaken van de beroerten waren: hij betuigde wijders, geen ander doelwit te hebben, dan middelen van eenigheid voortestellen, en verzocht, dat de Hertogin behoorlijk acht op dit smeekschrift wilde geven, ten meesten dienste van zijne Majesteit en tot ruste van het Land (a). *Schrijven van Brederode aan de Hertogin.*

den dag verschillen de schrijvers. HEUTERUS *lib.* XVI *cap.* VII, *pag.* 420, VAN DER HAER *lib.* II, *pag.* 308, MEURSIUS *Gul. Aur. pag.* 78, VAN METEREN, BRANDT, en anderen, melden den *achtsten* van die maand. A. H. PETRI bl. 52, de Historie van alle de Nederl. geschied, bl. 47, en anderen, spreken van den *vijftienden*; bij welken ik mij voege, uit aanmerkinge van 't gene VIGLIUS VAN AYTTA, den negenden derzelve maand, aan Hopperus schreef, *Epist.* I, *pag.* 346. De eersten verwarren, naar het schijnt, het smeekschrift met den brief van Brederode, te voren gemeld.

(a) BOR III boek, bl. 105. VAN METEREN II boek, bl. 48.

Antwoord op het smeekschrift.

De Landvoogdes bragt dit laatste verzoekschrift ter kennisse van den geheimen Raad, en zondt het antwoord daar op spoedig aan Brederode (b), 't gene door Viglius van Aytta opgesteld was (c), en aanstonds bij 's Konings drukker, Michiel Hammont, gedrukt werdt (d). Wat haar bewogen hebbe, dit antwoord zoo schielijk algemeen te maken, is genoeg te zien uit deszelfs inhoud, die ongemeen fier en meer dan nadruklijk was. Want het antwoord, den zestienden van sprokkelmaand (e) aan Brederode gezonden, niet bij wege van kantteekeninge op het smeekschrift, maar briefswijze, kwam voornamelijk hier op uit: "Zij kon zich niet genoeg verwonde-

(b) STRADA *lib.* V, *pag.* 293, 294.

(c) Hij zelf getuigt dit, *in Vita pag.* 50.

(d) Noch in 't jaar 1567 kwam dit smeekschrift en antwoord in de Hoogduitsche taal te voorschijn; van welke uitgave de Heer *van Damme* mij een afdruksel heeft laten zien.

(e) Dus schrijven A. H. PETRI, MEURSIUS, en anderen; HEUTERUS en VAN DER HAER noemen den *vijftienden*; BOR, en BRANDT I deel, bl. 437, schrijven, den *zesentwintigsten* van sprokkelmaand. Bij THUANUS *lib.* XLI, *pag.* 822, is, ongetwijfeld, een drukfeil in de dagteekeninge.

deren, noch begrijpen, welke Edelen, wat volk, dit smeekschrift overgegeven hebben; gemerkt het meeste deel der Edelen, die, in grasmaand, het verzoekschrift met Brederode overleverden, zich voldaan hielden met de verklaringe van den Koning, op 't stuk der Inquisitie en plakaaten, en met de verzekerdheid, hun gegeven, zoo dat veelen, dagelijks, hunne gehoorzaamheid en dienst den Koning kwamen aanbieden. *Het kwam haar vreemd voor te hooren, dat zij zich zelven wijs maakten*, dat haar wille zou geweest zijn, de oefeninge van den Onroomschen Godsdienst toetelaten. Dit was haar nooit op de gedachten gekomen. De Edelen, in tegendeel, hadden beloofd, dat 'er niet gepredikt zou worden, alwaar zulks te voren niet geschied was. Nooit was haare meening geweest, konsistorien en nieuwe Magistraaten toetelaten; verzamelinge van geld tot sommige millioenen toe; het lichten van krijgsvolk, waar over zij zich beroemden; het bedienen der bondzegelen tot wanorde in de leere en kerkelijke regeringe; huwelijken op hunne wijze aantegaan tot verwarringe van de erfvolgingen; en

en veele andere dingen, waar van zij zelven geen einde wisten. Hadt zij tot zulke zaken vrijheid gegeven, dan moest zij zich en haaren last verre vergeten hebben. Zij kon niet nalaten aan de bijzondere Landvoogden en ſtedelijke Overheden te ſchrijven, naardien men het volk misleidde, en haare vergunninge te wijd uitſtrekte. Het verdrag ſprak alleen van de preeke op ſommige plaatſen, en wel zonder wapenen: hier toe hadt zij niet dan bezwaarlijk konnen komen, en gezwegen van de overige Godsdienstoefeningen, welken de Edelen, tegen hun geweten, zoo wijd lieten inkruipen. De verzekerdheid was den Edelen gegeven, en betrof hun overgegeven ſmeekſchrift, doch geenzins den Godsdienst, gelijk men nu voorwendde, en waar over zij zich met reden vertoornde. Onder den naam van preeke, werden zoo veele vervloekte oefeningen van Godsdienst ingevoerd; 't gene ſtrekte tot verkleininge van 't gezag der Overheden en zijner Majesteit, ſchoon zij voorgaven 's Konings ootmoedige dienaaren te zijn, die zulken, op zijn' tijd, wel zou weten te ſtraffen, met hulpe der trouwe

on-

onderdaanen. De Wethouders hadden niets gedaan tegen het verdrag, maar zich van hunnen plicht gekweten, wanneer zij zich aankantten tegen allen, die 't zelve verder uitftrekten, dan betamelijk was. Men verzwijgt wel de fchandelijke ongeregeldheden, die federt het verding begaan zijn: het breken der beelden en altaaren; het plonderen der kerken; de invoeringe der preeke binnen de fteden, welke te voren buiten dezelve *en op 't land plaats vondt*; het innemen van kerken; 't verjagen der Geestelijken; het inroepen van vreemde Predikanten; en het beroeren van zulke landfchappen, die noch vrij waren van deze nieuwigheden. Men hadt, met opzet, volk gezonden, en brieven aan verfcheiden fteden gefchreven, om haar tot ongehoorzaamheid aan den Koning opteftoken. Het volk, dus gefterkt met de gunste van zulken, die openlijk verklaarden dezelven in hunne befcherminge genomen te hebben, ontzag zich niet, het koninglijk gefchut en wapenhuizen aantetasten, en zelfs de voornaamfte dienaaren van zijne Majesteit te verdrijven. Noch hadt men heirkrachten te velde gebragt; den dood gedreigd aan

de

de Geestelijkheid en 's Konings dienaaren, waar van zij zelve niet uitgezonderd was; zij hadden allerleie vijandelijkheden gepleegd, en getracht het ontzag van den Koning ten lande uittedrijven. Sommige onderschepte brieven, uit hunne legers aan die van Valenchijn geschreven, gaven 'er getuigenis van. Hadt God zelf hier tegen niet voorzien, 's Lands geheele verderf zou hier uit gevolgd zijn. Al het welke streedt met de aanbiedinge in 't smeekschrift, door de Edelen overgeleverd tot afschaffinge van 't geloofsonderzoek, en met hunne schriftelijke beloften. Wanneer zij begeren, dat het krijgsvolk, tot bescherminge van het Land aangenomen, zou afgedankt, en de plakaaten, onlangs afgekondigd, vernietigd worden, betoonden zij genoeg van meeninge te wezen, dat de Landvoogdes het zwaard, haar door God aanbetrouwd, moeste afleggen. Zij riedt den Heere van Brederode en den verbonden Edelen, indien zij, volgens hunne betuiginge, tot 's Konings dienst genegen waren; zich meer te schikken naar zijn welbehagen; het volk aftetrekken van 't kwaad begrip nopens de toelatinge van

Gods-

Godsdienst, welke ſtrekken zou tot verachtinge van den Koning en het recht; den rechtmatigen toorn zijner Majesteit van zich aftekeeren, op dat hij niet gedwongen wierde zijne natuurlijke goedheid te buiten te gaan; en zich te wachten van zoodanige bedreigingen, als in dit ſmeekſchrift te vinden waren. Volhardden zij in zulke dreigementen, Brederode en zijne medgezellen hadden een eeuwigen laster te verwachten. Best zouden zij naar hunne woonplaatſen wederkeeren, zonder zich met 's Lands zaken te bemoeien, en zich wijders ten genoege van den Koning gedragen. Anders zou zij benoodigd zijn, tot gemeene ruste, daar tegen te voorzien. Eindelijk, zij dacht geen nader antwoord op hun verzoekſchrift te geven, eer zij wiste, wie de Edelen en het volk waren, waar mede Brederode zich wilde verdedigen en bekleeden, en van welken hij volmacht aangenomen hadt" (f).

G Dit

(f) BOR III boek, bl. 105, 106; met wien VAN METEREN, II boek bl. 48, en HOOFT, IV boek bl 129, genoegzaam overeenſtemmen, gelijk ook A. H. PETRI I boek, bl. 52—54. De opgave van dit antwoord bij BURGUNDIUS *lib.* III, *pag.* 308—310, verſchilt eenigzins.

§ VII.

De Hertogin grijpt meer moeds.

Dit fchrijven der Hertoginne toonde duidelijk, dat zij van haare voorgaande befchroomdheid en vreezachtigen aart bijna volkomen genezen was. De wapenen, nu aangenomen, zetteden haar niet weinig moeds bij, en alles begon haar voor den wind te loopen. Het veinzen, waar op zij zich anders meesterlijk verftond, hieldt nu op. Wel verre van zich door dat laatfte verzoekfchrift te laten verfchrikken, werdt op haar last, den vijfentwintigften van fprokkelmaand, een nieuw plakaat afgekondigd, waar bij alle Wethouders bevel kregen, de vergaderingen der wederfpannigen te verftoren, en aan elk verboden werdt, eenige oorlogspaarden of wapenen te koopen en verkoopen, dan op openbaare markten en met voorweten der Hoofdfchouten (g). Ook fchreef zij, den volgenden dag, aan de Overheden der bijzondere fteden, dat zij, bij dag en nacht, goede wacht zouden doen houden, om de fteden wel te verzekeren tegen alle gevaaren, die aan dezelve, door de listige aanflagen der oproerige ketteren, overkomen kon-

Haar nieuw plakaat.

Zij fchrijft aan de ftedelijke Overheden.

(g) Repertorium der plakaaten, bl. 129.

konden; zij moesten het oorlogsvolk, dat geene bestellinge van 's Konings wegen hadt, aantasten en met geweld verjagen: hier door konden zij zich bij den Koning, die binnen kort verwacht werdt, best verantwoorden (h).

Het leedt nu niet lang, of het Bondgenootschap der Edelen kreeg een' plotselijken val, waar van het zich, naderhand, niet kon herstellen. Ruim een derde deel der vereenigde Edelen scheidde zich af van de overigen, en verliet het Verbond (i). Sommigen sloeg de vreeze voor 's Konings komste om het hart. Anderen begonnen belang te stellen in de gunste der Landvoogdesse, om hier door hunne ampten, burgerlijke of krijgskundige, te behouden. In de eersten bleek, dat 'er dikwijls grooter kwaad gelegen zij in de vreeze, dan in 'tgene gevreesd wordt, en dat de angst iemand schielijk van zijn' plicht doe afwijken. De laatsten toonden, dat eigen voordeel in dien tijd, zoo wel als in onze dagen, de meeste daaden der menschen bestier-

Afval der Edelen.

Uit vreeze, eigen belang, wanhope, of liefde tot den Roomschen Godsdienst.

(h) BOR III boek, bl. 106.

(i) Gentsche geschiedenissen I deel, bl. 57.

ftierde, fchoon het algemeen belang de fterkfte band der maatfchappije is. De wanhope, van ooit hun oogmerk te bereiken, en het verdriet, dat hunne langduurige en welmeenende pogingen telkens verijdeld wierden, zal eenigen bewogen hebben, hunne onderlinge verbintenisfe te breken. Hier bij kwam, gelijk gezegd is, dat veele Bondgenooten, die wel vrienden van vrijheid in den burgerftaat en Godsdienst waren, doch verkleefd bleven aan het Roomfche geloof, niet langer met goede oogen konden aanzien, dat de Godsdienst van hunne vaderen geheel en al naar zijn' ondergang, in Nederland, begon te fnellen.

De Hertogin fchrijft aan fommige Edelen.

De Hertogin, niet onkundig van den tweefpalt der verbonden Edelen, zondt eenige vertrouwelingen aan dezelven, met verzoek dat zij van hunne onderlinge verbintenisfe afftand doen wilden (k). Daarenboven vorderde zij van alle amptenaaren een' nieuwen eed (l), ten einde vrienden van

Zij vordert een' nieuwen eed.

(k) Sententien van Alva, bl. 40, 61.

(l) Register der Refolutien van Holland, 15 febr. en 14 maart 1567. Verg. BOR III boek, bl. 104, BRANDT I deel, bl. 438, 439.

van vijanden wel te onderkennen, of om zulken, die denzelven weigerden te doen, gemaklijker van hunne ampten te ontslaan, en te straffen, die den eed niet getrouwlijk hielden (m). Deze vond bragt niet weinig toe tot het deerlijkst verval van 't Bondgenootschap. Want, schoon Oranje, Hoogstraten, misschien Hoorne, en buiten twijfel Brederode, benevens Dirk Sonoij, Herbert van Raaphorst, Gelein en Jan Zegers van Wassenhoven (n), ronduit weigerden dien eed te doen (o), lieten 'er echter veelen zich toe bewegen. Kort hierna besloot de Prins van Oranje, op wien de meesten zagen, Nederland te ruimen, en naar Duitschland te vertrekken; die konden, volgden zijn voorbeeld; de overigen lieten den moed geheel zakken (p), zoo dat sedert dien tijd naauwlijks het derde deel der Edelen zich aan 't Verbond bleef houden. Bij al het gemelde kwam noch het zeker gerucht der komste

Oranje vertrekt uit Nederland.

Alva komt herwaards.

 van

(m) STRADA *lib.* VI, *pag.* 316.
(n) Sententien van Alva, bl. 37, 40.
(o) STRADA *lib.* VI, pag. 316—321.
(p) WAGENAAR Vaderlandsche Historie VI deel, bl. 227, 228.

van den Hertoge van Alva, 't welk den meesten en standvastigsten groote vreeze aanjoeg, gelijk Viglius van Aijtta, die echter vrij gunstiger van Alva, dan van Vargas, dacht, aan Hopperus te verstaan gaf (q). Geen wonder, dat de Nederlanders voor Alva vreesden, daar hij, voorheen, in den Spaanschen Raad des Konings, zich met al zijn vermogen aankantte tegen den staatkundigen en zachtmoedigen raad des Hertogen van Feria, en oordeelde, dat de wonde van Nederland, reeds tot kanker verergerd, vuur en staal vereischte (r). Hoe hij,

(q) *Epist. IV ad Hopperum*, *pag.* 353; welke brief geschreven is den 4 maart 1566 [1567]. Men zie ook zijn schrijven aan den Kardinaal Granvelle, den 10 december 1570, *epist.* CLXXIV *ad diversos*, *pag.* 399.

(r) BENTIVOGLIO I deel III boek, bl. 72—76, daar hij geene gunstige denkbeelden nopens het karakter van Alva opgeeft. Men vergelijke hier omtrent J. B. DE TASSIS *comment. lib.* I, *pag.* 136, 140, 141, en P. LEVESQUE *mémoires du Card. de Granvelle tom.* I, *pag.* 57, 58. Uit hunne getuigenissen kan men opmaken, dat Alva de zachtmoedigste geenszins geweest zij. En schoon ik wel geloo- ven wil, dat die Hertog, in sommige gevallen, met al te zwarte verwen geschilderd worde, komt de lange verdediging, in een zeer kort werkje, onlangs ten zijne op- zich-

hij, in Nederland gekomen, uit dit grondbeginsel gewerkt hebbe, en hoedanig zijn bestier geweest zij, zou buiten mijn bestek zijn, hier te melden.

Eenige Bondgenooten beginnen zich te wapenen.

De weinige Bondgenooten, die door alle die middelen niet afgetrokken waren van hunne onderlinge verbintenisse, bespeurden klaar, dat zij, met zachtzinnigheid en smeekschriften niets kunnende winnen, een' anderen weg moesten inslaan. Egmond, die den inborst der Nederlanderen tamelijk kende, voorspelde aan de Landvoogdesse, 't gene nu gebeurde. De voornaamste Bondgenooten, gestijfd door Oranje, Hoorne en Hoogstraten, begonnen met allen ernst te denken op hunne en 's Volks bescherminge, en om geweld met geweld te keeren. Men hoopte op hulpe uit Duitschland, en besloot, eenig krijgsvolk in Nederland, midlerwijl, te verzamelen. Hier toe was geld noodig; en 't schijnt, dat de Edelen, andermaal, met de voornaamste koopluiden tot dat einde in onderhandelinge gekomen zijn. Brederode en Marnix

 maak-

zichte gemaakt, mij vrij bedenkelijk voor. Ik bedoele EPPII LUCUMONIS *Annales Foederati Belgii lib.* I, *pag.* 6, 7.

maakten, te Antwerpen, een' aanvang met het verzamelen der noodige penningen. Men wil echter, dat dit werk geen snellen voortgang hadde (s). Intusschen versterkten eenige Edelen hunne kasteelen: de Graaf van den Berg het slot te Heel (t), en Brederode zijne sloten te Vianen en Ameiden (u); welke laatste, naderhand, krijgsvolk aannam, en bij Vianen verzamelde, om het uiterste te beproeven (v). De Graaf van der Mark en anderen volgden zijn voorbeeld (w). De tijding, dat Graaf Lodewijk van Nassau en eenige andere Bondgenooten, met Duitsch oorlogsvolk, naar Brabant kwamen, verwekte grooten schrik, en was niet van alle waarheid ontbloot (x). Wat zij, en de overige vrijheid-

(s) BURGUNDIUS *lib.* III, *pag.* 298. STRADA *lib.* V, *pag.* 291, 292. HOOFT III boek, bl. 125.

(t) Sententien van Alva, bl. 32, 130.

(u) Sent. van Alva, bl. 31. STRADA *lib.* VI, *pag.* 296.

(v) VIGLIUS AB AYTTA *epist.* III, XXX, XXXII, XXXIII *ad Hopperum*, *pag.* 352, 418, 424, 425. HOPPERUS IV *part. chap.* VI, *pag.* 111.

(w) STRADA *lib.* VI, *pag.* 296.

(x) VIGLIUS AB AYTTA *epist.* V, LVII *ad Hop-*

heidminnaars, ten nutte van het Vaderland, met deze aangeworven benden uitgevoerd hebben, is, eenigen tijd daarna, gebleken. Mijn oogmerk duldt niet, zulks hier opzetlijk te verhalen; doch 'er zal, in het volgende Hoofdstuk, gelegenheid voorkomen, om het een en ander daar van, in 't voorbijgaan, te melden.

§ VIII
Nieuw verbandschrift van eenige Edelen, tot het aannemen van wapenen, en 't verzamelen van geld.

Het Verbond der Edelen, in den jaare 1565 aangegaan, genoegzaam gesloopt zijnde, zoo door het beleid der Hertoginne en haare raadsluiden, als door den afval der meesten, die het geteekend hadden, bragt vervolgens, in 't jaar 1567, weinige of geene vruchtgevolgen voort ter verkrijginge van burgerlijke of kerkelijke Vrijheid, die noch minder te wachten stonden, na dat Alva de regeringe der Nederlanden in handen gekregen hadt. Sommige Edelen, die den Hervormden Godsdienst beleden, wilden, eindelijk, beproeven, of zij, door middel van wapenen, den weg konden ba-

Hopperum, *pag.* 356, 473, 474. Zie noch TASSIS *comment.* *lib.* I, *pag.* 137, op welke plaatse voor *Ubaroux*, die aan *Hoynck van Papendrecht* niet bekend was, moet gelezen worden *Waroux*, zynde *W. van Merode*, *Heer van Waroux*.

nen tot afwerpinge van het Spaansche jok, en herstellinge der Vrijheid. Zij stelden, tot dit einde, een nieuw verbondschrift op, waar in elk, met onderteekeninge van zijn' naam, beloofde zekere somme gelds, en zelfs zijn eigen persoon, tot zulk oogmerk te zullen geven.

Dit verbondschrift is allereerst, zoo veel ik wete, in druk uitgegeven, in den jaare 1714, door den Heere M. GARGON, Predikant te Vlissingen (y), die het bekomen hadt van den Edelen J. van Leefdael, wiens stamgenoot één der onderteekenaaren geweest was. Elf jaaren daarna, heeft VAN LOON (z) dit aaanmerkelijk stuk andermaal gemeen gemaakt, zonder van de vorige uitgave, die hem onbekend zal geweest zijn, de minste meldinge te maken, doch

(y) In de Walchersche Arkadia I deel, bl. 272—278. Schoon in deze uitgave eenige misslagen, vooral in de eigen naamen der onderteekenaaren, ingeslopen zijn, is dezelve, echter, naauwkeuriger dan die bij *van Loon*.— WAGENAAR, in de Vaderlandsche Historie VI deel, bl. 255, maakt kortlijk meldinge van deze verbintenisse, en beroept zich enkel op *Gargon*.

(z) Nederlandsche Historipenningen I deel, bl. 103—105.

doch met verzekeringe, dat hij het *naauwkeuriglijk uit het wezenlijke van woord tot woord getrokken* hadde. Wat hier van zij, zal ftraks nader blijken. Sedert mij bericht werdt, dat het oorfpronglijk verbondfchrift noch voor handen was, en berustte onder den Heere *S. Bosch*, Koopman te Rotterdam, was ik zeer begerig daar van een naauwkeurigst affchrift machtig te worden. Dit gelukte mij; de vriendelijke bezitter, wiens edelmoedigheid ik hier openlijk roeme, gaf vrijheid, dat het ftuk door eene kundige hand afgefchreven wierde; de Hoogeerwaardige en geleerde Heer *P. Hofstede* hadt de goedheid, om het affchrift met het oorfpronglijke te vergelijken, en mij daar omtrent noch het een en ander te berichten. Mijn lezer heeft belang bij het laatfte, waarom ik hem 't zelve mededeelen zal; het eerfte vordert mijne welmeenende dankerkentenisfe, welke ik hier, zonder verderen omflag van woorden, aan dien Hoogleeraar betuige. Het aanzienlijk gedenkftuk van onze Vaderlandfche gefchiedenisfen, waar van ik fpreke, is op pergament, met eene loopende hand, gefchreven, en geheel on-

Het oorfpronglijke is noch voor handen.

beſchadigd bewaard gebleven. De letter is klein, alleen de eerſte regel uitgezonderd, waar van het ſchrift veel grooter is; alles is zeer leesbaar, ſchoon de inkt door langheid van tijd bleek geworden is. De onderteekening is ingericht in die orde, als dezelve, hierna (a), zal aangewezen worden, en niet, gelijk VAN LOON de naamen plaatst, ſchoon hij dit zelfde handſchrift gebruikt heeft, naar het volzeker getuigenis van den Heere *van der Schelling*, die het voorheen bezat. *Van Loon* maakte 'er een gebrekkig afſchrift van, vermoedelijk, om dat hij, door zeker voorval, onnoodig hier te melden, ſchielijk de hand aan 't werk moest ſlaan; door welken grooten haast 'er verſcheiden feilen (b) ingeſlopen zijn, en zelfs eene geheele onderteekening, van *Albrecht van Huchtenbrouch*, achtergelaten. Ik heb, om die reden, geoordeeld, mijnen Landgenooten geen' ondienst te zullen doen, met hun dit verbondſchrift der Edelen in zijn geheel, op

(a) Bijlaagen bl. 67, in de aanteekeninge.

(b) Bij voorbeeld *zijevre Indien*, in plaats van *nijewe Indien*; *zijner buijsfre:*, voor *zijner buijs fix*, enz.

op nieuw, onder 't oog te brengen (c), welks voornaame inhoud hier op uitliep: "Het was genoeg bekend, met welke toegenegenheid jegens den Koning zij in alles gehandeld hadden, ſchoon eenige kwaadwilligen hunne daaden en perſoonen hatelijk bij hem gemaakt hadden; in zoo verre, dat nu geene gunst of zachtmoedigheid langer te verwachten zij, terwijl de Koning zich niet anders wilde laten onderrichten, dan 't gene hem door hunne lasteraaren ingeblazen was. Men zag dagelijks, hoe de Landvoogden, algemeene Stadhouders en anderen hunnen gang gingen, zonder acht te geven op God, voorrechten, gewoonten en gerechtigheden van den Lande. Zij zochten alleenlijk hunne eigene heerschzucht en eergierigheid te verzadigen, ten koste van 't bloed der Nederlanderen, wien zij den afgrijzelijkſten dood aandeeden, hunne goederen verbeurd verklaarden, en hunne kinderen tot den bedelzak bragten, onder voorwendſel, dat geen kind van een ketter zijns vaders of moeders goed erven kan, zelfs tot in den zes-

Deszelfs inhoud.

(c) Bijlaagen bl. 60—67.

zesden graad toe. Dus poogden zij zich zelven in 't bezit van alles te ſtellen, en anderen voor altijd te verderven. Ook gaven zij hunne verwonderinge, openlijk, te kennen, dat men noch eenige onderzaaten, hier, liet wonen, gemerkt de Koning hun, eer zij uit Spanje vertrokken, het gantſche Land gegeven hadt. Het bleek dus, dat zij niet gekomen waren tot herſtellinge van 's Lands welvaart, gelijk zij eerst voorgaven, maar tot deszelfs geheel en eeuwig verderf, en om alle Nederlanderen tot arme en eeuwige ſlaaven te maken. Men kon, lichtelijk, bemerken, dat zij het Vaderland wilden gelijk ſtellen aan de nieuwe Indien, eertijds door hen gewonnen. Om hier in wel te ſlagen, zochten zij, door alle middelen, uitteroeien de voornaamſte hoofden, heeren, edelen, koopluiden, burgeren, en alle andere vroome luiden; zonder acht te nemen op den dienst, welken zij en hunne voorvaders, ſedert langen tijd, den Koning gedaan hadden, voor wien zij den laatſten droppel van hun bloed en den laatſten penning van hun goed waagden. Bewijs hier van zij de Graaf van Egmond, die oorzaak

was

was, dat zijne Majesteit twee veldslagen won; zonder welken de koninglijke kroon zoo goed als gevallen was, doch welke, door de behaalde overwinningen, wederom op deszelfs hoofd gezet is. Nu ziet men den dank en loon, welken Egmond daar voor ontfangt, als een dief en moordenaar gevangen genomen. Het zelfde overkwam den Graave van Hoorne, als een booswicht in gevangenis geworpen, even of hij tien duizend dooden verdiende; daar hij den Koning overal gevolgd hadt, meer dan een arme slaaf, den tijd van twaalf jaaren, en al het zijne daar bij opgezet, behalven veel meer andere diensten. 'T is ook oogschijnlijk, wat zij bedoelen, wanneer zij het overschot van den Adel, hier noch gebleven, met den Graave van Aremberg in Frankrijk op de vleeschbank geschikt hebben, om ze alzoo om hals te doen brengen; gelijk nu geschied was, om Nederland des te beter en vrijelijker te konnen bezitten. De Heer van Montignij, naar Spanje gereisd, en denkende den Koning een' aangenaamen dienst te doen in 't herstellen van deszelfs staaten, is, aldaar, ook gevangelijk gehouden, zonder dat men wete, of

hij

hij dood of levendig zij. Schoone vergelgelding voor alle zijne getrouwe diensten! God weet, hoe zij gehandeld hebben met den Markgraave van Bergen, wiens goederen, na zijn' dood, zijn aangeslagen, en met zijn huis aanstonds aan een' Spanjaard gegeven. Men zeide, dat het den Koning alzoo beliefde. Om nu te zwijgen, hoe veele heeren en Edelluiden, die, gedunrende hun leven, zijner Majesteit veelvuldige diensten gedaan hadden, nu verjaagd, uit het Land gebannen en van hunne goederen ontzet waren, alles onder schijn van Godsdienst, welken gemelde lasteraars voorwendden, doch waar van zij niets bezaten, ten zij Godslastering, dieverij, vrouwenkracht, 't vermoorden van vroome menschen, soortgelijke boosheid en ongeregeldheid, waar in zij allen genoegzaam volleerde meesters zijn, voor Godsdienst te houden waren. Welke hope of troost was 'er dan langer te verwachten? Wat anders, dan dat zij dagelijks meer in hunne wreedheid en boosheid voortvaren zullen? ten zij daar in voorzien worde, door zulke middelen, als God in zijne genade daar toe zal gelieven te schikken, en

waar

waar aan men niet behoorde te twijfelen, aangezien de zaak der Nederlanderen, voor God en menſchen, oprecht, goed en regtvaardig was. Dit alles in overweginge genomen zijnde, en bijzonderlijk, dát God hun geen kleiner hart gegeven hadde, dan aan hunne voorvaderen, die 's Lands ruste en vrijheid altijd beſchermden; oordeelden de Edelen zich insgelijks daar toe verplicht te zijn. Zij konden niet onderlaten, voor hunne eere, ter beſcherminge van wijf en kinderen, vooral tot welvaart en veiligheid van de gemeente, in zulk eene regtvaardige zaak te beproeven de kleine macht, die hun noch overig gebleven was; op dat Vaderland en Vrijheid herſteld, zoo veele bedrukte en verjaagde menſchen tot vrede en ruste wedergebragt wierden. En naardien hier toe zeer noodig was het verzamelen van penningen; wilden zij, een ieder naar zijn arm vermogen, uit een zuiver en rein geweten, iet bijdragen. Hoewel zoo eene geringe geldſomme niet toereikte, om krijg tegen hunnen vijand te voeren, hoopten zij nochtans, dat de goede en barmhartige God, door zijne genade, hen nimmermeer verlaten

 zou.

zou. 'T was, dachten zij, beter te ster-
ven, met zoo eene rechtmatige zaak, op
't bed van eere en vroomheid, dan de groot-
ste slaaven te worden. Wanneer zij zich
van hunnen plicht kweten, was 'er voor
hun, met Gods hulpe, een eeuwige lof en
eer te verwachten, te gelijk met de vrij-
heid van hun Vaderland en de verlossinge
van alle arme gevangenen. Zij twijfelden
niet, of alle vroome en rechtvaardige men-
schen zouden gaarne, een ieder naar zijn
vermogen, hunne eere en geweten hier in
kwijten. Zij baden den almachtigen God,
dat Hij, door zijne Godlijke kracht, deze
hunne zaken zoo bestieren wilde, dat zij
mogten uitloopen tot zijne eere en tot aller
zaligheid".

Onderteekening daar van. De Heer van *Brederode* beloofde, bij onderteekeninge van deze verbintenisse, twaalf duizend Karels guldens te zullen opbrengen; *Adolf van der Aa*, *Albrecht van Huchtenbrouch* en *Dirk Sonoij*, elk vier honderd guldens Brabantsch; *Christoffel van Leefdael* twee honderd zulke guldens; *Diderik van Haeften* honderd gouden kroonen; *Willem van Zevenberg* honderd Karels guldens; *Krispinus van Albrug*

brug twee honderd guldens; en *A. Domberg* honderd kroonen.

Men vindt bij dit verbondschrift geen jaar- of dagteekeninge gemeld, noch de plaats, wanneer en waar het opgesteld is. Trouwens het is geschreven en geteekend, toen de Edelen zich ballingen bevonden, en op verscheiden plaatsen buiten Nederland verstrooid waren. Uit den inhoud blijkt echter, dat deze verbintenis aangegaan wierde, na dat Alva met het Spaansch krijgsvolk in Nederland aangekomen was; en wel bijzonderlijk, na dat de Graaven van Egmond en Hoorne wåren gevangen genomen, 't welk geschiedde den negenden van herfstmaand 's jaars 1567, maar noch niet gedood, 't gene eerst voorviel den derden van zomermaand des volgenden jaars; wijders, na dat Alva den Graave van Aremberg naar Frankrijk, met veelen van den Nederlandschen Adel, gezonden hadt, welken tocht Aremberg in slachtmaand van 't jaar 1567 ondernam (d); en eindelijk, voor het afsterven van Brederode, die, ter plaatse zijner ballingschap, om-

Wanneer dezelve geschiedde.

(d) STRADA *lib.* VI, *pag.* 363.

omtrent half sprokkelmaand 's jaars 1568 overleden is. Uit deze merkteekenen kan opgemaakt worden, dat het verbandschrift op het einde des jaars 1567, of met den aanvang van 't jaar 1568, opgesteld en geteekend zij; welk eerste jaartal ook gemeld staat onder den naam van A. Domberg.

Naardien de meeste Nederlandsche Edelen, ten dezen tijde, voortvluchtig en alomme verstrooid waren, en de dood van Brederode, die de voornaamste in aanzien en middelen was, kort na deze onderteekeninge volgde, is 't geen wonder, dat zoo weinige Edelen dit verbandschrift onderschreven. Brederode, van der Aa, Leefdael, Huchtenbroek, van Haeften en Sonoij, die zich, ten jaare 1565, reeds in 't verbond der Edelen begaven, zullen ons, naderhand, meer bekend worden. Of de drie overige onderteekenaaars, van Zevenberg, Albrug en Domberg, mede onder den Adel van dit Gemeenebest behoorden, kan ik niet, met volle zekerheid, bevestigen. 'T kon zijn, dat men dit geschrift, gelijk voorheen omtrent soortgelijke plaats hadt, ook door welgegoede en vrijheidlie-

Het was geteekend zoo door anderen,

ven-

vende koopluiden heeft laten onderschrijven. Willem van Zevenberg is mij geheel onbekend gebleven (e); schoon een geslacht van dien naam, uit de Hertogen van Braband gesproten, bij SMALLEGANGE (f) gemeld wordt. Geen beter bescheid kan ik geven nopens Krispinus van Albrug. Dat hij dezelfde zou geweest zijn met Krispijn van Zeltbrugge of Zaltbrugge, die, op last van den Graave van den Berg, het huis van 's Heerenberg verraste, doch door Sanchio de Lodogno van daar wederom verdreven werdt (g), durve ik, met WAGENAAR (h), zelfs niet vermoeden. Even onzeker ben ik betreffende A. Domberg: 't komt mij toch niet waarschijnlijk voor, dat men denken moete aan *Adriaan van Domburg*, die, ten jaare 1571, wegens de Ridder-

Als door W. van Zevenberg, K. van Albrug, en A. Domberg.

H 2 schap,

(e) Toen ik dien naam eerst bij *Gargon* en *van Loon* las, dacht ik, dat voor *W. van Zevenberch* moeste gelezen worden *W. van Zoneberch*; zijnde Willem van Zonnenberg, in de geschiedenissen van dezen tijd, genoeg bekend. Doch ik late mijne gissinge, die te onzeker is, nu varen.

(f) Beschrijving van den Zeelandschen Adel, bl. 8.

(g) BOR IV boek, bl. 166.

(h) Vaderl. Historie XXI deel, bl. 7.

schap, zittinge hadt in de vergaderinge der Heeren Staaten van Zeeland, en Baljuw van Middelburg was in 't jaar 1572 (i). Zijne denkwijze verschilde te veel van die, welke A. Domberg, in dit verbond, openlegt.

De dood van Brederode en gebrek van geld onder de vluchtelingen waren de voornaamste reden, dat de onderteekening van deze verbintenisse, zoo wel als de inzameling der beloofde penningen, een spoedig einde nam. Dus was ook deze onderneming, hoe wel anders gemeend, van geen vrucht tot bevorderinge der vrijheid van geweten en in den burgerstaat.

§ IX. *Uitslag van het Bondgenootschap.* Uit al het gezegde blijkt, hoedanig de uitslag van dat uitmuntend meesterstuk van staatkunde en vrijheidliefde, van het Verbond en de Smeekschriften der Nederlandsche Edelen, geweest zij. De meeste Bondgenooten werden verjaagd, gebannen, ge-

(i) Zie hier voren I stuk, bl. 198, 199; nopens zijn geslacht, SMALLEGANGE Chronijk van Zeeland, bl. 477, en de aanteekeningen van J. VAN GRIJPSKERKE in 't Hoogadelijk Zeeland, bl. 143—145; en van zijn Bailjuwschap, 's GRAVEZANDE tweede eeuwgedachtenis der Middelburgsche vrijheid, bl. 130, in de aanteekeningen.

gedood, en hunne goederen aangeslagen. Na dat de Hertog van Alva veelen derzelven van 't leven beroofd hadt, schreef hij, den vierentwintigsten van oogstmaand des Jaars 1568, dat de overigen, die in 't Land gebleven waren, zich konden aangeven binnen den tijd van dertig dagen, om vergiffenis te verkrijgen; doch niemand van hun was dwaas genoeg, deze listige aanbiedinge te omhelzen en binnen Brussel te verschijnen (k). En wie kon daar toe lust hebben, vooral indien het waar is, dat zekere punten, gevonden, maar men zeide, in de kamer van Vargas, echt zijn, en volgens welken met den dood moesten gestraft worden allen, die eenige vertoogen gedaan hadden tegen de nieuwe Bisschoppen en 't gewetensonderzoek, of om verzachtinge der plakaaten te krijgen; de Edelen, die smeekschriften overleverden tegen dezelve Inquisitie en plakaaten; allen, die de nieuwe preeke toegelaten hadden; die den Edelen, preeke en beeldstormerije niet naar behooren tegenstonden; die staande hielden, dat Egmond, Hoorne,

De Edelen betrouwen Alva niet.

 an-

(k) BOR IV boek, bl. 177, 178. Gentsche geschiedenissen I deel, bl. 130.

andere Heeren en Edelen, tegen recht behandeld en gedood waren (l). Indien Vargas, die berucht is van zijn' wreeden aart, zulke ontwerpen, waarlijk, smeedde, was 'er voor de Edelen niet veel te wachten van Alva's goedertierenheid.

Oranje zendt Sonoij aan hun.

Meer invloeds hadt het, wanneer de Prins van Oranje, in 't begin van grasmaand 's jaars 1568, Dirk van Sonoij aan de verbonden Edelen, uit Nederland gevlucht, met geloofsbrieven zondt, om hen te verzoeken, dat zij, voor den achttienden van die maand, op zekere plaatse, zich wilden laten vinden: eenigen waren gezind 's Prinsen begeerte optevolgen; doch anderen wilden de zaak liefst noch wat aanzien, eer zij zich, aanstonds, in gevaar stelden (m).

Zij waren uitgesloten van de algemeene vergiffenis.

Twee jaaren later, werdt eene zoogenaamde algemeene vergiffenis afgekondigd, waar van, sedert eenigen tijd, door Viglius van Aijtta en anderen verscheiden ontwerpen, op last van Alva, gemaakt wa-

(l) BOR IV boek, bl. 178.

(m) BOR IV boek, bl. 166.

waren (n). Die algemeene vergiffenis werdt, in den jaare 1570, den zestienden van hooimaand, te Antwerpen, afgekondigd, in tegenwoordigheid van Alva, en met ongewoone statelijkheid. Doch hier van konden de Bondgenooten geen nut trekken. Want de Koning verstond, dat in deze vergiffenis niet begrepen zouden zijn, die, als aanleggers, bevorderaars, hoofden en voornaame verleiders, tegen het heilig Katholijk Roomsch geloof, 's Konings hoogheid en gemeene rust, onderteekend hadden het Verbond en Smeekschrift, aan de Hertoginne overgeleverd, en die binnen den tijd, hun bepaald, niet verschenen waren (o).

H 5 Som-

(n) VIGLIUS AB AYTTA *epist. ad Hopperum, pag.* 452, 453, 455, 456, 463, 498, 524, 525, 543, 567, 573, *&c.*

(o) BOR V boek, bl. 230—232. Men vergelijke, vooral, STRADA *lib.* VII, *pag.* 424, 425.— Ik heb een afdrukſel van dit algemeen *pardon* (waar aan ſommigen den naam van *Pandora* gaven) in handen gehad, 't welk dezen tijtel voerde: "Translaet van de brieven van gratie ende pardoen generael, bij de Co. Majesteijt gegeven ter ſaken van de voorledene troublen. Met Previlegie der Co. Majest. Geprint in de Princelijke ſtadt van Bruesſele *anno*. 1570". Met dezen eerſten Nederduitſchen druk

Sommigen der verbonden Edelen namen, sedert dien tijd, 's Lands vrijheid en den zuiveren Godsdienst te meer ter harte, eerst bedektelijk, naderhand meer openlijk. Doch het mogt weinigen gebeuren, zelven de vruchten te plukken van hunne lofwaardigste pogingen, die echter hunnen naam vereeuwigen in de geschiedenissen van 't Nederlandsch Gemeenebest.

§ X.

Eenige algemeene aanmerkingen, tot besluit van deze Historie.

Nu zal ik deze Historie van het Verbond en de Smeekschriften der Edelen, met weinige algemeene aanmerkingen, besluiten.

Vooreerst: de pogingen der Nederlandsche Edelen in de jaaren 1565—1567, hoe wijslijk uitgedacht, hoe staatkundig begonnen, hoe kloekmoedig voortgezet, waren echter, ten grootsten deele, vruchteloos, en bereikten, toen, op verre na het hoofdoogmerk niet. Bleek het ooit, ongetwijfeld ook hier, dat het der Godlijke Voorzienigheid behaagde, in den loop der Nederlandsche zaken, het menschelijk vertrouwen doorgaans zoo te verijdelen, dat groo-

druk komt de uitgave van *Bor* naauwkeurig overeén.— Zie ook VAN LOON Nederl. Historipenn. I deel, bl. 130.

groote hope en gelukkige uitkomst nimmer gepaard gingen (p). Wij Nederlanders hebben, derhalven, alle redenen ter eerbiedige aanbiddinge en ootmoedige verheerlijkinge van den Heere God, Wien alleen de hoogste eer der verlossinge van ons Vaderland moet toegebragt worden. Het past ons, meer dan eenig volk onder de zonne, de hemelhooge gangen der albestierende Voorzienigheid met blijde klanken te verheffen.

Ten anderen: alle de Edele Bondgenooten ijverden voor de vrijheid van geweten, en poogden de ijzeren banden van geloofsdwang, door vuur en zwaard gesterkt, voor altoos te verbreken; doch het was sommigen van hun bijzonderlijk te doen, om den Hervormden Godsdienst in dit Gemeenebest te planten. Nooit moet, derhalven, in Nederland de gewetensdwang herleven. Gelukkige tijden! die wij beleven, en waar in niet de minste vreeze, binnen onze grenzen, voor het ijslijk geloofsonderzoek bij iemand behoeft te huisvesten. Dan, aan geenen Nederlander, allerminst den Edelen en aanzienlij-

ken,

(p) Verg. mijn tweede eeuwfeest der Vlissingsche Vrijheid, bl. 22.

ken past ook immermeer een geest van koele onverschilligheid in 't stuk van Godsdienst, die de ziel van dezen Staat is. Wil iemand de heilige banden van den zuiveren Godsdienst en reine deugd losrukken, hij verdient gebrandmerkt te worden, als een medewerker van 's Lands gewissen ondergang.

Ten derden: de toeleg der verbonden Edelen was, het jok der burgerlijke slavernije en snoode dwinglandije, waar onder een vrijgeboren volk, gewoon naar eigen wetten geregeerd te worden, reeds al te lang hadt moeten zuchten, volkomen aftewerpen, en den weg te banen tot herstellinge van de edele Vrijheid; welke toen, meer dan ooit, vertrapt en naar het hart gestoken werdt, doch die, eindelijk, na zoo geweldige tegenkantinge, gelukkig aanlichtte; met dit gevolg, dat wij deze zelve, als gegrond op 't bloed der Vaderen en van God zelven geschonken, noch onder onze grootste voorrechten mogen optellen. „De geweldaadige en dweepachtige grondbeginsels van Filips, door Alva's onmededogende strengheid ter uitvoer gebragt, maakten het vrije volk der Neder-

derlandsche Provintien zoo wanhopig, dat zij zich van het Spaansche jok ontdeden, om hunne oude vrijheid en wetten te handhaven; zy noodzaakten, eindelijk, hunne oude meesters met hun te handelen, als met een vrij en onafhanglijk volk. Deze Staat, gegrondvest op vrijheid, door manmoedigheid, nijverheid en zuinigheid groot geworden, verwierf zich, geduurende deszelfs worstelingen om zijn bestaan, den grootsten roem; en, toen deszelfs ingezetenen de vruchten van vrede en veiligheid mogten smaken, verhief dezelve zich, door een' uitgebreiden koophandel, tot eene der achtbaarste en ondernemendste Mogendheden in Europa". Dus schreef, naar waarheid, een beroemd Engelschman, de kundige ROBERTSON (q), wiens getuigenis rijkelijk opwegen kan tegen dat der Engelsche schrijveren van de algemeene Hedendaagsche Historie, die min gunstig van de Nederlanderen oordeelen, en voorwenden, dat zij wel onvermoeid zijn, om de zwaarste ondernemingen ten einde te brengen, doch voor het over-

(q) Historie van Keizer Karel, VI deel, bl. 282.

overige zonder glimp van geest, van vrijheid of waare uitzicht. De onwaarheid van welk onbeschoft zeggen, op eene voortreffelijke en vaderlandlievende wijze, genoegzaam aangewezen is (r).

Baarde de Vrijheid zoo veel heils voor 't Vaderland, wij zullen, billijk, dat aanzienlijk voorrecht boven alles dierbaar blijven schatten, en met de daad betoonen, dat wij eene aangeboren zucht van liefde tot het vrije Vaderland behouden; eene liefde, door wier verdoovinge de Staat schielijk een levenlooze romp wordt, zonder werkzaamheid, gereed om te buigen onder het jok van den eersten aanvaller (s). In tegendeel, verre zij en blijve van ons geweerd de landverwoestende en haast tot slavernije overslaande

(r) Door den uitmuntenden Hoornschen Kerkleeraar, E. M. ENGELBERTS, in zijne Verdediginge van de eer der Hollandsche Natie, Amsterdam 1776.

(s) Ik gebruike de woorden van den Schrijver der Historie van de Goesche Satisfactie, voorr. bl. XIX. Die Schrijver en zijn werk hebben mijne lofspraak niet noodig. Zijn 'er veele Regeerders in Nederland, veele inboorlingen van Zeeland, die zoo kunnen schrijven?

de losbandigheid in zeden, en zij vervange nooit, in dit Gemeenebest, de plaats der waare Vrijheid, welke best in ſtand gehouden en beveiligd wordt door het handhaven van billijke wetten, en eene gewillige onderwerpinge van alle ingezetenen aan dezelve!

Eindelijk: hebben de verbonden Edelen, zoo veelen zij hun woord en eed hielden, goed en bloed opgezet voor de edelmoedige beſcherminge van Godsdienst en Vrijheid in Nederland; niets is betamelijker, dan hunne gedachtenis in beſtendige zegeninge te houden, en derzelver Nakomelingen, indien zij niet verbasterd zijn, maar 't voetſpoor der roemruchtige voorouderen betreden, onze hoogſte achtinge waardig te rekenen.

En tot dit alles zal deze Historie van het Bondgenootſchap, gaat het naar mijn doelwit en wensch, ook eenigzins medewerken. De God onzer Vaderen blijve met Nederland, beware 't zelve bij alle voorrechten, vermeerdere den voorſpoed, en doe dit vrije Gemeenebest, onder het wijs beleid van 's Lands hooge Oppermachten en den doorluchtigen Erfſtadhouder, den hoog-

hoogften trap van roem en eere beklimmen; zoo lang Godsdienst en Vrijheid op aarde duuren zullen!

* * * *

* * *

* *

*

TIEN-

TIENDE HOOFDSTUK.

Uitvoerig bericht van de geslachten en verrichtingen der meeste verbonden Edelen, wier naamen in 't zesde hoofdstuk gemeld zijn.

In het zesde hoofdstuk van dit werk (a) heb ik eene lijst van alle de Bondgenooten opgegeven, zoo veelen, tot dien tijd, ter mijne kennisse gekomen waren. Naderhand zijn mij noch eenige weinigen bekend geworden, op gemelde lijst niet te vinden, welken ik best geoordeeld heb in dit hoofdstuk intelasschen (b). Het zal mijnen Landgenooten niet onaangenaam zijn, gelijk ik met alle reden verwachte, die *roemwaardige Edelen* meer van nabij te leeren kennen, zoo in hunne geslachten en verrichtingen, als in hunne noch levende nakomelingen en stamgenooten, in zoo verre zij aan mij voorgekomen zijn.

Van *Edelen* gewag makende, wil ik hier mede geenzins aanduiden, dat juist allen, die tot

(a) Eerste Stuk bladz. 236—258.

(b) De meesten zijn te vinden in de Bijlaagen lett. Q. bl. 137—139.

het Verbond behoorden en het Smeekschrift overleverden, luiden van Adel waren. Men kon het tegendeel, was 't noodig, nopens sommigen onwraakbaar bewijzen. Ook is te voren (c) reeds opgemerkt, dat veele aanzienlijke burgers en koopluiden de verbintenisse der Edelen begunstigden en onderteekenden. Doch naar het meerder en aanzienlijkst deel der Bondgenooten, die, zonder eenige bedenkinge, tot den Adel behoorden, geve ik hun allen doorgaans den naam van *Edelen*.

Den eernaam van *roemwaardigen*, met welken zij hier voorkomen, wil ik niet in zulken zin opgevat hebben, als of ik hunne bedrijven, zonder onderscheid, goedkeurde, en van alle wangedrag trachtte vrij te pleiten. Het is toch onlochenbaar, dat, ten tijde der Nederlandsche beroerten in de zestiende eeuwe, veele dingen geschiedden, op eene woeste wijze, schoon te gelijk op een' rechtmatigen grond. Had dit ook geene plaats in latere tijden, in en buiten ons Gemeenebest? — Ook wil ik niet ontkennen, dat onder de Edele Bondge-

(c) Eerste Stuk bl. 120, 121.

genooten sommigen geweest zijn; die hunnen plicht in meer dan één opzicht verre te buiten gingen, en zich schandelijk verliepen. Dit zal, echter, niet wegnemen, dat zij, beschouwd als edelmoedige beschermers van hun Vaderland, voorstanders van de Vrijheid en den waaren Godsdienst, oneindig boven onzen lof zijn, en allen roem verdienen. Daarenboven, het is dikwerf zeer bezwaarlijk, het echt karakter van sommige vermaarde mannen optemaken, vooral wanneer zij in de staatkundige belangen van een rijk of gemeenebest, ten tijde van binnenlandsche beroerten, gemengd wâren. Zeldsaam ontdekken zich de geheime drijfveeren, de waare oogmerken, de bedekte middelen der staatkundigen. Noch zeldsaamer bezitten de geschiedschrijvers de onzijdigheid, welke, billijk, in hun vereischt wordt. De een heeft een' toeleg om zijnen held en staatsman, wiens leven en daaden hij beschrijft, te vergoden. Uit dien hoofde meldt hij enkel deszelven loflijke hoedanigheden, verheft hem boven verdiensten, en wil zelfs zijne grootste gebreken voor uitmuntende deugden doen doorgaan. Een ander,

door tegenstrijdige grondbeginselen gedreven, zoekt alles op, waarheid en leugen, om dien zelven held en staatsman te verkleinen en verachtelijk te maken. Beiden doen kwalijk, en zijn berispenswaardig. Wiste ik niet, dat het bijbrengen van voorbeelden, in dit geval, doorgaans hatelijk zij, ik zoude myn gezegde met eene meenigte, uit vroegere en latere geschiedenisfen, konnen bevestigen. Dan, ik wil niemand beledigen, en die voorbeelden zijn aan kundigen overbekend, vooral ten opzichte van ons Vaderland. Ook zal de waarheid hier van genoeg blijken uit de berichten nopens sommige Bondgenooten, waar in ik alle eenzijdigheid zal pogen te vermijden. Godsdienst, land-aart en geslacht moeten hier in geene aanmerkinge komen, maar alleenlijk de waarheid, de ziel en 't heiligdom der historien, terwijl elk, die de leugen aan haar voortrekt, zich schuldig maakt aan heiligschennis en verfoeilijk verraad. Bleek mij uit wisse bescheiden, dat iemand der Bondgenooten, onaangezien zijnen eed en plechtige verbintenisse, iet ondernam tegen het Vaderland en de Vrijheid in 't burgerlijke of

Gods-

Godsdienstige, ik vond niet noodzaaklijk, en zelfs geene vrijheid, zulks te verbergen. Doch anders handele ik met de gebreken in hun zedelijk gedrag, in zoo verre zij geen' regelrechten invloed hadden op de algemeene belangen van ons Vaderland, en dus ook niet op mijn tegenwoordig werk. Zou het voor iemand van wezenlijke nuttigheid zijn, of tot waar vermaak ſtrekken, die zedelijke gebreken der verbonden Edelen, na verloop van ruim twee eeuwen, te voorſchijn te brengen? In één geval, echter, zal ik het doen, te weten, wanneer ik hen daar van kan vrijſpreken, op genoegzaame gronden van zekerheid, en zonder de waarheid in 't minſte te verkrachten.

Het zal, denke ik, genoeg zijn, de voornaamſte handelingen en lotgevallen der Bondgenooten kortlijk voortedragen, met aanwijzinge der ſchrijveren, die 'er breeder verſlag van geven. Tot deze ſchrijfwijze heb ik mij moeten bepalen, op dat dit werk, tegen mijnen toeleg, niet al te wijd uitloope.

Na deze algemeene aanmerkingen, kome ik ter zaake, en volge de rangſchikkinge

 der

der verbonden Edelen, ook voorheen door mij gehouden.

A. van der Aa. ADOLF VAN DER AA, gesproten uit een adelijk Brabantsch geslacht van dien naam (*), was de zoon van Johan, Schildknaap en Schout te Mechelen, en gehuwd met Sophia van Nispen (d). Ik vermoede, dat hij dezelfde zij, die, ten jaare 1567, berucht was, volk te Antwerpen geworven te hebben, om een' aanslag op Walcheren te ondernemen (e), die echter mislukte. Dit kan aan den Hertog van Alva gelegenheid gegeven hebben, om hem

Gebannen. te bannen (f); zonder dat hem zulks afschrik-

(d) Genealogie van *van Nispen* VIII generatie, in 't wapenboek van FERWERDA I deel 2 stuk.

(e) WAGENAAR Vaderlandsche Historie VI deel, bl. 223—225. 'S GRAVEZANDE tweede eeuwgedachtenis der Middelburgsche Vrijheid bl. 65 en volgg. Sommigen denken, in dit geval, op *Filips van der Aa*, die volgen zal.

(f) VAN METEREN Nederl. Historien III boek bl. 49.

(*) DE ROUCK Nederlandsche Heraut bl. 339, BUTKENS *Trophées de Brabant tom. II, pag.* 105 *et suiv.*, *Nobiliaire des Pays-bas tom I, pag.* 72, *& Supplement pag.* 28, 29.— Dit geslacht bezat veele heerlijke goederen in Brabant en Vlaanderen. Zie L'ESPINOY *Recherch. de Noblesse de Flandres livre I, pag.* 269, 270, CHRISTINAEUS *Jurispr. Heroica part. I, pag.* 281, 334.

ſchrikte, alles voor de vrijheid van het Vaderland te wagen. Hij onderteekende het nadere verbandſchrift der Edelen, in 't begin des jaars 1568, en beloofde daar bij vier honderd guldens Brabantsch te zullen opbrengen, ter bevorderinge van de goede zaak (g). Nademaal een braaf man zijne vrijheid niet, dan te gelijk met zijn leven, verliezen wil, volhardde hij zoo lang in zijne vrijheidlievende ondernemingen, tot dat hij, in den ſlag van Jemmingen, den eenentwintigſten van zomermaand 1568, ſneuvelde, gelijk VAN METEREN verhaalt (h), die, derhalven, in het jaartal moet mistasten, of een' anderen van dien naam bedoelen, als hij elders (i) ſchrijft, dat de Prins van Oranje, in de jaaren 1570—1572, briefwisſelinge met Adolf van der Aa gehouden hebbe (*). *Geſneuveld.*

(g) Zie hier voren bl. 105—114, en Bijlaagen bl. 66.

(h) III boek bl. 55. Verg. Vaderl. Hiſtorie VI deel, bl. 280, 281.

(i) III boek bl. 59.

(*) 'T kan zijn, dat hij bedoele den Kapitein van der Aa, die voor Geertruidenberg bleef in 't jaar 1589, volgens LE PETIT *Chron. de Hollande & Zeelande tom. II, livr. XIV, pag.* 555, bij wien noch gemeld wordt, *pag.* 761, een Kapitein van dezen naam onder de lijfwacht van Prins Maurits in den ſlag van Nieuwpoort ten jaare 1600.

G. van der Aa. GERARD VAN DER AA, zoon van Jan, Ridder, en van Katharina van Borneval, Vrouwe van Opoluwe, St. Peters, Wolawe en Drugenaude. Hij was getrouwd met Petronella van der Laen, bij welke hij, behalven eene dochter Maria, door anderen Anna geheten, en getrouwd met Jakob van Duvenvoorde Heer van Obdam, verwekte een' zoon, Nikolaas van der Aa, Kolonel in 's Prinsen dienst, gehuwd met Margriet Hoeffman, Vrouwe in Kleidaal, Artslaar, Stoovers en Kouweftein. Zijn eenige zoon, Gerard van der Aa, Heer van Zevender en Steenwinkel, in 't jaar 1627 getrouwd met Theodora, dochter van Johan van Duvenvoorde en Maria van Voerst, overleedt ten jaare 1632, zijnde de laatste van dezen tak (k). — Sedert Gerard van der Aa zich bij de Bondgenooten gevoegd hadt, is hij hun standvastig bijgebleven. Op de begravenis van den Prins, in het jaar 1584, droeg hij de baniere en wapenen van Vianden (l); na wel-

(k) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Haerfolte tot Yrst.*

(l) BOR Nederlandsche Oorlogen XVIII boek, bl. 57.

welken tijd ik niets van hem aangeteekend vinde tot op zijnen dood, die voorviel in den jaare 1604 (m).

FILIPS VAN DER AA, Schildknaap, Burgemeester van Mechelen; in welke ftad zijn geflacht van ouds de hoogfte eerampten (n) bekleedde, als van Hoofdfchout en van Burgemeester federt 1420 tot 1565, na welken tijd niemand van dit geflacht onder de regeerders van die ftad voorkomt, waar van de reden, zeer vermoedelijk, zal geweest zijn, om dat fommigen van het zelve 't Verbond onderteekend hadden, en zich gevoegd aan de zijde der vrijheidminnaaren. Filips van der Aa, uit Mechelen gebannen zijnde, kwam in 't jaar 1572, op het einde van oogstmaand, in die ftad te rug, door

F. van der Aa.

Gebannen.

Zijne verrichtingen.

(m) VAN LEEUWEN Batavia illustrata bl. 1157. Zijne vrouw ftierf twee jaaren vroeger, en ligt in 's Hage begraven, met acht kwartieren. MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Spaen van Hardenftein.*

(n) BUTKENS *tom. II, pag.* 319, 324 *&* *fuiv.*, 334.— Filips van der Aa was, in 't jaar 1541. getrouwd met Clara des Barres; volgens MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Haerfolte tot Yrst.* Verg. CHRISTINAEUS *Jur. Her. part I, pag.* 233, 234, 421.

te Mechelen. door hulpe van Arend van Dorp, met wien hij, door middel der omgekogte krijgsknechten, den wachteren de stadssleutels ontnam, en Mechelen voor den Prins van Oranje verzekerde (o), die hem, *In Noord-Holland.* in 't volgende jaar, naar het Noorderkwartier zondt om de steden, na de overgave van Haarlem, aldaar te versterken, en aan te moedigen met toezegginge van ontzet door 't leger van Graave Lodewijk van Nassau, 't gene men in dien oort, welks treurigen toestand van der Aa met Sonoij en anderen aan den Prins overschreef, sterk begeerde (p). Na dat hem Engeland ontzegd was in 't jaar 1575 (q), hieldt hij zich weder op in Nederland, werdt omtrent

(o) HOOFT Nederlandsche historien VII boek, bl. 271, 272.

(p) BOR VI boek, bl. 326-333. VAN METEREN IV boek, bl. 76, 92.

(q) HOOFT X boek, bl. 443. VAN METEREN V boek, bl. 100. LE PETIT *tom.* II *livr.* XI, *pag.* 305. WAGENAAR Vaderl. Hist. VII deel, bl. 82. 'T zij genoeg, alle deze schrijvers eenmaal te hebben aangehaald, ook met betrekkinge tot de overige Bondgenooten, die, ten jaare 1575, bevel kregen van Koninginne Elizabeth, om haar rijk te ontruimen, en zich voortaan aldaar niet te komen onthouden.

trent dien tijd aangesteld tot Bevelhebber van Gorinchem, en herstelde, vier jaaren later, de rust te Bommel, welke stad door de Roomschen in eenige beweginge gebragt was (r). Hij was tegenwoordig bij de begravenis van Prins Willem (s), en werdt door de bezorgers van 't sterfhuis van dien Vorst afgezonden, om met de Regeringe van Vlissingen te staan over den eed van Paulus Knibbe, als Bailjuw van die stad, den 22 maart 1586 (t), na welken tijd Filips van der Aa (u) mij nergens voorgekomen is. *Te Bommel.*

YDDE, of EDO, ABBEMA, zoon van Sipke Abbema, Olderman te Sneek, bij Renck Baringa, trouwde met Eedwer Popma (v), en was in 't jaar 1566 Burgemeester te *Y. Abbema.*

(r) BOR XIII boek, bl. 75.

(s) BOR XVIII boek, bl. 57.

(t) SMALLEGANGE Chronijk van Zeeland, bl. 565.

(u) Hij hadt in huwelijk Petronella van der Delft, bij welke hij verscheiden kinderen verwekte. MSS. Aanteek. van den Heere *van Spaen van Hardenstein.*

(v) MSS. Aanteek. van den Heere *E. M. van Burmania.*

Zijn geslacht. te Sneek. 'Er is een adelijk geslacht Abbema te Husum (*), op welks stamlijst eerst gemeld wordt Hessel Abbema, gehuwd aan eene dochter uit het adelijk huis Oenema te Wirdum, en gestorven omtrent het jaar 1454 (w). Dit geslacht is sedert meermaalen door huwelijk vermaagschapt geweest aan die van Hettinga en Harinxma, welken laatsten naam sommige takken van Abbema aangenomen hebben (x). Ydde Abbema wordt op de gemelde stamlijst niet gevonden, gelijk ook niet Florentius Abbema, gemeld bij WINSEMIUS (y); 't gene doet vermoeden, dat zij uit dit geslacht niet voortgesproten zijn (z). Wat hier van

(w) UPCONIS BURMANIA *Tabulae Genealogicae Familiarum Nobilium Frisiae MSS.*

(x) FERWERDA Wapenboek I deel 2 stuk bl. 57, 58.

(y) *Histor. lib. I, pag.* 68.

(z) UPCO BURMANIA *l. c.* schrijft: *Kempo Abbema uxorem duxit Catharinam filiam Batavi cujusdam tenuioris fortunae, quorum posteri mihi ignoti sunt.* Men zou konnen gissen, dat Ydde uit dezen Kem-

(*) *Abbema of Abbinga state* te Husum wordt thans bewoond door de weduwe van Jonker Albertus Emilius Lamoraal van Rengers, geboren Unia. Op dit slot woonde weleer Epo van Douma, wiens vader Gosse getrouwd was aan N. Abbema. MSS. Aanteek. van den Heere *U. van Burmania.*

van zij, Ydde Abbema was een der Bondgenooten, in wiens handen Popke Roorda de sleutels der poorten van Sneek besloot te stellen, wanneer hij dezelven aan de portieren zou ontweldigd hebben (a). Abbema moet, derhalven, in groot vertrouwen geweest zijn bij zijne landgenooten, en, gevolglijk, ook in haat van Alva; die hem, nevens alle de overige verbonden Edelen in Friesland, den 24 aug. 1568, naar Antwerpen ontboodt, om zich aldaar, binnen dertig dagen, te komen verdedigen; aan welk bevel zij, echter, geen gehoor leenden, uit vreeze voor Alva's wreede rechtsplegingen (b). Het was toen veiliger voor zijn persoon, en nuttiger voor zijn vaderland, binnen Friesland te blijven, tot welks verlossinge Abbema, in 't jaar 1572, zich openlijk bij de Geuzen voegde (c), gelijk hij ook, nevens anderen, een' toe-

Zijne bedrijven.

Kempo gekomen zij; doch het is niet mogelijk, dat hij dan onbekend zou geweest zijn aan Upco Burmania, die zelf onder de verbonden Edelen behoorde.

(a) Sententien van Alva, bl. 170.

(b) WINSEMIUS *Histor. lib. II*, *pag.* 114.

(c) BOR VI boek; bl. 279, en VAN METEREN IV boek, bl. 77, die hem, verkeerdelijk, *Albema* noemt.

toeleg hadt om Leeuwaarden aan 's Prinsen zijde te brengen (d).

F. en P. van Aalst. FILIPS en PIETER VAN AALST of AALTS, broeders, die bij hunne tijdgenooten bekend staan als Edelen, en ook onder den naam van *Waterles* of *Waterlois* (*) voorkomen. Te Gent was een geslacht *van Aalst* in de regeringe sedert het jaar 1342 (e). Ook vinde ik Balviaan van Aalst, omtrent dezen tijd, getrouwd met Elizabeth de Kempenaar in Brabant; en Nikolaas van Aalst, door Willem van Liere aangesteld, in 't jaar 1587, tot uitvoerer van zijn testament (f). Doch ik kan niet verzekeren, dat die gebroeders tot dit geslacht behoorden. Hunne verbintenis met de Edelen tot verkrijginge van vrijheid was gronds genoeg *Zijn onthalsd.* voor Alva, om hen beiden, den eersten van zomermaand 1568, op 't schavot te doen komen, 't gene op de paardenmarkt te Brus-

(d) WINSEMIUS *Histor. lib. II, pag.* 139.
(e) L'ESPINOY *Rech. livr. II, pag.* 461, 472.
(f) Genealogie van *Kempenaer* 9 gener. bij FERWERDA. — Bijlaagen bl. 217.

(*) Bij LE PETIT. HEUTERUS noemt ze *Watepastil.* In *Proces Crimineis des Comtes d'Egmont &c, tom I, pag.* 239, worden zij *Watteputte* geheten.

Brussel opgericht was, en ze aldaar, in 't midden van negen vaandelen Spanjaarden, onder 't slaan der trommelen, om 't gehoor te leur te stellen, te laten onthalzen, wordende hunne hoofden op staken gesteld en de rompen daar aan gehangen (*); welk lot veele andere Bondgenooten, op dien zelfden en den volgenden dag, met hun ondergingen.

COSMO DELLI AFFAYTADI, Baron van Ghistelles in Vlaanderen, gesproten uit een aanzienlijk huis in 't Hertogdom Milanen. Hij was, naar alle vermoeden, een zoon van Carlo d'Affaytadi, een Milaanschen edelman, die, in 't jaar 1545, te Antwerpen woonde, en door koop de Baronnije Ghistelles verkreeg (g), welke door Ko-

C. d. Affaytadi.

Zijn geslacht.

(g) L'ESPINOY. *Recherch. liv. I, pag.* 123, die *l'Affetati* schrijft. Anderen hebben *d'Affetady* of *d'Affaytati.* Ik geve den naam op, gelijk Cosmo dien eigenhandig geteekend heeft.

(*) Men vindt de naamlijst der Edelen, die den 1 en 2 junij 1568 te Brussel onthalsd zijn, bij verscheiden schrijvers, doch met eenig onderscheid: ik zal dezelven hier aanwijzen, op dat ik niet noodig hebbe, in dit geval, mij telkens op hen te beroepen. De voornaamsten zijn HEUTERUS *rer. Belg. lib. XVI pag.* 438, VAN ISSELT *sui temporis historia pag.* 143, HOOFT V boek bl. 180, VAN METEREN III boek bl. 57, BOR IV boek bl. 169, LE PETIT *livr. X pag.* 200, Antwerpsche Chronijk bl. 164. In de Corte vermaninghe — opt vonnisse — teghen Heer A. van Stralen bl. 38 wordt noch nader ten de-

Koning Karel den II tot een Graafschap verheven is, den 21 januarij 1676, ten genoegen van Jan Francois d'Affaytadi, Baron van Ghistelles, Heere van Hilst, Lavenaker en Braduo (h), die een kleinzoon van Cosmo kan geweest zijn. Zijne eene dochter, Clara, door anderen Laura geheten, was gehuwd met Hugo de Prant, Heere van Blaasveld (i); de andere, Françoise, aan Otto van Arkel (k), Heere van Amelroy, Well en Lokhorst, die onder de Hollandsche Edelen behoorde. Voor het overige is Cosmo delli Affaytadi, in zijne amptsbedieningen en verrichtingen, mij onbekend gebleven.

A. Aggema. ALEF AGGEMA, en niet *Agannia* (l) of *Ag-*

(h) *Nobiliaire des Pays-bas II part. pag.* 483.

(i) *Nobiliaire I part. pag.* 290. CHRISTINAEUS *jur. Heroica part. I, pag.* 307. — Zij stierf in 't jaar 1627.

(k) VAN LEEUWEN Bat. illustr. bl. 852.— Zij trouwde ten jaare 1614.

(l) Zie I Stuk bl. 236, en Bijlaagen bl. 30.

dezen gezegd, dat Alva alle verbonden Edelen, welken men in 't land kon vinden, deedt grijpen, en zelfs eenigen, die zich onder 't Rijk ophielden, gelijk de Heeren van Vendeville en Bienques, buiten 's Konings landen liet achterhalen, en wijders allen, ook die voor zijne komste gevangen waren, buiten orde van rechten en zonder maniere van proces smadelijk dooden.

Aggania (m), was oorſpronglijk uit een Frieſch adelijk geſlacht; 't gene van tijd tot tijd verbonden was met de aanzienlijkſte huizen van Aylva, Burmania, Goslinga, Harinxma, Starkenborg en andere; zijne ſtate onder Witmarſum hadt; en in deze eeuw in 't mannelijk oir uitgeſtorven is (n). Hij hieldt zich aan de zijde der Edelen, en teekende hun verbond, na het verdrag met de Landvoogdesſe den 23 van oogstmaand gemaakt, volgens het getuigenis van Alva; die hem, om die reden, den 10 van herfstmaand 1568, uit 's Konings landen gebannen heeft, met verbeurdverklaringe van zijne goederen (o). *Gebannen.*

K KOR-

(m) Dus ſtaat 'er in de Sententien van Alva. — Geſlachten van dien naam zijn in Friesland onbekend, en komen nergens voor in eenige gedrukte of geſchrevene Genealogien, gelijk mij bericht is. — De Heer *van Oudendorp*, in zijne MSS. Aanteekeningen, merkte ook reeds aan, dat *Aggema*, in gemelde Sententien, kwalijk genoemd worde *Aggania.*

(n) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(o) Sententien van Alva, bl. 72, 127. Vergelijk WINSEMIUS *Hiſt lib. II, pag.* 115, en SCHOTANUS Frieſche Hiſtorie bl. 737.

K. van Alkemade.

KORNELIS VAN ALKEMADE staat op geene der lijsten van de verbonden Edelen, doch wordt onder dezelven genoemd door den Heere WAGENAAR (p). Dit geslacht is zeer bekend in 's Lands geschiedenissen sedert verscheiden eeuwen, en was omtrent dezen tijd vermaagschapt aan Brederode (*).

'T is onzeker, of hij onder de Bondgenooten behoord hebbe.

Het kwam mij echter twijfelachtig voor, of Kornelis van Alkemade wel onder de Bondgenooten kon opgeteld worden, naardien in de geslachtlijsten, bij Goudhoeven en van Leeuwen, niemand met dezen voornaam bekend staat, ten tijde van het bondgenootschap der Edelen. Daarenboven wordt geene melding van hem gemaakt in de vonnissen van Alva, die evenwel ten bewijze aangehaald zijn. Dit bragt mij tot de gis-
sin-

(p) Vaderl. Historie VI deel, bl. 126.

(*) Men vindt eene uitvoerige stamlijst van Alkemade bij VAN LEEUWEN (met wien *Goutboeven* dient vergeleken te worden) Bat. ill. bl. 833—843, die ook veelen van dit geslacht opnoemt onder de Heemraaden van Rhijnland sedert het jaar 1263, bl. 1503, 1504. 'Er waren ten jaare 1736 noch twee van 't geslacht Alkemade in leven, de een Kanunnik te Xanten, de andere Geestelijke in 't adelijk klooster Furstenberg in die stad; volgens eene MS. Genealogie, berustende onder den Heere *van Spaen van Hardenstein*, wiens gissing, indien 'er waarlijk een Alkemade onder de Bondgenooten geweest was, zeer waarschijnlijk zou zijn, dat bedoeld worde Kerstand van Alkemade, 1574 beleend met Leewenstein bij Voorburg, en 1578 getrouwd met Anna van der Goes. — De Heer *van Oudendorp* merkte ook aan, dat *K. van Assendelft* in de Vad. Hist. kwalijk genoemd worde *K. van Alkemade*, welke familie nooit dien voornaam gehad heeft, volgens *Goutboeven* en *van Leeuwen*.

finge, dat niet Kornelis van Alkemade, maar Kornelis van Assendelft, hier moeste geschreven zijn. Ik gaf mijne bedenkinge aan den Heere Wagenaar te verstaan, en zie hier 's Mans antwoord: *Ik denk dat, in de Vad. Hist.*, Assendelft *in plaats van* Alkemade, *moet gelezen worden. Waar uit deze misslag ontstaan zij, weet ik niet.* Men, schijnt derhalven, met genoegzaame zekerheid te mogen besluiten, dat K. van Alkemade onder de verbonden Edelen niet moete gerekend worden. Mijne eerste reden, echter, vervalt, naardien ik, naderhand, eenen *Kornelis* van Alkemade heb aangetroffen, die, als Pensionaris van Dordrecht, ter dagvaart van Holland verscheen in 't jaar 1562, en noch twee jaren later, den negenden van grasmaand, als Pensionaris van Haarlem (q).

HENDRIK ALLART, (r), Schepen te Leeuwaarden, vondt zich genoodzaakt uit die stad *H. Allart.*

(q) Register der Staaten van Holland, 1562 en 1564, bl. 711, 833.

(r) Dezen heb ik verzuimd op de naamlijst, I Stuk bl. 236, te stellen.

stad te wijken, met zeer veele anderen, die hun ongeluk niet moedwillig zochten te verhaasten. Hij voegde zich toen, misschien, bij zijne stadgenooten, die de wijk namen naar Groningen, met een' toeleg om die stad voor zich te verzekeren (s). Zijn stamgenoot, Vibius Allart, gaf mede doorslaande blijken van liefde voor de vrijheid (t).

J. van Alveringen. JOSUA VAN ALVERINGEN, Ridder, Heer van Hofwegen (*), zoon van Zeger, Heere van Hofwegen en Rekenmeester in 's Hage, die geteld wordt onder de Hollandsche Edelen in de jaaren 1540 en 1549 (u), gelijk ook Josua, die echter niet gerech-

(s) WINSEMIUS *Hist. lib. II, pag.* 90.

(t) *Idem lib. I, pag.* 69.

(u) VAN GOUTHOEVEN Chronijk van Holland bl. 621. — Doch VAN LEEUWEN schrijft bl. 1074, dat hij 1544 overleden zij. Ook spreekt hij bl. 931 van Zegers dochter, die gehuwd was met Dirk van der Does, Ridder, omgekomen in 't beleg van Haarlem 1573. Verg. LE CARPENTIER *histoire de Cambraij & du Cambresis part. III, pag.* 465, 466.

(*) Deze hooge heerlijkheid in den Alblasserwaard, eertijds behoorende aan 't geslacht van Brederode, en in de vorige eeuwe aan dat van Mannmaker, staat niet onder 't Bailjuwschap van Zuid-Holland. VAN LEEUWEN bl. 1221, VAN DER HOUVE Handvestkronijk II boek, bl. 96, 106.

rechtigd was om ter dagvaart beſchreven te worden (v). Hij maakte zich zeer beroemd onder zijne vrijheidlievende landgenooten, zoo door het teekenen van 't Verbond, als door het zelve met allen ernst voorttezetten en te helpen bekrachtigen, op de vergaderinge te S. Truijen, door de onderſchrijvinge van 't ſmeekſchrift aan den Koning met belofte van vijfhonderd kroonen, en door andere Edelen, op last van Brederode, in den Haag en elders aantezetten, om het Verbond en Smeekſchrift mede te teekenen, onder verzekeringe; dat, zoo men door macht van wapenen de beeldenbrekers wilde aanvallen, zeshonderd Edelluiden de gemeente zouden beſchermen; oorzaake, dat Alva hem, bij vonnis van den 17 van bloeimaand 's jaars 1568, bande, en zijne goederen verbeurd verklaarde (w). Dit vonnis kon hem berooven van zijne veiligheid en bezittingen, doch niet ſtuiten in ijver voor de vrijheid. Ook werdt zijne manhaftige deugd erkend,

Pogingen voor de vrijheid.

Gebannen.

(v) VAN LEEUWEN bl. 686.

(w) Sententien van Alva, bl. 53, 54. — Zie ook de Bijlaagen bl. 134.

Overste te Hoorn 1572.

door hem aantestellen tot Bevelhebber van Hoorn (x), tot welke waardigheid hij geraakte, door zijne verdiensten en de gunst van Sonoij, 's Prinsen stadhouder in 't Noorder kwartier. Ten jaare 1574 onthieldt hij zich, heimelijk, te Antwerpen, in 't huis van den Griffier Martini, om nevens anderen den aanslag op die stad voor Oranje te begunstigen. Hier kwam hij in groot levensgevaar, doch werdt op eene zonderlinge wijze gered. De Landvoogd beval eene gemeene huiszoekinge te doen, en te beginnen aan die van de Wet. De Griffier spoedde zich naar huis, en gaf zijner echtgenoote de zwaarigheid te kennen. Deze vrouw, welke een manlijk hart bezat, verbergt Hofwegen in eene tafelkas, waar op juist de huiszoekers, die hem nergens hadden konnen ontdekken, een schrift ontwierpen, bij 't welk eenige honderden guldens op het lijf van Hofwegen gezet werden. Zoo dra zij vertrokken waren, verliet hij zijne enge verblijfplaats, en kort daarna de stad Antwerpen (y).

Wonderlijke bewaring te Antwerpen.

Van

(x) BOR VI boek, bl. 377.

(y) HOOFT X boek, bl. 406. BOR VII boek, bl. 82.

Van hier schijnt hij naar Hoorn wedergekeerd te zijn, daar hij overleden is in 't jaar 1576, zonder kinderen natelaten (z).

SAMUEL VAN ALVERINGEN, na zijn broeders dood, Heer van Hofwegen, was Schout (*) van Mechelen, en hadt in huwelijk Maria van der Aa, bij welke hij kinderen gewonnen heeft (a). Een van dezelven schijnt zich, ten jaare 1615, te Axel opgehouden te hebben, daar hem eene dochter, Louisa Jakoba, geboren is, waar over als doopgetuigen bekend staan Jonker Libert des Fresnes, Bailjuw van Vlissingen, Jonker Johan van Reigersberg, Ridder, *S. van Alveringen.*

 Rent-

(z) VAN LEEUWEN bl. 1074. — Het is, derhalven, niet wel te begrijpen, gelijk de Heer *van Oudendorp* in zijne MSS. Aanteekeningen aanmerkt, hoe Sonoij aan den Prins, den 24 Julij 1573, uit Medenblik, kan schrijven, dat Hofwegen toen reeds overleden was, bij BOR VI boek, bl. 328.

(a) VAN LEEUWEN bl. 1074.

(*) Volgens BOR in 't jaar 1579; VAN LEEUWEN noemt 1583; in *Supplement aux trophées de Brabant* de BUTKENS *tom. II, pag.* 319, wordt hij als Schout van Mechelen gesteld op 't jaar 1581, doch kwalijk genoemd *Samuel van Letveringe*, en als zijn opvolger, noch in dat zelfde jaar, opgegeven Libert de Fraisne, Heer van Colput, die, gelijk Alveringen, door den Prins van Oranje tot die hoogaanzienlijke waardigheid verheven was, en naderhand, 21 meij 1588, op een lastbrief van Prins Maurits beëedigd is als Bailjuw van Vlissingen.

Rentmeester van Zeeland bewesten Schelde, en Louiſe van der Noot (b). Behalven de onaangenaamheden, die hem, in 't jaar 1579, te Mechelen en Antwerpen aangedaan zijn (c), wete ik niets bijzonders van hem te berichten.

Andegonde. ANDEGONDE. Zijn perſoon is mij geheel vreemd, en zelfs zijn geſlacht. Indien hij niet, op twee lijsten, duidelijk onderſcheiden wierde van Aldegonde, zoude ik gisſen, dat de eene naam voor den anderen geſchreven zij. Nu durve ik niets bepalen.

P. d'Andelot. PIETER D'ANDELOT, een Bourgonjer, afkomstig uit een oud en adelijk geſlacht (*), voegde zich bij de Bondgenooten, en bleef hun

(b) Doopregister der gemeente te Axel, 8 febr. 1615.

(c) BOR XIII boek, bl. 123.

(*) Het geſlacht *d'Andelot* was, ſedert het jaar 1236, in hoog aanzien, bezat veele heerlijke goederen, en was door huwelijk aan de grootſte huizen verbonden. Zie LE CARPENTIER *Hist. de Cambraij part.* III, *pag.* 269, 492, 493. Louis d'Andelot, Heer van Presſia, is Ridder gemaakt bij brieven van den 1 jan. 1468. *Nobiliaire des Pays-bas tom. I*, *pag.* 9. Ook is Jean Baptiste d'Andelot, den 10 oct. 1591, tot den Ridderſtand verheven. Zie *Nobiliaire tom. I*, *pag.* 89, en J. DE SEUR *la Flandre illuſtrée pag.* 226. Hun wapen was: *de gueules, à la fleur-de-lis d'or.*

hun getrouw tot zijn' dood toe. Hij was tegenwoordig bij de raadslagen der Heeren en Edelen, op 't huis van den Prins te Breda, in lentemaand 's jaars 1566 (d); behoorde onder de eerste teekenaars van 't Verbond (e); begaf zich, in 't volgende jaar, in dienst van Brederode, en wilde iet ondernemen tegen Amsterdam, waar in hij, echter, door den Graave van Megen verhinderd is (f). Hij eindigde zijn leven op eene treurige wijze, den eersten van zomermaand 's jaars 1568, wanneer hij, op last van Alva, te Brussel onthoofd is, doch met groote moeite, krijgende wel vier slagen door den beul, eer zijn hoofd van 't lichaam wilde scheiden (g). 'T scheen, dat het leven van een' beminnaar der deugd, welke zelve nooit sterft, niet dan met geweld kon gesloopt worden.

Te Breda.

Dient onder Brederode.

Onthalsd.

K 5 GOS-

(d) VAN DER HAER *de init. tum. lib. II, pag.* 204.

(e) *Van Oudendorp* MSS. Aant. uit HARAEUS *Annal. Brabant. tom. III, pag.* 37.

(f) STRADA *dec. I. lib. VI, pag.* 331.

(g) Antwerpsche Chronijk bl. 164. Vergelijk de aangehaalde schrijvers bl. 143 (*).

G. en T. Andringa.

GOSSE en TJEERD ANDRINGA, bloedverwanten, en misschien broeders, die zich door hunne verdiensten grooten roem verworven hebben, waren oorspronglijk uit eén oud en lofwaardig geslacht in Friesland (*), en versierden hunne geboorte door edel-

(*) Al wat ik over dit geslacht verzameld had, of mij door anderen verstrekt was, en noch veel meer, is begrepen in de aanteekoningen, welke ik verschuldigd ben aan den Frieschen Raadsheer *I. de Kempenaer*, en die hier volgen. "Dat het geslacht van ANDRINGA of ANDRINGHA van vrij oude tijden in Friesland, en bepaaldelijk te *Stavoren* en in de dorpen *Ackrum* en *Oldeboorn*, gelegen in de Grietenije *Utingeradeel*, de eerste van het Quartier van *Zevenwolden*, in aanzien en vermogen gebloeid heeft, blijkt uit publijcque Archiven in de Secretarijen van den Staat te vinden, als mede uit de Friesche Geschiedenis-schrijvers en Chronijken. Men vindt in het eerste deel van 't Placaat en Charterboek van Friesland, uitgegeven op publijcq gezag door den Heere Grietman *Georg Fredrik* Baron *thoe Schwartzenberg*, onder de gemachtigden door die van Stavoren benoemd om met den Graave van Holland te handelen op den 7 april 1327 *Pieter Andringa*, bl. 177, en op de volgende bladzijden in eene overeenkomst met de Gedeputeerden van die stad over hunne misdaad tegen Graaf Willem van Holland gedaan, van den 19 april van dat jaar, wordt dezelve Pieter Andringa gesteld; en op het jaar 1447 bl. 532 vindt men melding gemaakt van *Thiart Andringa*, die met zijn zegel bevestigd heeft een Charter, aldaar te vinden, en berustende in originali ter Secretarije van de Gedeputeerde Staaten. Op 't jaar 1451 bl. 542, [*ook* 1448 *bl.* 583, *en* 1450 *bl.* 539, *daar hij genoemd wordt Greetman in Eedauwerderadeel*, 1460 *bl.* 598.] vindt men *Joret Andringa*; op het jaar 1453 bl. 548 *Tyard Andringa*, alwaar die kennelijk als Grietman van Utingeradeel voorkomt, en als zoodanig met zijn zegel bevestigd heeft eene missive, geschreven op den naam van Grietman en mederechteren van Utingeradeel nopens eene gerechts-zaak, aan den Abt van Gerckes-klooster. In 't jaar 1461 bl. 602 verzegelt *Tyeerd Andringa*, staande rondsom zijn zegel *Tyeerd Jorrets Andringa*; 1474 bl. 658 *Jorith Andringa*, alwaar die wederom eene bezegeling doet voor de zusteren van het Convent Acksum, om dat 'er ten dien tijde geen persona was; 1476 bl. 665 wederom *Jorith Andringa*. Men vindt vervolgens 1486 bl. 731, en 1489 bl. 745, eenen Heer *Heijtgen* of *Heijstia* (want het wordt onderscheiden geschreven) persona of pries-ter

edelmoedige pogingen voor de vrijheid, welke na veele tegenstribbelingen, eindelijk,

ter te Ackrum, dewelke aldaar op het jaar 1493 bl. 758 duidelijk *Hottbia Andringa* persona toe Ackrum genoemd wordt. Vervolgens is uit het tweede deel van het voorschreven Friesch Placaat en Charterboek te betoogen, dat in het laatst van deze eeuw geleefd heeft *Gosse Andringa*, die een' zoon heeft gehad *Tjaard Gosses Andringa* genoemd, en eene dochter *Aucke Gossesdr.*, welke is geweest eene geprofesside zuster in het Convent van Aelsum, gelijk aldaar teffens te zien is, dat deze beiden hebben gehad een' broeder *Joerreth* of *Jorrit* genoemd, welke alle drie geleefd hebben in het laatst van de vijftiende en in het begin van de zestiende eeuw, zijnde de baar of zoen over derzelver vaderlijke en moederlijke nalatenschap gedateerd den 12 maij 1509, en in het voorsz. II deel te vinden bl. 264. Wijders consteert uit een' noch voor handen zijnde Consent-brief door denzelven *Tjaard Andringa* verzegeld op St. Jacobs dag van het jaar 1509, dat hij op dien tijd was Grietman van Utingeradeel en Ængwirden; en dat hij woonde te Ackrum, geblijkt uit de te voren gemelde baar van 1509. Omtrent dit geslacht dient, betrekkelijk de zestiende eeuw, vervolgens aangeteekend te worden, dat noch voor handen is eene bulle van Paus Pius den IV, in het eerste jaar van zijn Pontificaat en dus in den jaare 1560 gegeven, waar bij gelegitimeerd werd bij dispensatie het naar pauslijk recht onwettig voltrokken huwelijk van *Tinco van Andringa Hoijtesz*, welke *Hoijte* dus kan veronderfteld worden geleefd te hebben in den jaare 1530, of daaromtrent, en zijn' naam te hebben ontfangen van den te voren gemelden *Hoijte*, die een Geestelijk persoon is geweest te Ackrum, gelijk hier voren is aangeteekend, en de oom van den laatstgemelden *Hoijte* kan gegist worden geweest te zijn. En het is van dezen *Hoijte Andringa* dat begint de genealogische tafel, in den jaare 1760 uitgegeven door Abraham Ferwerda in het adelijk en aanzienlijk Wapenboek, waar toe men zich refereert. Men zal alleen hier bij noch aanmerken, tot suppletie van het gene aldaar van de familie van *Andringa* is aangeteekend, dat *Gabbe Gosses zoon Andringa* 1550 was Grietman van Doniawerstal in het quartier van de Zevenwouden, en dat die, in dat jaar op den 1 Januarij, onder andere leden van Staat op een' daar toe bijeengeroepenen Landsdag, *Philippus*, daarna Koning van Spanje, door Keizer Karel zijn' vader tot zijn' opvolger en erfgenaam voorgesteld en verklaard zijnde, mede heeft aangenomen, en die hooge succesfie bezworen, gelijk geblijkt uit het werk van *Pierius Winsemius*, *Rerum Frisicarum libri VII* genaamd, *pag.* 4, alwaar zijn naam met een' latijnschen uitgang (in welke taal het boek geschreven is) *Gabinus* gesteld is. En om te komen tot het einde, waar toe deze aanmerkin-

lijk, in dat gewest weder te voorschijn kwam. Hunne nakomelingen en stamgenoo-

-kingen omtrent de familie *van Andringa* gemaakt werden, moet aangemerkt worden, dat uit de Rollen van den Hove van Friesland van den 26 maart 1550, 27 jan. 1552, 2 en 24 april 1555, 22 jan., 22 april, 5 en 13 meij, 10 en 17 junij, 26 aug., en 22 sept. van 't jaar 1556 kan bewezen worden, dat de voorsz. *Gable Andringa*, die te Tjerckgaest woonde, gehad heeft een zoon, genaamd *Gosse Andringa*, die naar alle vermoeden het Compromis of Verbond der Edelen geteekend heeft.

Men zal met een woord hier noch aanteekenen, dat de familie *van Andringa* van overoude tijden onder het meergemeld dorp Ackrum bezeten heeft eenig vast goed, dat vermaakt was, met oogmerk, om daar op een jongeling tot priester te laten studeren, welke goederen nevens alle andere Geestelijke goederen van Friesland door publijcq gezag in den jaare 1544 specificq zijn opgeschreven in drie noch voor handen zijnde boeken in folio, op de Cancellarije onder den Provincialen Raade berustende, waar in men betrekkelijk deze praebende vindt aangeteekend, dat dezelve door den Stadhouder Scheuck van Toutenburg was begeven aan zeker jongeling, aldaar genoemd, *bij consent van Jorrit Andringa*, als Patroen wezende en vindicerende zich jus patronatus justo titulo met zijn vrienden: de Raadsheer van het Keizerlijk Hof van Justitie Alexius Gel hadt bij zijne Confraters weten te bekomen brieven van placet op die praebende, ten behoeve van zijn zoon, en die heeft daar over zwaare proceduiren gehad tegen *Gabbe* en *Jarig Andringa* voor hun zelven en van wegen hunne broeders en zusters te Ackrum, welke laatsten bij sententie van den 15 julij 1550 gecondemneerd zijn des Raadsheers zoon in het bezit te laten.

Dat die familie bij 's Keizers opvolger niet meer begunstigd is geweest, kan afgenomen worden uit het gene men betrekkelijk *Gosse* en *Tinco Andringa*, nevens den toenmaaligen prieter van Oldeboorn, vindt aangeteekend bij den Spaanschgezinden Procureur Generaal *Johannes Caroli* in zijn Commentarius *de rebus Casparis à Robles Billaei*, door den grooten *P. Wesseling* in den jaare 1731 uitgegeven, *pag.* 139, alwaar wederom vermoedelijk dezelve *Gosse Andringa* voorkomt, of een van denzelven naam destijds te Oldeboorn woonende.

Behalven de te voren aangeroerde blijken, dat de familie van Andringa in dien tijd toegedaan is geweest de partij van de voorstanderen der vaderlandsche vrijheid, en dus die van den Heere Prinse van Oranje, tegen de Spaanschgezinden, zijn daar van zeer eclatante andere blijken voor handen; en dus is het niet vreemd, dat de te voren gemelde *Gosse* deel genomen hebbe in het Compromis der Edelen, waar van de genoemde *J. Caroli* ook gewag maakt *pag.* 6.

Wat belangt *Tjeerd* of *Tjaard van Andringa*, dewelke nevens

nooten hebben, sedert dien tijd tot het jaar 1765, en dus twee eeuwen lang, de aan-

ge-

vens Gosse voorsz. geteekend heeft het verbond der Edelen; men kan met alle waarschijnlijkheid vaststellen, dat die gewoond heeft en gestorven is te Ackrum in Utingeradeel, waar van men geblijk heeft in de kerk van dat dorp, alwaar men vindt, op de zark waar onder hij begraven is, eenige familie-quartieren en een Latijnsch Epitaaph uit zes veerzen bestaande, en om den rand deze inscriptie: Anno 1591 den 5e aug. sterft de Edele en Erentfeste *Tjaard van Andringa*. Hoe zeer 'er van dien naam verscheiden in die familie geweest zijn, zoo schijnt de tijd van zijn leven en versterf ons naast te bepalen op dezen Tjaard, waar van het grafschrift vermeld is.

Ten besluite zal men hier aanteekenen, dat deze familie *van Andringa* is uitgestorven, zoo veel men weet, zijnde daar van geweest de *vier kinderen* van *Tinco van Andringa*, Grietman over Lemsterland, gestorven 1689, en van Eritia van Scheltinga, dochter van Daniel de Block van Scheltinga, welke geweest zijn *Romelia van Andringa*, geboren 1672, welke is getrouwd geweest aan *Danker de Kempenaer*, in zijn leven geweest zijnde Secretaris van de Admiraliteit van Friesland, vervolgens Raadsheer in het Hof van die Provincie, en sedert 1711 Burgemeester en Vroedschap van de stad Harlingen, wiens nakomelingschap in Friesland, Amsterdam, Haarlem en 's Bosch in leven is.

Het tweede van de kinderen van den voorsz. Tinco van Andringa is geweest *Regnerus van Andringa*, in zijn leven Grietman over Lemsterland, geboren 1674. Het derde kind of de tweede dochter was *Dedo van Andringa*, geboren 1677, welke uit haar huwelijk met *Augustinus Lifcklama à Nyeholt*, in leven Grietman van Obsterland, eene talrijke familie in Friesland heeft nagelaten. De jongste zoon is geweest *Livius Theodorus van Andringa*, geboren 1679, dewelke is geweest Ontfanger Generaal van de floreen renthe in Friesland. De beide voorsz. Heeren *Andringa*, zonder kinderen natelaten, overleden zijnde, is ter gedachtenis derzelver geërigeerd eene Tombe of grafnaalde van wit marmer in de kerk van Oldeboorn met het volgende opschrift:

Piae Memoriae Sacrum

Amplisf: et Gravisf: Virorum Fratrum Germanorum

REGNERI AB ANDRINGA

qui ab anno Domini MDCXCII praeturam Lemsterlandiae, summosque in patria honores feliciter multa cum auctoritate et gratia gessit ad annum usque MDCCXLI quo sua sponte muneribus se abdicavit publicis: in hoc tamen otio minime fuit

oti-

genaame vruchten geplukt van die vrijheid, waar voor Gosse en Tjeerd (h) goed en

(h) Dus moeten deze naamen geschreven worden, en niet *Goosen* en *Tjeerk*, gelijk staat in 't Ie Stuk bl. 237, en Bijlaagen bl. 32.

otiosus, prudentissimis namque consiliis, quibus multum pollebat, patriae suisque prodesse nunquam desiit, navigationem, mercaturam, rem agrariam aliaque opificia in vico Lemmera, quem incolebat, adeo fovit atque promovit sua sagacitate, suisque impensis, ut mirum in modum adjuverit ad incrementum bujus loci, qui suo tempore a viculo factus est pagus, curruum veredariorum frequentia, populorum, mercatorum nautarumque conventu haud mediocriter celebratus: natus erat die XXIV Decembris v. s. anni a nato Christo MDCLXXIV. et denatus XXV Aug. MDCCLIV s. n.

nec non

LIVII THEODORI AB ANDRINGA

qui ultro quaestura Reipublicae Frisicae fideliter per annos XLVI administrata abivit anno aetatis LXVI et cum postea ad annum jam provectus LXXVI eligeretur ad ineundum munus praetorium in Ængwirdia, vitam praeferens privatam, quietamque senectutem in sua villa Groot- Herema *in pago* Sweijns *sita, hanc provinciam generose recusavit; vivere desiit anno MDCCLXV cum vixisset LXXXV annos, menses VIII dies XXII.*

Ambo editi erant e gente patricia, ex qua quam plurimi ab annis MDXXII et MDL in Utingria et Deniawerstal et inde ab anno LXVI superioris seculi etiam in Lemsterlandia munus praetorium, praetereaque amplissimas dignitates cum in Frisia tum Ordinum nomine extra provinciam adepti fuerunt, quaeque in pagis Oldeborna et Accrum per trecentos circiter annos clara stetit et honorata. Magnanimitate absque fastu, comitate sine fuco, gravitate sine supercilio, candore, fide et officiis optimis probatus uterque: nativitatis sorte et morum elegantia haud dispares fratres, eandem quoque post mortem in hac aede sacra nacti sunt domum perpetuam, resurrectionem mortuorum et vitam seculi futuri expectantes.

Coelibem egerunt vitam fratres conjunctissimi, familiamque hanc extinxit Andringanam *mors natu minoris".*

Tot dus verre de Heer *de Kempenaer*, die, nevens de Heeren *Lijcklama à Nijeholt*, eene naauwe betrekkinge heeft op 't geslacht *van Andringa*, in het manlijk oir uitgestorven. Men vergelijke de stamlijsten van deze drie geslachten in het Wapenboek van FERWERDA.

en bloed in de waagschaal stelden. 'T was dan niet buiten reden, dat *Gellius Snecanus*, in zeker lofdicht (i), onzen Tjeerd optelde onder de edele liefhebbers der vrijheid van hun vaderland. De twee laatste Heeren uit dit geslacht waren Regnerus van Andringa, Grietman van Lemsterland, en Livius Theodorus van Andringa, die, reeds zesenzeventig jaaren oud zijnde, tot Grietman van Ængwirden verkozen werdt, doch dezen post edelmoedig van de hand wees. Aan den Grietman van Lemsterland, een man van groot gezag en die den meesten invloed hadt in de bestieringe der Zevenwouden ter Staatsvergaderinge, is de Lemmer, voorheen een middelmatig gehucht of dorpje, haare tegenwoordige volkrijkheid en bloeistand allereerst verschuldigd. *Hunne laatste stamgenooten.*

EVERARD ARCKENS ontweek, met de andere Bondgenooten, het dreigende gevaar in 't jaar 1567, en vertrok uit Friesland (k), waar uit hij, in 't volgende jaar, gebannen *E. Arckens.* *Gebannen.*

(i) Te vinden in *Frisia Nobilis pag.* 62—66.
(k) WINSEMIUS *Hist. lib. II, pag.* 90.

bannen is, bij vonnis van Alva, die hem beschuldigt, dat hij de nieuwe predikanten zeer begunstigde, zijne vrouwe door hun bestel naar de wijze der Zwingliaanen getrouwd hadde, en met zijne aanhangers, tegen wil en dank van den pastoor en koster, de sacristie overweldigde, om 'er Psalmen te zingen (1).

J. van Argenteau. JOHAN VAN ARGENTEU VAN HERMALLE was afkomstig uit een aloud en hoogadelijk geslacht in Brabant (*), 't welk noch in luister is. Hij schijnt een zoon geweest te zijn van Claude, Heere van Ochem, en van Johanna van Coutereau, en in huwelijk gehad te hebben Maria van Briamant, uit welke hem geboren is Robert, die trouw-

de

(1) Sententien van Alva, bl. 168. WINSEMIUS *l. c. pag.* 115.

(*) Het geslacht van *Argenteau* ontleent zijn' naam van 't kasteel Argenteau, gelegen tusschen Maastricht en Luik, nabij 't welke ook Hermal of Hermalle ligt, daar men in de kerke eene prachtige grafstombe der Heeren van Argenteau vindt. Zie *Neufville Histoire de Hollande tom. II, pag.* 228. Ik vinde in de dertiende eeuwe gemeld Reinout van Argenteau, bij BUTKENS *Troph. de Brabant tom. I, pag.* 251, die nader bericht en eene uitvoerige stamlijst van dit geslacht opgeeft *tom. II, pag.* 222—227. Men zie noch LE CARPENTIER *part. III, pag.* 647, 704, 705, 1003, CHRISTINAEUS *Jur. Heroicà part. I, pag.* 318, 328; en vooral *Nobiliaire des Pays-bas tom. II, pag.* 411, 412, daar men de afstammelingen tot onzen tijd toe aangeteekend vindt.

de Johanna van Merode. Van zijn wedervaren is mij niets bijzonders voorgekomen.

O. van Arkel.

OTTO VAN ARKEL, Heer van Heukelom, zoon van Walraven, Ridder, en van Katharina van Gelre, getrouwd met Maria van Immerſeel, bij welke hij ééne dochter won, die ongehuwd ſtorf. Hij zelf overleedt, ten jaare 1567, aan eene wonde, door een' val bekomen (m), en heeft dus geene gelegenheid gehad, om, na het onderſchrijven van 't Verbond, iet van belang voor zijn vaderland te beproeven; waar toe hij anders, naar alle vermoeden, geen kleiner hart zou gehad hebben, dan zijne voorouders, die den roem van ſtoutmoedigheid, eeuwen lang (*), weggedragen hebben.

(m) VAN LEEUWEN bl. 768, 851.

(*) Genoeg bekend is 't ſpreekwoord: *Brederode de edelſte, Wasſenaer de oudſte, Egmond de rijkſte, Arkel de ſtoutſte.* 'T geſlacht van *Arkel* was reeds in de tiende eeuwe, en vroeger, tot het hoogſte aanzien geklommen. Men zie, behalven *Goutboeven*, *Boxhorn*, *Alting* en veele anderen, *Succincta narratio auctoris incerti de vita et rebus gestis dominorum de Arkel*, *in* MATTHAEI *Analect. vet. aevi tom.* V, *pag.* 203-240, HEUTERUS *rerum Burgundicarum lib. VI*, *pag.* 219, 220; VAN LEEUWEN bl. 846-852, LE CARPENTIER *part. III*, *pag.* 835; *Nobiliaire des Pays-bas tom. I*, *pag.* 302. De bedrijven van Otto

K. van Asſendelft. KORNELIS VAN ASSENDELFT, Heer van Goudriaan en, na den dood van zijn' zoon Floris, ook van Asſendelft, was de zoon van Otto en Anna van Bergen, en hadt getrouwd Margareta, dochter van Gerrit van Merten en Geertruid van Loon, welke haaren man, ten jaare 1600 geſtorven, twee jaaren overleefde (n). Hij verſierde zijne hooge en adelijke geboorte (*) met een roemwaardig gedrag. Alva, die hem bande en zijne goederen aanſloeg, beſchuldigde hem, dat hij behoorde tot het getal der verbonden Edelen; de nieuwe ſekten en predikatien aanhing; een van zijne

Gebannen. 27 oct. 1568.

(n) VAN LEEUWEN bl. 855, die bl. 768 ſchrijft, dat K. van Asſendelft ſtorf in 't jaar 1602.

Jan en Willem van Arkel, in de 13 en 14 eeuwen, zijn bekend uit WAGENAAR Vaderl. Hiſt. III deel, en konnen nader opgehelderd of geſtaafd worden uit meenigvuldige Charters, uitgegeven door VAN MIERIS en den Baron THOE SCHWARTZENBERG.

(*) Het geſlacht *van Asſendelft* is oorſpronglijk uit dat van *Haarlem*, en ontleent zijn' naam van de heerlijkheid *Asſendelft*, in de oudſte Charters bekend onder den naam van *Ascmannedilf*. Zie H. JUNII *Batavia cap. XIX, pag.* 550, 551. De geſlachtlijst is, ten deele, te vinden bij VAN LEEUWEN bl. 853—856. LE CARPENTIER *part. III, pag.* 940 telt eene meenigte groote geſlachten op, waar aan dat van Asſendelft door huwelijken is verbonden geweest. In 't jaar 1463 was Gerrit van Asſendelft, bet-over oud-grootvader van Kornelis, Raad van Holland enz. Zie 't Charterboek van Friesland I deel bl. 66.— Schoon 'er, zoo veel ik wete, geene manlijke afſtammelingen van de drie Bondgenooten, uit het huis van Asſendelft, overig zijn, is echter dit geſlacht noch in bloeienden luister.

ne kinderen door een' Kalvijnschen leeraar hadt laten doopen; zijn best gedaan om den pastoor van Homade te overreden tot het kiezen van de zijde der Kalvinisten, met belofte eener jaarwedde van driehonderd guldens; en dat hij zich bevonden hadt in 't gezelschap van F. van Egmond en Raaphorst, toen laatstgemelde zekeren geestelijken in 's Hage sterk mishandelde (o). Wat hier van zij, Alva kon hem wel uit de Nederlanden, maar niet de vrijheidliefde uit zijn hart, bannen. In de jaaren 1570—1572 hieldt hij verstand door brieven met den Prins van Oranje (p), en was één der Afgevaardigden uit de Ridderschap en Edelen van Holland, die, den vijfentwintigsten van grasmaand 1576, te Delft, de Unie tusschen Holland en Zeeland teekenden (q), gelijk hij ook, in naam der Edelen van Holland, in 't jaar 1581, onderschreef de verklaringe der Staaten van dat gewest, waar bij zij zich ontslagen hielden van

Zijne verrichtingen.

(o) Sententien van Alva, bl. 175.

(p) VAN METEREN III boek, bl. 66.

(q) BOXHORN op *Reigersberg* II deel, bl. 374. BOR IX boek, bl. 140.

van alle verbintenisse aan den Koning van Spanje, en den eed van getrouwheid deden aan den Prins van Oranje, als Hoofd en hoogste Overheid (r) in 's Lands regeringe.

N. van Asfendelft. NIKOLAAS VAN ASSENDELFT, Heer van Assendelft en Heemskerk (*), in welke heerlijkheden hij zijn vader, Gerrit van Assendelft, Ridder en Raad van Holland (s), opvolgde. Hij was, door zijn vader, geschikt tot den geestelijken staat; doch, andere zinnen hebbende, maakte hij zich meester van het huis Asschenburg of Assenburg, zoo dra hij zijn vaders dood vernomen hadt. Zijne onderteekening van 't Verbond noodzaakte hem uit het Land

te

(r) BOR XV boek, bl. 199, 200, daar hij zich noemt Kornelis van Goudriaan Heere tot Assendelft. — Over den naam van *Hoofd en Hoogste Overheid*, aan den Prins gegeven, zal men met vrucht lezen, 't gene de Heer VAN DE SPIEGEL aanteekent in de Historie der Satisfactie te Goes, bl. 67—69.

(s) WAGENAAR Vad. Hist. V deel, bl. 162.

(*) Hij moet niet verward worden, gelijk geschied is, met Nikolaas van Assendelft, Ambachtsheer van 's Gravenmoer, getrouwd met Philippote van der Dussen, en overleden in 't jaar 1601; van wien bij VAN LEEUWEN bl. 856.

te wijken; hij keerde wel te rug, doch ſtorf evenwel buiten 't zelve, te Bourſſcheit bij Aken, komende uit het bad, ten jaare 1570. Hij liet geene kinderen na, maar eene weduwe, Willemina van Haeften, naderhand getrouwd met Walraven van Brederode (t), en welke, in 't jaar 1574, uit Utrecht, aan Sonoij ſchreef over de verlosſinge van Aldegonde (u). Zijne uitmuntende deugd maakte hem der hoogachtinge van de grootſte mannen waardig, ook van H. Junius, die met lof van hem ſpreekt (v).

PAULUS VAN ASSENDELFT, Heer van Beſoijen en Heinenoort, zoon van Dirk, Schout te Breda, en van Adriana van Nasſau. Hij hadt in huwelijk Alforda van Boetſelaer, en ſtorf zonder kinders ten jaare 1596 (w), wannneer de genoemde heerlijkheden, als mede die van Kralin- *P. van Asſendelft.*

(t) VAN LEEUWEN bl. 854, met wien *Goutboeven* overeenkomt.

(u) BOR VII boek, bl. 7.

(v) JUNII *Batavia cap. XIX, pag.* 55.

(w) VAN LEEUWEN bl. 855.

gen en Honingen, kwamen aan zijn' broeder Johan van Asfendelft.

P. van Aijlva. PIETER VAN AIJLVA, zoon van Pieter en Rienck Æbinga in Hallum, getrouwd met Rixt Æbinga, doch zonder kinders overleden (x), was uit een der oudste edele geslachten van Friesland, waar uit een groot aantal van doorluchtige staatsmannen en beroemde krijgshelden, sedert den aanvang van ons vrije Gemeenebest tot op heden, gesproten is (*). 'T moest hem tot

(x) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Haersolte tot Yrst.*

(*) De stamlijst van 't geslacht *van Aylva* is te vinden in 't Wapenboek van FERWERDA, I deel I stuk bl. 10—16. Zij loopt tot onzen tijd, en begint met Douwe en Epo van Aijlva, die in 't begin der vijftiende eeuwe leefden. Het blijkt echter, uit WINSEMIUS Chronijk van Friesland IV boek. bl. 123 en U. EMMIUS *rer. Frisic. histor. pag.* 114, dat eenigen uit dit huis zich, reeds in de XI en XII eeuwen, een' onsterfelijken naam verkregen, door hunne krijgsverrichtingen in Brabant, Duitschland, Engeland en Schotland. Zie E. L. VRIEMOET *Athenae Frisiacae pag.* XLIII, XLIV, LX, XCIX—CI, CVII—CXL. Ik vinde Epo Aijlva, kleinzoon van den gemelden Epo, op 't jaar 1456, in 't Charterboek van Friesland I deel bl. 592. Sjoert van Aijlva was het hoofd der Edelen, die zich verbonden hadden tegen de Saxische partije, gelijk WINSEMIUS in zijne Chronijk en SCHOTANUS op 't jaar 1500 breed verhalen. Johan Aijlva was tegenwoordig in de Staatsvergaderinge 1567, op welke aan Aremberg ernstige vertoogen gedaan werden. Zie WINSEMIUS *Hist. lib. I, pag.* 84. In de vorige eeuwe maakten zich in den krijgsdienst zeer verdienstelijk Hesfel van Aijlva, verheven tot Baron des H. R., Kommandeur der Staatsche troepen in Oostfriesland, en aldaar in een' opstand der landzaaten doorschoten 21 april 1660;

tot eer ſtrekken, door Alva gebannen te worden, met verbeurdverklaringe van zijne goederen, naardien de grootſte beſchuldiging, tegen hem ingebragt, alleenlijk hier in beſtond, dat hij, een jaar te voren, hadt bijgeſtaan, gediend, begunstigd en gevolgd de zijde en weêrſpannigheid des Prinſen van Oranje, hoofd der wederſtreveren van zijne Majesteit, onder 't geleide van Graave Lodewijk van Naſſau, die, gedurende den laatſten zomer, op eene vijandlijke wijze in 't land van Groningen gevallen was (y); welke onderneming echter mislukte (z). 'T ſchijnt, dat hij zich hier door niet liet afſchrikken, *Gebannen 20 meij 1569.*

 maar

(y) Sententien van Alva, bl. 192.

(z) BOR IV boek, bl. 236, 237. VAN METEREN III boek, bl. 54.

1660; en zijn zoon Hans Willem Baron van Aijlva, een groot Krijgsoverſte, die den Staat, in den oorlog van 't jaar 1672 en ſedert, met de uiterſte manmoedigheid en beleid diende. In den laatſten oorlog, bij onzen leeftijd, maakte zich Hobbo Jeſaias van Aijlva, Lt. Generaal en Gouverneur van Maastricht, overleden 15 dec. 1772, zeer beroemd door de verdedigingė van Maastricht en andere krijgsverrichtingen, zoo dat de Algemeene Staaten van Nederland aan hem, ten blijke der erkentenisſe van zijne verdiensten, eenige veldſtukken vereerden, die, tot een gedenkteeken, voor de hoofdwacht te Leeuwaarden, op last der Staaten van Friesland, geplant zijn. Noch korter geleden, 3 meij 1776, overleedt Hans Wilhem Baron van Aijlva, Heer van Hornhuiſen, Cloosterbuiren en Tammingahuis, Lt. Generaal in dienst van dezen Staat, een oud ervaren krijgsman. MSS. Aanteekeningen van den Heere *U. van Burmania*.

maar rustig voortvoer in 's Lands vrijheid te bevorderen; 't welk aan Alva aanleidinge zal gegeven hebben, om hem, andermaal, openlijk te doen bannen en zijne goederen aanteslaan (a). De dood maakte vroeg een einde van zijn leven en roemwaardige ondernemingen voor zijn vaderland.

Andermaal 24 dec. 1569.

W. van Aijlva.

WATZE VAN AIJLVA, broeder van Pieter, aanstonds gemeld, en van Jel van Aijlva, gehuwd met Gemma van Burmania (b), die ons onder de Bondgenooten, in

(a) WINSEMIUS Chronijk XVII boek, bl. 554 (§).

(b) MSS. Aanteek. van den Heere *U van Burmania.* — Volgens de MSS. Aanteek. van den Heere *E. M. van Burmania*, was hij een zoon van Tjaerd op Aijlva state tot Witmarsum,

(§) De lijst der gebannenen, door dien schrijver bl. 553—555 opgegeven, komt in het opschrift en de naamen meestal overeen met de lijst, te vinden in 't Leeuwaarder Placaatboek no. 194, waar van mij op eene verplichtende wijze, een afschrift verstrekt is door den Baron THOE SCHWARTZENBERG EN HOHENLANSBERG, doch daar bij is dit onderschrift gevoegd: "Op huijden den XXIIIIen December Anno XVc negen ende tsestich, sijn dese boeven gescreven Persoenen, nae voorgaende luijden van des stadts clocke, den Gemeijnte vergadert sijnde, van den Raedthuijse der stede Leuwarden gepubliceert ende affgelesen, ter presentie van den Burgemeester Barent Jansf., ende dat door bevel van den Hoeve van Vrieslandt, volgende den missive daer van sijnde, van date den XVIen December 1569. In kennisse van mij Ter ordonnantie van den Raedt [get :] A. Ruijs".

in 't vervolg, voorkomen zal. Behalven dat Alva hem naar Antwerpen ontboodt, om zich binnen den bepaalden tijd te komen verantwoorden (c), kan ik niets van hem berichten.

WIJBRAND VAN AIJLVA, zoon van Rienck bij Hil of Hijlik Roorda, was getrouwd met Auck Galama, volgens de huwelijksvoorwaarden, gedagteekend den 19 van lentemaand 1564, leefde noch ten jaare 1602, en woonde op de state Roorda tot Genum, daar hij in de kerke begraven ligt. Zijn zoon, Thonis van Aijlva, werdt door zekeren Kuik doodgestoken, die bij vonnis van het Hof onthalsd is, en liet als weduwe na Katharina Entens, kleindochter van Barthold Entens van Mentheda en Doco van Martena, welke hertrouwde aan Sjuk van Burmania, Grietman van Wimbritzeradeel, kleinzoon van Gemma van Burmania (d). Het vermoeden van *W. van Aijlva.*

fum, en getrouwd met Franske Grustra, dochter van Jeppe bij Hil Roorda, hertrouwd met Sjuck Humalda tot Ee.

(c) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 114.

(d) MSS. Aanteek. der Heeren *van Haersolte*, *E. M.* en *U. van Burmania*.

van Robles, dat sommigen iet in den zin hadden tegen Sneek, vermeerderde niet weinig, toen Wijbrand van Aijlva zich naar die stad begaf; men hieldt hem verdacht, dat hij niet vast ging in trouwe voor den Koning, te meer om dat zijne zuster getrouwd was met Jan Bonga, openlijk bekend als een hoofd der vrijheidlievenden in Friesland. 'T bleek welnaast, dat de gedachten nopens dezen Aijlva niet ongegrond waren; want als gemelde stad zich aan 's Prinsen zijde schikte, ontdekte hij ook zijne gezindheid, en voegde zich onbeschroomd bij de voorstanders der vrijheid.

Komt te Sneek.

1572. Sneek onderging, in dien tijd, groote veranderinge, in 't stuk van Godsdienst en regeringe; en Aijlva bekwam de waardigheid van Olderman (*) binnen die stad (e). Dus

(e) J. CAROLUS *de rebus C. à Robles in Fr. Ga gestis pag.* 60, 61, 70, 71. WINSEMIUS *Hist. lib.* 11, *pag.* 155.

(*) Het ampt van *Olderman* was oudtijds zeer aanzienlijk, naardien zulk een het hoofd der stedelijke regeringe was: het werdt dikwijls door Grietmannen bekleed, b. v. te Leeuwarden door *Keimpe Unia tot Wirdum*, Grietman van Leeuwarderadeel, in 't jaar 1478; te Dokkum door *Sijtje Aijlva*, Grietman van Westdongerdeel, 1543; te Franeker, 1550, door *Jarich van Dekema*, Grietman van Franekeradeel; te Sneek door *Tzomme Rollema*, Grietman van Wimbritzeradeel, ten jaare 1556. MSS. Aanteekeningen van den Heere *E. M. van Burmania*.

Dus is zijne deugd beloond, en het leed, hem door ballingschap en gevangenis aangedaan, vergoed (f). Ik vermoede, dat hij dezelfde Wijbrand van Aijlva zij, die, ten jaare 1587, door de Volmachten van Oostergoo en derzelver bondgenooten afgevaardigd is, om de hooge overheid van Friesland der Koninginne van Engeland aantebieden (g); waar over naderhand breeder. *Naar Engeland gezonden.*

FOKKE AIJSMA, zoon van Schelte, was, in 't jaar 1564 en naderhand, Schepen te Leeuwaarden (*), en moest die stad verlaten, *F. Aijsma, Vlucht 1567.*

(f) In een gedicht van GELLIUS SNECANUS, te vinden in *Frisia Nobilis pag.* 154, leest men het volgende:

Huc pietatis amans Wibrandus et Alvua: qui tum
Exilio et vinclis tristia quaeque tulit.
Sed ne cede malis, in Christo fortior ito:
Hunc si respicias, mitius ista feres.

(g) WINSEMIUS Chronijk XIX boek, bl. 779—781. Verg. WAGENAAR Vad. Hist. VIII deel, bl. 212, 213.

(*) Het geslacht is eigenlijk *Lauta*; doch wanneer aan Focke's grootvader *Aijsma* state te Beetgum, liggende een kwartier uurs van Englum, ten deele gevallen was, heeft hij dien naam aangenomen, waar in zijne afstammelingen hem volg-

ten, om grooter onheil voortekomen, gelijk ook de overige Bondgenooten deden. Naderhand is hij, echter, door den Raad des Konings in Friesland, openlijk gebannen (h), zeker rijk op last van Alva, die hem beschuldigde, dat hij naar den kerkenraad te Antwerpen gezonden was tot het aanhooren der voorstellinge nopens de aanbiedinge der drie millioenen schats, aan den Koning te doen, ter verwervinge van vrijheid in geweten en Godsdienst (i).

Gebannen. 1568.

H. Aijsma. HESSEL AIJSMA was een zoon van Schelte, en moet niet verward worden met Hessel Aijsma, zoon van Hotze, en overleden omtrent den jaare 1564 (k). Hij was

(h) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 90, 115.

(i) Sententien van Alva, bl. 168. — Zie noch GABBEMA verhaal van Leeuwaarden bl. 484, 500.

(k) WINSEMIUS *Hist. lib.* I, *pag.* 34, 42, 47, 51, 52. Hij hadt getrouwd Wijbrig Buma, en storf op reize, afgezonden naar de vergaderinge der Algemeene Staaten te Breda, in

volgden. MSS. Aanteek. van den Heere *E. M. van Burmania.* — Ik vinde Doecke Aijsma, Grietman van Ferwerderadeel, gemeld in zeer veele onderteekeningen van besluiten, lastbrieven enz. bij WINSEMIUS Chron. bl. 686, 695, 744, 752, 781, en elders. — De naam van dit geslacht wordt ook van *Aijsma* geschreven.

was een man van geleerdheid, en een hoogachter van goede verstanden. SUFFRIDUS PETRUS roemt hem, als zijn' gemeenzaamen vriend (l). In 't jaar 1564 werdt hem de zorg over 's Landboek van Martena, door de Gedeputeerde Staaten van Friesland, aanbevolen, en het is waarschijnlijk, dat hij dit uitmuntend werk ook vervolgd hebbe (m). Hij bezat bekwaamheid tot het ondernemen van groote zaaken, en vuurigheid van geest, om ze doortezetten. Zijne verkleefdheid aan 's Lands voorrechten, of zijne gezindheid voor de Onroomschen (n), zal de oorzaak geweest zijn, waarom hij niet wilde gedogen, dat de Abten uit Friesland naar Utrecht gingen, tot het bijwonen der vergaderinge, waartoe zij door den Aarts-Bisschop be- [illegible] schre-

Een geleerd man.

Verrichtingen.

1565.

in welke stad hij begraven ligt; gelijk de Heer *U. van Burmania* mij bericht.

(l) *De Scriptoribus Frisiae dec. XII.* 2. *pag.* 166.

(m) WINSEMIUS *Hist. lib.* I, *pag.* 52. Men zie vooral de Baron THOE SCHWARTZENBERG, Charterboek van Vriesland II deel bl. 204, die de onderzoekers der Vaderlandsche geschiedenissen op 't hoogst aan zich verplicht heeft door de uitgave van 't geheele *Landboek van Kempo van Martena*, aldaar te vinden bl. 1-202.

(n) J. CAROLUS *de rebus Billaei pag.* 167.

schreven waren, en dat hij niets meer toegaf aan Aremberg, dan de uiterste noodzaak vorderde (o). Doch dit was de weg niet, om zich bij Alva en deszelven aanhang bemind te maken. Wilde hij, derhalven, veilig blijven, hij moest Friesland verlaten en eene schuilplaatse zoeken, welke hij eerst vondt te Groningen, en naderhand te Embden. Zijn vertrek gaf, echter, aanleidinge om hem te bannen en zijne bezittingen verbeurd te verklaren, en zijn verblijf te Embden verschafte hem gelegenheid tot het verzamelen van geld en krijgsvolk, die naar Friesland beschikt werden (p). Van zijn voorzichtig beleid en standvastigheid gaf hij bewijzen in de onderhandelingen met den Graave van Rennenberg over de burgerwacht te Bolswaard (q). Na dat de Spaansche Raaden afgezet waren, bekwam Aijsma de waardigheid van voorzitter in 't nieuwe Hof, welks gezag hij volijverig voorstond tegen allen, die

Vluchtig.

Gebannen.

Wordt Praesident van 't Hof, en ijvert voor

(o) WINSEMIUS *Hist. lib. I, pag.* 50, 80 sqq.

(p) VIGLIUS AB AIJTTA *epist. LXXVIII ad Hopperum pag.* 517. J. CAROLUS *pag.* 137.

(q) WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 650.

die 'er eenige inbreuk op wilden maken. In vroeger tijd was het burgerlijk gezag door het Hof, of 's Konings Stadhouder en Raaden, geoefend; doch, sedert de instellinge van 't Kollegie der Heeren Gedeputeerde Staaten, was het gezag van het Hof in 't stuk der burgerlijke regeringe aanmerkelijk verminderd, en vondt zich, nu, bepaald tot de handhavinge van de burgerlijke en lijfstraffelijke rechtsplegingen. Hier uit ontstonden, in dien tijd, hevige geschillen; en Aijsma hadt tot een' voornaamen tegenstander Doco van Martena. Het Gemeenebest nader gevestigd zijnde, werden van tijd tot tijd eenige schikkingen gemaakt, om de grenzen van 't gezag dezer beide hooge Kollegien te bepalen, die ook op een' vasten voet gebragt zijn. Dit kon evenwel niet beletten, dat over dit punt, naderhand, veelvuldige oneenigheden opgerezen zijn, waar van de Registers van Staat meer dan genoeg voorbeelden opleveren (r). Om wederte keeren tot Aijsma; de Algemeene Staaten, eindelijk, be-

desselfs gezag.

Gezant

(r) Volgens MSS. Aanmerkingen over Friesland.

naar Frankrijk. besloten hebbende, de hooge Overheid dezer Landen aan den Koning van Frankrijk optedragen, werdt hij, nevens Jelger Feitsma, door de Staaten van Friesland benoemd, om met de overige Nederlandsche Gezanten die aanbiedinge aan de Fransche Kroone te doen (s). Gelijk die van Holland aan hunne Gezanten een bijzonder berichtschrift gaven, waar over de algemeene Staaten zich gebelgd hielden (t), zoo kregen Aijsma en Feitsma ook een' afzonderlijken lastbrief door die van Friesland, geteekend door de Volmachten van Oostergoo, Westergoo, Zevenwouden en der Steden, den 16 october 1584, en behelzende eenige bijzonderheden, die verdienen, bij WINSEMIUS, nagelezen te worden.

Is verdacht van te groote genegenheid voor de Engelschen; Uit Frankrijk te rug gekeerd zijnde, kwam Aijsma in verdenkinge, dat hij, ten tijde van Leicester, den Engelschen te zeer toegedaan was. Die verdenking was niet zonder grond. Hij was de voornaame drijver der aanbiedinge van de hooge Over-

(s) BOR XIX boek, bl. 495. WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 743, 744.

(t) WAGENAAR Vad. Hist. VIII deel, bl. 55.

Overheid van Friesland aan de Koninginne van Engeland, waar toe Aijlva en Richaeus van Postella afgevaardigd werden door de Volmachten van Oostergoo, buiten toestemminge van den Adel en Eigenerfden, en tegen het genoegen van den Stadhouder Willem Lodewijk Graave van Nassau. Dit laatste kan aan VAN REIJD, Raad van dien Vorst, aanleidinge gegeven hebben, om zeer laag op Aijsma te vallen, en hem te schilderen als een' man van goeden wandel in zijn bijzonder leven, maar in 't stuk der regeringe zeer onvoorzichtig, van kleine ervarenheid, lichtgeloovig en kleinmoedig. 'T kan echter wel zijn, dat Aijsma in dezen vreemden handel meest bedoelde een grooter gezag van het Hof, waar van hij voorzitter was, en dus zijne eigene hoogheid. Zeker is 't, dat Aijsma, op dien tijd, eene geheime briefwisselinge met Postella hadde, en dat zijne achtinge, welke voorheen zeer hoog geklommen was, bij veelen in Friesland sterk daalde, wordende hij eerst in bewaringe gehouden, binnen zijn huis, zonder dat iemand toegang tot hem kreeg, en vervolgens *Gevangen gehouden in zijn huis.*

Verlaten van zijn ampt. gens van zijn ampt ontzet (u). Het is te bejammeren, als mannen van verstand en gezag zich, zoo deerlijk, door hunne eerzucht laten misleiden, dat zij iet van 's Lands algemeene belangen daar voor zouden willen opofferen: van welken misslag ik Hessel Aijsma niet volkomen durve vrijspreken.

S. Aijsma. SIBOLD AIJSMA, broeder van Hessel (*), bevondt zich in herfstmaand 's jaars 1566 bij Tjerk Wallis, Burgemeester te Leeuwaarden, van wiens roemruchtige daaden bij

(u) Dit wordt met veele aanmerkelijke omstandigheden verhaald door VAN REIJD Nederlandsche oorlogen VI boek, bl. 182, 183, 186, VII boek, bl. 240, WINSEMIUS Chronijk XIX boek, bl. 779—782, BOR XXII boek, bl. 24, XXIII boek, bl. 73. Men kan den oorspronglijken Franschen brief van Koninginne Elizabeth aan de Staaten van Friesland, en den Latijnschen brief van Richaeus de Postella aan Aijsma, vinden onder de *Epistolae ab ill. & claris viris scriptae*, uitgegeven door GABBEMA, *pag.* 583—587.

(*) Te weten van halven bedde, en *ex matre plebeja*, volgens de *Tabulae Genealogicae familiarum Nobilium Frisiae MSS.* van den Edelen FEIJO VAN HEEMSTRA. — Of hij is een zoon van Hotze Aijsma geweest. — Zoker is 't, dat van dezen Sibold afstamden de Aijsma's, die te Wirdum gewoond hebben. MSS. Aanteek. der Heeren *B. M.* en *U. van Burmania.*

hij eenige aanteekeningen hieldt (v). Eerst vertrok hij vrijwillig uit Friesland, doch werdt, naderhand, openlijk gebannen (w), *Gebannen.* ten jaare 1568, wanneer hij zich, met zijn broeder, naar Embden begaf, en daar zijne pogingen aanwendde tot verlossinge van 't verdrukte vaderland (x). Na zijne wederkomste, werdt hij in 's Lands dienst gebruikt en tot Ontfanger aangesteld (y).

BAILLEU wordt op twee geschreven (*) lijsten, en bij *Bor*, onder de Bondgenooten geteld; doch wie hij geweest zij, kan ik niet met zekerheid zeggen. Misschien moet men lezen *Bailleul*, en op iemand *Baillen.* *Misschien Bailleul,* [illegible] M [illegible] uit [illegible]

(v) GABBEMA verhaal van Leeuwaarden bl. 457.

(w) WINSEMIUS *Hist. lib. II*, *pag.* 90, 115. GABBEMA bl. 500.

(x) J. CAROLUS *pag.* 137.

(y) WINSEMIUS Chronijk bl. 688, *Hist. lib.* VII, *pag.* 535.

(*) Op de eene lijst, in de Bijlaagen bl. 28, wordt hij genoemd *Baijlleu de Huneppluk.* 'T zij men dien laatsten naam leze, gelijk hij door mij opgegeven is, of met anderen *Hareijplok*, *Hurdepplecb*, *Huneupleb*, enz., ik kan 'er geen licht aan bijzetten. *Beaulieu* heeft, zoo veel ik weete, geene heerlijkheden bezeten; 't geslacht van *Bailleul* zeer veele, doch van dezen of soortgelijken naam heb ik 'er niet eene gevonden.

uit dat geslacht (*) denken. Of 'er kon gedoeld worden op *Karel Beaulieu*. Een geslacht van dien naam was, sedert eeuwen, in Vlaanderen bekend (z). Hij zelf was van Valenchijn, en een koopman te Antwerpen, die, in 't jaar 1572, groote diensten deedt aan ons Gemeenebest en den Prinse van Oranje, die hem aanschreef om zestig duizend kroonen voor hem te willen opnemen. Hier in kon hij den Prinse geen dienst bewijzen, doch ontdekte hem veele geheimen, bestelde 's Prinsen brieven aan de steden in Holland en Zeeland, die van de Spaanschen afvielen, en ontcijferde de brieven van den Koning en anderen, wanneer zij den Vorst in handen kwamen. Hier door gaf hij blijken van een ongemeen schrander vernuft, en kwam diep

of Beaulieu.

(z) LE CARPENTIER III *part. pag.* 187, 852.

(*) Het geslacht *Bailleul* is, sedert veele eeuwen, beroemd. Zie LE CARPENTIER III. *part. pag.* 150—157. L'ESPINOIJ en CHRISTINAEUS maken 'er dikwijls meldinge van. Men vindt ook een bericht daar van in *Extrait de la Généalogie de la maison de Maillij (à Paris 1757) pag.* 73—75, 147, 148, en in *Nobiliaire des Pays-bas tom. I, pag.* 101, 164, waar uit blijkt, dat Maximiliaan van Bailleul, Baron van Lesdain en S. Martin, den 20 maart 1596 door Koning Filips tot Ridder gemaakt, een zoon was van Anthonij en Margareta van Merode, en een kleinzoon van François en Aleide van Culemburg, dochter van Gaspar Heere van Culemburg, Hoogstraten en Borssele, en van Joanna van Bourgondien.

diep in de gunst van Oranje, die dezen onbetaalbaaren arbeid niet onbeloond liet. Hi ſtelde Beaulieu aan tot ontfanger van zekere vrijgeleidegeld te Calais, en zondt hem, ten jaare 1575, naar den Koning van Frankrijk, om daar over, en te gelijk, zoo ik gisſe, over gewichtiger zaaken, te handelen (a). 'T zou dus niet vreemd zijn, dat hij deel hadde aan 't Bondgenootſchap.

BAILLONVILLE, of BAILLOUVILLE, gelijk zijn naam uitgedrukt ſtaat op een afſchrift der liste van de verbonden Edelen (*), is mij, en in zijn perſoon en in zijn geſlacht, onbekend. *Baillon-ville.*

AERNT BARCK komt voor onder de Gelderſche en Hollandſche Bondgenooten. Ik vinde, omtrent dezen tijd, Christina Barck, getrouwd met Thomas van der Kapelle, en wat vroeger Elſe van Barck, ge- *A. Barck.*

(a) VAN REIJD I boek, bl. 12—14, 25, 26, XI boek, bl. 434.

(*) Dit afſchrift van de naamlijst, door mij beſchreven in 't I Stuk bl. 232, 233, ben ik verſchuldigd aan de vriendlijkheid van den zeer geleerden Heere Mr. *J. Visser*; van welk afſchrift ik, in 't vervolg van dit werk, breeder bericht geven zal.

gehuwd aan den Ridder Willem van Vlatten (b); welke uit het zelfde geslacht konnen geweest zijn.

Baronnius. BARONNIUS was een der acht eerste onderteekenaaren van 't Verbond, gelijk STRADA getuigt (c), uit een' brief van Anderlech, die in dienst des Graaven van Megen was. Voorheen dacht ik (d) aan iemand uit het adelijk geslacht *Baronnage* (*); doch 't is mij, naderhand, gebleken, dat in Vlaanderen een edel geslacht, *Baron* genoemd, gebloeid hebbe (e), waar uit deze kan gesproten zijn. In 't begin dezer eeuwe vindt men noch Elizabeth Baron,

(b) In de Genealogien van *Schimmelpenninck* 8 gener., en van *Merode* 10 gener., bij FERWERDA I deel 2 stuk.

(c) *Dec. I lib. V*, *pag.* 205, 206.

(d) De Heer *van Spaen van Hardenstein* gaf mij, naderhand, deze gissinge mede aan de hand.

(e) LE CARPENTIER *part. III*, *pag.* 167, uit wien blijkt, dat 'er drie onderscheiden geslachten van dezen naam geweest zijn.

(*) Het geslacht *Baronnage*, ook wel genoemd *Baronaige*, *Bernaige* enz., was in hoog aanzien, en bezat veele heerlijke goederen, in Brabant en Vlaanderen. Zie DE ROUCK Ned. Her. bl. 340, L'ESPINOIJ *Recherch. pag.* 227—229, 295, 296, 896, LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 390, CHRISTINAEUS *Jur. Her. part.* I, *pag.* 321.

ron, getrouwd met Simeon Collot d'Escurij (f).

ARTUS VAN BATSON, kamerling des Heeren van Brederode, naar 't schrijven van HOOFT, die hem Boudtchon noemt, was een der ijverigste Bondgenooten, op 't voorbeeld van zijn' meester, kwam in gevangenis, en werdt te Brussel onthalsd (g). *A. van Batson.*

DEL BAIJ is mij niet bekend. Of de heerlijkheid *Baij* (h) aan dit geslacht den naam gegeven hebbe, is onzeker. In Friesland is de naam *van Baij* niet onbekend (i). Deze wordt, elders (k), genoemd *del Naij*. *Baij.*

SJOERT BEIMA, of VAN BEIJMA, was afkomstig uit een adelijk geslacht van dien naam *S. Beima.*

(f) Genealogie van *Collot d'Escurij* 8 gener. bij FERWERDA I deel 2 stuk.

(g) Vergelijk de Schrijvers, boven aangehaald, bl. 143 (*).

(h) *Nobiliaire des Pays-bas tom. II, pag.* 620, 622.

(i) Genealogie van *de Blau* 6 gener. bij FERWERDA I deel 2 stuk.

(k) MS. lijst van den Heere *Visser*.

naam (*) in Friesland, en hadt in huwelijk Jel Bottinga, bij welke hij één' zoon verwekte, ook Sjoert geheten, die, in 't jaar 1586, vaandrig van eene bende ruiteren was onder den Graave van Nassau, doch ongetrouwd overleedt, ruim vijfentwintig jaaren oud zijnde, bij 't leven van zijne moe-

(*) Het adelijk geslacht *Beijma*, ook genoemd *Beijem*, was afkomstig van de state *Beijem*, gelegen tot Arum. Dit oud adelijk geslacht is in de voorleden eeuwe uitgestorven; volgens bericht van den Heere *E. M. van Burmania*. In de MS. verzamelinge van Kwartieren, geschreven door Jonker *Feijo van Hiemstra*, is onder de zestien kwartieren van Anna van Eisinga, huisvrouwe en weduwe van Filips van Boshuizen, Grietman van het Bild en overleden in 't jaar 1652, ook de naam en 't wapen van *Beijma*, gelijk die ook voorkomen onder de kwartieren van Rein Popma te Sneek. In 't register der Edelen in Friesland, gemaakt bij den Hertog van Saxen in 't jaar 1505, wordt gemeld Sjoerd Lieuwesz. Beijem. Zie WINSEMIUS Chroniik bl. 403, bij wien meer anderen van dit geslacht vermeld worden, bl. 187, 304, 307, 311. Van laatstgemelden Sjoerd Lieuwesz geeft HAMCONIUS *in Frisia pag.* 113 nader bericht. Onze Sjoerd had een' broeder, Lieuwe genaamd, die mede veel deel gehad heeft in de loflijke verrichtingen van zijn' tijd, en van wien S. PETRUS *de scriptoribus Frisiae dec. VII.* 8. *pag.* 55 meldinge maakt. MSS. Aanteekeningen van den Heere *U. van Burmania*. — Van dit adelijk geslacht is onderscheiden een ander geslacht van dien naam, 't gene geteld wordt onder de oude en aanzienlijkste eigen-erfde geslachten van Friesland. Men vindt 'er de stamlijst van bij FERWERDA I deel 2 stuk. Hier toe behoorde Joannes Julius Beima, gemeld bij WINSEMIUS *Hist. lib.* I, *pag.* 41; ook de Hoogleeraar Julius van Beima, die mede, in 't jaar 1567 of 1568, wegens zijn aankleven van den Hervormden Godsdienst, gebannen werdt, en vervolgens lessen in de rechtgeleerdheid gaf, eerst te Wittemberg, naderhand te Leiden en Franeker, zijnde in 't jaar 1597 aangesteld tot Raadsheer in 't Hof van Friesland, en in 't volgende jaar overleden. Zijne nakomelingschap bleef in groot aanzien, tot op dezen tijd. Zie *Alma Academia Leidensis pag.* 87, 88, FOPPENS *Bibliotheca Belgica part.* II, *pag.* 781, en vooral VRIEMOET *Athenae Frisiacae pag.* 86—92.

moeder (l). Hij was een der eerste en ijverigste Friezen, die 't Verbond der Edelen onderschreven. Ter handhavinge daar van, heeft hij geene moeite gespaard, om ook andere Edelen te bewegen tot de onderteekeninge: en om hier in te beter te slagen, verzocht en verwierf hij, van Graave Lodewijk van Nassau en den Heere van Brederode, eene Nederduitsche overzettinge van 't verbondschrift, door dezelven onderteekend, waar bij een' berichtschrift gevoegd was, in 't Hoogduitsch opgesteld, en door Graave Lodewijk onderteekend, naar 't welk de Friesche Bondgenooten zich behoorden te gedragen. Naderhand ontwierp hij noch eene bijzondere verbintenisse, ten huize van Pieter Berrins (m), insgelijks door verscheiden Edelen geteekend. Toen de zaaken der Bondgenooten, ten jaare 1567, begonnen te verloopen, en Brederode, om het uiterste te beproeven, zich in Amsterdam geworpen hadt, vervoegde Beijma, met meer

Zijne pogingen voor de vrijheid.

(l) MSS. Aanteekeningen van den Heere E. *M. van Burmania.*

(m) Zie I Stuk bladz. 122.

meer andere Friesche Edelen, zich aldaar bij hem, en bleef in die stad, tot dat Brederode van daar op Embden vertrok; wanneer Beijma, nevens anderen, over de zuider-zee voer om eene veilige schuilplaats te zoeken. Doch hij werdt, bij deze gelegenheid, tot zijn ongeluk, ontdekt, 't zij uit wraakzucht van den schipper, of dat het schip bij toeval op eene zandplaat klemde. Men bragt hem gevangen, eerst naar Harlingen, van hier naar Vilvoorden of op 't kasteel van Rupelmonde, en eindelijk naar Brussel, in welke stad hij, den achtentwintigsten van bloeimaand 1568, bij vonnis van Alva, veroordeeld is om onthoofd te worden, met verbeurdverklaringe van zijne goederen (n). Dit vonnis werdt aan hem uitgevoerd den eersten van zo-

Gevangen. 1567.

Onthalsd. 1568.

(n) Sententien van Alva, bl. 75, 76, 181. VIGLIUS AB AIJTTA *epist.* LXI *ad Hopperum pag.* 481. — Van de gevangenisneminge van Beijma, en der overige Edelen met hem, geven alle onze Historieschrijvers, doch met verschillende omstandigheden, uitvoerig verslag. Men zie b. v. WINSEMIUS Chronijk bl. 538, 542, en *Histor. lib.* II, *pag.* 91, 92, LE PETIT *livr.* IX, *pag.* 140, HOOFT IV boek, bl. 147, 148, met welken de verdere geschiedschrijvers op 't jaar 1567 konnen vergeleken worden.

zomermaand (o), zijn hoofd op eene paal gesteld en zijn lichaam daar aan gehangen; in welke akelige omstandigheid zijn lijk zou hebben moeten blijven, hadt hij, naar 't schrijven van HOOFT (p), door biechten de eere niet verdiend, dat zijn lichaam in ongewijde aarde begraven wierde. Uit deze laatste omstandigheid zou men moeten besluiten, of dat hij in 't Roomsch Katholijk geloof gestorven zij, gelijk meer anderen van de verbonden Edelen, of dat hij zich in 't stuk van Godsdienst onverschillig gedroeg, 't gene in dien tijd, zoo wel als in onze dagen, te veel plaats vondt, vooral onder de aanzienlijken; doch het schijnt, dat men de reden van die laatste eerbewijzinge liever te zoeken hebbe in de toegenegenheid van den Priester, die aan Beijma, kort voor zijn' dood, toegevoegd was. De Predikant ACRONIUS (*) getuigt, hoe aan

(o) Zie de Schrijvers, aangehaald bl. 143 (*), en GABBEMA verhaal van Leeuwaarden, bl. 493.

(p) V boek, bl. 180.

(*) *E. Westhus Acronius*, in zijne Leerreden over Jes. II. 3. gedrukt te *Harlingen* in 't jaar 1652, en gedaan bij gelegenheid der inwijdinge van eene nieuwe kerke in die stad, den

aan hem door eene goede hand bericht zij, dat Beijma zoo gegrond was in den Hervormden Godsdienst, dat hij, te Brussel in gevangenis zittende, den Roomschen Biechtvader, die hem toegevoegd was en altemet bij hem kwam om hem, zoo de Priester dacht, te bekeeren en tot zijn geloof

den 13 nov. 1650, vermeldt den loflijken ijver en vrijmoedige belijdenis der waarheid van de Heeren van Batenburg en van de Friesché Edelen Beijma en Galama; hij getuigt, zij, in hunne gevangenisse, de Psalmen van David, overluid dat en onbeschroomd, zongen, waar door ook anderen, dit hoorende, aangezet werden, het Roomsch geloof te verlaten en den waaren Hervormden Godsdienst te omhelzen; hij laat hier op het volgende verhaal volgen: "Ende moet dit nog daar bij doen dat zonderling aanmerkensweerdig is, daar van ik geloofwaardig berigt ben van goeder en langer hand; dat een van dese Friesche Heeren met name Sioerd van Beijma zoo ijverde in de ware leere en zoo gefundeerd was in deselve, dat Hij te Brussel in de gevangenisse zittende den Paapschen Biegtvader, die Hem geassigneert was, na hare wijse en order, en altemets bij Hem kwam, om Hem, zoo Hij meende, te bekeren; en tot hare dwalingen wederom te brengen, alsoo uit Gods H: woord konde bejegenen en andwoorden, dat Hij niet alleen de schoon schijnende argumenten en redenen van dien Paep met Gods woord bekwamelijk konde refutéren en wederleggen, maar Hem ook, met Gods hulpe tot regte kennisse van Gods H. woord en den weg der Zaligheit bragte: alsoo dat die Biegtvader het Pansdom heeft verlaten en in Holland is gekomen ende is in plaatse van een valsche en regt zinnig Leeraar geworden. Het welk de vrouwe van desen Edelman horende, namelijk dat de Biegtvader van hare lieve overledene man een Predikant was geworden, trok zij eens van Vriesland na Holland om dien man zelvs te spreken en uit Hem te vernemen hoe hares lieven mans eijnde en doodelijke uitgang ware geweest, ende of Hij ook al standvastig was gebleven in de bekende waarheit: waar op die man andwoorde aan dese Juffrouw: *ik meende Hem te bekeren maar Hij bekeerde mij.* Het geen dese hoog bedroefde weduwe niet weijnig couragieerde en troostede in hare overgrote droefenisse. ô Loffelijken Exempel! ô heerlijke ijver en liefde tot Gods woord en de leere der waarheit! Wilde God dat die ijver en liefde tot nog toe ware gebleven bij ons en veler onser! die men al meer ziet vervallen te zijn onder hoge en lage onder Edele en onedele onder jonge en oude personen".

loof overtebrengen, uit Gods Woord bekwaamlijk wist te wederleggen, en den Biechtvader bragt tot de rechte kennisse van Gods Woord en den weg der zaligheid, zoo dat deze het Pausdom verliet, en, in Holland gekomen zijnde, Leeraar onder de Hervormden wierde. Beijma's weduwe, zulks vernemende, en begerig naar bericht van haar mans einde, begaf zich naar dien gewezen Biechtvader, die op de vrage, of Beijma standvastig gebleven ware in de waarheid, haar tot antwoord gaf: *ik meende hem te bekeeren, maar hij bekeerde mij.* Zulk een antwoord strekte der weduwe tot troost; anderen ten voorbeelde; en ons ter beoordeelinge, wat wij te denken hebben van zijn biechten, 't gene hem van grooteren smaad, na zijn' dood, bevrijdde.

JAN BELLEMA, wiens geslacht mij onbekend is, werdt, nevens anderen, die de wapenen tegen den Koning van Spanje droegen, uit Engeland geweerd (q). *J. Bellema.*

LE-

(q) Zie hier boven bl. 138. Hij wordt ook door BOR onder de Bondgenooten opgeteld.

L. Benoijt. LEONARD BENOIJT, bijgenaamd *de Waat*, ondertekende het Verbond der Edelen, bemoeide zich sterk met den nieuwen Godsdienst en predikatien, en ontving ook geld voor den Heere van Brederode. Hier mede wordt hij beschuldigd door Alva,

Gebannen. die hem deswegens bande, en zijne goederen verbeurd verklaarde, bij vonnis van den 20 october 1568 (r). Bij gebrek van goede berichten nopens zijn geslacht (*), kan ik niet verzekeren, dat hij een stamgenoot geweest zij van *Quintin Benoijt* of *Benoist*, Bailjuw van Engien, die mede onder de Bondgenooten schijnt behoord te hebben, en althans, den 2 junij 1568, op last van Alva, te Brussel onthalsd is, wordende zonder trommelslag ter dood geleid,

om

(r) Sententien van Alva, bl. 162, 163.

(*) Ik vinde eenen *Vincent Benoit*, Schildknaap, die, den 2 meij 1583, van Koning Filips II verkreeg een' openen brief ter bevestiginge van zijn adeldom en wapen. *Nobiliaire des Pays-bas tom. I, pag.* 71. — *Jan Benoist* was, in de zestiende eeuwe, getrouwd met Katharina Malapert, volgens LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 188. — Of Leonard en Vincent, boven gemeld, tot dit zelfde geslacht moeten gerekend worden, durve ik niet vaststellen. Het is, echter, vrij waarschijnlijk.

om dat hij naar den Biechtvader luisterde (s).

BENTGIJ staat, op de oorspronglijke Haagsche lijst, onder de verbonden Edelen uit Brabant. Doch mij is nergens een geslacht van dezen naam voorgekomen. Bentgij.

HENDRIK BENTINK, Drossaard van Woudrichem, op de naamlijsten *Bentingh* en *Bentinge* geheten, was gesproten uit het hoogadelijk geslacht van dien naam (*), 't gene, tot heden toe, in Holland en Overijssel, een' aanzienlijken trap van luister beklimt. Hij was de zoon van Alexander Bentink, Heere van Berrikhuizen, en van Johanna van Zuilen. Zijne echtverbintenis met eene dochter uit het huis van Kuilenburg zal hem te meer aangezet hebben, om zich bij de Bondgenooten te voegen. Hij staat bekend als Drost van Kuilenburg: [illegible] en H. Bentink.

(t) HOOFT V boek, bl. 180. Zie hier boven bl. 143. 144 (*).

(*) Men vindt de stamlijst van 't geslacht *Bentink*, beginnende van 't jaar 1368, bij F. VAN HOOGSTRATEN, en EERWERDA I deel 2 stuk. Eenigen uit dit geslacht worden gemeld door VAN LEEUWEN bl. 1192, LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 368, 911. De verbintenis van dit geslacht met de huizen van Wassenaar, Berchem, Borssele, Varik, Zuilen, Haersolte, van der Aa, Brakel, Palland, Lijnden, Temple, Essex, en soortgelijke, bewijst deszelfs hoog aanzien.

en Woudrichem; ook als Dijkgraaf 's lands van Althena, van welken laatsten post hij afstand deedt in 't jaar 1571, toen hem Pieter van Cloetwijk, op last van Alva, daar in opvolgde (t).

W. Berck. W. BERCK is mij, wat zijne lotgevallen betreft, onbekend; en nopens zijn geslacht kan ik alleenlijk twijfelachtig spreken. Op de stamlijst (u) van het Utrechtsche geslacht *van Berck* vinde ik dezen niet. Ook is 't onzeker, of hij behoorde tot het geslacht *Berk*, waar uit Arent Berk, in den jaare 1530 gehuwd met Anna Bentink, en Judith Berk, welke trouwde Kornelis van der Burgh. Te Dordrecht zijn verscheiden van dezen naam in de regeringe geweest, onder welken Jakob Berk, wiens nakomelingen, in die stad, van groot aanzien waren (v). — Dat hier, misschien, bedoeld worde Willem van der Bercht, getrouwd met Isabella Bogaerd, is eene gissing,

(t) Sententien van Alva, bl. 483, 484.
(u) Bij FERWERDA I deel 2 stuk.
(v) Men zie de Genealogien van *Bentink* 7 generatie, *van der Burgh* 12 en 13 generatie, bij FERWERDA I deel 2 stuk.

ling, welke mij vriendlijk medegedeeld werdt, doch waar aan ik mijne toestemminge noch niet durve geven.

H. BERENDREGHT was, vermoedelijk, uit het geslacht, 't gene zijn' naam ontleende van het adelijk slot Berendrecht, te leen gehouden van de Abdije van Rhijnsburg (w), en vermaagschapt was met die van Leiden en van der Dussen (x). Onder zijne bloedverwanten konnen behoord hebben Willem van Berendrecht, Secretaris van 't Hof (y), en Jan van Berendrecht, Schout van Leiden, die ons in 's Lands geschiedenissen voorkomt als een begunstiger der Onroomschen in 't jaar 1568 (z). *H. Berendreght.*

HENDRIK, Graaf VAN DEN BERG, staat op geene der naamlijsten, uitdruklijk, bekend als een Bondgenoot. 'T schijnt echter, dat hij, op ééne derzelver, en bij BOR, kon be- *H. Graaf van den Berg.*

(w) VAN LEEUWEN bl. 1254.

(x) Genealogien van deze Huizen bij FERWERDA en anderen.

(y) Register van Holland, den 14 junij 1564, bl. 852.

(z) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 265.

bedoeld worden, wanneer twee onderscheiden (*) Edelen met dezen naam, aldaar, voorkomen; te meer, om dat de Heer WAGENAAR (a) rondelijk schrijft, dat Graaf Hendrik van den Berg, Schoonbroeder van den Prinse van Oranje, tegenwoordig was, en bij het inleveren van 't Smeekschrift aan de Hertoginne, en op de vergaderinge der Edelen te S. Truijen. Om deze redenen heb ik hem, onder de Bondgenooten, geplaatst (b). Of zulks met recht geschied zij, verdient een kort onderzoek. Eenige jaaren geleden, gaf ik aan den Heere WAGENAAR te kennen, dat ik *Hendrik*

Is, waarschijnlijk, ten onrechte onder de verbonden

(a) Vaderlandsche Historie VI deel, bl. 141, 174.

(b) I Stuk, bl. 328.

(*) BOR en WAGENAAR melden 2 *van den Bergen*. Op de lijst, gekomen van den Heere *van Mieris*, vindt men *W. van den Bergen* [in het afschrift van den Heere *Visser* staat Wm. van den Bergen] en *N. van den Bergen*, van wien aldaar onderscheiden wordt *A. van Bergen van Dolbain*. Indien wij door *W. van den Bergen* verstaan Graaf Willem van den Berg, blijft noch de vraag, wie was *N. van den Bergen?* Mogelijk wordt 'er geoogd op *Lodewijk van Bergen*, broeder des Heeren van Dolhain, die Kapitein geweest is op eene van de schepen der Watergeuzen, en, na het afzetten van zijn' broeder, Admiraal tot den 10 aug. 1570, volgens BOR V boek, bl. 289, 233, 234, VAN METEREN III boek, bl. 59 [66], bij wien hij genoemd wordt *Loys van Treslong*. Men zal, op die plaats, moeten lezen: *Adriaan van Berges, Heer van Dolbain, en zijn broeder. — Willem van Blois van Treslong.* Deze aanmerkingen ontleene ik uit de MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Oudendorp*.

drik van den Berg nergens onder de verbonden Edelen, met ronde woorden, genoemd vonde, dan in zijne Vaderlandsche Historie. Doch op deze bedenkinge ontfing ik geene ophelderinge. De zaak nader inziende, kwam het mij zeer waarschijnlijk voor, dat die kundige Schrijver, in plaats van *Hendrik*, hadde moeten schrijven *Willem van den Berg*, die, waarlijk, s'Prinsen Schoonbroeder was. Op geene der stamlijsten zal men, zoo veel ik wete, eene zuster van Willem den I aantreffen, die getrouwd was met een' Hendrik Graave van den Berg. Ook is mij niemand van dezen naam, in de geschiedenissen der beroerten in de jaaren 1565 en 1566, ergens voorgekomen. Bij HOPPERUS (c), op wien de Geschiedschrijver zich beroept, wordt alleenlijk gesproken van den Graave van den Berg, s'Prinsen Schoonbroeder, zonder meldinge van den voornaam. Daarenboven, 't gene naderhand van dezen Hendrik verhaald wordt (d), betreft Willem van *Edelen geplaatst.*

N 2

(c) *Recueil des troubles III part. chap. II. pag.* 78.

(d) Vad. Historie VI deel, bl. 210, 213, 258, 276, vergeleken XXI deel, bl. 28.

van den Berg, gelijk aanstonds blijken zal. Ik trekke, derhalven, zeer in twijfel, of 'er wel ooit een Graaf Hendrik van den Berg tot de verbonden Edelen behoord hebbe (e).

W. Graaf van den Berg. WILLEM, Graaf VAN DEN BERG, is zeer bekend in de geschiedenissen van Nederland. Zijne hooge geboorte (*) en huwelijk

(e) De Heer *van Oudendorp* heeft, in zijne MSS. aanteekeningen, ook opgemerkt, dat Willem van den Berg, door een' misslag, Hendrik genoemd worde, in de Vad. Hist. VI. 141; 't gene mij bevestigt in het hier boven gezegde.

(*) Graaf *Willem van den Berg* was herkomstig uit het huis van *Wassenaar*. *Jan van Wassenaar*, Heer van Polanen, en Katharina van Brederode, Vrouw van de Lek, wonnen *Jan van Polanen*, Heere van de Lek en Breda, wien uit Margareta van der Lippe geboren werdt *Otto van Polanen*, Heer van Heel, die trouwde Sophia, erfdochter van Frederijk Heere van 's Heerenberg in 't Graafschap Zutfen. Hij storf 1428, en zij 1412. Zij lieten na *Willem van Polanen*, Heere van de Lek en 's Heerenberg, getrouwd met Mathilde van Bentheim. Hij overleefde zijne vrouwe, welke storf 1445, twintig jaaren, en werdt, in zijne heerlijkheden, opgevolgd door zijn' zoon *Oswald van Polanen*, die in 't jaar 1471, 1473, of 1486, waar omtrent verschil is, door Keizer Frederik den III verheven is tot de Graaflijke waardigheid. Hij won, bij Elizabeth, dochter des Graaven van Meurs, *Willem*, *Graave van den Berg*; die overleedt 1513, nalatende *Oswald*, *Graave van den Berg*, getrouwd met Elizabeth, dochter des Heeren van Dort in Gelderland. Zijn zoon was *Willem Graaf van den Berg*, die zeer veele heerlijkheden bezat, en ten jaare 1556 in echt nam *Maria van Nassau*, bij welke hij een talrijk huisgezin verwekte. Hij storf 1586, zij 1599. Men zie de stamlijst van *Wassenaar*, bij HOOGSTRATEN, [illegible]ERWERDA, en VAN LEEUWEN bl. 1160—1162, en verge-

lijk met de zuster van den Prins van Oranje ftrekten hem tot roem, die, echter, niet weinig verdoofd werdt door zijne wispelturige handelingen. Een kort bericht van de voornaamfte bedrijven zal overgenoeg zijn, om 's Graaven karakter door elk te doen opmaken. Uit zijn voorbeeld zal duidelijk blijken, dat deugd geen erfgoed zij, en dat hij weinig of niets bezat van de edele ftandvastigheid, waar door zijn Schoonbroeder, Willem de I, zich een' onfterfelijken naam verworven heeft. Zijn hart fcheen, een' geruimen tijd, te hangen naar de vrijheid in den Godsdienst en 's Lands regeringe. Hij verzettede zich, met anderen, tegen den Kardinaal Granvelle (f); hij omhelsde de leere der Hervormden, en ondertekende, misfchien, hunne geloofsbelijdenisfe (g); hij was een der vier hoofden van de Edelen, die

Hij voegt zich bij de Bondgenooten.

(f) HOOFT I boek, bl. 38, en de fchrijvers, door mij opgegeven in 't I Stuk bl. 25.

(g) Zie I Stuk bl. 50, en D. VAN HOOGSTRATEN groot Woordenboek I deel, bl. 159, 160.

gelijke *Nobiliaire des Pays-bas tom. I, pag.* 13, 350, *Favorite Norici obfervationes ad Gundlingium pag.* 50, 51. — Over *Maria van Nasfau* zie VAN REIJD IX boek, bl. 308, XVI boek, bl. 659.

die het Verbond teekenden en het Smeekſchrift aan de Hertoginne overgaven, den vijfden van grasmaand 1566. Want ſchoon hij zelf, op dien dag, te Brusſel niet (h) tegenwoordig was, gaf hij echter, den volgenden dag aldaar komende, zijne goedkeuringe aan 't gene de Bondgenooten verricht hadden; vervoegde zich met hun ten Hove, en holp middelen beramen ter bevorderinge van hun doelwit (i), waar in hij noch volhardde op de vergaderinge der Edelen te S. Truijen (k). Uit welken hoofde hij, gelijk meer anderen deden, ook zijn Slot te Heel, of Hedel, verſterkte, en in ſtaat van tegenweer ſtelde (l). Maar, zoo dra ſcheuringe onder de Edelen kwam, en de vreeze voor de Landvoogdesſe, welke zich begon te ſterken met wapenen en krijgsvolk, de overhand nam, was Graaf Willem van den Berg onder de eerſten, om

Valt hun af, en zoekt zijn zoen.

(h) Dus getuigen genoegzaam alle onze Hiſtorieſchrijvers; doch HOPPERUS *l. c.* verſchilt van hun.

(i) VAN WESEMBEECK beſchrijving van den ſtaat der Religie, bl. 81, en de Schrijvers, in 't zevende hoofdſtuk aangehaald.

(k) Zie I Stuk, bl. 371—373.

(l) Sententien van Alva, bl. 32, 130.

om zijnen zoen bij den Koning te verwerven. Hij schreef, hier toe, een' hedrijgeren vleienden brief aan Viglius van Aijtta, om deszelven voorspraak te erlangen; hij verschoonde zich, dat hij geen deel hadde aan eenige nieuwigheden, 't zij in het veranderen van den Godsdienst, of in het afwerpen der beelden; en hij beloofde, een getrouwen dienaar van den Koning te blijven (m). Dan, gelijk het niet zelden gaat, zijne onstandvastigheid bleef onbeloond, en zijne laffhartige pogingen waren vruchteloos. Zijne achting daalde bij de vrijheidminnende Edelen; en Alva, niet gewoon zich door zulke ijdele betuigingen te laten misleiden, liet hem voor den Raad der beroerten dagen, en, toen hij niet verscheen, uit 's Konings landen bannen, met verbeurdverklaringe van alle zijne goederen (n). Sedert zijn vertrek uit Nederland, voegde hij zich, andermaal, aan de zijde van Oranje, die hem ook last gaf tot het werven van krijgsvolk, en eenen

Vergeefs.

Ingedaagd.

Gebannen 28 meij 1568.

Kiest de partije van Oranje.

(m) BOR III boek, bl. 106.

(n) Sententien van Alva, bl. 70. VIGLIUS AB AIJTTA *epist.* XXIV *et* LXI *ad Hopperum*, *pag.* 400, 481. STRADA *dec.* I *lib.* V, *pag.* 208.

ne geheime briefwisselinge met hem hieldt (o). De Graaf verleende zelf, op s' Prinsen naam, bestellinge aan Herman de Ruiter tot het innemen van Loevestein, 't geene hem gelukte (p), en vereenigde zich met andere Edelen, die, als goederen in 't Rijk bezittende, hunne bijzondere vertoogen inleverden op den Rijksdag te Spiers, om hulpe bij den Keizer en Duitsche Vorsten te zoeken (q). Wanneer de zaaken in Nederland, ten jaare 1572, een' anderen keer namen, keerde hij te rug uit zijne ballingschap, en scheen ongemeen te willen ijveren voor 's Lands vrijheid. Hij bemachtigde, of deedt door anderen innemen, zeer veele steden en sterkten in Gelderland, Friesland, Overijssel en 't Sticht van Utrecht. De bijzondere omstandigheden van deze ondernemingen zijn te uitvoerig om hier verhaald te worden, en konnen bij anderen gelezen worden. Nu, zou men

Maakt zich meester van veele plaatsen,

(o) BOR IV boek, bl. 166. HOOFT V boek, bl. 175, 176. VAN METEREN III boek, bl. 66.

(p) BOR V boek, bl. 239. VAN ISSELT *pag.* 236 *sq.* Verg. J. H. VAN HEURN Historie van s'Hertogenbosch II deel, bl. 64—65.

(q) BOR V boek, bl. 229. VAN ISSELT *pag.* 205, 206.

men denken, hadt de Graaf zijne eere wederom. Dat men, op dien tijd, dus waarlijk dachte, blijkt zelfs uit den verdichten lastbrief, met zijnen naam geteekend, en waar mede de trouwlooze Schets te voorschijn kwam. Doch, na verloop van weinige maanden, zag men, op nieuw, 's Graaven trouwloosheid uitborsten. Weinige dagen te voren geschreven hebbende, dat hij zeer gezind was den vijand het hoofd te bieden, verliet hij, echter, op 't naderen der Spanjaarden, zonder den minsten tegenweer, alle de ingenomen steden en sterkten; en nam, schandelijk, de vlucht, met vrouw en kinderen en tilbaare have, naar Westphalen. Zijn gedrag veroorzaakte veel kwaads. Het krijgsvolk verliep; de Spaanschen namen alle die plaatsen wederom in bezit; zijn handel baarde groote verslagenheid in Friesland, en kwam dien van Zutfen en Naarden zoo dier te staan (r). Men schreef, toen, zijn wanbe-

welke hij schandelijk verlaat.

Wijkt uit het Land.

N 5

(r) BOR VI boek, bl. 277, 299, 303. VAN METEREN IV boek, bl. 77. Men vergelijke *Strada*, *Hooft*, *Winsemius*, *Pontanus*, en anderen, op 't jaar 1572. De Spaanschgezinde schrijvers zelven spreken het den Graave tot schande. Zie DE TASSIS *comm. lib. I*, *pag.* 164.

bedrijf toe, niet zoo zeer aan verraderije, als wel aan lafhartigheid, gebrek van oordeel en beleid. Doch het bleek naderhand, wat men hier van te denken hebbe. Middlerwijl hadt hij zich in den haat der meesten gebragt, in zoo verre, dat die van Noord-Holland, liever dan hem tot Bevelhebber, op 's Prinsen looze voorstellinge, aanteneemen, zich met Sonoij vergelijkten, over wien zij zich anders hooglijk beklaagden (s). Zij kozen dus van twee kwaaden het beste, en de Prins bereikte, hier in, zijn oogmerk. Engeland werdt hem ontzegd, en in Nederland dorst hij nocht niet komen; doch hij vondt goed, in herfst 's jaars 1577, door twee afgevaardigden, aan de algemeene Staaten bericht te geven van eenige geheime pogingen der vijanden, en zijnen dienst, ja lijf en goed, ten beste van het vaderland, aantebieden. Dit kan aanleidinge gegeven hebben aan de Edelen van Holland, om hem, zoo wel als den Graave van Hollenlo, te benoemen tot 's Prinsen algemeenen Lieutenant, waar toe hij

Die van Noord-Holland willen hem niet als Gouverneur aanneemen.

Biedt zijn' dienst den Staaten aan.

(s) BOR VII boek, bl. 70. HOOFT IX boek, bl. 380.

hij, echter, niet aangesteld is (t). Eindelijk komt 'er gelegenheid voor Graaf Willem van den Berg, om zijnen aart te ontdekken. Graaf Jan van Nassau, over wiens aanstellinge tot Stadhouder van Gelderland hij zich niet weinig gebelgd hadt, ontsloeg zich van dezen post, ten jaare 1581, meest ter oorzaake van den handel met Anjou. De Graaf van den Berg werdt, toen, in deszelven plaats verkozen. Men zal, met reden, over deze keuze verwonderd staan: te meer, daar die van Arnhem genegen waren, Graave Willem Lodewijk van Nassau aan zijnen Vader in 't Stadhouderschap te doen opvolgen. De Prins van Oranje, 't is waar, verleende aan zijn' Schoonbroeder van den Berg, op zijn' verzoek, brieven van voorschrijvinge aan de Staaten van Gelderland; doch de inhoud daar van hadt meer de gedaante van berispinge, dan van aanprijzinge, en kwam hier op uit: *Mijn zwager, biddende om aanbevelinge tot het Stadhouderschap, heeft mij verklaard zijne groote lust en begeerte tot*

Wordt Stadhouder van Gelderland.

(t) BOR IX boek, bl. 175, X boek, bl. 204

tot den dienst van de gerechtige zaak des vaderlands. Ik mogte wenschen, dat hij die wat eerder bewezen hadde. Doch beter spade dan nimmer. Niettegenstaande zoo koel een voorschrijven, werdt hij tot Stadhouder bevorderd, door toedoen van zulken, die ten deele rekeninge maakten op 't draaien van 't bewind naar hunnen zin onder een' Oversten, wien ernst en oordeel ontbrak, ten deele door geschenken en beloften verblind waren, of hoopten, beter door hem, dan door iemand uit het huis van Nassau, tot verzoeninge met den Koning te geraken, waar toe veelen, ten dien tijde, wel genegen waren. Graaf Willem komt, 's avonds, in stilte te Arnhem, en aanvaart zijn ampt. 'T leedt nu niet lang, of zijn lorshandel met Parma wordt openbaar, en hij gevangen gezet, doch weder, zonder straffen te ondergaan, ontslagen, onder plechtige belofte van den Staaten getrouw te zullen blijven, welke hij zoo weinig volbragt, als zijne verbintenisse met de Edelen. Hij koos, eerlang, openlijk, 's Konings zijde, in wiens dienst ook zijne drie zoonen zich begaven en vol-

Heult met Parma.

Wordt gevangen, en losgelaten.

Voegt zich, openlijk, aan 's Konings zijde.

volhardden (u). De laatste van hun, Graaf Hendrik van den Berg, viel echter den Koning wederom af, en poogde, vruchteloos, met den Graave van Warfusé en andere voorname Heeren, veranderinge in de Spaansche Nederlanden te bewerken; blijvende niettemin het Roomsche geloof aankleven, gelijk zijn vader en broeders, bij welken Godsdienst zijne nazaaten tot heden toe volhaarden (v). Wanneer wij alle deze handelingen van den Graave van den Berg samentrekken, moeten wij hem houden voor een' trouwloozen Bondgenoot, lafhartigen Krijgsbevelhebber, en onwaardigen Stadhouder; die, in beleid, voorzichtigheid, heldenmoed, oprechtheid en standvastigheid, rijkelijk zoo veel van zijne beide Schoonbroeders verschilt, als licht van duisternis.

ADRIAAN VAN BERGEN, Ridder, Heer van — *A. van*

(u) VAN REIJD II boek, bl. 56, 57, III boek, bl. 87-90, IV boek, bl. 120, 122. BOR XVIII boek, bl. 33. HOOFT XX boek, bl. 884. PONTANUS *Hist. Gelricae lib. XIV, pag.* 950.

(v) J. VAN DEN SANDE Nederl. Historie XII boek, bl. 163, 164. WAGENAAR Vad. Hist. XI deel, bl. 149, 150, 160, 161.

Bergen. van Dolhain en Cohem, gesproten uit een zeer oud geslacht (*), was een der eerste onderteekenaaren van 't Verbond (w). Door de verwarringe der naamen *Dolhain* en *Dohain* is veroorzaakt, dat verscheiden lotgevallen van Jan Hinkaart, Heere van Dohain, gesteld zijn op rekeninge van Adriaan van Bergen, wien men, uit dien hoofde, zelfs eenige jaaren na zijnen dood, als 's Prinsen afgevaardigden ontmoeten zal te Gent en in Engeland: aan welken

(w) STRADA *dec. I lib. V, pag.* 206. VAN DER HAER *lib. II, pag.* 204.

(*) Ik vinde Willem van Bergen, in de dertiende eeuwe, bij BUTKENS *Troph. tom. I, pag.* 223. Het Brabantsch geslacht *van Bergen* is bekend bij DE ROUCK Ned. Heraut bl. 341. De geslachten van Bautersem en Glimes dragen, veeläl, alleenlijk den naam *van Bergen*, naar hunne heerlijkheid. Zie HEUTERUS *rerum Burgund. lib. VI, pag.* 254, 255, LE CARPENTIER *part. III, pag.* 827, 828, *Nobiliaire des Pays-bas tom. I, pag.* 37, 38, *Généalogie de la maison de Mailly, pag.* 27, 129, 130, VAN LEEUWEN bl. 1086—1100. Uit die geslachten waren ook de Baronnen, naderhand Graaven, van Grimbergen. Zie LE CARPENTIER *part. III, pag.* 104, die, op andere plaatsen, de geslachten *van Bergen* en *van den Berg* kwalijk verwart, en CHRISTINAEUS *Jur. Her. part. I, pag.* 280, 281, 302. Of de Heer van Dolhain tot bovengemelde geslachten behoord hebbe, kan ik niet met volle zekerheid zeggen. Doch mij is gebleken, dat Jan van Bergen, Heer van Dolhain, getrouwd geweest zij met Klara van Azincourt, wier zoon was Pieter van Bergen, Heer van Dolhain, Cohem, Marquillies, Caucourt en Maisnil, die trouwde Johanna van Bailleul, en won Maria, welke gehuwd was aan Georg van Nedonchel, Baron van Bouvignies. Noch is mij voorgekomen Maria van Bergen, dochter van Jan, Heere van Cohem en Dolhain, en van Johanna van Nielle, welke trouwde Jakob van Rambures. Zie LE CARPENTIER *part. III, pag.* 198, 507, 829, 929. — 'T zij men dezen naam schrijve *van Bergen*, of met anderen *van Berges*, het maakt geen verschil nopens het geslacht.

ken misslag niet alleen schrijvers van minderen rang schuldig staan, maar ook de allerkundigsten (x). Adriaan van Bergen hadt niet alleen een hart voor de vrijheid, maar wilde ook ter verwervinge van dezelve zijne beurs openen, door zich te verbinden tot het opbrengen van vijftig kroonen, wanneer het smeekschrift aan den Koning, met aanbiedinge van drie millioenen, geschiedde (y). 'T schijnt echter, dat hij, naderhand, eigen belang te zeer paarde met zijne pogingen voor de vrijheid. Door Alva gebannen zijnde (z), voegde hij zich, openlijk, bij den Prins van Oranje, die hem aanstelde tot Onder-Admiraal der vrijbuiteren of Watergeuzen, die, op 's Prinsen bestellinge, het geluk der wapenen ter zee zouden beproeven (a). De Heer van Dolhain, geen tijd willende verliezen, begon al spoedig werk, en belegerde met eenige schepen de schans Delfzijl, van

Gebannen 1568.

Onder-Admiraal 1569.

Zijne bedrijven.

(x) WAGENAAR Vad. Historie VII deel, bl. 177, 423.

(y) Bijlaagen bl. 134, en hier boven bl. 48.

(z) VAN METEREN III boek, bl. 54.

(a) VAN METEREN III boek, bl. 66. LE PETIT *liv. X, pag.* 213 noemt hem *Jan van Bergen.*

van waar hij, echter, genoodzaakt werdt te wijken en zee te kiezen (b). Dolhain ging wat dol te werk, met berooven van vrienden en onzijdigen, en weigerde rekeninge te doen van den genomen buit. De Prins toonde zich hier over misnoegd, trok zijnen lastbrief in, en hieldt hem, te Dillenburg, eenigen tijd in hechtenisse, waar uit hij, op klagte van ziekte, ontslagen werdt. Toen begaf hij zich naar Engeland, en werdt verlaten van zijn Admiraalschap (c). Na dien tijd, schijnt hij niet meer ter zee gediend te hebben, en evenwel wederom in de belangen van Nederland ingewikkeld te zijn. Tot ontzet van Bergen in Henegouwen optrekkende, in 't jaar 1572, werdt hij zwaarlijk gekwetst, ontkwam den vijand, maar den dood niet (d), die hem, binnen weinige dagen, overviel; nalatende eenige kinderen, wel-

ken

(b) VIGLIUS AB AIJTTA *epist. XCV ad Hopperum*, *pag.* 552, daar hij *Dolheim* geheten wordt.

(c) VAN METEREN III boek, bl. 65. HOOFT V boek, bl. 209, 210.

(d) BOR VI boek, bl. 289. HOOFT VI boek, bl. 263. LE PETIT *livr.* X, *pag.* 232.

ken hij verwekt hadt bij Maria van Hochain (e).

Berinel

BERINEL, of BERMEL, gelijk die naam elders ſtaat, is mij geheel onbekend gebleven.

Berloo.

BERLOO zal, naar alle vermoeden, iemand geweest zijn uit het edel geſlacht van dien naam in Brabant, daar het, ſedert het midden der dertiende eeuwe, in hoog aanzien was, en bleef tot op onzen tijd (*). Ik durve, derhalven, mijn zegel niet hangen aan de giſſinge, dat men zou konnen denken aan Johan Beloë, te Emmerik getrouwd met N. van der Horst van Rodenholt, die, in twist geraakt zijnde met den Heere van Anholt, zich in dienst begaf van den Graave van den Berg, die

O hem

(e) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Spaen van Hardenſtein.*

(*) DE ROUCK bl. 840 ſpreekt van 't geſlacht *Berloo* of *Berlo.* Het zou, naar 't ſchrijven van ſommigen, afdalen uit de Graaven van Loo. Wat hier van zij, deszelven oudheid en hoog aanzien is onbetwistbaar. Zie LE CARPENTIER *part. III, pag.* 269, 390, 584, 602, 791, en vooral 808, CHRISTINAEUS *Jur. Her. part. I, pag.* 163, 290. De Baron van Berlo is, in 't jaar 1668, tot den Graaflijken ſtaat verheven. *Nobiliaire des Pays-bas tom. II, pag.* 448. In deze eeuwe, is Berlo vermaagſchapt geweest aan 't huis van Waſſenaar, volgens deszelven ſtamlijst.

hem aanstelde tot Drost van Schulenberg, Ulft en Wisch. De verbintenis van 't geslacht Berloo met die van Merode, Montoije, en meer andere, die mede deel namen in 't Verbond, schijnt de gewoone lezinge genoegzaam te beveiligen.

Bernan. BERNAN, of BERNAU, blijft mij onbekend.

Bienques. BIENQUES was een der Bondgenooten, welken Alva deedt achterhalen buiten 's Konings landen, en te Brussel, zonder pleitgeding en buiten alle orde van rechten, op eene smadelijke wijze, liet dooden (f).

J. Bilant. JAN BILANT zal, zonder twijfel, gesproten zijn uit het beroemd geslacht (*) van Bijland in Gelderland, daar het, tot heden, den hoogsten trap van eer en luister beklimt; doch waar van de stamlijst mij nergens voorgekomen is.

WIL-

(f) Corte vermaninghe opt vonnisse tegen A. van Stralen, bl. 38. Zie boven bl. 143, 144.

(*) Ik vinde Dirk van Bilant op 't jaar 1312, in de onderteekeninge van twee Charters, bij den Heere O. TULLEKEN *comm. ad Diploma Reinaldi I. Nassavii, de insula et monte Dei, pag.* 63, *et* 48, 49, waar meer anderen uit dit Geslacht gemeld worden uit het Groot Plakaatboek van Gelderland.

WILLEM BINGA, van Harlingen, was een der Bondgenooten, en kwam, ten verzoeke van Beijma, van zijn landhuis te Leeuwaarden, in herfstmaand 's jaars 1566. Hier onderteekende hij, ten huize van Berrins, op 't voorgaan der voornaamste Friesche Edelen, eene nadere verbintenisse, en beloofde, de Spaansche Inquisitie met goed en bloed te zullen tegenstaan. Hij begaf zich naar Amsterdam, om van Beijma, bij wien hij huisvestte, te verstaan, hoe het met hun verbond gelegen ware. Wanneer Brederode die stad verliet, vertrok Binga, met Beijma en anderen, van daar, en werdt op de zuiderzee, nabij Harlingen, gevangen genomen. Men bragt hem naar Vilvoorden, daar hij een' geruimen tijd in hechtenisse bleef. Eindelijk kwam een vonnis tegen hem, den 24 van wintermaand, waar bij alle zijne goederen tot 's Konings voordeel aangeslagen werden, en hij zelf tot het zwaard veroordeeld: welk vonnis aan hem, vijf dagen later, uitgevoerd is (g). — Hier uit blijkt, dat hij een Fries geweest zij, en dat

W. Binga.

Verrichtingen.

Gevangen.

Onthalsd 1568.

(g) Sententien van Alva, bl. 353, 354.

Onderscheiden van W. Bonga. dat hij, gelijk eenigen van mijne vrienden dachten, geenzins voor denzelfden te houden zij met Willem Bonga, die reeds den eersten van zomermaand 1568 te Brussel onthoofd was.

L. van den Binkhorst. *Gebannen 7 meij 1568.* *Verrichtingen.* LODEWIJK VAN DEN BINKHORST, Ambachtsheer van 's Gravezande, een Hollandsch Edelman (*), is door Alva gebannen, die een aantal beschuldigingen tegen hem inbrengt. Hij hadt, met Sonoij en van Wijngaarden, zich opgeworpen tot een' begunstiger van den nieuwen Godsdienst en deszelven Leeraaren, wien hij huisvestinge en bekwaame plaatsen in en buiten den Haag ter Godsdienstoefeninge bezorgde; hij bevondt zich in 't gezelschap van andere Edelen, die, op aanschrijven van Graave Lodewijk van Nassau, meer Bondgenooten moesten trachten te werven; ook was hij tegenwoordig in de bijeenkomste der Edelen, die een smeekschrift

aan

(*) Zeer bekend is het oud riddermatig geslacht *van Binkhorst*. Zie BOXHORN Toneel van Holland bl. 54, VAN LEEUWEN bl. 1193. Het ontleende zijn' naam van het adelijk huis Binkhorst, waar over men leze VAN LEEUWEN bl. 1254, 1255, WAGENAAR Vad. Hist. II deel, bl. 309. Doch uit de verhaalen van VAN DER HOUVE Handvest-Chron. II boek, bl. 125, wordt meer dan waarschijnlijk, dat deze Bondgenoot uit dat geslacht niet voortkwame, 't gene uit de berichten, door *van Leeuwen* gegeven, nader blijken kan.

aan den Prinſe van Oranje teekenden, ten einde hen en de hunnen in zijne beſcherminge te nemen, bijzonderlijk tegen alle gevreesde onderdrukkingen van Hertoge Erik van Brunswijk of anderen (h). Van elders blijkt, dat hij, met de zijnen, zich liete vinden in de tweede openbaare preeke der Hervormden, in 't jaar 1566, door Pieter Gabriel gedaan, te Overveen buiten Haarlem, en dat hij den Predikanten huisvestinge verleende op het huis te Asſen, waar van hij Kastelein was (i). Hem ſtond geene andere weg open, dan te vluchten. Doch zijne vrouw, Elizabeth van Rapenburg, hieldt ſtand, of, indien zij met hem geweken is, keerde ſpoedig te rug. Zij verzocht van Alva, door een ſmeekſchrift, in 't jaar 1571, ontſlag van de helft der verbeurdverklaarde goederen, en van twee jaarlijkſche rentebrieven, haar toebehoord hebbende: 't gene zij, gedeeltelijk, verkreeg (k). Toen de tijden gunstiger werden, keerde hij uit zijne bal-

Vlucht.

Keert weder.

(h) Sententien van Alva, bl. 37, 51, 52.
(i) BRANDT Hiſt. der Reformatie I deel, bl. 321, 323.
(k) Sententien van Alva, bl. 465—469.

ballingschap naar Holland te rug, daar hij, te voren, Meesterknaap van de Houtvesterije was, en naderhand Rekenmeester geworden is (l), ook Kommissaris der monsteringe, en gemachtigde der Staaten naar Woerden, om de onzalige kerkelijke onlusten, door den Predikant Jan Zaliger verwekt, een einde te doen nemen (m). Binkhorst overleedt ten jaare 1582, zonder kinderen natelaten.

J. van Blois van Treslong. JAN VAN BLOIS, *gezegd* TRESLONG, zoon van Jasper, Bailjuw van den Briel, en van Katharina van Wijngaarden, was oorspronglijk uit de Graaven van Blois (*) in Frank-

(l) VAN GOUTHOEVEN bl. 58, 98, 112.

(m) BOR XIV boek, bl. 170. WAGENAAR Vad. Hist VII deel, bl. 331-334.

(*) Over de afkomst der Heeren *van Blois gezegd Treslong* kan men uitvoerige berichten, met hunne Genealogie, vinden bij P. HEUTERUS *rerum Burgund. lib. VI*, *pag.* 185—187, BOXHORN Toneel van Holland, bl. 54—56, VAN LEEUWEN bl. 1123—1125, SMALLEGANGE Chron. van Zeeland, bl. 285—290, J. VAN GRIJPSKERKE Graafschap van Zeeland XI hoofdstuk, uitgegeven door mijn' Vader in het Hoogadelijk Zeeland, bl. 128—132, LE CARPENTIER *part. III*, *pag.* 989, 1042, *Nobiliaire des Pays-bas tom. I*, *pag.* 218, 219, en meer anderen. Het blijkt, dat Jan van Blois gezegd Treslong tot overoudgrootvader hadde Jan van Blois, Bastaard van Graave Jan van Blois uit Sophia van Daalem, welke was uit den huize van Arkel. De huwelijksverbintenissen van de Heeren van Blois van Treslong in de Nederlanden met de geslachten van Brederode, Heemstede, Hennin, Ligne, Lannoii, Merode, Haamstede, Boukhorst, Borsfele, van de Werve, Kruiningen, Botland, en andere voornaame huizen, toonen duidelijk hun hoog aanzien in deze Gewesten.

Frankrijk, en wordt genoemd Edelman van zijner Majesteits geschut. Hij onderteekende, te S. Truijen, hier toe aangezet door zijn' broeder Willem van Blois, het Verbond der Edelen, wier pogingen hij wijders begunstigde. Met hun beloofde hij bescherminge aan de koopluiden en kerkenraaden; holp in waardgeld houden vier duizend ruiters en veertig vaandelen voetknechten; en hadt een' aanslag in den zin op Walcheren (n). Noch werdt hem ten laste gelegd, dat hij zich, openlijk, aankantte tegen het Roomsch geloof, de vergaderingen der Kalvijnschen bijwoonde, en bij de beeldenbrekinge te Voorburg tegenwoordig geweest was. Deze punten waren bij Alva van zulk een gewicht, dat hij hem, den 28 meij 1568, veroordeelde ter onthoofdinge; en zijne goederen, waar zij gelegen zijn of ontdekt konnen worden, ten voordeele van den Koning verbeurd verklaarde (o): welk vonnis, den eersten der volgende maand, aan hem ter uitvoer ge-

Besch.huldigingen.

Gevonnisd.

Onthalsd.

(n) 'S GRAVEZANDE, tweede eeuwgedachtenis der Middelburgsche Vrijheid, bl. 76 –.

(o) Sententien van Alva, bl. 37, 73, 74, 157.

gebragt is (p), tot droefheid van zijne vrienden, onder welken ook de beroemde F. Junius, die een getuige was van zijne trouwe in de allergewichtigste zaaken (q).

M. van Blois gezeid Cock van Neerijnen.

MAXIMILIAAN VAN BLOIS, *gezegd* COCK VAN NEERIJNEN, Ridder van Maltha, Heer van Eierland, was de zoon van Johan van Cock van Heeswijk en van Anna, natuurlijke dochter van Maximiliaan van den Berge, Heere van Zevenbergen (r). Hij voerde den naam van *Blois*, naardien zijn geslacht afdaalde uit die van Chatillon, Graaven van Blois (s). Zijne meeste verrichtingen worden gemeld in het vonnis, door Alva over hem geveld, den 28 meij 1568. Hij was onder de eersten, die het Verbond, ten huize van Hames, onderteekenden, en te gelijk zes afschriften daar

Pogingen voor de vrijheid.

(p) MEURSIUS *rerum Belgicarum lib. I, pag.* 21, en de Schrijvers aangehaald bl. 143 (*).

(q) F. JUNIUS *in Vita, pag.* 242, daar hij genoemd wordt een burger van Antwerpen, en zijn naam opgegeven *Joannes de Lalbois, qui Trelonius ab origine dicebatur vulgo.*

(r) MSS. Aant. der Heeren *van Haersolte* en *van Spaen.*

(s) Hoogadelijk Zeeland, bl. 136.

daar van, waar op andere Edelen hunne naamen schrijven zouden. Ook is 't vermoedelijk, dat hij bij het inleveren van 't Smeekschrift ten Hove tegenwoordig geweest zij. De vergaderinge der Edelen te S. Truijen bijgewoond hebbende, kwam hij, op last en met geloofsbrieven van Graave Lodewijk van Nassau, bij den Graave van Mansfeld te Brussel, om vrijheid der preeke binnen die stad te verzoeken. Bij de onderteekeninge van 't smeekschrift aan den Koning, waar bij drie millioenen aangeboden werden, beloofde hij vier honderd kroonen optebrengen (t). Toen Brederode, wien de Hertogin niet binnen Brussel wilde laten komen, aan haar uit Antwerpen schreef, ten einde zij de wapenen zou nederleggen en vrije Godsdienstoefeninge vergunnen, was Maximiliaan van Blois bij hem, nam dienst onder Brederode, en deedt hem den eed ter bescherminge van Vianen, in welke

 stad

(t) Vergelijk de Bijlaagen, bl. 134, daar van 100 kroonen gesproken wordt. 'T zal, waarschijnlijk, 400 moeten zijn, alzo in de Sent. van Alva voluit staat *quatre cens escuz.*

ſtad hij, bij afwezenheid van Kornelis van Ghistelles, den post van Kapitein Generaal en Lieutenant van Brederode bekleedde. Hij zou, naar 't zeggen van Alva, deel gehad hebben in 't berooven en brandſchatten van 't platte land omtrent Vianen, daar hij zich een' geruimen tijd ophieldt, in hope, dat een groot aantal der Sectarisſen zich, met hem en andere oproerige Kapiteinen, vereenigen zou, en daarna met de benden, die uit Duitschland verwacht werden, tegen den Koning te velde trekken. Zijn oogmerk mislukt zijnde, trok hij, met voorweten van Brederode, naar Ouderkerk, met acht vaandelen voetknechten, en zondt eenig volk naar Amſterdam, met toeleg, om opſchudding in die ſtad te verwekken, en dan met alle zijne benden, door eene andere poort, binnen dezelve te komen en zich daar van te verzekeren De verſtandhouding met de Hervormden te Amſterdam deedt hem hopen op een' gelukkigen uitſlag van deze hachelijke onderneminge, welke echter verijdeld is. Hij zelf kwam, naderhand, te Amſterdam, bij Brederode

Toeleg op Amſterdam.

de-

de (u), en viel, eerlang, in handen der vijanden. Want hij werdt, te gelijk met de Batenburgen en andere Edelen, op de Zuiderzee, gevangen genomen (v), in wier treurig lot hij ook deelde. Want Alva, al het gemelde in aanmerkinge nemende, en boven dien, dat Maximiliaan van Blois vasthielde aan de Kalvijnsche leere, zonder den Katholijken Godsdienst te willen belijden, veroordeelde hem ter dood, zonder de doodstraffe bepaaldelijk optegeven, en verklaarde alle zijne goederen, leenen, roerende en onroerende, verbeurd ten voordeele van den Koning (w). Uit kracht van dit vonnis, is hij, in zomermaand 's jaars 1568, te Brussel, onthoofd; doch, uit aanmerkinge zijner afkomste, 's namiddags, begraven, ongekist, in ongewijde aarde (x); en zijn deszelven goederen, met de daad, aangeslagen ten dienste van den Koning, die, in 't laatst van 't jaar

Gevangen.

Onthoofd.

(u) VIGLIUS AB AIJTTA *epist. VI ad Hopperum, pag.* 357.

(v) *Idem epist. XXXIV ad Hopperum, pag.* 428.

(w) Sententien van Alva, bl. 77—80.

(x) HOOFT V boek, bl. 180. Zie boven bl. 143 (*).

jaar 1571, last gaf aan Aarnout Knobbout van Os, Bailjuw van de Zijpe, tot den ontfang der zeevonden en drijfgoederen, vervallende op de ftranden omtrent Egmond, Eierland en meer andere plaatfen (y).

W. van Blois gezeid Treslong.

WILLEM VAN BLOIS *gezegd* TRESLONG, jonger broeder van Jan, boven gemeld, ftaat bekend als Schildknaap, Heer van Gijsfenoord en den ouden Hoorn, en Edelman des Heeren van Brederode (z). Zijne lotgevallen en bedrijven, geduurende omtrent dertig jaaren, worden in 's Lands gefchiedenisfen breedvoeriglijk verhaald. Het zal, naar mijn beftek, genoeg zijn, de voornaamfte kortlijk te vermelden.

Zijne voornaamfte verrichtingen.

Na dat hij zich verfcheiden jaaren aan het Hof des Markgraaven van Vere onthouden hadt, begaf hij zich, in 't jaar 1556, in den krijgsdienst. Hij volgde den Keizer naar Spanje; trok met den Admiraal Boshuizen naar Denemarken; diende in den Fran-

(y) Sententien van Alva, bl. 479—482.

(z) In de Sent. van Alva en de MS. lijst van *F. van Mieris.* Hij werdt, in 't jaar 1580, Heer van den ouden Hoorn, door koop. Zie WAGENAAR Vad. Hift. VII deel, bl. 328.

Franschen oorlog tegen den Turk in Italien; en keerde van daar weder in Holland, in den (a) zomer 's jaars 1566. Door den Heere van Brederode, aan wien Maximiliaan van Bourgondien hem voorheen al aanprees, onderricht zijnde van 't Verbond der Edelen, ſtaakte hij zijne voorgenomene reize naar Maltha, onderteekende met een vrij gemoed dat Verbond, woonde de vergaderinge der Edelen te S. Truijen bij, wanneer hij ook zijn broeder, Jan van Blois van Treslong, tot de onderteekeninge overhaalde. Sedert dien tijd, bleef hij aan Brederode getrouw, en bragt, in deszelven naam, het laatſte ſmeekſchrift der Edelen aan de Hertoginne, te gelijk met de bijzondere brieven van Oranje en Brederode, bij welken laatſten Treslong zich ook te Amſterdam liet vinden. Hij wordt mede beſchuldigd van ſmadelijke redenen tegen het Roomſche geloof, van beeldenbrekinge te Voorburg, en wegens 't bijwonen der eerſte preeke van de Kal-

vijn-

(a) W. van Treslong kan, derhalven, niet tegenwoordig geweest zijn bij het inleveren van 't Smeekſchrift, in grasmaand 1566, gelijk in de Sent. van Alva ſtaat.

vijnſchen, op de ruiterkamp bij de vaart van Delft (b). Indien Alva en zijn Raad in dit ſtuk wel onderricht zijn geweest, zou men daar uit mogen beſluiten, dat Treslong, toen reeds, der Hervormde leere aangehangen hebbe. Wat hier van zij, wanneer de zaaken der Bondgenooten begonnen te verloopen, en hun hoofd, Brederode, uit Nederland geweken was, vertrok hij naar Oostfriesland, en begaf zich, kort daarna, in dienst van Lodewijk van Nasſau. Doch in den ſlag van Jemmingen zwaar gewond zijnde, ging hij te rug naar Embden, en kwam als Edelman in dienst van den Graave Edzard, die hem, onder voorwendſel, dat hij en zijn Lieutenant eenige vijandlijkheden gepleegd hadden, in hechtenisſe liet zetten, waar uit hij eindelijk ontſlagen is, onder borgtocht en belofte, dat hij Embden niet verlaten zou. Hij vertoefde aldaar noch eenige weken; doch zijne zaak bleef onafgedaan. Dit verdroot hem, en hij nam de vlucht, met zijn ſchip, 't gene hij, ten dienste des Prinſen van Oran-

Verlaat Nederland.

(b) BOR XX boek, bl. 15, 28. Sententien van Alva bl. 37 78, 79, 156, 157. Vergelijk hier boven bl. 90.

Oranje, gekocht hadt. De harde vorst, in sprokkelmaand 's jaars 1572, verhinderde hem in zijn voornemen om naar Texel te zeilen, en noodzaakte hem onder Wieringen te loopen, waar hij, met al zijn volk, in groot gevaar kwam. Het schip zat vast in 't ijs. De Spaanschen, door Bossu gezonden, na 't zelve vruchteloos opgeeischt te hebben, gaven hevig vuur daar op. Doch Treslong hadt zoo veel kruids en loods voor hun ten beste, dat hij hen noodzaakte te wijken. Zoo dra het schip uit het ijs schoot, wendde hij den steven naar Engeland, en voegde zich toen bij 's Prinsen vloote, waar over de Graaf van der Mark tot Admiraal aangesteld was. Doch eerlang moesten zij, op last der Koninginne, het Rijk ruimen (c). Dit was voor Nederland, door 't bestier der hooge Voorzienigheid, van een heuchelijkst gevolg. Nu brak de dageraad der Vrijheid aan. Binnen weinige dagen kwam 'er eene verbazende omwending van zaaken in den

Komt in gevaar.

Trekt naar Engeland.

Keert te rug.

Briel

(c) BOR V boek, bl. 238, 246, VI boek, bl. 264. — *Van Meteren* en *Hooft* verschillen van hem alleenlijk in weinige omstandigheden.

Briel en te Vlisſingen. Dit aanmerkelijk deel der Nederlandſche geſchiedenisſen is, ſedert eenigen tijd, in grooter licht geſteld (*). Treslong hadt 'er veel deels in. Hij was de voornaamſte aandrijver, om den Briel, door Koppelſtok (d), te doen opeisſchen, aan wien hij, ten geloofsteeken, zijnen zegelring, die noch voor handen is, medegaf. Op bevel van Lumei, rukt hij met geweld ter ſtad in; doch, wanneer de Graaf dezelve wilde uitplonde-

Helpt den Briel winnen.

(d) Treslong keurde dezen *Koppelſtok* [dus was zijn naam, en niet *Koppeſtok*, gelijk hij anders doorgaans genoemd wordt] recht bekwaam, om de gewichtige boodſchap der vlotelingen aan de Regeringe overtebrengen: hij zal wel geweten hebben, dat Koppelſtok een ſtout en zeer ondernemend man ware; welk karakter van hem genoeg is optemaken uit het gene in de Pand- en Verlijdboeken der ſtad Briele nopens denzelven gevonden wordt, gelijk de Heer *van Wijn* mij bericht.

(*) Over de inneminge van den *Briel* leze men de Redenvoeringe van den Eerw. Heere C. CLEYN, die eenige bijzonderheden opgeeft, welke bij onze Geſchiedenisſchrijvers te voren onbekend waren. — Wat 'er te *Vlisſingen*, ten jaare 1572, voorgevallen zij, kan nagelezen worden in de Redenvoeringe van den Eerw. Heere J. J. BRAHE, den 6 april 1772 uitgeſproken. Zie ook myne beſchrijvinge der lotgevallen van Vlisſingen, bl. 18—27, en mijn tweede Eeuwfeest der Vlisſingſche Vrijheid, bl. 32—57; in welk werkje ik ook het een en ander nopens den *Briel* aangeteekend heb, bl. 25—29, en uitvoerig bericht gegeven van de innemeren van den Briel, in de Bijlaagen bl. 28—36, bij welken noch kan gevoegd worden *Homme van Hettinga*, van wien ik, naderhand, zal moeten ſpreken.

deren en wederom verlaten, drong Treslong 'er ſterk op, dat men den Briel liever moeste verſterken, en als den ſleutel van Holland trachten te bewaren. Geen wonder. Hij kende, meer dan iemand, de aangelegenheid van deze Stad, in welke hij geboren, en zijn geſlacht voorlang in aanzien was. Zijn Vader hadt 'er het Bailjuwſchap bekleed, en, na hem, zijn Oom, Nikolaas van Zandijk, van wien in 't vervolg. Men erkende, hier, de verdienſten van Treslong, die aangeſteld werdt tot Gouverneur en Kapitein Generaal van den Briel, en naderhand tot Bailjuw en Dijkgraaf, in welken post hij bleef tot den jaare 1576 (*). Sedert het innemen

(*) Men vindt Treslong, reeds op den 17 julij 1572, in een der Stads Verlijdboeken, genoemd *Gouverneur en Capiteijn Generael van der ſtede van den Brielle*, en wederom den 18 november 1572, op welken dag hij, in die hoedanigheid, op 't Stadhuis verſcheen, verzeld van Jehan Thomale [waarſchijnlijk denzelfden met Johan Omal, die ook onder de innemers van den Briel bekend ſtaat], om te hooren zekere aanmerkelijke klagte der gemeente, daar in beſtaande, dat zij, door 't onderhouden der foldaaten, met hunne vrouwen en kinderen in zulke groote armoede geraakt waren, dat zij verzochten, *huis en hof te mogen verlaten:* eene zaak, waar op geen vervolg kwam, doch waar uit men ziet, in welken nood 't Land en bijzonderlijk deze Stad zich, ten dien tijde, bevonden. Hier over was Treslong, met anderen, reeds ter raadpleginge gezonden naar Leiden aan den Graave van der Mark, gelijk blijkt uit de Theſauriers rekeninge, beginnende met julij 1572, daar men onder de posten, die van julij tot october 1572 loopen, gemeld vindt fol. 8 verſo: *Betaald eenige Gedeputeerdens, die te Leiden naer den grave van der*

Marcke

men van den Briel, gaf hij den Spanjaarden, die onder Bossu die stad wilden herwinnen, blijken van zijne heldhaftigheid (e); en kwam, weinige dagen later, naar Vlissingen, met een hoop volks. In die stad was, midlerwijl, Pacheco gekomen en gevangen gezet. Men doemde hem ter galge, en dit vonnis werdt spoedig uitgevoerd (f). Indien Treslong al niet gedrongen heeft op den smadelijken dood van dien Spaanschen Edelman, uit wraak over het om-

Komt te Vlissingen.

(e) BOR VI boek, bl. 266.

(f) Al wat ter verdedidiginge van dit vonnis kan aangevoerd worden, vindt men bij den Heere N. C. LAMBRECHTSEN in zijne *Dissertatio, sistens defensionem civitatis Vlissinganae, anno* 1572 *in libertatem se vindicantis*, *pag* 52—83; in welke verhandelinge meer andere aanmerkenswaardige bijzonderheden, de geschiedenissen van dien tijd betreffende, verhandeld worden.

Merck gereisd waren, met versoek dat de soldaten in den Briel leggende, hun eigen kost souden doen; en fol. 9 verso: *Betaald Willem van Treslong Capitein en Gouverneur van den Brielle — met gedeputeerdens naer den Haege geweest an de genade van de grave van der Merk, beroerende de betaling der soldaten*, enz. Wijders komt Treslong, den 9 maart 1573, reeds voor als Bailjuw en Dijkgraaf, en behieldt deze ampten tot in september 1576, wanneer hem, voor zijn vertrek, van Stads wegen, een prachtige maaltijd gegeven werdt, volgens de Thesauriers rekeninge van den Briel: wordende in de Resolutien van Holland, van den 7 aug. 1576, ook meldinge gemaakt van de *nominatie* van een' nieuwen Bailjuw voor den Briel. Deze bijzonderheden, nopens Treslong, ben ik verschuldigd aan den uitmuntenden Heere *H. van Wijn*.

ombrengen van zijn' broeder Jan van Blois, zal hij echter geen hartzeer daar over gezet hebben. Treslong kocht den gouden ketting, in de kleederen van Pacheco gevonden, en vertoonde dien, niet zonder genoegen, mag men denken, aan zijne vrienden. Na herhaalde vruchtelooze pogingen op Middelburg (g), en sedert Tseeraarts, door den Prins tot Gouverneur van Walcheren aangesteld, hier gekomen was (h), vertrok Treslong te rug naar den Briel, in welke stad hij, gelijk boven gezegd is, de eerste ampten bekleedde, gedurende den tijd van vier jaren. Welk vertrouwen de Prins in hem stelde, bleek in verscheiden omstandigheden. Volgens zijnen raad, is Goederede versterkt (i), en hij werdt aangesteld tot Admiraal, eerst van Holland, daarna van Zeeland, in 't jaar 1576, in plaatse van Lodewijk van Boisot, wanneer de Prins hem den wel- *Aanslag op Middelburg.* *Admiraal.*

 ver-

(g) De naauwkeurigste berichten daaromtrent zijn bij den Eerw. Heere 'S GRAVEZANDE tweede eeuwg. der Middelburgsche Vrijheid, bl. 180—182, 198 en volg.

(h) BOR VI boek, bl. 285.

(i) BOR VIII boek, bl. 127.

verdienden lof gaf, dat hij zeer gezind was tot bevorderinge van de gemeene zaake, en wel ervaren in den oorlog ter zee (k).

Voorslag om Spanje aantetasten.

Men zag een duidelijk bewijs van zijnen ijver voor 's Lands welvaart in den voorslag, welken hij, ten jaare 1578, deedt, om eene landinge op de Spaansche kusten te ondernemen en de zilvervloot aantetasten, buiten kosten der Algemeene Staaten. De Prins keurde dit ontwerp goed, en Treslong nam bekwaame maatregelen om 't zelve te volvoeren. Doch binnenlandsche onlusten deden het aangevangen werk staken (l).

Blijft standvastig.

Hij bleef den Staaten en den Prinse getrouw in het uitvoeren van al den last, die hem gegeven werdt als Admiraal en Bevelhebber over 't Westkwartier van Vlaanderen (m); en toonde zijne afkeerigheid (§) om de zijde der Staaten te ver-

(k) BOR VIII boek, bl. 134, IX boek, bl. 164.

(l) BOR XII boek, bl. 56, 57.

(m) Men kan de meenigvuldige bewijzen daar van vinden bij BOR XIV. 159, XV. 207, 219 XVI. 18, XVII. 2, 3, en elders.

(§) Wanneer derhalven BOR XI boek, bl. 272, spreekt van eenen Treslong, die, in 't jaar 1577, ver-

verlaten, wanneer Anastro, die zich met 's Prinsen ingebeelden dood vermaakte, hem daar toe, met schoone beloften, zocht te bewegen (n). De pogingen van Valentijn de Pardieu, Heere van la Motte, om Treslong aan het wankelen te brengen, liepen even vruchteloos af (o). Uit zijn huis te Duinkerken door de Franschen verstoten zijnde, begaf hij zich naar Nieuwpoort, en, wat later, woonde hij te Oostende, daar hij Overste was, en het muitende krijgsvolk, met voorzichtig beleid, in ruste herstelde (p). Na zoo veele roemwaardige blijken van liefde voor het Vaderland, en verscheiden voorslagen tot ontzet van Antwerpen en bevrijdinge der

Wordt gevangen genomen.

P 3 Schel-

verstand hieldt met Don Jan, bedoelt hij geenzins, gelijk men wil, onzen Treslong, die duidelijk, op de aangehaalde plaatse, van den eersten onderscheiden wordt; maar Lodewijk van Blois Heere van Treslong, Lieutenant van Aarschot. Zie DE TASSIS *comment. lib.* III, *pag.* 261, *lib.* IV, *pag.* 270, BOR X boek, bl. 253, HOOFT XII boek, bl. 523.

(n) BOR XVII boek, bl. 17, 18.

(o) BOR XVIII boek, bl. 31, 32. STRADA *dec.* II *lib.* VI, *pag.* 379.

(p) BOR XVIII boek, bl. 11, 12, XIX boek, bl. 51.

Schelde (q), kwam Treslong in alleronaangenaamste omstandigheden. Te Middelburg zijnde, in 't begin des jaars 1585, toonde hij zich ongenoegd op sommige leden der Admiraliteit in Zeeland, en liet zich eenige sterke uitdrukkingen tegen hen ontglippen. Men nam dit zeer hoog, en te gelijk het besluit, om hem, met voorkennisse van Graave Maurits, op 's Gravensteen gevangen te zetten. Dit geschiedde, en hij werdt van alle zijne ampten verlaten.

Ontzet van zijne ampten.

Justinus van Nassau volgde hem, spoedig, op als Admiraal van Zeeland. De Staaten van Holland verzochten terstond aan Graave Maurits en den Raad, dat men hem als een' Edelman wilde handelen, en aan zijne voorgaande diensten, zoo veel mogelijk, gedachtig blijven. De Graaf van Hohenlo en anderen hadden gaarne gezien, dat hij voor zijne behoorlijke vierschaar te recht gesteld wierde. Doch hun verzoek vondt geen ingang. Zijne zaak kwam voor 't Gerecht van Middelburg, en de Bailjuw beschuldigde hem van veele en zwaare misdaaden, doende een' eisch van hals en goede-

(q) BOR XIX boek, bl. 42, XX boek, bl. 4.

deren. Treslong verdedigde zich zelven, gelijk weleer zijn Vaderland, op eene manhaftige wijze. Hij bleef, verscheiden weken, in hechtenisse, waar uit hij, ten laatsten, na vruchtelooze pogingen van ontvluchten, verlost is: wordende zijne beschuldigingen, op verzoek der Koninginne van Engeland, ter onderzoekinge gesteld in handen van het Hof van Holland, 't welke hem, bij plechtige uitspraak, den 19 Julij 1591, verklaarde zuiver en onschuldig te zijn van alle misbedrijven, hem ten laste gelegd (r). Het voorgevallene met Treslong, van 't jaar 1585 tot 1591, is overwaardig, met aandacht gelezen en overwogen te worden. Wie de stukken, betreffende deze zeldzame gebeurtenisse, en door BOR naauwkeurigst opgegeven, inziet, zal 'er zich niet weinig over verwonderen. Dan, welke was de waare oorzaak, waarom

Vrijgesproken door 't Hof.

Redenen

(r) Men vindt een zeer uitvoerig bericht der rechtpleginge, tegen Treslong gehouden, bij BOR XX boek, bl. 12—31, HOOFT XXII boek bl. 991—996, WAGENAAR Vad. Hist. VIII deel, bl. 84—87. 'T gene VAN REIJD daar omtrent opgeeft, IV boek, bl. 107, 108, is niet vrij van eenzijdigheid, en wordt gevolgd door STRADA *dec.* II *lib.* VII, *pag.* 379.

zijner gevangenisse. om hij gevangen gezet, en aanstonds van alle zijne ampten ontzet is? Ik kan niet gelooven, dat hij een' toeleg gehad hebbe, Antwerpen door zijne traagheid aan de Spaanschen te brengen. De meeste beschuldigingen, door den Bailjuw van Middelburg ingebragt, beduiden niets. Men moet 'er zich over schamen. Noch slechter is 't vermoeden van eenige vreemdelingen, die over de Nederlandsche geschiedenissen schreven, dat Treslong in hechtenisse zou gezet zijn wegens hoog verraad en andere snoodheden, of veel meer, om dus aan zijn gereed geld, 't gene hij rijkelijk bezat, te kunnen geraken. De onbestaanbaarheid van deze honende bedenkingen is reeds door BOR aangetoond. Zou, misschien, de Bailjuw de voornaamste zaaken nagelaten hebben, waarom Treslong gevangen was? Zoo wil VAN METEREN (s). Doch dit is niet

(s) XII boek, bl. 233, der uitgave van 't jaar 1614. Doch, in de uitgave des jaars 1608 bl. 235, gedeeltelijk gevolgd in dit stuk in den druk 's jaars 1652 bl. 216, spreekt VAN METEREN geheel anders van Treslong. Welke de reden van deze veranderinge zij, wete ik niet. Jaspar van Blois van Treslong, Willems zoon, die zich hier over zeer belgde, heeft

niet, te denken: naardien men, met ongeloofelijke moeite, alles opzamelde, waar mede men hem eenigzins bezwaren kon. De zaak komt mij dus voor. Treslong stond, meer dan twintig jaaren, diep in de gunste van Prins Willem, en verworf zich daar door, en door eigen verdiensten, veel gezags. Dit moest naarijver bij anderen verwekken. Welke de gevolgen hier van, bij het overlijden der Vorsten, plegen te zijn, behoeft niet gezegd. Marnix, noch onlangs de rechtehand van Oranje, hadt 'er mede haast de ondervindinge van. 'T schijnt, dat Treslong bij sommigen, in Zeeland, in den haat was, die, zoo dra zij de kans veilig zagen, hem den voet poogden dwars te zetten: over welken hij, in zijne brieven, zeer klaagt. Ook ben ik niet vreemd van te denken, dat men, mogelijk, eenig ongenoegen tegen hem opgevat hadde, om dat hij zeer gezien was bij de Koninginne van Engeland en den Graave van Leicester. Ten minsten blijkt onwraakbaar, uit derzelver brieven, hoe

 zeer

heeft ook daar op, vruchteloos, onderzoek gedaan. Zie zijne Verantwoordinge, straks nader te melden, bl. 10—12.

zeer zij voor Treslong gezind waren, en zich zijne zaaken aantrokken. Of de Staaten van Holland, gelijk men wil, uit ongenoegen tegen de Zeeuwen, wegens de rechtpleginge over Treslong, als zijnde buiten hun weten aangevangen, hem begunstigden, kan ik niet zeggen. Maar, zeker is 't, dat de Ridderschap en Edelen van Holland, in lentemaand 's jaars 1592, zich nadrukkelijk uitlieten voor *binnen-gooden vriend*, tegen eenigen, die hem, op nieuw, bij de Staaten van Holland hatelijk zochten te maken, op aanhouden van een of twee persoonen, die deszelven gezworen vijanden waren. Noch is mij gebleken, dat Treslong zich met een smeekschrift vervoegde bij de Staaten van Holland. Hij doet daarin uitvoerig verslag van alle zijne verrichtingen, sedert de onderteekeninge van 't Verbond der Edelen, tot op zijne gevangenisse. Hij beklaagt zich, dat men hem van alle zijne waardigheden en ampten berooft hadde; en verzoekt, dat de Staaten hem eene verklaringe van onschuld gaven, acht namen op zijne langdurige getrouwe diensten, en bij de Algemeene Staaten en den Raad van Staaten te wege brag-

In Holland vindt hij meer gunst en betere vrienden.

bragten, dat hij hersteld wierde in gelijke eere, ampten en waardigheden, welke hem, onder voordwenfel van verscheiden beschuldigingen, ten onrechte afgenomen waren. Op welk verzoekschrift de Staaten antwoordden, den zestienden van slachtmaand 1591, dat Willem van Blois zuiver en onschuldig van alle misdaaden, hem door twee historieschrijvers (t) opgetijgd, door het Hof verklaard was, en dat zij alle goede middelen bij den Prins en den Raad van Staat gebruiken zouden, om hem, die een ingeboren Edelman dezer Landen was, in zijn' goeden naam en eer te herstellen, en met de daad in 's Lands dienst te gebruiken: wordende hem, bij voorraad, eene jaarwedde van zevenhonderd guldens door de Staaten toegelegd. Dat de Staaten hem woord hielden, bleek, toen hij, den 22 jan. 1592, door Prins Maurits aangesteld werdt tot

Besluit der Staaten van Holland.

Wordt Lieutenant

(t) Uit het Smeekschrift blijkt, dat 'er gezien worde op MICHIEL EITSINGER, of AITSINGER, schrijver van *Leo Belgicus* en *Relationes Historicae*, en RICHARDUS DINOTHI, die geschreven heeft *de bello civili Belgico libri* VI, *Bas.* 1586. Met dezen komen overeen, in de ongunstige berichten nopens Treslong, *Cesare Campano* en *A. van Meerbeek.* Zie BOR XX boek, bl. 12—14.

Hout-vester en Valkenaar van Holland.

tot zijnen algemeenen Stedehouder in het ampt van Houtvester van Holland, en, den 14 nov. 1593, tot Lieutenant Groot-Valkenaar van dat gewest: welke aanzienlijke waardigheden hij, met eer en lof, bediende tot zijn' dood toe (u), voorgevallen in 't jaar 1594 (v). Hij bleef, echter, buiten alle krijgsbewind in Nederland, hoe zeer hij anders daar toe gezind ware: gelijk men mag opmaken uit zijne onderhandelinge met den Zweedschen Gezant Homodei, die hem, in 't jaar 1592, op last van den Hertoge Karel, aanzocht om Generaal te willen zijn over een Zweedsch Regiment: waar in Treslong bewilligde; doch tot zijne merkelijke schade (w). — Hij hadt eerst in huwelijk gehad Adriana

Wil overgaan in Zweedschen dienst.

Zijne hu-

van

(u) Deze en meer andere bijzonderheden zijn te vinden in een werkje, welks titel is: "Corte ende waerachtighe verantwoordinghe van Jonckheer Jaspar van Bloijs ghefeijt Treslong teghens de onwaerachtighe, valsche ende verflerde injurijen, in druck uijtgegeven, tot naedeel & oneere van de memorie van Jonckheer Willem van Bloijs ghefeijt Treslong", enz. bl. 3—9. — Welke de aanleiding geweest zij tot het uitgeven van dit verdedigschrift, zal ik in 't vervolg melden.

(v) VAN LEEUWEN bl. 1124.

(w) BOR XXIV boek, bl. 6.

van Egmond, dochter van Otto, Heere van Kenenburg, overleden ten jaare 1587. Naderhand begaf hij zich in echt met Wilhelmina Kaarl (x). Bij de eerste won hij verscheiden kinderen (*); onder welken uitmuntte Jaspar, Kapitein van een vaandel voetvolk ten dienste der Algemeene Staaten, en Bevelhebber over 't krijgsvolk in den Briel. Deze gaf, ten jaare 1620, in 't licht eene verantwoordinge voor zijn' Vader, Willem van Treslong. Hier toe kreeg hij aanleidinge, naar zijn eigen schrijven, door het voorstel van den Franschen Ambassadeur Maurier, aan de Algemeene Staaten gedaan, den eersten van bloeimaand 1619, en waar in hij liet invloeien, hoe de Nederlandsche historie hem leerde, dat, niet lang geleden, de Admiraal van Zeeland, Treslong, beschuldigd zijnde van mishandelinge in zijnen dienst, in eene zaak van zoo groot ge- *welijken en kinderen.*

wicht

(x) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Spaen van Hardenstein.*

(*) Behalven de opgetelden door *van Leeuwen* en *Goutboeven*, vinde ik noch gemeld *Susanna van Blois van Treslong*, welke, weduwe zijnde, hertrouwde omtrent den jaare 1615, met Kornelius Pijnacker, Hoogleeraar in de Rechten, eerst te Leiden, daarna te Groningen, en eindelijk te Franeker. Zie *Effigies et Vitae Professorum Groninganorum*, pag 69, & VRIEMOET *Athenae Frisiacae*, pag. 291.

wicht voor de Generaliteit, dat het verlies van Antwerpen daar aan hing, om die oorzaak langen tijd in hechtenisse gehouden wierde; en dat deze Republijk, op voorſprekinge van eene wijze Koninginne, Bondgenoote der Staaten, geen zwarigheid maakte, haare begeerte toete ſtaan, zelfs in zoo verre, dat hij namaals in Holland een' eerlijken dienst bekomen hadde. De Zoon beſchouwde deze woorden als eene beledigingе en openbaare valſche beſchuldiginge tot oneer van *zijn'* overledenen Vader; en deedt den Ambasſadeur plechtiglijk aanzeggen, dat hij zich, zoo wel als zijn' Vader, daar door in naam en faam beledigd rekende: begerende daar van beteringe en voldoeninge. Auberij verklaarde, die woorden niet geſchreven te hebben met voornemen om hem te beledigen; en dat hij niets anders van deze zaaken wiste, dan 't gene in 's Lands geſchiedenisſen van dien tijd gevonden wordt, waar toe hij zich gedroeg. Treslong was hier mede niet voldaan; vondt geraden de Hiſtorieſchrijvers van dezen tijd te raadplegen; en, bevindende, dat ſommigen de eer van zijnen Vader te na kwamen, be-

ſloot

ſloot hij, gemelde verantwoordinge door den druk gemeen te maken. — Men houde mij dezen uitſtap ten goede, en verſchoone de uitgebreidheid der berichten nopens Willem van Blois van Treslong (*), aan wien ons Gemeenebest, in zijne eerſte opkomſte, zoo groote verplichtinge gehad heeft.

J. van Blommendaal.

JAN VAN BLOMMENDAAL, ook genoemd *Bloemendaal*, en *Blumenthal*, was Raad van 't Guliksche en Amptman te Wasſenberg, in 't jaar 1558 getrouwd met Elizabeth van Gruithuizen. Zijn kleinzoon, Hans Willem, was Lieutenant onder Brederode, en ſtorf den 13 junij 1625. De broeder van dezen, Hans Hendrik, getrouwd met Eleonora Melling, was Drost van Vianen, in dat zelfde jaar overleden, en in die ſtad begraven (y). Hij was, in naam van Brederode, tegenwoordig op de begraafnisſe van Graave Willem Lodewijk van Nasſau, in 't jaar 1620 (z).

DA-

(y) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Spaen van Hardenſtein*.

(z) WINSEMIUS Chronijk XX boek, bl. 904.

(*) Treslong hadt een deftig gelaat, en was vrij kloek en gezet. Dus wordt hij, nevens zijne huisvrouwe, vertoond in eene oorſpronglijke ſchilderije; welke, noch vrij ongeſchonden, bewaard wordt op de buitenplaats van den Heere J. van Berchem. Dit bericht heeft mij de Heere *van Wijn* gegeven.

D. van den Boetzelaer.

DANIEL VAN DEN BOETZELAER (*), Heer van Merwede en Moerkerke (a), was de zoon van Wessel, en broeder van Floris, Otto en Rutger, die volgen. Hij werdt, bij vonnis van Alva, gebannen, en zijn goed verbeurdverklaard, om dat hij het oproerig en schadelijk Verbond der Edelen geteekend

Gebannen 1 Oct. 1568.

(a) Hij bekwam deze heerlijkheden bij uitersten wille van Margareta van Praet, weduwe van den Heere van Heukelom, Gerrit van Arkel. Zie LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 910.

(*) De naam van dit geslacht wordt verscheidenlijk geschreven. Op de eigenhandige lijste der verbonden Edelen, in 's Hage, schrijft de Vader zijn' naam *van den Boetzelar*, de eene zoon *van den Boetzelaer*, de andere *de Boetzeler*, een derde enkel *Boetzeler*. De tegenwoordige Heeren uit dit Huis schrijven *van Boetzelaer* en *van den Boetzelaers* Soortgelijke verandering in eigen naamen, ook op denzelven tijd, is zeer gemeen. In gemelde oorspronglijke naamlijste vindt men *van de Bongaert* en *van den Bongardt*, *Bronckhorst* en *Brunchorst*, *Duvenvoerde* en *van Duvenvoerde*, enz. — De Geslachtlijst is, ten deele, te vinden bij VAN LEEUWEN, bl. 874, 875, die bestendig schrijft *van der Boetzelaer*, en begint met Rutger, die, in 't jaar 1452, Ridder geslagen is. Verg. *Nobiliaire des Pays-bas tom. I*, *pag.* 7, daar hij, kwalijk, *Rupert* heet. De Stamlijst, bij D. VAN HOOGSTRATEN Woordenboek II deel, bl. 287—289, is uitvoeriger, en klimt op tot aan 't begin der tiende eeuwe. — Dit geslacht bezat, sedert verscheiden eeuwen, veele heerlijke goederen; hadt zittinge in de Ridderschap van Holland en Utrecht; bekleedde de eerste ampten in en buiten dit Gemeenebest; en was vermaagschapt aan de grootste huizen, b. v. Solms, Limburg, Rechteren, Polanen, Arkel, Brederode, Praet van Moerkerken, Bailleul, Marnix, van der Noot, enz. Zie, behalven de aangehaalde Genealogien, LE CARPENTIER III *part.*, *pag.* 767, 835, 910, Hedendaagsche Staat van Holland IV deel, bl. 375, BEEKMAN beschrijving van Asperen, en veele anderen. Dat dit Geslacht ook tot den Graaflijken stand verheven zij, is aan elk bekend.

kend hadt, en zich sterk gemengd in de nieuwe preeke (b). In zijn vaderland wedergekeerd zijnde, was hij, eenige jaaren later, tegenwoordig op de begraafnisse van Willem den I (c); en storf in 't jaar 1591 (d).

FLORIS VAN BOETZELAER, Heer van Langerak, is door Alva gebannen, na dat hij uit Utrecht gevlucht was. Behalven het onderteekenen van 't Verbond, de overleveringe van 't Smeekschrift, en het bijwonen der vergaderinge te S. Truijen, waar toe de Hollandsche Edelen hem afgezonden hadden; wordt hem ten laste gelegd, dat hij, in zijne heerlijkheid Langerak, de veroordeelde ketterije invoerde, den ouden Roomschen Godsdienst vernietigde, en, tot zulk einde, eenige Predikanten, zoo Mennonijten als Kalvijnschen, derwaards ontboodt: zoo dat, sedert een half jaar, geen missen gedaan, noch andere gewoone Gods- F. van Boetzelaer. Gebannen. Beschuldigingen.

Q

(b) Sententien van Alva, bl. 131, 134.
(c) BOR XVIII boek, bl. 57.
(d) VAN LEEUWEN bl. 768, en in de Genealogie.

Godsdienstoefeningen aldaar verricht wierden. Hij hadt, daarenboven, toestemminge gegeven tot het beeldenbreken in de kerke en bij de kruisbroeders te Asperen, en de gezangboeken aldaar ook helpen scheuren (e). Hij overleedt, buiten zijn vaderland, voor het jaar 1575; vier zoonen nalatende, verwekt bij Odilia van Flodorp, vrouwe van Odekerke (f).

O. van Boetzelaer. Beschuldigingen. OTTO VAN BOETZELAER wordt, door Alva, beschuldigd, dat hij 't Verbond onderteekende, en deel hadde in de raadslagen en besluiten der Edelen te S. Truijen. Ook zou hij den Geestelijken van S. Anna klooster te Asperen voorgeschreven hebben, hoe zij zich moesten gedragen, en hun verboden, eenige missen of andere gewoone diensten te doen. Hij hadt de heilige olie op de aarde gegoten, de altaaren afgeworpen, de beelden gebroken. Zijne huisvrouw, Katharina Ghiselin, of Gijzels, woon-

(e) Sententien van Alva, bl. 106—109. BRANDT Hist. der Reformatie I deel, Bijvoegselen bl. 54, 55.

(f) VAN LEEUWEN bl. 874, die hem ook noemt Heere van Karnisse.

woonde de predikatien bij, en zong de Psalmen. Zwaare misdaaden! Zij werden, echter, om dezelve uit de Nederlanden gebannen, in wijnmaand 1568, en verbeurden, 't gene hier van toen bijna onafscheidelijk was, alle hunne goederen (g). Gebannen.

RUTGER VAN BOETZELAER, Heer van Langerak, Karnisse en, na zijn Vaders dood, van Asperen, is mede door Alva gebannen, om dezelfde of soortgelijke gewichtige redenen, als zijne broeders (h): in welk lot zijne echtgenoote, Agnes van Bailleul, deelen moest, om dat zij, federt vier jaaren, in geene Roomsche kerke geweest was, en haaren man verleidde, eerst tot de Mennonijten, wier heimelijke bijeenkomsten buiten Antwerpen zij dikwijls bijwoonde, en naderhand tot de Kalvinisten. Schoon uit het Vaderland gebannen, bleef hij evenwel getrouw aan deszelven belangen. Hij keerde weder, zoo ras mogelijk, en trachtte alles, wat hij R. van Boetzelaer. Gebannen. Keert weder.

 kon,

(g) Sententiën van Alva, bl. 130, 134—137.

(h) Sententien van Alva, bl. 130, 134—137.

kon, toetebrengen, tot verkrijginge van Vrijheid. Hier toe strekte zijne briefwisseling met Oranje (i); met dit oogmerk zal hij zich naar Engeland begeven hebben: welk Rijk hem echter ontzegd werdt (k).

Gebruikt de grootste zaaken. In Nederland was hij zeer geacht: men gebruikte hem in de gewichtigste zaaken. Dit zag men in de vredehandelinge, ten jaare 1574 ondernomen (l); bij de Unie tusschen Holland en Zeeland, gesloten den 25 april 1576 (m); en bijzonderlijk ten tijde van de Utrechtsche Unie. Hij was een der Gemachtigden, die naar Utrecht reisden, om te raadplegen over de voorwaarden en hoofdpunten van 't Verbond der Vereeniginge, waar van meer dan één ontwerp aan de hand gegeven was (n), en

(i) VAN METEREN III boek, bl. 66.

(k) Zie boven bl. 138.

(l) BOR VII boek, bl. 43, 44.

(m) BOR IX boek, bl 140, BOXHORN op *Reigersberg* II deel, bl 574.

(n) Dit stuk zal in een helder daglicht gesteld zijn, wanneer de Weledele Gestrenge Heer VAN DE SPIEGEL zijne Staatkundige Historie van de Unie te Utrecht zal uitgegeven hebben: welke wij met verlangen te gemoet zien.

en 't gene hij vervolgens onderteekende (o): hoewel zijn naam bij de openlijke afkondiginge van 't Verbond niet gemeld wordt. In 't jaar 1581, onderschreef hij, wegens de Ridderschap van Holland, de opdragt der Hoogste Overheid aan den Prinse van Oranje (p); die hem, wiens trouw genoeg beproefd was, de grootste geheimen ontdekte: waar onder mag geteld worden 's Prinsen oogmerk in den handel met den Hertoge van Anjou (q). Noch werdt hij gebruikt, ten jaare 1584, in de onderhandelingen over de opdragt der Graaflijkheid van Holland en Zeeland aan den Prinse, waar van de uitslag genoeg bekend is (r). Na dezen tijd, vinde ik niets van aanbelang nopens Rutger van Boetzelaer aangeteekend, tot op het jaar 1604, wanneer hij overleedt, in den ouderdom van zeventig jaaren, en naliet twee zoonen en drie dochters, gewonnen bij zijne reeds gemelde huisvrouwe. Zijn oudste *Zijne kin-*

Q 2 zoon,

(o) BOR XIII boek, bl. 79, 81, 87.

(p) BOR XV boek, bl. 199.

(q) WAGENAAR Vad. Historie VII deel, bl. 428.

(r) WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 512.

dren. zoon, *Wessel*, was getrouwd met Amelia, dochter van Filips van Marnix van S. Aldegonde: wiens nakomelingen, tot nu toe, in grooten luister zijn. Dit zelfde vindt plaats ten aanzien der afstammelingen van Rutgers tweeden zoon, *Gideon*, uit wien de Heeren van Langerak afkomen. Deze was een leerling van Lipsius, aan wien hij, ten jaare 1592, een' uitmuntenden Latijnschen brief schreef, waar in hij zich noemt *Boetzelaer van Asperen*, *Baron van Langerak*, en bericht geeft van zijne aanstaande reize naar Duitschland, Italien en Zwitzerland (s). Hij was, eenige jaaren later, Ambassadeur van dezen Staat aan het Hof van Frankrijk, en in groote achtinge bij Grotius, die ook briefwisselinge met hem gehouden heeft (t).

WES-

(s) *Sylloge epistolarum a viris illustribus scriptarum tom.* I, *pag.* 156, 604, 605, met de aanmerkingen van den Hoogleeraar P. BURMANNUS. — Uit deze aanmerkelijke verzamelinge van brieven kan men, behalven het Letterkundige, veele bijzonderheden nopens de Nederlandsche geschiedenissen leeren, die elders vergeefs gezocht zullen worden.

(t) Men vindt een' uitvoerigen brief aan hem onder de brieven van H. GROTIUS No. 62, volgens de MSS. Aant. van den Heere *van Oudendorp*.

WESSEL VAN DEN BOETZELAER, Heer van Asperen, zoon van Rutger en Bartha van Arkel van Heukelom, was de vader der voorgemelde Boetzelaeren, welken hij gewonnen hadt bij Françoise van Praet van Moerkerken, vrouwe van Kamisse. Dat hij het Verbond der Edelen onderteekende, wordt in de stamlijst rondelijk gezegd. Doch Alva, die hem bande, zwijgt hier van. Hij wordt alleenlijk, met een' grooten omslag van woorden, in 't vonnis beschuldigd, dat hij het Roomsche geloof verzaakt en tegengestaan hadde, den nieuwen Godsdienst aangehangen en voortgeplant, den beeldenstorm te Asperen begunstigd, en 't volk van Brederode binnen die stad laten komen (u). Sedert dien tijd zworf hij buiten 's Lands, en storf in den jaare 1575, zijnde uitdruklijk van de algemeene vergiffenisse, in 't voorgaande jaar afgekondigd, uitgesloten, nevens Rutger, zijn' zoon (v). — Men zou, echter, ook konnen denken aan *Wessel van Boetzelaer*, natuurlijken zoon van den Heere van Aspe-

W. van den Boetzelaer.

Gebannen.

(u) Sententien van Alva, bl. 130—133, 139, 140.

(v) BOR VII boek, bl. 29.

peren, wien hij won bij Judith van Helmont. Hij werdt, met zijne moeder, door Alva gebannen, en mede van de algemeene vergiffenisse uitgesloten (w). Deze laatste omstandigheid toont, dat deze Wessel niet moete verward worden met Wessel van Boetzelaer, wettigen zoon des Heeren van Asperen, die, in 't jaar 1567, in de nederlage der Geuzen, te Oosterweel, gesneuveld is (x), en die ook onder de Bondgenooten zou konnen behoord hebben. — Wat hier van zij, het strekt tot roem van dit Geslacht, dat vijf Heeren uit het zelve 't Verbond voor de Vrijheid onderteekenden; waar van ons zeer weinige voorbeelden zullen voorkomen.

K. van Boisot. KAREL VAN BOISOT, broeder van den Zeeuwschen Admiraal Lodewijk van Boisot,

(w) Sent. van Alva en BOR op de gem. pl.

(x) HOOFT IV boek, bl. 132, vergeleken met VAN LEEUWEN bl. 275, die schrijft, dat hij ongetrouwd gestorven zij. Doch, volgen de MsS Aant. des Heeren *van Spaen van Hardenstein*, hadt hij in huwelijk Elizabeth van Bronkhorst en Batenburg, uit welke hij, echter, geene kinderen naliet.

ſot, van wien te voren (y) geſproken is, was, te Bruſſel (z), geboren uit Pieter Boiſot, Ridder, en Louiſe van Tisnacq (*).

Q 5 Hij

(y) I Stuk bladz. 261—263.

(z) VAN METEREN IV boek, bl. 90. Hij was, derhalven, zoo weinig een Zeeuwsch Edelman, als zijn broeder Lodewijk. Verg. den Heere 's GRAVEZANDE eeuwged. der Middelburgſche Vrijheid, bl. 362.

(*) Ik kan mij niet herinneren ergens eene Geſlachtlijst der Boiſotten geleſen te hebben. Men vergenoege zich, nu, met deze weinige aanteekeningen. De eerſte, die mij van dit Geſlacht voorgekomen is, was *Didier Boiſot*, die trouwde Joanna de Salome, en naliet *Karel Boiſot*, Requestmeester en Raadsheer in den Geheimen Raad, overleden in Duitschland ten jaare 1546. [HOIJNCK VAN PAPENDRECHT *Anal. Belg. part.* I, *pag.* 26, 145, 146, *part.* III, *pag.* 293, 294. *Supplement aux Trophées de Brabant de Mr.* BUTKENS *tom.* I, *pag.* 108, 174, daar zijn wapen dus wordt opgegeven: *Il porte de ſable à* 3 *annelets d'argent au chef paté d'or & d'azur de* 4 *pieces.* Hier van verſchilt eenigzins het wapen van Lodewijk van Boiſot, te vinden bij SEVERINUS belegering en ontzet van Leiden, op de plaat tegen over bl. 75, verg. bl. 81 van den vijfden druk.] Hij verwekte, bij Maria de Taſſis, een' zoon, ook *Karel Boiſot* geheten, die zittinge hadt in den Raad van Staat, en in den Geheimen Raad, ſedert het jaar 1579 [*Supplement aux Trophées de Brabant tom.* I, *pag.* 176.] Ik giſſe, dat eerstgemelde Karel geweest zij een broeder van *Pieter Boiſot*, Ridder, Heer van Roun, Huisſingen, Buizingen, Eijſinge, Tourneppe en Dorpe; drie van welke heerlijkheden hij, in 't jaar 1534, bij koop verkreeg van Loup d'Ittre. Zie LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 710. Hij bekleedde de aanzienlijkſte ampten; en was Raad en Rekenmeester te Bruſſel, naderhand Theſaurier Generaal van de Financien, mitsgaders Theſaurier van de Orde der Vliesridderen. Zie *Supplement aux Troph. de Brabant tom* I, *pag.* 201, 206, CHRISTINAEUS *Jur. Her. part.* I, *pag.* 503, *part.* II, *pag.* 164. Hij hadt in huwelijk Louiſe van Tisnacq, zuster van Karel van Tisnacq, welke haaren man, in 't jaar 1561 geſtorven, omtrent acht jaaren overleefde. Zij nam het vonnis, over haaren oudſten zoon geveld, zoo ser harte, dat het haar den dood verhaastte, gelijk VIGLIUS AB AIJTTA ſchrijft *epist. LV ad Hopperum pag.* 470. Zij liggen begraven in de kerke van Huisſingen, met dit grafſchrift: *Cy gist*

Me-

Hij werdt, door Alva, ingedaagd, en, *Vbanen.* niet verschijnende, gebannen uit de Nederlanden, als schuldig staande aan geschonden Majesteit (a). Met hem is ook ingedaagd zijne huisvrouw, Maria de Fonseca, doch-

(a) VAN METEREN III boek, bl. 54.

Messire Pierre Boisot, Chevalier, Seigneur de Roux, de Huijssinghen, Buijssingen, Eijssinge, Dorpe, & Tresorier de l'Ordre, et des Finances du Roy, qui trépassa le 28 d'Octobre 1561. *et Dame Loyse de Tisnac sa femme qui trépassa le 29 de Mars* 1569 *Stilo Rom.* Men zie *La Toison d'Or, ou Recueil des Statuts & Ordonnances du noble Ordre de la Toison d'Or, pag.* 109. Zijne zuster, *Maria Boisot*, was gehuwd met Arent de Jeude, Heere van Hardinxveld. *Pieter Boisot* verwekte verscheiden kinderen, van welken mij bekend zijn (1) *Karel*, die zijn' naam schrijft *van Boisot.* (2) *Lodewijk:* twee hoogberoemde broeders. (3) *Janne*, eerst getrouwd met Filips Cobel, Lid van den Geheimen Raad te Brussel, en daarna met David van Valkenstein. Zie VAN LEEUWEN bl. 936. (4) eene dochter, die ten man hadt Leonard Micault, aan wien zij, in 't jaar 1557, eenige Heerlijkheden van haaren Vader ten huwelijke medebragt, volgens LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 710, 711. (5) *Katharina*, getrouwd met Karel van Tisnacq, naar 't bericht van HOIJNCK VAN PAPENDRECHT, *Anal. Belg. part.* II, *pag.* 470, 't gene mij echter wat ingewikkeld voorkomt. (6) Het is waarschijnlijk, dat *Juliana Boisot* ook zijne dochter was. Zij hadt in huwelijk Jakob Taije, Heere van Goeijeke, Burgemeester te Brussel, in de jaaren 1575, 1579 en 1585. *Nobiliaire des Pays-bas tom.* I, *pag.* 157. — Wijders vinde ik *Adriana van Boisot*, dochter van Jan en Katharina van Overbeek, welke trouwde François Godin, Secretaris van den grooten Raad te Mechelen; bij LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 621. Over *Claudius van Boisot*, door anderen *Boisot* geheten, zie HOIJNCK VAN PAPENDRECHT *Anal. Belg. part.* I, *pag.* 113, *part.* V, *pag.* 160, 161, & *part.* VI, *pag.* 311. Doch ik twijfele, of deze wel tot dit Geslacht behoorde. Van eenen Abt *Karel Boisot* is melding bij FOPPENS *Biblioth. Belg. tom.* I, *pag.* 149. Ik zal hier noch alleenlijk bijvoegen, dat *Anna Boisot* geweest zij de moeder van den Middelburgschen Hoogleeraar en Predikant Willem Momma, aan wien men, omtrent honderd jaaren later, eene jammerlijke vergeldinge bewees voor alle de groote diensten, die zijne doorluchtige bloedverwanten, Karel en Lodewijk van Boisot, aan Zeeland gedaan hadden. Zie G. ANSLAER *in Vita Wilhelmi Momma pag.* 3, 4.

dochter van Anthenis, Ridder uit Portugal, welke hertrouwde, na den dood van Boisot, met Willem van Cats (b). Gedurende zijne ballingschap, hieldt Boisot door brieven verstand met den Prins van Oranje (c), die hem, in 't jaar 1573, aanstelde tot Gouverneur van Vlisfingen (d). Hij verkreeg grooten roem, niet alleen als Krijgsheld, maar ook als Staatsman. Zijnen toeleg om Middelburg, door overrompelinge, aan 's Prinsen zijde te brengen, mislukt zijnde; ondernam hij, met beter gevolg, het kasteel Rammekens, waar aan den Nassauschen veel gelegen lag, te belegeren; en de Prins gaf zijn genoegen over het innemen van 't zelve duidelijk te kennen (e). Boisot zelf werdt 'er door aangemoe-

Gouverneur van Vlisfingen.

Toeleg op Middelburg.

Neemt Rammekens in.

(b) Uit een Genealogisch MS. onder den Heere *J. Visser*. — Bij VAN LEEUWEN bl. 903 wordt zij, verkeerdelijk, genoemd *Weduwe van den Admiraal Louis Boisot.*

(c) VAN METEREN III boek, bl. 66, IV boek, bl. 90.

(d) Men vindt hem dikwijls genoemd *Gouverneur van Walcheren*, en *van Zeeland*. Zie, b. v., den brief der Kerkelijken in Walcheren aan die in Engeland, te vinden in GERDES *Scrin. antiq. tom. I part. I, pag.* 296.

(e) LE PETIT *livr. X, pag.* 252, 253, 256, 257.

moedigd tot meer gewichtige ondernemingen. Het is waarschijnlijk, dat hij niets zal verzuimd hebben, om Middelburg meer en meer te benaauwen, tot dat die stad zich genoodzaakt zag tot de overgave, waar van hij het verdrag, nevens anderen, onderteekende (f). Gelijk zijn dienst den Zeeuwen nuttig was, zoo trachtte hij ook het belang van Noord-Holland te bevorderen; doch hier slaagde hij minder gelukkig. Sonoij kon zich met hem niet wel verstaan, en zijn ontwerp der versterkinge van Alkmaar ging traaglijk voort (g). De Prins, die zijn wijs beleid toonde in het uitkiezen van vrienden en gunstelingen, bediende zich veeltijds van Boisot. Hij zondt hem naar Engeland, om, aldaar, ten voordeele van Holland en Zeeland te handelen (h), en bestelde, dat hij onder de Gemachtigden behoorde, wien belast werdt

Teekent het verdrag der overgave van Middelburg.

Gaat naar Noord-Holland.

Gezonden naar Engeland, 1574.

257. Verg. 's GRAVEZANDE Eeuwged. der Middelb. Vrijheid, bl. 330–332, 337–344, en mijne Beschrijvinge der stad Vlissingen, bl. 35.

(f) LE PETIT *livr. XI, pag.* 276. Zie vooral den Heere 's GRAVEZANDE bl. 405—417.

(g) BOR VI boek, bl. 321, 326, 329.

(h) BOR VII boek, bl. 37, 38, 43.

werdt, eene nieuwe ordonnantie op 't stuk der regeringe van Holland en Zeeland optestellen, die, vervolgens, ter Staatvergaderinge, goedgekeurd is: ook was Boisot één der Gemachtigden tot den vredehandel te Breda; doch men verzweeg in den lastbrief, voorzichtiglijk, dat hij en van Dorp Bevelhebbers van steden waren (i). Omtrent herfstmaand 's jaars 1575, ging Boisot naar Schouwen, en te gelijk naar zijn' dood. Men hadt aan de Spaansche zijde een ontwerp gesmeed, om een' tocht door 't water te doen, van Filipsland, op Duiveland en Schouwen. 'T schijnt, dat men iets van dit stout voornemen ontdekt hadde. Althans, Boisot begaf zich, reeds in oogstmaand, naar Schouwen; waar zijne tegenwoordigheid bij het leger zoo noodzaaklijk was, dat hij naar Walcheren niet konde oversteken (k). De Spaanschen

Gemachtigd tot den vredehandel te Breda.

Begeeft zich naar Schouwen.

waad-

(i) WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 16, 29—31. VAN GOOR beschrijving van Breda bl. 143.

(k) Dit kan men opmaken uit de Notulen van Wet en Raad der stad Middelburg, den 27 aug. 1575. Zie den Heere J. VAN DE VELDE tweehonderdjarig Jubelfeest te Zierikzee, bl. 33.

waadden door 't water, en kwamen, gedeeltelijk, op den oever van Oost-Duiveland. Zij, die naauwlijks uit het water ontkomen waren, geraakten nu in 't vuur. Boisot, die den vijand wachtte aan den kant van Zijpe, en aldaar een klein fort hadt doen maken, was nu geplaatst, met tien vaandelen krijgsknechten, achter den dijk, om den vijand te begroeten. Hier werdt hij, door eenen van zijn eigen volk, 't zij bij ongeluk of uit moedwil, in zijn rechten arm en oxel zoo geschoten, dat hij straks dood bleve. Men haalde hem, echter, uit het midden der vijanden, onder welken hij zich bevondt, en bragt het lijk naar Walcheren. Doch dit verlies vervulde de Staatschen met schrik en verwarringe, en gaf den Spaanschen gelegenheid ter voortzettinge van hunne onderneminge (l). De vrijheidminnaars betreurden zijn dood (m); en 't Vaderland verloor een groot sie-

Werdt dood geschoten.

(l) BOR, STRADA, HOOFT, LE PETIT, BENTIVOGLIO, en veele anderen, geven van deze aanmerkelijke gebeurtenisse uitvoerig bericht. Men voege hier bij het verhaal van J. Manteau en andere ooggetuigen, bij VAN DE VELDE bl. 82, 116.

(m) J. DOUSAE *poëmata pag.* 477; volgens de

sieraad. — Wanneer wij deze gebeurtenisse, in haare bijzonderheden, beschouwen, en vooral de berichten der ooggetuigen inzien, zal men niet de minste reden vinden, om Boisot te verdenken, dat hij, hier, in zijn' plicht zou te kort geschoten zijn, en dat hij den overtocht van den vijand, indien hij wilde, hadde konnen beletten (n). Wie zoo veele blijken van liefde voor het Vaderland geeft, en zijn leven opoffert voor deszelfs Vrijheid, kan niet verdacht gehouden worden van ontrouwe en schandelijke verraderije. Gelukkig Land! 't welke voorzien is van mannen, die, in trouwe, beleid en kloekmoedigheid, de Boisotten evenaren. *Zijne trouw was onbezwaken.*

JAN BONGA, Friesch Edelman (*), was Griet- *J. Bonga.*

de MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Oudendorp.*

(n) Indien de woorden van den Edelen Schrijver, in 't Leven van Willem den I, II deel, bl. 586, in dezen zin moeten verstaan worden, heeft hij, zonder twijfel, in zijn oordeel over den handel van Boisot misgetast.

(*) De naam van dit Geslacht wordt verscheidenlijk geschreven, *Bonga*, *Bungha*, *Beijngha*, *Boenga*, ook *Buma* en *Bowema*, gelijk hierna zal gezegd worden. Ik vinde *Rijoerdt Bun-*

Grietman van Westdongeradeel, sedert het jaar 1566, bij afstand van Sake Ringie, en werdt, in dien post, waar van hij vrijwillig afstond, opgevolgd door Reinier Fritzma of Frittema, een' Spaanschgezinden, in 't jaar 1567. Door zijn huwelijk met Sijtske Aijlva, welke, na zijnen dood, hertrouwde met Doeke Aijsma, Grietman van Ferwerderadeel, was hij naauw verbonden aan de Aijlva's, en meer andere vrijheidlievende geslachten in Friesland (o). Hij woonde, te Holwert, op Bonga State, en onderteekende, na 't verdrag der Landvoogdesse met de Edelen, hun Verbond: uit welken hoofde Alva hem, twee jaaren later, naar Antwerpen ontboodt, om zich te verdedigen; en Bonga niet komende opdagen, schreef de Hertog een

Ontboden naar Antwerpen.

(o) E. M. VAN BURMANIA MSS. Aanteekeningen.

Bungba, die, in 't jaar 1402, onderteekende de overeenkomste tusschen Baarderadeel en Hennaarderadeel, en sommige geslachten; nopens het onderhouden der Zijlroede tot de oude en nieuwe Zijl in den Exmorra-dijk. Noch is mij voorgekomen *Hesselt Boijngba* of *Boonga*, te Holwert, die, in 't jaar 1492, verzocht is, zekeren koopbrief te bezegelen. Zie het Charterboek van Vriesland I deel, bl. 336, 1753. Dothias, of Doitze, Bonga was een van het adelijk viermanschap, die de vrijheid tegen den Hertoge van Saxen poogden te verdedigen; volgens WINSEMIUS Chronijk XII boek, bl. 368. Bij dien zelfden Schrijver, *Histor. lib.* II, *pag.* 133, komt een ander van dien naam voor, op 't jaar 1570.

een vonnis van bannissement en verbeurte der goederen tegen hem, 't gene ook in Friesland openlijk afgekondigd is (p). 'T is 'er zoo verre af, dat dit gedrag van Alva hem den moed zou benomen hebben, dat hij, in tegendeel, een der eersten was, die de wapenen, voor Vrijheid en Godsdienst, in Friesland bragten. Hier door verkreeg hij veel roems. Zijne pogingen voor 's Lands welvaart zijn ook, breedvoeriglijk, geboekt door *Joannes Carolus*, doch met vinnige en hatelijke uitdrukkingen, die niets ter zaake doen. Men moet aan de bijzondere belangen der schrijveren, en aan de gesteldheid der tijden, iet toegeven. 'T zal hier genoeg zijn, het hoofdzaaklijke aanteftippen. Zoo lang Bonga Grietman van Westdongeradeel was, schijnt hij niet bekend gestaan te hebben voor een' der verbonden Edelen. Doch, toen Graaf Lodewijk van Nassau, ten jaare 1568, met een leger in Groningerland kwam, voegde Bonga zich openlijk bij denzelven, en werdt

Gebannen.

Zijne ondernemingen voor de Vrijheid.

Dient onder L. van Nassau.

(p) Sententien van Alva, bl. 127. WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 114, 115.

werdt Hopman van een vaandel voetknechten. Meest alle de Friezen, die der Nassausche zijde aanhingen, dienden op zijne kosten. Het leger van Graave Lodewijk door Alva, te Jemmingen, geslagen wordende, ontvluchtte Bonga ter naauwer nood, met achterlatinge van zijne wapenen en goederen; doch bleef standvastig in zijn voornemen, om Friesland den Spaanschen onrust te maken en te ontrukken. Bemerkende, dat het oorlog te lande, bij gebrek der noodige middelen, niet kon gelukken, beproefde hij het ter zee; rustte schepen uit; kreeg grooten toevloed van volk; en werdt een der eerste hoofden van de vrijbuiteren, die de Friesche kusten ontrustten, en de schepen en goederen van zulken, die 't met Alva en de Spanjaarden hielden, wegnamen. Zijne verrichtingen te water baarden wel grooten schrik en eenige schade; doch zij waren niet toereikende ter verwervinge van vrijheid. Hij verdubbelde dan zijne pogingen; na dat de Briel en Enkhuizen zich voor den Prinse van Oranje verklaard hadden. Hij worf krijgsvolk, 't gene te Embden scheep ging

Komt in gevaar.

Beproeft den oorlog ter zee.

ging, met oogmerk om Dokkum (q) intenemen. Dit mislukte; en hij was genoodzaakt zijne schepen te verlaten, en met zijn volk te lande de vlucht te nemen voor de Spaanschen, die hem, vruchteloos, vervolgden. Hij kwam behouden te Enkhuizen, van waar hij weder overstak naar Friesland. Hij neemt, alhier, Sneek in bezit, waar toe hem, benevens Hettinga en Gabbema, bekwaame gelegenheid gegeven was. Men haalde hen in met alle eerteekenen; en veele voornaame Edelen kozen hunne zijde. Nu hadt hij een' vasten voet in Friesland, tot blijdschap der liefhebberen van de Vrijheid en den Hervormden Godsdienst: om welken te leeren, een Predikant derwaards geroepen en aangesteld werdt, gelijk reeds, in 't jaar 1566, twee Hervormde Leeraaren het Woord der zaligheid, in die stad, verkondigd hadden. Sneek verzekerd hebbende, kreeg Bonga ook de stad Bolswaard (r), door

Toeleg op Dokkum.

Neemt Sneek in, 19 aug. 1572.

Ook Bolswaard.

(q) Verg. WINSEMIUS Chronijk XVII boek, bl. 566.

(r) Over de verrichtingen van Bonga, te Sneek en Bolswaard, zie ook WINSEMIUS Chron. XVII boek, bl. 577, 578, en *Histor. lib.* II, *pag.* 141, 142.

door een ſtout en welgelukt beſtaan; en keerde te rug naar Sneek, in welke ſtad hij, andermaal, met gejuich ontfangen is (s). Welke lotgevallen hem, naderhand, vooral toen de Geuzen Friesland moesten ruimen, getroffen hebben, verzwijgt *Carolus*. Doch zijne ſcherpe uitdrukking, dat *de Godlijke Voorzienigheid*, wanneer Bonga het gevaar bij Jemmingen ontvlucht was, *misſchien de wrake over hem tot een ander geval ſpaarde*, kon wellicht iemand in vermoeden brengen, dat deze braave Edelman, eenigen tijd later, op eene deerlijke wijze zijn leven verloren hadde. Doch hier van is mij niets gebleken. Best zal men die woorden van *Carolus*, wien WINSEMIUS een *Inquiſiteur* noemt, aanzien als een' ijdelen wensch, en een blijk van zijn bitter gemoed tegen alle vrijheidminnende Friezen. Wat hier van zij; Bonga bleef den Nasſauſchen getrouw, en ijverig voor 's Lands heil. Schoon hij zich anders meest met oorlogszaaken ophieldt, was hij echter een

(s) J. CAROLUS *de rebus Billaei in Friſia gestis lib.* I, *pag.* 7, 8, 38, 69, 70, 73–76.

een der Edelen, die, in Friesland, sterk aandrongen op 't sluiten der Unie te Utrecht. Hier toe werden de Volmachten van dat Gewest sterk aangezocht door Ausonius van Galama en Floris Thin, tot dat einde derwaards gezonden; en zij waren hier toe wel gezind. Doch, alzoo de Volmachten in dit stuk niets wilden aanvangen, buiten goedvinden van den Graave van Rennenberg, Stadhouder van Friesland, hebben zij hem een smeekschrift (t) overgeleverd, en daar in verzocht, dat hij, zonder acht te slaan op de tegenkantingen van anderen, de Unie wilde onderteekenen en door die van Friesland doen onderschrijven. Dit verzoekschrift was geteekend, behalven meer anderen, door Jan Bonga, Epo Douwma, Doeke Martna, Wilco van Holdinga, Oene van Grouftins, Laas Jongema, Idzarda, Galama, Herama, Julius en Sijds van Botnia; die

Zijn ijver voor de Utrechtsche Unie.

 ook

(t) Men kan dit aanmerkelijk smeekschrift, waar uit veel te leeren is, en verscheiden andere oorspronglijke stukken, welke betrekkinge hebben tot de onderhandelingen over het Utrechtsche Verbond in Friesland, vinden bij WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 628-633, en *Histor. lib.* V, *pag.* 369-375.

ook allen tot de verbonden Edelen behoorden, en ongemeen veel toebragten tot het aannemen der Utrechtsche Unie in Friesland. Bonga begaf zich, in 't jaar 1579, naar Bolswaard en Sneek, om deze steden met eenig krijgsvolk, op last des Graaven van Rennenberg, te bezetten. De zijdgangen en verraderije van dezen Stadhouder openbaar wordende, bleef Bonga standvastig, en den Staaten getrouw, op wier bevel hij Leeuwaarden kwam bezetten, en tegen de aanslagen der Spaanschgezinden verzekeren. Ook begaf hij zich naar Harlingen, met oogmerk om het blokhuis of kasteel den Rennenbergschen te ontweldigen; doch geweld was onnoodig, daar men, door een' geestigen krijgslist, volmaaktelijk zijn doelwit beschieten kon. Wanneer de schans Opslag, in 't jaar 1580, door Rennenberg belegerd was, werdt Bonga derwaards gezonden, met mondbehoeften voor de belegerden; doch hij kwam te laat, en na dat het verdrag der overgave reeds gemaakt was (u). 'T kan

Begeeft zich naar Bolswaard en Sneek.

Bezet Leeuwaarden.

Krijgt het kasteel te Harlingen.

(u) WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 644, 645, 654-657, 669.

kan zijn, dat hij, omtrent dezen tijd, overleden zij: om dat, na 't jaar 1580, nergens eenige melding van hem, zoo veel ik wete, gevonden wordt.

WILLEM BONGA, stamgenoot van Jan Bonga, behoorde onder de Bondgenooten. Hij was, mijns oordeels, onderscheiden van *Willem Binga*, die ons, hier boven, voorgekomen is; doch het is vrij waarschijnlijk, dat hij dezelfde zij met *Willem Buma*, die naderhand, in de naamlijste, volgen zal. Na dat mij deze gissing aan de hand gegeven was (v), ben ik in die gedachten versterkt, om dat dezelfde persoon, in één geval, *Bonga* en *Buma* geheten wordt door den Frieschen Historieschrijver WINSEMIUS, die ons bericht, dat *Willem Bonga*, wien hij in zijn Latijnsch werk *Buma* noemt, met de Batenburgen en eenige Friesche Edelen op de zuiderzee gevangen genomen wierde, toen gevoerd, eerst naar Harlingen, en van hier naar Rupelmonde: wordende nevens anderen, den eersten van zomermaand 1568, te Brus-

W. Bonga.

Onderscheiden van W. Binga.

Schijnt dezelfde met W. Buma.

Gevangen.

(v) Door den Heere *U. van Burmania.*

Onthoofd. Brussel, onthalsd, en in ongewijde aarde begraven (w). Ik worde, echter, op nieuw in eenige onzekerheid hier omtrent gebragt, naardien dezelfde Schrijver, elders, verhaalt (x), dat Willem Bonga, in herfst des jaars 1568, op last van Alva, openlijk gebannen zij, door den Spaanschgezinden Raad in Friesland.

B. van den Bongaard. BERNT VAN DEN BONGAERT, of VAN DEN BONGARD, was uit een adelijk geslacht van dien naam (*), ook wel *van den Boomgaard* geheten, 't gene afkomstig was uit het huis van *Wassenaer* (y), door Floris *Uit het huis van* van

(w) Men vergelijke WINSEMIUS Chronijk van Friesland XVI boek, bl. 538, 542, en *Histor. lib.* II, *pag.* 90, 91, 93, 108. BOR, III boek bl. 119, noemt hem *Willem Buema.* — Zie de schrijvers, hier boven aangehaald bl. 143 en 186.

(x) *Histor. lib.* II, *pag.* 115.

(y) Men zie de Geslachtlijst, in de Bijlaagen lett. AA, meest opgemaakt uit de aanteekeningen, welke de Baron *van Wassenaer* mij medegedeeld heeft.

(*) Het geslacht *van den Bongaard*, *Bongard*, of *Boomgaard*, onthieldt zich, in de vijftiende eeuwe, in Holland. Sommigen begaven zich naar 't Valkenburgsche; anderen naar Utrecht, in welk Landschap zij in de Ridderschap beschreven werden. Het schijnt, dat 'er omtrent dezen tijd meer dan een geslacht van dien naam geweest zij; doch 't gene, waar van hier gesproken wordt, was zeer oud en adelijk; gelijk de

van den Boomgaard, zoon van Klaas Horst, en kleinzoon van Arent van den Damme, die een broeder was van Filips van Wassenaer, Burggraave van Leiden: uit wiens testament dit duidelijkst blijkt (z). Ook vindt men, in de Leenregisters van den huize van Wassenaer, dat Dirk van Wassenaer zijnen Oom Arent van den Damme met eenig land beleende, in 't jaar 1367. — Hij hadt in huwelijk Maria van Reede, dochter van Godert, Heere tot Saasfeld, en van Geertruid van Nijenrode, Vrouwe ter Horst; en hij herhuwde met Sanderina van Brederode, natuurlijke dochter van Heere Reinout, welke, weduwe zijnde, overleedt den 5 maart 1617 (a). *Wassenaer.*

JAN VAN DEN BONGAARD, ouder broeder van *J. van*

(z) In de Bijlaagen lett. Y. bl. 221.

(a) MSS. Aant. van den Heere *van Spaen van Hardenstein.* Vergelijk de Bijlaagen lett. R. bl. 141, en lett. AA.

de Stamlijst zal doen blijken. Het was naauw vermaagschapt aan de geslachten van Turk, Spangen, Reede, Bronkhorst, en andere; en 't bezat de heerlijkheden van Bongard, Nijenrode, ter Lucht, enz. Zie VAN LEEUWEN bl. 1104, VAN GOUTHOEVEN bl. 621, *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht pag.* 14, 15. — Men zou, echter, een weinig anders moeten denken, nopens de afkomste van deze Bondgenooten, volgens eene andere Genealogie, te vinden in de Bijlaagen lett. AA*.

den Bongaard. van Barend, die voorgaat, was Heer tot Bongard in 't land van Valkenburg, en hadt in huwelijk, eerst Anna van Mascherel, dochter van Johan Heere tot Balgoij en Hille Cock van Opijnen; naderhand Alijd van Reede (b), zuster van Maria, hier boven gemeld. Hij werdt, boven de gewoone Ridderschap van Utrecht, verschreven, om Keizer Karel te verwelkomen. In 't jaar 1602 is hij, in hoogen ouderdom, overleden (c).

N. Bosch. N. BOSCH wordt bij BOR geheten *Bosk*; doch is mij geheel onbekend. Verscheiden geslachten van dezen naam zijn mij voorgekomen, ook in de zestiende eeuwe: tot welk hij behoorde, is onzeker. 'T kan zijn, dat men denken moete aan Jan du Bosch, getrouwd met Anna van Dorp, welke, naderhand, ten man hadt Jasper van Poelgeest; of aan zijn' neef, Anthonij du

(b) In de stamlijst van 't Geslacht *van Reede*, bij VAN HOOGSTRATEN en FERWERDA, wordt zij *Johanna* genoemd.

(c) MSS. Aant. van den Heere *van Spaen van Hardenstein*.

du Bosch, die in dienst des Graaven van Egmond was (d).

JULIUS VAN BOTNIA, gesproten uit een aloud en hoogadelijk geslacht (*), was een aan- *J. van Botnia.*

(d) MSS. Aant. van Denzelfden Heere.

(*) Het Geslacht *Botnia*, ook wel *Bottinga* geheten, is zeer oud en aanzienlijk in Friesland. WINSEMIUS verhaalt, Chronijk IV boek, bl. 115, 116, op gezag van eene oude Chronijk, dat Odo Botnia, zoon van eenen Hertoge van Botnia, zich uit de Noordsche landen kwam nederzetten in Friesland, in 't begin der tiende eeuwe. Hij verkreeg grooten roem, uit hoofde van zijne goedertierenheid, vroomheid en ervarenheid in den oorlog. Zijn huwelijk met eene dochter van Tako van Cammінga maakte hem dubbel aangenaam bij de Friesche Edelen. Hij bouwde een Stins of Sterkte in Oostergoo; doch zijn geslacht, in uitgebreidheid en aanzien, van tijd tot tijd toenemende, floeg zich ook elders in Friesland neder. Ongetwijfeld was *Odo van Botnia*, aan wien, ten jaare 1404, het ampt van Potestaat van Friesland aangeboden werdt, een van zijne afstammelingen. Men zie WINSEMIUS Chron. VIII boek, bl. 224, 225. — Veelen van dit Geslacht zijn Ridders geslagen; onder welken de Raadsheer *E. M. van Burmania* opnoemt, *Dauwe*, *Fecke* door Koning Godofridus, *Odo*, die Ridder geslagen is door Godofridus Boloneus, eersten Koning van Jerusalem, van waar hij in Friesland wederkeerde in 't jaar 1101, *Juw* 1418, *Julius* 1523, *Tjalling*, in de zestiende eeuwe. — Men vindt dit Geslacht, onder den naam van *Bottinga*, op 't jaar 1402 gemeld in 't Charterboek van Friesland I deel, bl. 335, *Heemke Bottinga* 1441, bl. 521, *Syds* en *Fecka Bottinga* 1481, *bl.* 707, 713. In het Landboek van Martena, uitgegeven in 't II deel van gemelde Charterboek, komt ons voor *Juw van Botnia*, die door de Gelderschen gevangen naar Sneek gevoerd is, in 't jaar 1516, bl. 92, 93; *Julius van Botnia*, Ridder, Raadsheer in 't Hof, Dijkgraaf van Oostergoo en Westergoo, op 't jaar 1525, 1527, 1529, bl. 154, 155 (waar hij ook *Bottingha* genoemd wordt), 176, 184; *Tjalling van Botnia*, in 't jaar 1515, door Floris van Egmond, Ridder geslagen, en aangesteld tot Raadsheer in 't Hof van Friesland, bl. 90, 170, verg. HOYNCK VAN PAPENDRECHT *Anal. Belg. part.* I, *pag.* 63, *et part.* III, *pag.* 170. Hij teekende den lastbrief voor Kempo van Martena en Sibrand Roorda, die, ten jaare 1521, naar Worms reisden bij Keizer Karel. Zie bl. 112,

aanzienlijk voorstander van Vrijheid en Godsdienst: uit welken hoofde hij hoogst geroemd wordt door GELLIUS SNECANUS (e).

Bot-

(e) Met deze woorden, te vinden in *Frisia Nobilis pag.* 22.

Julius excellens et sanguine natus equestri
Botnia pro Patria stigmata aperta gerit.
Pace flagrans, nec bella timens, in utrumque paratus,
Laeta cui est gravitas, mascula cuique fides.
Ordinibus Patriae et privatis charus amicis:
Ut libertatis, sic pietatis amans. Rel.

Ook worden zijne zoons, *Dominicus*, *Doco* en *Jodocus van Botnia*, aldaar, zeer geprezen.

112. In 't volgende jaar, werdt hij zelf, door de Gelderschen, bij Gelmuiden, gevangen genomen, bl. 117. Hier uit schijnt te blijken, dat hij, in dien tijd, den oorlog volgde. Zoo ja, heeft hij zich, echter, daar aan niet gehouden: gelijk men kan opmaken uit het gene, aldaar, verder van hem verhaald wordt, bl. 184, 185, ook bl. 318, en bij WINSEMIUS Chronijk XIV boek, bl. 434. Hij was eerst getrouwd met Rinck Idsinga, en daarna met Frouk Hottinga, dochter van Jarich en Swob Siaerdema, met welke hij verkreeg 't kasteel van Hottinga, in 't dorp Nijland. Hij storf ten jaare 1533. Dit blijkt uit het Handschrift van *Upco Burmania.* — WINSEMIUS, *Hist. lib.* I, *pag.* 73, spreekt van *Jarich Botnia*, Olderman te Franeker, die, in 't jaar 1566, zich bij hen voegde, die vrijmoediglijk uitkwamen voor de vrijheid van geweten. 'T schijnt, echter, dat hij voor goed Koningsgezind te boek gestaan hebbe, als die, wegens zijne Majesteit, Drossaard van Koeverden, Drenth en Twent geweest is, na het overlijden van Engelbrecht Ens, in 't jaar 1567. Jarich storf 1583 te Groningen, waar hij begraven ligt, in de kerk der Preekheeren. — Noch is mij voorgekogen *Julius*, of Juw, *Botnia*, Ridder van 't H. Graf, Raadsheer van zijne Keizerlijke Majesteit: wiens zoon, ook *Julius* of Juw geheten, der Spaansche regeringe schijnt aangekleefd te hebben, om dat hij, na de verbanninge van Homme Hettinga, Grietman van Baarderadeel geworden is. — Uit medegedeelde berichten door den Heere Grietman *U. van Burmania.*

Botnia holp Franeker voor den Prins van Oranje verzekeren, en ontzag zich niet, in den nijpenden winter, een gezantschap aan dien Vorst, die te Haarlem was, te bekleeden, ter verkrijginge van noodigen bijstand, waar door geheel Friesland aan 's Prinsen zijde gebragt zou konnen worden. Doch, toen de Spanjaarden, eerlang, in dat Gewest, meer voet kregen, moest Botnia zijn huis te Franeker verlaten, en de vlucht nemen (f). Het onaangenaam lot zijner omzwervinge buiten het Vaderland duurde tot dien tijd, wanneer de Vrijheid 't hoofd opstak. Toen leende hij, op nieuw, de hand aan Nederlands heil. Het bevorderen der Utrechtsche Unie, en het beteugelen der verraderlijke handelingen van Rennenberg, waren hier bewijzen van (g). De Aartshertog Matthias, Landvoogd der Nederlanden, gebruikte hem, nevens drie andere Edelen, in 't jaar 1578, *Behartigt de Vrijheid.*

(f) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 97, 98, 136, *lib.* III, *pag.* 168. — Het Botnia-huis te Franeker is noch in wezen: het is in een' zeer ouden Gothischen smaak gebouwd, en met een toren voorzien.

(g) WINSEMIUS Chronijk XVII boek, bl. 629, 632, 652. Zie hier boven op *J. Bonga.*

1578; tot het ligten van penningen, ten einde Friesland zijn' aanslag ter Generaliteit zou konnen opbrengen. Hij kwam weder tot de bezittinge van zijn gemelde huis, en kreeg, wegens Franeker, zittinge in de Staaten van Friesland, onder welken hij gevonden wordt in het jaar 1582 (h). — Hij was de zoon van Fredrik en Maximiliana Absalons, adelijke dochter uit Brussel; hadt een' broeder Adolf, getrouwd met Margareta Scwillingen, wier eenige zoon zich met de woon naar Brabant begaf; Julius storf den 28 april 1614. Zijn kleinzoon, Dominicus Justus, Grietman van Baarderadeel, overleden in 't jaar 1660, hadt in echt Geertruid Meckama, en, bij dezelve, eene dochter, met welke de geslachtnaam van Botnia een einde nam (i).

S. van Botnia. SIJDS VAN BOTNIA, zoon van Sijds, of Sixtus, Grietman van Wimbritzeradeel, was

(h) WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 620, 711.

(i) MSS. Aanteekeningen der Heeren *van Spaen van Hardenstein* en *U. van Burmannia.*

was getrouwd met Tet Douma (k), of Maria van Dekama (l), of met Bauck Heringa, weduwe van Tjebbe Martena; waar uit eene dochter, Jel, gehuwd aan Pieter van Goslinga (m). Zijn afkeer van de Spaansche regeerwijze bewoog hem, niet alleen deel te nemen in het Bondgenootschap, maar ook in de aanslagen der Geuzen in 't jaar 1572, om Leeuwaarden en geheel Friesland aan 's Prinsen zijde te doen overslaan (n). Zijne pogingen, om de Utrechtsche Unie te helpen doorzetten, toonden genoeg, dat hij in vrijheidliefde volhardde. *Zijn ijver voor de Vrijheid.*

BOUCHOLT, die onder de verbonden Edelen voorkomt, kan zijn' oorsprong gehad heb- *Boucholt.*

(k) Volgens de Aant. van den Heere *E. M. van Burmania*; die mij noch bericht, dat hij, den 26 aug. 1598, zijn' naam teekende *Sydts van Botnia*.

(l) Volgens de Aant. van den Heere *van Spaen van Hardenstein*.

(m) FERWERDA Wapenboek I deels I stuk, bl. 38, 46.

(n) VAN METEREN IV boek, bl. 77. HOOFT VI boek, bl. 257. WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 139. — Bij de twee eersten staat de naam, verkeerdelijk, uitgedrukt *Botma* en *Bornia*.

hebben uit het geslacht *Bouchout* of *Bochaut*, 't gene, in Vlaanderen en Brabant, zeer oud en aanzienlijk was (o). Doch dit is geheel onzeker. Meer gronds is 'er om te gelooven, dat hij die Drost van Wageningen geweest zij, welke een Lid was van den Raad, aan Graave Jan van Nassau toegevoegd, na dat het Verbond te Utrecht gesloten was (p).

Bouwema. Onthalsd. BOUWEMA, een Friesch Edelman, werdt, in 't jaar 1568, op vonnis van den Bloedraad, onthalsd (q). Of hij dezelfde zij met *Willem Buma*, zal ik, in 't vervolg, onderzoeken. Hotthie Bouwema, door Alva ingedaagd, in bloeimaand 's jaars 1569, om dat hij zich bij Graave Lodewijk gevoegd hadt (r), zal zijn bloedverwant geweest zijn.

ODO-

(o) Zie MIRAEI *Opera Diplomatica et Historica tom.* I, *pag.* 323—325, 780, 782, L'ESPINOY *Recherch. livr.* I, *pag.* 104. Ik vinde eenen *George Bocholt*, Drost van 't Graafschap Zutfen, bij LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 323, die ook anderen van dezen naam vermeldt, *pag.* 908, 1041.

(p) WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 268.

(q) HOOFT V boek, bl. 192.

(r) Sententien van Alva, bl. 188, 189.

ODOARD DE BOURNONVILLE, Ridder, Graaf van Hennin, Heer van Capres, (*) uit een aanzienlijkst Geslacht geboren (**), was, ten tyde van 't Verbond der Edelen, aan de zijde der vrijheidminnaaren. Dit blijkt uit zijne onderteekeninge van die verbintenisse. Het schijnt echter, dat hij, gelijk eenige anderen, niet standvastig van aart geweest zij. In 't jaar 1572, schikte hij zich aan den kant der Spaanschen; en diende, onder Don Fredrik, in 't beleg-

O. de Bournonville.

Onstandvastig.

Spaanschgezind.

S

(*) In twee Naamlijsten der verbonden Edelen, en bij anderen, staat alleenlijk *Capres*. Wie hier door bedoeld wierde, was mij onbekend. De Heer WAGENAAR bragt mij op het rechte spoor, met deze korte aanteekeninge: *Ik meen dat zijn naam is Odoard de Bournonville, Heer van Capres.* Een nader onderzoek heeft mij de waarheid van deze gissinge volmaaktelijk bevestigd.

(**) De Koning van Spanje verklaarde, in een' openen brief, ten jaare 1658, wanneer de heerlijkheid *Buggenhout* tot een Prinsdom verheven werdt, ten gevalle van Alexander van Bournonville, Graave van Hennin, dat zijn Geslacht van een' zeer ouden en luisterrijken Adel ware, afstammende van de Graaven en Prinsen van Boulogne; en dat hetzelve reeds in de tiende eeuwe bloeide. Men vindt dit aanmerkelijk *Diploma*, gedeeltelijk in *Supplem. aux Trophées de Brabant tom. I, pag.* 291, en volkomen bij CHRISTINAEUS, *Jurispr. Her. part. I, pag.* 171—176; die ook, *pag.* 68, het aloud aanzien van dit Geslacht verheft. De Stamlijst, geboekt door LE CARPENTIER *part. III, pag.* 301—311, begint met Gerard van Bournonville, omtrent het jaar 1084; en loopt tot Alexander, Hertog van Bournonville, kleinzoon van Odoard, boven gemeld; en van wiens nakomelingen, als mede van zyne voorouderen, verslag gedaan wordt in *Nobiliaire des Pays-bas tom. I, pag.* 64, 65, 358, 359, *tom. II, pag.* 557, 558, bij VAN LOON Nederl. Historiepenningen II deel, bl. 134, 135, den Schrijver van *Extrait de la Généalogie de la Maison de Mailly pag.* 22, die ons leert, dat drie onderscheiden takken van dezen Stamboom geplant zijn in Spanje, Frankrijk, de Nederlanden.

leg tegen Haarlem (s). Doch, vier jaaren later, was hij een der krijgshoofden van de algemeene Staaten; en diende tegen de Spanjaarden: van welken hij gevangen genomen werdt. Bij de uitwisselinge, ten jaare 1577, bekwam hij zijne vrijheid (t). Deze wispelturigheid zal den Spanjaard Roda aanleidinge gegeven hebben, om Bournonville voor een' verrader uittemaken. Een geringe loon voor een' grooten weifelaar! Hij voegde zich, naderhand, bij de misnoegden, bekend onder den naam van Malkontenten; en verplichtte zich, bij onderteekeninge, om zich met zijne bende bij die van Artois, Henegouwen, en Douai, te voegen, en allen, die van de Gentsche bevredigingeafweken, met kracht tegentestaan. Hier in liet hij niets onbeproefd; en, sedert dien tijd, gaf hij blijken van ijver en trouwe voor den Koning (u): zonder dat de grootste aanbiedingen, door

Staatsgezind.

Spaansch-gezind.

Blijft aan die zijde, tot zijnen dood.

(s) BOR VI boek, bl. 309.

(t) STRADA *dec.* I *lib.* VIII, *pag.* 503, 506, IX. 522. DE TASSIS *comment. lib.* III, *pag.* 221, 223, 261.

(u) STRADA *dec.* II *lib.* I, *pag.* 6, 39, 47, 49, 57. BOR XIII boek, bl. 91, 96, 97. DE TAS-

door den Prins van Oranje gedaan, hem daar van konden aftrekken (v). Het is dan niet vreemd, dat Koning Filips de IV getuige, dat Odoard van Bournonville, Graaf van Hennin, opgevoed aan het Hof van Keizer Karel, groote diensten gedaan hebbe aan Koning Filips den II, geduurende de beroerten in Nederland, vooral door de Waalſche gewesten weder te brengen onder 's Konings gebied; die hem een' brief van dankzegginge toeſchikte, en hem aanſtelde tot Bevelhebber van Arras en 't Landſchap Artois, met bijvoeginge van andere aanzienlijke posten, in welken hij zich alzins tot genoegen kweet (w). Hij overleedt den achtentwintigſten van wintermaand 1585; en liet een' zoon na, gewonnen bij Maria Christina van Egmond, dochter van den onthoofden Graave van Egmond; welke hertrouwde met Prins Karel van Mansfeld (x).

TASSIS *comment. lib.* III, *pag.* 212, *lib.* V, *pag.* 331, 393, 407.

(v) STRADA *dec.* II *lib.* I, *pag.* 43.

(w) CHRISTINAEUS *Jur. Her. part.* I, *pag.* 173.

(x) Zie *Christinaeus*, *van Loon* en *Nobiliaire des P. B.*, op de aangehaalde plaatſen; en ver-

D. van Brakel.

DIRK VAN BRAKEL, Geldersch Edelman, was uit een oud Geslacht van dien naam, 't geene zich eerst in Holland, naderhand meest in Gelderland en Utrecht gevestigd heeft, en waar van de Afstammelingen, tot heden, in hoog aanzien zijn (*). Hij was een

vergelijk 't Geslachtregister van *Egmond*, 21 gener., bij FERWERDA en anderen.

(*) Het Geslacht *van Brakel*, waar van de naam ook *Brakell*, *Braekel*, of *Braeckel*, geschreven wordt, ontleent zijn' naam van 't Slot Brakel. Boudewyn II Heer van Heusden, door de Deenen en Noormannen uit zijne goederen verjaagd zijnde, stichtte, omtrent het jaar 870, de Sloten, Brakel, Aalst en Pouderoijen, in 't land van Altena gelegen. Deze goederen gekomen zijnde aan die van Montpliard (die voor wapen hadden twee gouden zalmen op een schild van azuur), is de heerlijkheid van Brakel aan een' jongeren zoon uit dat zelfde huis te beurte gevallen; die dan ook, naar 't gebruik van die tijden, den naam van Brakel aangenomen, en 't wapen gebroken heeft door veranderinge van koleuren, voerende twee zilveren zalmen op een veld van keel. Aangaande de eerste Heeren van Brakel is weinig bescheids te vinden; doch zeker is 't, dat zij, reeds in de dertiende eeuwe, met dezen naam bekend staan. De Heer *van Wassenaar van Spanbrouck* heeft mij, behalven dit bericht, ter hand gesteld eene Genealogie van dit Geslacht, welke ik te liever onder de Bijlaagen lett. BB. geplaatst heb, met eenige bijvoegselen, om dat de Geslachtregisters bij VAN LEEUWEN bl. 883, 884, en VAN HOOGSTRATEN Woordenboek II deel bl. 362, 363, niet verder loopen, dan tot in de XV eeuwe. — Op 't jaar 1319 vinde ik Stasekijn en Jan van Brakel, in eene uitspraak van Jan van Henegouwen, en de belofte van eenige Edelen, om zich naar dezelve te gedragen. Zie 't Charterboek van Holland enz. II deel, bl. 207, 225. Wijders, Herenbern van Brakel, in 't jaar 1375; Godschalk van Brakel, Raad des Graaven Guy van Chastillon, ten jaare 1395; Herbern van Braeckel en Jan van Brakel, op 't jaar 1419. Zie gemelde Charterboek III deel, bl. 315, 632, 634, IV deel bl. 526, 528, en PONTANI *Hist. Gelr. lib.* VIII, *pag.* 403, bij wien noch veele anderen uit dit Geslacht gemeld worden. — 'T Geslacht van Brakel was, van tijd tot tijd, door huwelijk verbonden met de Huizen van Leefdael, Zuilen, Nispen, Bentink, Borssele, Beveren, Liere, Pompe, enz.

een zoon van Lodewijk van Brakel en Antonetta van Wijhe; bekleedde het ampt van Drost ter Lede; hadt in huwelijk Anna Vijgh, dochter van Nikolaas en Anna van Gelre (y); en is de Stamvader der tegenwoordige Heeren van Brakel: gelijk uit het Geslachtregister nader zal blijken.

JOHAN VAN BRAKEL, bloedverwant van Dirk, was de zoon van Kornelis van Brakel op Kermestein te Lienden, en van Margareta toe Boecop; en trouwde Johanna van Meerten tot Ingen, dochter van Dirk en Berta van Eck (z). Van dezen zijn, zoo veel ik wete, geene manlijke nazaaten meer overig. *J. van Brakel.*

W. BRACLE kan uit dat zelfde Geslacht oorspronglijk geweest zijn: in welk geval men zou moeten denken aan Willem van Brakel, zoon van Otto en Elizabeth van Haeften, wiens nakomelingen zich te U- *W. Bracle.*

 trecht

(y) MSS. Aant. van den Heere *van Haersolte van Yrst*.

(z) MSS. Aant. van Denzelfden Heere.

trecht nedergezet hebben (a). Liever wil ik, echter, denken aan iemand uit het Geslacht *Bracle* of *Brakele*, 't gene, in de veertiende eeuwe, in grooten luister was, zoo te Gent, als elders in Vlaanderen (b).

N. van Brandenburg.

N. VAN BRANDENBURG zal, vermoedelijk, geweest zijn uit het Geslacht van dien naam, in Brabant en Vlaanderen, geduurende de zestiende eeuwe, in bloei zijnde. Karel Baron van Brandenburg, Burggraaf van Escleij, werdt, den 23 maart 1596, Ridder gemaakt (c). Katharina van Brandenburg, omtrent dezen tijd, getrouwd met Jan van Coutereau (d), of Cottereau, Baron van Jauche, Heere van Puisieux, was eene dochter van Dirk van Brandenburg en Isabelle van Herbais (e). In 't begin der zeventiende eeuwe, leefde Karel van Bran-

den-

(a) Zie de Genealogie onder de Bijlaagen lett. BB.

(b) L'ESPINOY *Recherch. pag.* 622. MIRAEI *Opera Diplom. tom.* I, *pag.* 155. In *Le Jardin d'Armoiries* wordt het wapen dus beschreven: *de gueulles à quatre chevrons d'argent.*

(c) *Nobiliaire des Pays-bas tom.* I, *pag.* 101.

(d) *Nobiliaire tom.* II, *pag.* 420.

(e) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 438, 1007.

denburg, gehuwd met Klaudiana van Merode (f).

ANTHONIJ VAN BRECHT was uit een adelijk Brabantsch Geslacht (*), en, naar gissinge, de zoon van Jan van Brecht, Ridder, Heere van Haaghoort en Longpree, Hoogschout van 's Hertogenbosch, en van Isabelle van Heunenberg, dochter van Jan, Heere van Walbach. *A. van Brecht.*

JAN VAN BRECHT kan geweest zijn, of de gemelde Hoogschout, of deszelven zoon, of Jan van Brecht, Heer van Didegem, gehuwd met Katharina van der Noot. *J. van Brecht.*

 Hier

(f) Genealogie van *Merode*, 13 gener., bij FERWERDA I deel 2 stuk.

(*) Men vindt de Stamlijst van dit Geslacht, bij FERWERDA I deel 2 stuk. — *Jan van Brecht* was, in 't jaar 1371, een der Gemachtigden tot het veranderen van de Wet te Gent, bij L'ESPINOY *Recherch. hist.* II, *pag.* 582, 587. *Karel van Brecht*, Ridder, Heer van Ideghem, leefde omtrent het einde der XVI eeuwe, volgens LE CARPENTIER *III part. pag.* 854. *Dirk van Brecht* was, omtrent het jaar 1566, Schepen te Antwerpen, en den Onroomschen toegedaan. Zie Chronijk van Antwerpen, bl. 93—95. *Jan van Brecht*, tweede Burgemeester van dezelfde stad in 't jaar 1602, was tot den Ridderlijken stand verheven door Hertoge Albrecht, den 12 dec. 1599; en *Pieter van Brecht*, Schildknaap, is Ridder gemaakt in den jaare 1659. *Nobiliaire des Pays-bas tom. I, pag.* 118, 376. Over het wapen van dit Geslacht, zie *Le vrai Supplément au Nobiliaire pag.* 170. DE ROUCK Ned. Her. bl. 340 heeft ook, onder de Adelijke Brabantsche geslachten, dat van Brecht opgeteld.

Hier omtrent kan ik niets, in 't zekere, bepalen; gelijk ook niet, wie van deze Bondgenooten die Jonkheer van Brecht geweest zij, welk 's Prinsen rouwpaard, bij de begraafnisse van Willem den I, geleid heeft (g).

H. van Brederode.

HENDRIK VAN BREDERODE was het Hoofd der verbonden Edelen; en staat, op de meeste naamlijsten, in de eerste plaatse. Die voorrang zal hem opgedragen zijn,

Zijne afkomst uit de oude Graaven van Holland.

zoo om andere redenen, als wegens zijne hooge geboorte, uit het geslacht van Brederode, 't geen, wettiglijk, afdaalde van de oudste Hollandsche Graaven (*). Niemand

(g) BOR XVIII boek, bl. 57.

(*) Veele oudheidkundigen hebben zich bevlijtigd, om de grijze oudheid, hoogen adeldom, aanzienlijke bezittingen, roemruchtige verrichtingen, en naauwkeurige stamlijsten, van 't Geslacht *van Brederode* aan den dag te leggen. 'T zal genoeg zijn, hier te noemen JOANNES A LEYDIS *de origine et rebus gestis Dominorum de Brederode, in* MATTHAEI *Anal. vet. aevi tom. I, pag.* 587—740, die, naar den smaak van zijn' leeftijd, het geslachtregister zoo hoog ophaalt, als eenigzins geschieden kan, en 't zelve daarom begint van Adam, den eersten mensch, *Idem Ann. Regalium Abbatum Egmundensium cap. XIV, p.* 12, 13, *ed. Matthaei; Anonymi Chronica de Hollant et ejus Comitatu, in iisdem Analectis tom. V, pag.* 529; P. BOCKENBERG *Historia et Genealogia Comitum Brederodiorum, illustrissimae gentis Hollandicae*, gedrukt, te Leiden, in 't jaar 1588; P. HEUTERUS *rerum Burgund. lib. VI, pag.* 230—233; P. VOET kort Verhaal des oorsproncks, voortgancks en daeden der Doorluchtige Heeren van Brederode, uitgegeven in 't jaar 1656, in 't Fransch vertaald ten jaare 1663, en hoofdzaaklijk in slecht Nederduitsch rijm gebragt door P. VAN DEN BROECK,

mand twijfelt hier aan. Keizer Karel heeft dit nooit ontkend; Koningin Maria, Land-
S 5 voog-

BROECK, die, in 't jaar 1657, uitgaf, de Doorluchtichelt van Brederode uijt den Graeflijcke Huijse van Hollandt; VAN LEEUWEN Bat. illustr. bl. 884—892, SMALLEGANGE Chr. van Zeeland, bl. 729—732. Ook bezitte ik eene uitvoerige Genealogie der Brederoden, in 't Latijn geschreven door eene onbekende penne, en loopende tot Walraven van Brederode, die, in 't jaar 1473, zijnen Vader in verscheiden Heerlijkheden opvolgde. Deze geslachtlijst, nevens zeer veele andere van de oudste Geslachten in Nederland, uit een oud handschrift door den Hoogleeraar *Matthaeus* nageschreven, zijn mij vriendlijk verstrekt door den Weledelen Heere Mr. *Gerard Munnicks*, te Utrecht; en ik zal dezelve, met eenige aanteekeningen, bij eene andere gelegenheid, aan 't licht brengen. Men kan noch sommige aanmerkelijke dingen, nopens de Brederoden, vinden bij den Heere MEERMAN, *Orig. Typogr. tom. I, pag.* 40—43, een werk, dat aan Nederland en den Schrijver eere aandoet, ook naar 't getuigenis van den Heere DES ROCHES, schoon die geleerde Man, anders, de eere der eerste uitvindinge van de drukkunst den Brabanderen wil toegekend hebben. Zie *Mémoires de l'Académie Impériale & Royale des sciences des Bruxelles tom. I, pag.* 515—539, waar Hij ook onderzoek doet, of Laurens Koster uit de Brederoden afkomstig zij. — Over het ongenoegen van Keizer Karel, tegen Reinout van Brederode, Vader van den vrijheidlievenden Hendrik, gesproten uit de veranderinge, welke hij in zijn wapen gemaakt hadt, kan men zien het Repertorium van de plakaaten, bl. 26, 29; *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht, pag* 41—43; en MEERMAN *l. c. pag.* 39. — Wanneer Hendrik van Brederode overleden was, verspreidde zich een gerucht, dat het echte geslacht der Brederoden, met hem, in 't manlijke geheel een einde genomen hadde: te meer, om dat hij zijne heerlijkheden en goederen, bij uitersten wil, bemaakte aan zijne oudste zuster, van welke zij kwamen op haare eenige dochter, die, in 't jaar 1590, ongehuwd gestorven is. Het is onzeker, of *Pieter van Brederode*, een bekend Rechtsgeleerde in de XVI eeuwe, en Gezant van de Algemeene Staaten aan de Hoven van verscheiden Duitsche Vorsten, uit dit Huis voortgesproten zij; 't gene SCALIGER rondelijk ontdekt. Men zie *Scaligerana secunda pag.* 243, FOPPENS *Bibl. Belg. tom. II, pag.* 966, BURMAN *Not. ad Syllog. Epistol. tom. I, pag.* 588. Doch, dat het gerucht, boven gemeld, geheelenal ongegrond geweest zij, is buiten alle bedenkinge. Indien wij, op 't voetspoor van den kundigen Heere VAN GRIJPSKERKE, die zich hier over breder uitlaat in zijn Graafschap van Zeeland MS. II hoofdstuk, dit voorgeven aan onkunde toeschrijven, zullen wij 't minste iemand beledigen. Wanneer Geertruid
van

voogdes der Nederlanden, heeft het, plechtiglijk, verklaard; de Staaten van Holland er-

van Bronkhorst, gelijk gezegd is, in 't jaar 1590 ongehuwd gestorven was, bleek welhaast, dat het doorluchtig Geslacht der Brederoden geen einde hadde genomen. Reinout en Walraven van Brederode toonden, dat zij uit dit zelfde huis, door wettige geboorte, afstamden. Vergel. VAN LEEUWEN bl. 891. Zij kwamen in 't bezit der voorouderlijke goederen; doch niet zonder grooten tegenstand en veele moeijlijkheden: gelijk mij, uit eenige oude aanteekeningen, gebleken is. Zij, en hunne nakomelingen, verkregen de hoogste eerampten; in en buiten ons Vaderland; tot op Wolferd, Heere tot Brederode, aan wien de Staaten van Holland verboden, den titel van *geboren' Graave uit den Adelijken Huize van Holland* te blijven voeren. Na zijn overlijden, ten jaare 1679, vonden ook de Staaten goed, de bezittingen van zijnen Huize te trekken aan 's Lands Domeinen, doch de inkomsten daar van aan zijne Zusters, voor haar leven, af te staan. Hij was van oordeel, dat hem, uit hoofde zijner afkomste uit de oude Hollandsche Graaven, het recht van voorzittinge in de Ridderschap, na den Prins van Oranje, die hem ook in dit begrip sterkte, toekwame. Hier over hadt hij een rechtsgeding aangevangen tegen zeven Leden van de Orde der Ridderschap. Doch met zijn afsterven bleef deze twist steken. Zie WAGENAAR Vad. Hist. XV deel, bl. 38, 39; die hem noemt, den laatsten bekenden mannelijken afkomeling uit dit oud en adelijk Huis; en schrijft, dat zijn wapen, naar 's Lands gebruik, met hem in 't graf gelegd zij, op dat niemand zich het zelve, naderhand, ten onrechte, zou toeëigenen. Verg. VAN LEEUWEN bl. 892, en HOOGSTRATEN bl. 380. Aan de waarheid van dit laatste verhaal twijfele ik niet. Men weet echter, zelfs door onwraakbaare voorbeelden, dat het breken en begraven der wapenen, niet altijd, de uitstervinge van een geslacht voldinge. Zeker, in dit geval niet. Dit blijkt uit het gedeelte der Stamlijste van de Brederoden, te vinden bij SMALLEGANGE bl. 730, 731. — En, dat het hoogadelijk Geslacht der Brederoden, tot op heden, niet geheel uitgestorven zij, zal ik nu, uit volzekere bewijzen, aantoonen: waar mede ik hope mijnen Landgenooten een' aangenaamen dienst te zullen doen. *Reinout van Brederode*, de derde van dien naam, ging een heimelijk huwelijk aan, na het overlijden van Filippina van der Mark, met Katharina van Holten, adelijke dochter uit het land van Kleef. Zij werdt door Heere Reinout, den 21 sept. 1546, verlijd en beleend met zekere Middelwaard, gelegen in de rivier de Lek, nabij Lexmond; doch onder voorwaarde, dat dit leen aan de Heerlijkheid van Vianen zou wederkomen, indien zij zonder kinderen, bij hem verwekt, overleedt. Zoo zij kinderen naliet, moest dit leen aan hun komen,

erkenden, openlijk, in 't jaar 1578, dat het Huis van Brederode eene der edelste Stam-

men, en vervolgens op hun wettig kroost erven, zoo lang 'er iemand was, van zijn lijf gekomen [Bijlaagen lett. R. n. 1.] Welk verlij door Keizer Karel den V, op den 28 april 1548, goedgekeurd, en, ten voordeele van Katharina van Holten, bekrachtigd is. Reinout van Brederode verwekte, door natuurlijke geboorte, bij dezelve drie kinderen, *Reinout*, *Sanderina* en *Sara*; over welken hij haar tot voogdesse aanstelde, den 8 dec. 1553. Het oorspronglijk bewijs hier van is noch voor handen [Bijlaagen lett. R. n. 2.] Uit hetzelve, gelijk ook uit eene meenigte andere papieren van dien tijd, blijkt duidelijk, dat hij genoemde kinderen openlijk voor de zijnen erkende: 't gene eene plechtige wettiging was, naar 't gewoon gebruik der grootste Heeren en Edelen in dien tijd. *Sanderina* en *Sara* traden in echtverbintenisse met Heeren van geboorte en aanzien. *Reinout*, Heer van Bolswaard, een kasteel in 't Graafschap Vianen, werdt beleend, na den dood zijner moeder, met gemelde Middelwaard, den 22 sept. 1596 [Bijlaagen lett. R. n. 3.] Hij ging een wettig huwelijk aan met Josina van Arkel van Asperen en Vuuren. Bij het aangaan der huwelijks-voorwaarden [Acte Antenuptiaal 4 aug. 1585 MS.] waren tegenwoordig; van zijne zijde, Arthus van Brederode, Raadsheer in 't Hof van Holland, Albrecht van Egmond, Lodewijk van Brederode, en Roelof Grauwert; van haaren kant, Pieter van Asperen, Heer van Vuuren, Gerrit van Roon, Pieter van Duitschland, Vrijheer tot Rhoon en Pendrecht, Harbert van der Lanwijk, Heer van Geldermalsem, en Maximiliaan van der Lanwijk, Heer van Deil. Behalven dezen, onderteekenden ook die voorwaarden M. van Egmond van Mierixheim, Sanderina en Sara van Brederode. Reinout liet, uit dit huwelijk met Josina van Arkel; na *Hendrik van Brederode*, Heer van Bolswaard, Drossaart van Ameiden, die, bij het leven van zijn' vader, verlijd is met gemelde Middelwaard, op dezelfde voorwaarden, in den voorgaanden leenbrief uitgedrukt [MS. Extract uit het Register van de Leenen, die verheven zijn aan Walraven, Heere tot Brederode]. Hij hadt in huwelijk Geertruid van Reede van Amerongen, gesproten uit een oud en adelijk geslacht, dat tot nu toe in hoog aanzien blijft. Zij hebben verwekt *Frederyk Lodewyk van Brederode*, Heere van Bolswaard, Drossaart van Ameiden en Tienhoven, Hoogdijkheemraad van den Alblasserwaard. Hij werdt, na den dood van zijn' Vader, den 22 julij 1676, beleend met de genoemde Middelwaard, door Wolfert van Brederode, die zich, in 't hoofd van den verlijbrief, noemt, Geboren Graave uit den Graaflijken Huize van Holland, Souverain van Vianen [MS. Extract uit het Register van den Leenhove van Vianen]. Hij voert, hier, alleenlijk den naam

Stammen en van de oudste afkomste in Holland ware; en men deedt Koning Filips, in

naam van *Frederyk*; doch, dat hij ook dien van *Lodewyk* gedragen hebbe, blijkt van elders. Uit zijn huwelijk met Theodora Anna van Renesse van Wulp, is geboren *Hendrik Maximiliaan van Brederode*, Heer van Bolswaard; die, den 4 aug. 1684, verlijd is met de Middelwaard in de Lek, na dat zijn vader dezelve voor hem hadt afgestaan [MS. Extract uit het Register van 't zelfde Leenhof, beginnende Anno 1667]. Hij trouwde, den 27 Junij 1681, met Brigitta Margareta Theresia Nooms van Aarlanderveen, dochter van Pieter Willem Nooms, Baron des H. Rijks, Heere van Aarlanderveen, en van Beatrix Adriana Ram van Schalkwyk [MS. Extract uit het R. Katholijk Doop- en Trouwboek van de Pastoorkerke, gestaan hebbende in de west-achterstraat te Vianen]. Het recht tot de oefeninge van de jacht, waar over hij in eenige moeilijkheid kwam, werdt hem met de daad toegekend, bij twee onderscheiden uitwijzingen van Heeren Meesterknaapen van de Houtvesterije van Holland en Westfriesland, den 9 dec. 1684 [MS. Extracten uit het Register der Rechtdagen van gemelde Houtvesterije, geteekend, Rechtdagen van den jaare 1683—1692]. Waar uit men schijnt welgegrond te mogen opmaken, dat men deszelven adelijke afkomste uit het geslacht der Brederoden erkende en eerbiedigde. Hij was vader van *Lodewyk Pieter van Brederode*, Heere van Bolswaard en Aarlanderveen, Ridder der Orde van Christus in Portugal. Over deze Ridder-Orde, die sedert het jaar 1319 bekend is, kan men lezen CHRISTINAEUS *Jurispr. Her. part. I, p.* 563—578, *part. II, pag.* 174, en VAN LEEUWEN *Bat. Ill.* bl. 704. Hij was geboren in 't jaar 1684, en den 15 junij te Vianen gedoopt [MS. Extract uit het Doopboek der R. Katholijke kerke te Vianen]. Na den dood van zijn' vader, is hij, den 1 aug. 1701, door Frederyk Adolf Graave van der Lippe, als Vrijheere van Vianen, beleend met de meergemelde Middelwaard: zijnde hem *aangekomen door doode van Jonker Hendrik* (Maximiliaan) *van Brederode van Bolsweerd, syn Vader zaliger* [MS. Extract uit het Register of Repertorium, gehouden bij den Edelen Leenhove van Vianen en Ameiden, fol. 20 verso]. Hij begaf zich, met verscheiden anderen en eenige oorlogschepen van dit Gemeenebest, als Kapitein ter zee in dienst des Konings van Portugal: gelijk ook blijkt uit de aanmerkelijke verklaringe, den 11 dec. 1731, door Drossaart, Burgemeesteren, en Regeerderen van Vianen, gegeven; en waar in een naauwkeurig verslag, nopens de afkomste van dezen Heer, gevonden wordt [Bijlaagen lett. R. n. 4. bl. 155—159]. Te Lissabon, ging hij een huwelijk aan met Margareta Ursula van Zeller, dochter van Jan van Zeller, Resident des Konings van Pruissen, en van Franciska Maria Piper. In het X boek van de aanteekeningen der huwelijken van

in 't jaar 1579, hetzelfde getuigen (h). Tot welk hoog aanzien Hendrik van Brede- *Zijn groot aanzien.*

(h) P. VOET Verhaal der Doorluchtige Heeren van Brederode, bl. 11—17, 102, 107—109, 137.

van de oude parochiekerke der Heiligen binnen Lisfabon fol. 217 staat, dat *den 5 november 1732 in huwelijk getreden zij Don Louis Pedro de Brederode, inboorling van de vereenigde Nederlanden, zoon van Hendrik Maximiliaan Baron van Brederode en van zijne huisvrouwe Donna Margarita Theresia Noems Baronesse des Heiligen Keizerrijks, met Donna Margarita Ursula van Zeller* enz. [MS. Extract uit gemelde Trouwboek, geteekend door Gonçalo Nobre da Silveira, den 5 maart 1771]. Zij was gesproten uit een oud en hoogaanzienlijk geslacht in 't rijk van Nimwegen, waar uit verscheidenen onder de oude Hertogen van Gelderland gediend, en zich verdienstelijk gemaakt hebben. Dit blijkt uit PONTANI *Historia Gelrica*, en van elders. Het geslacht van Zeller verspreidde zich, naderhand, door Fransch Vlaanderen, Spanje, en Portugal; in welk laatste Rijk hetzelve de grootste eerteekenen, waar op men anders zeer naauwziende is, bij het wapen voert. Uit deze Ouderen is gesproten jonker *Hendrik Lodewyk Pieter van Brederode*, Werkelijke Kamerheer van Haare Keizerlijke Majesteiten, en Kolonel ten dienste dezer Landen. Hij werdt te Lisfabon geboren, in 't jaar 1737 [MS. Extract uit het XVI Doopboek van de Parochiekerke der Heiligen te Lisfabon fol. 82 verso]; en begaf zich in echt met Kornelia Maria Katharina Andrioli, wier geslacht, oorspronglijk uit het Hertogdom Milaan, tot den hoogsten luister verheven is: zijnde Pieter Andrioli, haar Oom, in 't jaar 1741, door Haare K. K. Majesteit met den eertitel van Marquis begiftigd. De Heer H. L. P. van Brederode deedt, ten jaare 1769, een Request overhandigen aan de Ed. Mog. Heeren Houtvester en Meesterknaapen van Holland, behelzende een verzoek, "dat H. Ed. Mog. geliefden te verstaan en verklaren, na onderzoek van de overgelegde bewijsstukken, dat Hij zijne qualiteit naar behooren heeft gejustificeerd, om als een Hollandsch Edelman binnen Holland en Westfriesland, op den voet van 't plakaat van den derden van oogstmaand 1750 op de Houtvesterije en jacht in dat Gewest, te mogen jagen". En is hierop, den 17 december 1771, goedgevonden en verstaan, te verklaren, "dat gemelde Heer voortaan zal zijn gequalificeerd tot de exercitie van de jacht in de Houtvesterije van Holland en Westfriesland" [MS. Extract uit de Notulen en Resolutien der Houv. van Holl. en Westfr. 17 dec. 1771]. Men ziet, derhalven, uit het gezegde, vergeleken met de Geslachtlijste, in de Bijlaagen lett.

derode opgeklommen zij, kan hier uit blijken: dat hij, in en buiten de Nederlanden, zoodanige eertitelen ontfinge, welken, in dien tijd, alleenlijk den Graaven gegeven werden (i); en dat de Staaten van Holland, in 't jaar 1563, besloten, Brederode, volgens zijne overgelegde verklaringe en vertoog, op alle algemeene dag-

(i) P. VOET bladz. 110, 111.

(k) Register van Holland, 22 meij 1563, bl. 767.

lett. R. bl. 140—147, dat de Heer Hendrik Lodewyk Pieter van Brederode lijnrecht nedergedaald zij uit Reinout van Brederode, die ook de vader was van Hendrik van Brederode, het hoofd der verbonden Edelen. — Noch zijn 'er in Noord-Holland verscheiden Brederoden, die, door natuurlijke geboorte, sedert omtrent drie eeuwen, uit het oude Huis der Brederoden afkomstig zijn. Hier van hebben zij volzekere bewijzen, welke, om meer dan eene reden, lezenswaardig zijn. De Weledele Gestrenge Heer Mr. *Rutgerus Paludanus*, sieraad der Alkmaarsche Regeringe, en kundig onderzoeker der Vaderlandsche Oudheden, heeft mij verscheiden aanmerkelijke bijzonderheden, nopens gemelde afstammelingen, medegedeeld: en zij kwamen mij van zoo veel belangs voor, dat ik dezelve geheellijk geplaatst hebbe onder de Bijlaagen lett. G. en H. bl. 44—59. Het geslachtregister is door eene kundige hand opgesteld, en behoorlijk door verklaringen bekrachtigd De brief van Walraven van Brederode, nader bevestigd door zijn' zoon, toont onwraakbaar, dat Walraven Dirksz. van Brederode, uit wien de tegenwoordige Brederoden in Noord-Holland afdalen, moete gehouden worden als een stamgenoot van dat aanzienlijk geslacht. Hier uit zal men alleenlijk konnen afleiden, dat aan eenige nakomelingen van genoemden Walraven Dirksz. van Brederode, zelfs bij onzen leeftijd, de oefening der jacht in de Houtvesterije van Holland en Westfriesland, op besluit van Heeren Meesterknaapen, zij vergund geworden, Het voorbeeld van Walraven, Heere van Brederode, die zijne stamgenooten, schoon tot lager' staat vervallen, openlijk erkende, is des te roemwaardiger, om dat het zeldsaamer is.

dagvaarten te beschrijven (k). Hier voor kon, op dat pas, geen andere grond zijn, dan zijne hooge geboorte en afkomst uit de oudste Graaven van Holland en Zeeland: welke ook aanleidinge zal gegeven hebben tot het verspreiden van een gerucht, dat hij, eerlang, Graaf van Holland zou worden; en om hem, in openbaare schriften, erfgenaam en opvolger in 't Graafschap van Holland te noemen (l). Doch, dat hij zelf ooit zoo verre zou gezien hebben, was den Heere WAGENAAR, nergens, gebleken (m). En ik durve ook niets, in 't zekere, daar omtrent bepalen. Alleenlijk vinde ik aangeteekend, dat Brederode, op den Rijksdag te Frankfort, ten jaare 1563, zou verklaard hebben, dat hem de Graafschappen van Holland en Zeeland, van rechtswege toekwamen; en dat hij, als een Rijks leenman, de nodige hulpe verzocht, om in derzelver bezit hersteld te worden, en dus hunnen ondergang voortekomen (n). Of, en in hoe verre, dit ver-

Gerucht, dat hij Graaf van Holland zou worden.

Onderzoek, of hij zelf dit op 't oog gehad hebbe.

(l) Sententien van Alva, bl. 265. BURGUNDIUS *lib.* III, *pag.* 250.

(m) Vad. Hist. VI deel, bl. 141.

(n) Men vindt deze bijzonderheid in een Fransch

verhaal waarheid zij, is twijfelagtig. Want, gelijk een kundig Heer zeer wel aanmerkt (o), indien Brederode het gezegde verzoek ter Rijksvergaderinge hadt gedaan, zou hij, die zoo wel een leenman van Filips, als van het Rijk, was, daar door ongetwijfeld de misdaad van leenbreuke [*felonie*] begaan hebben; en, als onderdaan, en krijgsman, in dienst van den Koning, schuldig geworden zijn aan hoog verraad. Daar dit verzoek, in tegenwoordigheid van Oranje, Egmond, Hoorne, Hoogstraten, van den Berg, en andere Heeren, zou moeten geschied zijn; hoe konden zij dan, die nu noch geen het minste denkbeeld hadden, om van Heer te veranderen, zich zoo naauw met hem verbinden? hoe konden dan de voornaamste Nederlandsche Edelen, met Brederode aan het hoofd, smeekschriften met zoo veele betuigingen van getrouwheid en onderwerpinge, aan den

Fransch werkje, ten jaare 1566 uitgegeven, en waar van de titel is: *Les Subtils moyens par le Cardinal Grandvelle &c. pag.* 24. Zie I Stuk, bl. 22, 23.

(o) De Advokaat Fiskaal *van der Cragbt*, in een' brief, aan mij geschreven, den 19 aug. 1776.

den Koning, als Graave, en aan de Landvoogdesse, overhandigen? De Hertogin kon niet onkundig blijven van 't gene op den Rijksdag voorviel; nademaal de Hertog van Aarschot 'er ook tegenwoordig geweest was. Zou zij derhalven hier van, tot haar voordeel, geen gebruik gemaakt hebben, wanneer de Edelen, bij het overgeven van hun smeekschrift, zulke sterke betuigingen van getrouwe aanklevinge en genegenheid voor den Koning deden? Zeker, niets hadt den Bondgenooten, tot hunne vernederinge, gepaster konnen toegevoegd worden, dan dat de Landvoogdes verklaarde, alle verzekeringen van getrouwheid niet te mogen aannemen van een lichaam, 't gene zoo eenen onderdaan tot zijn hoofd hadt, die zijn wettigen opperheer uit het bezit van een gedeelte zijner heerschappije trachtte te zetten, en 't zelve aan zich te trekken. Waar op, van de zijde der Edelen, weinig of niets met grond hadt konnen geantwoord worden. Ook zou dusdanig voorstel, buiten twijfel, naderhand ten laste van Brederode wel te berde gebragt zijn, als een der voornaamste punten van beschuldiginge. Doch, dit is niet geschied: 't zij,

in zijne indaginge; 't zij in het vonnis tegen hem. Alle deze bedenkingen, doen mij het opgegeven verhaal in twijfel trekken. 'T kan zijn, dat Brederode, het hart wat hoog dragende op zijne geboorte, bij de Rijksvergaderinge poogde erkend te worden als een Graaf, afkomstig uit het Graaflijk Huis van Holland; en dat zulks, schoon hemelsbreed verschillende van het opgegeven verzoek, echter aanleidinge gave, zoo tot dit verhaal, als tot het verspreiden van het gerucht, dat Brederode, in korten tijd, Graaf van Holland zou worden. Wat hier van zij; hij werdt, met alle recht, gehouden voor het sieraad der Nederlanderen, roemwaardigst door zijne deugd en dapperheid (p). Geen wonder dan, dat de Amsterdamsche Hoogleeraar BURMAN, in 't jaar 1766, zijne manhaftige pogingen voor de Nederlandsche Vrijheid, openlijk, opzonge, en allen va-

Roemwaardigheid van Brederode.

(p) Men las, onder zijne afbeeldinge, dit Latijnsch bijschrift:

Sum Brederodus ego, Batavae non infima gentis
Gloria; virtutem non unica pagina claudit.

Zie BURGUNDIUS *l. c.* Bij VAN DER HAER *lib.* II, *pag.* 298, staat *stirpis*, in plaatse van *gentis*.

vaderlandlievenden in fierlijk dichtmaat aan-preze (q). — Het voornaamste van zijne verrichtingen reeds in de vorige hoofdstukken uitvoeriglijk gemeld hebbende, zal 't nu genoeg zijn, deze en gene aanmerkelijke bijzonderheden van zijn leven aanteftippen. — Den ouderdom van vijfentwintig jaaren bereikende, was Hendrik van Brederode één der mededingeren naar de waardigheid van *Coadjutor* in S. Baafs Abdije te Gent; doch zij werdt aan Viglius van Aijtta opgedragen (r). Hij zocht zich aangenaam bij den Koning te maken. Dit gelukte hem: en Filips gaf hem het bevel over eene Bende van Ordonnantie, in 't jaar 1559 (s). Doch, kort daarna een weerzin krijgende aan de dwingelandije in 't Burgerlijke en den Godsdienst, voegde hij

Zijne voornaamste verrichtingen.

T 2

(q) In eene Latijnsche Redenvoeringe, ten jaare 1766 uitgekomen, en herdrukt onder de *Poëmata* van dien Hoogleeraar: onder dezen titel, „*Brederodius*, *seu libertatis Batavae secularia altera.* Zij is, korten tijd daarna, in Neêrduitsch dichtmaat overgegoten, en aan 't licht gebragt.

(r) VIGLIUS AB AIJTTA *in Vita* § LXVIII *pag.* 31, 32.

(s) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 12, 45.

hij zich aan de zijde van Oranje en anderen, die den Kardinaal Granvelle openlijk tegenstonden; en kwam vrijmoediglijk uit voor de leere der Hervormden, zelfs door onderteekeninge van hunne Geloofsbelijdenisse, welke hij ook openlijk onder zijn gebied liet prediken (t). Het is, derhalven, geen wonder, dat hij, die nu gezind was alles voor de vrijheid te wagen, al spoedig het Verbond der Edelen onderteekende, en anderen hier toe aanspoorde. De vergaderingen der Bondgenooten woonde hij getrouwlijk bij; overhandigde zelf het eerste smeekschrift aan de Landvoogdesse; hadt de hand in het tweede verzoekschrift; en was de voornaamste aanvoerer van het derde en laatste smeekschrift, door de Nederlandsche Edelen aan de Hertoginne overgeleverd. Hier van is uitvoeriger gesproken in de voorgaande hoofdstukken. Alleenlijk zal ik 'er bijvoegen, dat hij eerst onderteekende het smeekschrift aan den Koning, waar bij eene aanbieding van dertig tonnen gouds geschiedde: belovende, tien duizend kroonen te zullen opbren-

(t) I Stuk, bl. 14—23, 50. BRANDT I deel, bl. 319, 321.

brengen (u). Naderhand heeft hij zich, op nieuw, verbonden tot het geven van twaalf duizend Karels guldens, ten einde de Nederlanders zich in een ſtaat van tegenweer konden ſtellen, en de wapenen opvatten tegen de Spaanſche dwinglandije (v). Zijne Sloten, te Vianen en Ameiden, verſterkt hebbende, begon Brederode, heimelijk, volk te werven: 't gene te Vianen verzameld, en onder 't bewind der aanzienlijkſte Bondgenooten geſteld werdt (w). Na het weigeren van den nieuwen eed, viel hij in de hoogſte ongenade bij de Landvoogdesſe, wier gunste hij, naderhand, nooit meer kon verkrijgen. Of hij echter gezocht hebbe, zich met haar en den Koning te verzoenen, gelijk men wil (x), is bij mij onzeker. Vaster gaat het, dat hij zich, voor een' korten tijd, van 's Hertogenbosch verzekerde (y); en een' aan-

(u) II Stuk, bl. 37—49; en Bijlaagen lett. O. bl. 134.

(v) II Stuk, bl. 106—118; en Bijlaagen bl. 65.

(w) WAGENAAR Vad. Hiſt. VI deel, bl. 211. Verg. II Stuk, bl. 104.

(x) VIGLIUS AB AIJTTA *in Vita* § *CV pag.* 50.

(y) Zie I Stuk, bl. 263, 264.

aanslag op Utrecht hadde, welke nochtans mislukte (z). Wat zijn volk, met of buiten weten van Brederode, uitgevoerd hebbe, behoeve ik hier niet te melden. Hunne woestheid moet geenzins op zijne rekeninge gesteld worden. Is 't waar, bij voorbeeld, dat zij een groot aantal handschriften, ook 's Lands oude geschiedenissen betreffende, verstrooid en verdorven hebben (a); wie kan gelooven, dat hij daar toe last zou gegeven hebben? Hij begaf zich naar Amsterdam, waar veele Bondgenooten bij hem kwamen (b), en hij een' grooten aanhang onder de voortreffelijkste Onroomschen hadt, die hem tot Oversten van de stad begeerden. Omtrent vier maanden zich, hier, opgehouden hebbende, vertrok hij naar Duitschland, na dat de Raad hem een getuigschrift van zijn stil ge-

(z) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 214, 215.

(a) WAGENAAR in de Werken van de Maatschappije der Nederlandsche Letterkunde III deel, bl. 231, 232. Vergelijk den Heere A. KLUIT, *Hist. critica Comitatus Holl. et Zeel. tom. I part. I, Praefat. p.* XXV—XXVII.

(b) VIGLIUS AB AIJTTA *Epist. VI ad Hopperum, pag.* 357. VAN DER HAER *lib. II, pag.* 208.

gedrag in deze ſtad gegeven, en, op zijn verzoek, acht duizend guldens hadde doen verſtrekken, op eenige landen, door hem bedijkt (c). — De Hertog van Alva deedt hem, openlijk, indagen; en beſchuldigde hem, dat hij, onaangezien 's Konings gunſte, de zijde van Oranje hielde, en het hoofd der verbonden Edelen ware. Hier van hadt hij blijken gegeven, zoo door andere verrichtingen, te voren ſreeds gemeld, als door het gebruiken der benden van ordonnantie tegen 's Konings dienst; het lichten van brandſchattingen; de verwoestinge van kerken en kloosteren; gevangenneminge van 's Konings onderdaanen; zich meester van Zeeland te willen maken; die van Nimwegen te ontraden, krijgsvolk binnen te laten; de Landvoogdesſe te bedreigen, indien zij hem en den zijnen geen genoegen wilde geven (d).

Ingedaagd, 24 jan. 1568.

 Hier

(c) Zie hier over, en zijn verder wedervaren te Amſterdam, WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 214, 215, 219—222, 229, 230, en Beſchrijvinge van Amſterdam I Stuk, bl. 299—301, 304.

(d) Men vindt deze indaginge onder de Bijlaagen, bl. 250—254. Verg. VIGLIUS AB AIJTTA *Ep.* XXIV *ad Hopperum pag.* 400; BOR IV boek, bl. 156.

Vonnis tegen hem. Hier op volgde, vier maanden later, een gestreng vonnis tegen hem. Hij werdt balling, en al zijn goed verbeurd verklaard. De Koning stelde, naderhand, iemand aan tot ontfanger der heerlijkheden, die eertijds aan Brederode toebehoorden, en nu aan hem vervallen waren (e). Dit vonnis werdt over hem gestreken na zijnen dood, die voorgevallen was den zestienden van *Sterft.* sprokkelmaand, op 't Slot Harnhof, of Harenburg, in de veste Rekelinghuizen (f). Dat hij, zijne droefgeestigheid door dronkenschap willende verzetten, in eene heete koorts gevallen, en daar door uit het leven zou gerukt zijn, getuigde VIGLIUS VAN AIJTTA (g); die ook aan Hopperus schreef (h), wanneer 'er een algemeen, doch onzeker, gerucht nopens den dood van Brederode liep: *wij gelooven ge-*

ree-

(e) Sententien van Alva, bl. 70, 471—475, 479—482. VIGLIUS AB AIJTTA *Ep.* LXI *ad Hopperum*, *pag.* 481.

(f) VIGLIUS AB AIJTTA *Ep.* XXVIII *ad Hopperum*, *pag.* 411. — *Bor* en *Hooft* noemen den *vijftienden* van sprokkelmaand.

(g) *In Vita* § CV *pag.* 51.

(h) *Epist.* XXVII *pag.* 408.

vredelijk, *'t gene wij wenschen*; *en*, *ware zijn dood twee jaaren vroeger voorgevallen*, *wij zouden*, *misschien*, *van zeer veele onheilen bevrijd gebleven zijn*. — Zijne Weduwe, Amelia Gravin van Nieuwenaar, hertrouwde, niet lang daarna, met Fredrik den derden, dien Godvruchtigen Keurvorst van den Palts; en zij werdt, volgens de voorwaarden der Gentsche bevredigingen, herfteld in de verbeurde goederen van haaren Man: die, echter, daaromtrent eene andere bepalinge gemaakt hadt (i). — Een voornaam Schrijver (k) heeft het karakter van den uitmuntenden Brederode met deze woorden afgemaald: Van persoon was hij lang, en wel geschapen, kloek van gemoed en vernuft, mild en aanminnig; maar heet van hoofd, en stijf op zijn stuk.

(i) P. VOET bl. 133—136. J. B. DE TASSIS *comment. lib.* III, *pag.* 230.

(k) HOOFT IV boek, bl. 147. Van hem verschilt een weinig P. VOET bl. 132. — Jammer is 't, dat de oorspronglijke schilderij van Brederode, welke tot voor twee jaaren onder den Hoogwelgeboren Heere O. Z. *van Haren* berust heeft, door den brand vernield zij.

L. van Brederode. LANCELOT VAN BREDERODE, natuurlijke zoon, niet van Hendrik van Brederode, maar van deszelven Vader Reinout (*), werdt, door Alva, gebannen, en zijn goed aangeslagen: om dat hij een groot begunstiger der Onroomschen geweest was; aanleidinge gegeven hadt tot het prediken op 't huis te Kleef; het Verbond der Edelen geteekend hadt; zich overal liet vinden bij den Heere van Brederode, ook te Amsterdam, waar hij den Geheimschrijver de la Torre holp mishandelen (l). — Prins Willem, met wien hij vertrouwde briefwisselinge bleef onderhouden (m), stelde, in 't jaar 1569, hem aan tot éénen der Bevelhebberen over de vloote. In dien post kweet hij zich naar behooren; en nam, door anderen bijgestaan, een goed aantal schepen in het Vlie. Naderhand kwam hij in

Gebannen, den 21 meij 1568.

(l) Sententien van Alva, bl. 59, 60.

(m) VAN METEREN III boek, bl. 66.

(*) Het eerste schrijft D. VAN HOOGSTRATEN in zijn Groot Woordenboek II. deel, bl. 381. Doch verkeerdelijk. Alle andere schrijvers, zoo veel ik weet, stellen het laatste. Met recht, wordt hij een bastaard-broeder van Hendrik van Brederode geheten door Alva, Sentent. bl. 58, en VIGLIUS VAN AIJTTA, *Epist. LXXXIX ad Hopperum pag.* 542. — Hij hadt in huwelijk Anna van Blois van Treslong, uit welke verwekt is Reinout van Brederode, Heer van Veenhuizen, President van den Hoogen Raad. Zie SMALLEGANGE Chronijk van Zeeland, bl. 288, 289.

in een oogschijnlijk levensgevaar; doch 't welke gelukkigst week (n). Ten jaare 1572 was hij één der innemeren van den Briel (o); en bevondt zich, wat later, binnen Haarlem. Deze stad, na eene langduurige belegeringe, aan de Spanjaarden overgegaan zijnde, werdt Lancelot van Brederode, op last van Don Fredrik, onthalsd (p). De zoon ging, derhalven, verder dan de vader: de laatste benam hem zijne vrijheid en bezittingen; de eerste beroofde hem van 't leven. Geen van beiden kon hem den onsterfelijken roem van trouwe aan zijn Vaderland ontnemen. *Onthoofd, den 20 July 1573.*

FILIPS DE BRESILLE was een stamgenoot, naar alle vermoeden, van Lodewijk de Bresille, Edelman uit Brussel (q); en werdt, in 't jaar 1567, door Alva en zijnen *F. de Bresille.*

(n) BOR V boek, bl. 208, 235, 238. VIGLIUS AB AIJTTA *Ep.* LXXXIX *ad Hopperum*, *pag.* 542. Zie noch BOR XXXIII boek, bl. 57.

(o) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 345.

(p) J. CAROLUS *de rebus Billaei lib.* IV, *pag.* 268; *coll. lib.* I, *pag.* 17. STRADA *dec.* I *lib.* VII, *pag.* 450. Verg. LE PETIT *livr.* X, *pag.* 38; en VAN METEREN IV boek, bl. 88.

(q) DE TASSIS *comment. lib.* III, *pag.* 211.

nen Raad schuldig aan gekwetste Majesteit verklaard, deswegens gevonnisd, en gebannen (r).

Gebannen.

M. de Breton.

M. DE BRETON kan een zoon geweest zijn van Jan Breton, Heere van Biarne, die, in 't jaar 1501, veradeld is (s); of wel oorspronglijk uit een ander geslacht, dat dezen zelfden naam draagt (t). Of de Raadsheer in 't Hof van Justitie te Batavia, Breton geheten, hier toe behoore, kan ik niet in 't zekere melden.

M. de Brodart.

MICHIEL DE BRODART is mij, in zijn geslacht en persoon, geheel onbekend gebleven.

K. van Bronkhorst

KAREL VAN BRONKHORST VAN BATENBURG, Heer van Westbarendrecht en Bicht, broe-

(r) VAN METEREN III boek, bl. 54; die hem, verkeerdelijk, *Bergille* noemt.

(s) J. DE SEUR *la Flandre illustrée*, *pag.* 215. *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 21.

(t) *Supplément au Nobiliaire pag.* 14, *& le vrai Supplément pag.* 15. Men vindt, in *le jardin d'Armoiries*, een geslacht *Briton*, welks wapen is *d'azur à une face d'or.* — In een afschrift der lijste D van de Edelen, mij medegedeeld door den Heere *Visser*, staat *Beton*.

broeder van Dirk en Gysbert, die volgen, *en Batenburg.* was herkomstig uit een aloud en hoogadelijk Geslacht (*), 't gene in Gelderland, Holland, en elders, sedert verscheiden eeuwen, tot nu toe, grooten roem verworven heeft. Dat hij het Verbond des Edelen geteekend, en de vrijheid van den Staat getracht hebbe te handhaven, blijkt uit een' brief, aan zijne moeder geschreven, uit Bicht, den 20 van grasmaand des jaars 1566. Hier in verklaart hij sondelijk, "dat hij, drie maanden te voren, zich

Aanmerkelijke brief aan zijne Moeder.

(*) De Stamlijsten en berichten van 't Geslacht der Bronkhorsten van Batenburg zijn te lezen bij J. HUBNER Geslachtrekenkundige Tafelen II deel, taf. 443, 444; VAN LEEUWEN bl. 892—895; VAN HOOGSTRATEN II deel, bl. 401, 402. Men vergelijke, daar mede, de Geldersche Geschiedenissen van *Pontanus*, of *Slichtenhorst*, op zeer veele plaatsen; VAN MIERIS Charterboek II deel bl. 38, 545, 558, III. 674, 728, IV. 862, 956, en elders; Groot Geldersch Plakaatboek, op verscheiden plaatsen, aangehaald door den Heere O. TULLEKEN *in Comment. ad Diploma Reinaldi I Nassavii*, *pag.* 48. Eene uitvoerige ongedrukte Genealogie, mij verstrekt door den Heere *van Spaen van Hardenstein*, komt meestal overeen met de gedrukte. — Men ziet 'er uit, dat Karel, Willem, Dirk, en Gysbert, zoons waren van Herman van Bronkhorst en Batenburg, en Petronella van Praat van Moerkerken. Hij storf 1556, zij 1594. Zij daalden lijnrecht af van Willem van Bronkhorst, die, door den Keizer, in 't jaar 1317, beleend werdt met Batenburg, en 't recht der munte. Deze hadt tot overbetoudovergrootvader Adam van Bronkhorst, die als getuige voorkomt in een' brief van Gerard van Wassenberg en Irmgard Graavinne van Zutfen. — Dit Geslacht is, door huwelijk, verbonden geweest met Oldenburg, Leefdael, Meurs, Uitenhoven, Tekelenburg, Solms, Nassau, Egmond, van den Berg, van der Lippe, Gronsfeld, Alpen, van Goor, Benthem, Limburg Stirum, Renesse, Boetzelaer, Noyelles, Biland, Brederode, Hohenzollern, Merode, Hoorne, enz. — Wij verblijden ons, dat zulk een oud Geslacht, tot heden, in eer en aanzien gebleven zij.

zich aan Graave Lodewijk van Nassau verbonden, en onder hem verteekend hadde. Hadde zijne moeder hem daar over ondervraagd, toen hij te Batenburg was, hij zou het gezegd hebben; doch nu hadt hij gezwegen, wel weetende, dat zij onvergenoegd was op zijnen broeder; wegens de onderteekeninge van 't Verbond. Hij zondt haar een afschrift van 't verzoek, door Brederode aan de Hertoginne overgeleverd, in bijwezen van drie honderd Edelen. Dit smeekschrift hadt de Landvoogdes gunstiglijk ontfangen, bespeurende, dat het niet tegen den Koning en 's Lands welvaart aanliepe. Indien het gewetensonderzoek en de plakaaten zouden doorgaan, wilde hij liever onder de Turken wonen, dan onder den Koning. Vreeze voor beroovinge der goederen, en zelfs verbrand te zullen worden ter oorzaake van 't Godlijk Woord, hadt hem bewogen, in die verbintenisse deel te nemen: te meer, om dat hij, in zijn gebied, het Euangelie klaar en rein deedt prediken; en de heillooze misse, een duivels werk, liet varen. Wijders vermaant hij zijne moeder, het Woord van God, te Baten-

burg

burg en Stein, te laten prediken; en zich niet te laten aftrekken van 't goede beginsel, 't gene zij aangenomen hadt; noch te vreezen voor eenige bedreigingen, naardien de Heere allen, die Hem hartelijk liefhebben, zal bijstaan, en nooit verlaten, die om zijnen naam lijden. Eindelijk, betuigt hij, in dien brief, zijn vast voornemen, om aan het waare rechte Christelijke geloof te blijven vasthouden". — Hij verloor zijn leven, door de moorddadige hand van een' Spanjaard, binnen Keulen, in 't jaar 1580; gelijk zijne nakomelingen, niet dan met groote droefheid, en te ontijdig, zijn gewaar geworden (u). — Uit zijne echtgenoote, Alverade van Flodorp, welke hertrouwd is met Filips Bentink tot Aller, verwekte hij een' zoon, Maximiliaan, wiens afstammelingen, in 't vrouwelijke, noch in hoog aanzien leven (v). *Vermoord.*

DIRK

(u) Men vindt dien brief bij J. VAN SOMEREN, Beschrijvinge van Batavia, bl. 234—237. De aanwijzinge hier van ben ik verschuldigd aan den Heere *van Cruisselbergen*, mijn' geachten leermeester en vriend.

(v) MSS. Aant. van den Heere *van Spaen van Hardenstein*; vergeleken met de gedrukte Genealogien.

D. en G. van Bronkhorst en Batenburg. DIRK } VAN BRONKHORST EN BATEN-
GYSBERT }
BURG, uitmuntende broeders, eensgezind in handel, en in alles lotgemeen. Zij waren Overften van 't krijgsvolk van Brederode; begaven zich naar Amfterdam, waar zij, den dag na 't vertrek van Brederode, aankwamen, doch afgewezen werden. Toen ftaken zij over naar Waterland, waar zij het volk lieten; en dachten over de Zuiderzee naar Friesland, of Embden, te varen. *Gevangen.* Dan, bij Harlingen werden zij gevangen genomen; in die ftad opgebragt; naar Vilvoorden vervoerd; door Alva, nu verbitterd wegens de nederlaage des Graaven van Aremberg, fchuldig verklaard aan de misdaad van gekwetfte Oppermogendheid. De Hertog deedt hen, den eerften van zomermaand 1568, te Brusfel, *Onthalsd.* onthoofden: zonder zich te kreunen aan de brieven van den Keizer; of aan de voorfpraak der Duitfche Vorsten. Hunne lijken bleven eerst, eenige uuren, buiten de poort, aan ftaaken hangen; en werden toen, ongekist, in ongewijde aarde, voor eene lazarus kapelle, begraven (w).

JOOST

(w) Men vergelijke de Schrijvers, boven aan-

JOOST VAN BRONKHORST, Heer van Honnepel, was een stamgenoot der voorgaanden, zoon van Dirk van Bronkhorst en Batenburg, Heere van Honnepel en Nedermomter (x), en van Elizabeth van Limburg Stirum. Hij hadt in huwelijk Johanna van Brederode, zuster van Hendrik, die, gelijk gezegd is, aan haar de heerlijkheden van Vianen en Ameiden bemaakte (y). De onderteekening van het Verbond was voor Alva eene genoegzaame reden, om hem te bannen, en zijne goederen aanteslaan (z). Wat hij, naderhand, ten voordeele der Vrijheid verricht hebbe, is mij nergens voorgekomen. — Beter bekend is zijn broeder, *Dirk van Bronkhorst*, die, misschien, ook onder de verbonden Edelen behoorde (a). Hij worf in Fries-

J. van Bronkhorst.

Gebannen, 30 Sept. 1568.

Zijn broeder, Dirk van Bronkhorst, was, misschien,

V

aangehaald, II Stuk, bl. 143. 186. Zie ook VIGLIUS AB AIJTTA *Ep.* XXXIV *ad Hopperum, pag.* 428.

(x) Hij wordt gemeld bij PONTANUS *Hist. Gelr. lib.* XI, *pag.* 791.

(y) MS. Genealogie der Bronkhorsten. VAN LEEUWEN, bl. 890.

(z) Sententien van Alva, bl. 128.

(a) Om dat bij BOR II boek, bl. 38, gemeld worden *twee Hunepel*, onderscheiden van de *twee gebroeders van Batenburg.*

Ken der Bondgenooten. Friesland krijgsvolk; deedt eenige steden omslaan, onder welke Franeker, Bolswaard, en Sneek, waar hij in handen der vijanden viel (b). De Prins zondt hem, wat later, naar Leiden: in welke stad hij blijken van dapperheid gaf; doch, gedurende de belegeringe, storf, den zesden van herfstmaand 1574 (c).

N. van Bronkhorst. NIKOLAAS VAN BRONKHORST wordt niet gevonden in 't geslachtregister der Heeren van Bronkhorst en Batenburg; doch zal, naar alle vermoeden, geweest zijn uit een' anderen tak van dit Huis, in welks stamlijst, omtrent het jaar 1566, eenigen voorkomen, wier doopnaamen niet uitgedrukt staan (d). 'T kon zijn, dat hier bedoeld wierde Nikolaas van Bronkhorst, Heer van de Stad aan 't Haringvliet. Hij was

(b) BOR VI boek, bl. 277, 278, 304. WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 139, 140, 142—147. VIGLIUS AB AIJTTA *Ep.* CLXXXVIII *ad Hopperum*, *pag.* 721. J. CAROLUS *de rebus Billaei pag.* 78, 94, 101 *sq.*, 155, 160 *sq.*, 163, 184—186.

(c) BOR VII boek, bl. 25, 42, 56.

(d) MSS. Aant. van den Heere *van Spaan van Hardenstein.*

was getrouwd met Gijsberta, dochter van Willem van Schagen; en overleedt in 't jaar 1579 (e).

DE BROUCKERIJGNIJ, gelijk ik dien naam leze, staat op eene der lijsten (f); waar uit alleenlijk blijkt, dat hij uit het Henegouwsche was. Doch anderen lezen dien, *Ouckerijgnij*, *de Montenjijn*, of *Monckensijn*. Wat men ook verkieze, die naamen blijven mij even onbekend.

De Brouckerijgnij.

KONSTANTIJN DE BRUNSELLE, elders geheten *de Brusselles*, was één der verbonden Edelen, die, op last van Alva, den eersten van zomermaand 's jaars 1568, van 't leven beroofd zijn (g). De tweede lezing van zijn naam, Brusselles, kon aanleidinge geven, om te denken aan iemand uit het geslacht *Bruselle*, of *Bruxelles*: waar toe de Raadsheer Filibert van Bruxelles behoorde, die, in 's Lands geschiedenissen van

K. de Brunselle.

Onthoofd.

V 2

(e) VAN LEEUWEN, bl. 894.
(f) Zie Bijlaagen, bl. 25.
(g) VAN ISSELT *Hist. sui temporis*, *pag.* 143. Verg. de Schrijvers, hier boven genoemd, bl. 143.

van dien tijd, genoeg bekend is (h). Doch dit is onzeker.

H. Buma. HOTZE BUMA was, in 't jaar 1570, Bevelhebber in Friesland: van waar hij, *Gebannen.* door 's Konings Raad, gebannen werdt, met verbeurdverklaringe zijner goederen: doch keerde, twee jaaren later, op last *Verrichtingen in Friesland.* van Sonoij, derwaards weder, met een vaandel krijgsknechten; en kreeg het bevel over Makkum. Op de aannaderinge des volks van Billij, verliet hij die plaatze; en borg zich met de vlucht (i). Indien Hotze, of Horatius, Buma dezelfde zij met Hotze Bonga, gelijk niet onwaarschijnlijk is, heeft hij ook deel gehad in het gebeurde te Bolswaard (k).

W. Buma. WILLEM BUMA schijnt dezelfde te zijn, [illegible] als [illegible]

(h) VIGLIUS AB AIJTTA *Epist. ad Hopperum, pag.* 359, 410, 592, *cum notis Hoijnckii van Papendrecht.*

(i) WINSEMIUS Chron. XVII boek, bl. 553 (waar hij *Buwema* geheten wordt), 575. J. CAROLUS *lib. II, pag.* 123.

(k) WINSEMIUS Chron. XVII boek, bl. 578, 580; vergeleken met Deszelven *Hist. lib. II, pag.* 142.

als *Willem Bonga*, van wien te voren (l) gesproken is. Volle zekerheid ontbreekt mij in dezen. Even dus is 't gelegen met het onderzoek, of Willem Buma niet onderscheiden zij van Jonker *Bouwema*, die ons reeds onder de Bondgenooten voorkwam (m). Men kan niet ontkennen, dat de naamen Bonga, Bouwema, Buwema, en Buma, somtijds met malkanderen verwisseld worden (n). Indien echter, gelijk men schrijft, Bouwema eerst onthoofd is, wanneer de Burgemeester van Stralen en de Heer van Bakkerzeel hetzelfde lot ondergingen, 't gene in oogstmaand gebeurde; moet Buma een ander zijn, als die reeds in zomermaand zijn leven moest laten (o).

Misschien, dezelfde met W. Bonga.

Of Bouwema.

Onthoofd.

GEMMA, of GEMME, VAN BURMANIA was

G. van Burmania.

(l) Blad. 263, 264.

(m) Bladz. 272.

(n) Dit blijkt zeer duidelijk uit WINSEMIUS. — Buma wordt ook *Buuma* genoemd. Zie VRIEMOET *Ath. Fris.* *pag.* 395.

(o) Verg. HOOFT IV boek, bl. 192, met WINSEMIUS *Hist. lib. II*, *pag.* 108. — W. Buma was getrouwd met Auck Heemstra, Feijt dochter.

was gesproten uit een oudadelijk en beroemd geslacht (*), 't gene, tot nu toe, de hoogste

(*) Reeds in de XI eeuwe worden Upco en Rienk van Burmania gemeld, bij WINSEMIUS Chron. IV boek, bl. 124. In de XII eeuwe komt voor Douwe van Burmania, door Koning Balduinus te Jerusalem tot Ridder des H. Grafs geslagen, bij EMMIUS *Rer. Fris. pag.* 114. Verg. M. HAMCONIUS *de viris rebusque Frisiae illustribus pag.* 99. Men vindt de Stamlijst van dit Geslacht, gedeeltelijk, bij VRIEMOET *Athen. Fris. pag.* LV, LVI, XCIV, XCV, XCVIII, CXI; en volledijger in 't Wapenboek van FERWERDA. — Ridders uit dit Geslacht waren, behalven den gemelden, Tjaard van Burmania, van wien in HOIJNCKH *Anal. Belg. part. I, pag.* 62, 68; Rienk van Burmania, volgens HAMCONIUS *l. c. pag.* 102; Tjaard en Douwe van Burmania, door Keizer Karel, te Keulen, in 't jaar 1521, tot den Ridderstand verheven, waar van het Diploma noch voor handen is. Zij waren oom en oudoom, vader en grootvader van Gemma en Upco, hier gemeld. — De grootvader van Gemma was Rienk [Renicus, of Reinoldus] van Burmania, gestorven in 't jaar 1494, en vermeld door EMMIUS *pag.* 499, en SCHOTANUS Geschiedenissen van Friesland XI boek, bl. 366, XII boek, bl. 392. Hij liet vijf zoonen na; van welken twee Raaden der Hertogen van Saxen waren, en naderhand van Keizer Karel; één Keizerlijke Raad; één Grietman over Leeuwarderadeel, voorkomende bij EMMIUS *pag.* 946—953, en andere Friesche Historieschrijvers. Douwe, Rienks tweede zoon, Grietman van Leeuwarderadeel, was de vader van onzen *Gemma*; als ook van Hero, die den Koning en den Roomschen Godsdienst bleef aanhangen, doch te gelijk ijverde tegen gewetensdwang, en voor 's Lands vrijheden. Men zie WINSEMIUS *Hist. lib. I, pag.* 35, 36; 78, II. *pag.* 129, III. *pag.* 173, IV. *pag.* 270; GABBEMA verhaal van Leeuwarden bl. 477. *Gemma van Burmania* was eerst getrouwd met Jouke Haarda, zuster van Pibo; naderhand met Jel [Gellia, of Juliana] van Aijlva. Zie hier boven bl. 168. Onder zijne kinderen waren Dominicus en Rienk, gemeld in *Frisia Nobilis pag.* 28, 29: waar ook, *pag.* 153, 154, onze Gemma hoog geroemd wordt, door *Gellius Snecanus*, die hem optelt onder de handhavers van 's Lands vrijheid en van den zuiveren Godsdienst. Hij storf, op Juwsma State te Ferwerd, den 28 nov. 1602; en ligt, aldaar, begraven. — Belangende *Upco van Burmania* zal ik hier noch aanmerken, dat hij vader was van negen kinderen, waar toe ook behoorden, die in de Genealogie bij FERWERDA, verkeerdelijk, worden toegekend aan Georgius, kinderloos gestorven te S. Quintijn. Zijn zoon, Sijbrand, was niet Kommandeur van 's Hertogenbosch, maar Houtvester van Friesland. In 't Latijnsche handschrift van Upco staat *Praefectus sylvar. duc. uxorem*, waar

ste eerampten bekleedt. Hij was, wegens den Frieschen Adel, tegenwoordig bij den eed en hulde van Koning Filips, te Brussel, in 't jaar 1555; wanneer de Friezen staande deden, 't geen door anderen knielende geschiedde. Schoon zijn broeder, Hero, het Spaansche gebied bleef aankleven, heeft hij echter steeds, met bezadigdheid, zijn afkeer van dwingelandije doen blijken in verscheiden Staatsvergaderingen bijwoonende, waar hij, met vrijmoedigheid en ernst, geklaagd werdt over den inbreuk op 's Lands voorrechten, de vertrappinge van de vrijheid, en over den gewetensdwang. Hij noemde zich onafhangelijk van 't Hof, gunst en haat, die hem minder ter harte gingen, dan de rust van zijne gewesten, en 's Lands welvaart. Zijne denkwijze gaf aan Alva aanleidinge, om hem, in 't jaar 1568, naar Antwerpen ter verantwoordinge te dagen, en kort daarna zijn vaderland te doen ruimen. Hij schijnt zich, met zijne vrouwe, Gella van Aijlva, welke ook een vrijheidlie-

Tegenwoordig bij de hulde van Filips.

Zijn ijver voor de vrijheid.

Verlaat Nederland.

waar voor men, kwalijk, gelezen heeft *Praefectus sylvae Mucis*. — MSS. Aanteekeningen der Heeren *E. M.* en *U. van Burmania*.

vend hart bezat, te Keulen te hebben opgehouden; in welke stad hij, met Albada en andere Friesche ballingen, buiten het bereik der Nederlandsche bloedplakaaten was, en over 's Lands beste uit kon raadplegen (p). Hij zal, echter, kort daarna, in zijn vaderland wedergekeerd zijn; waar hij, in hoogen ouderdom, gestorven is; verscheiden kinderen nalatende; van welken hij zijn zoon Sjuk, uit wien alle de noch overgeblevene Burmaniaas afstammen, overleefde.

Keert derwaards weder.

U. van Burmania. UPCO VAN BURMANIA, zoon van Here, en Emke Glinz (q), zich in 't Verbond der Edelen begeven hebbende, werdt door Alva, in 't jaar 1568, naar Antwerpen ontboden, en, niet verschijnende, gebannen (r). In Friesland wedergekeerd, verscheen hij, van tijd tot tijd, in de vergaderinge der Staaten; en was, ten jaare 1601, wegens de Heeren Volmachten van Oostergoo, benoemd ter beslissinge van een'

Gebannen. *Keert weder.*

(p) WINSEMIUS *Hist. lib. I, pag.* 7, 8, II. 72, 73, 114, V. 396.

(q) WINSEMIUS *Hist. lib. VII, pag.* 541.

(r) WINSEMIUS *Hist. lib. II, pag.* 114.

een' zwaaren twist, in dat Gewest ontstaan (s). Hoewel zijn vader, en andere bloedverwanten, den Roomschen Godsdienst aanhingen, schijnt hij echter daar van afgeweken te zijn. Men gaf hem, in 't begin der Nederlandsche beroerten, volgens eene overleveringe in zijn Geslacht, doorgaans den naam van het *Litze*, dat is, kleine, *Geusken*: 't zij, dat hij niet groot van persoon was, 't zij, uit hoofde van zijne jonge jaaren. Althans, Upco wordt, nevens zijn' broeder Sijbrand, geroemd, als een verdediger van 't zuivere Euangelie en 's Lands vrijheid, en ook wegens zijne geleerdheid (t). Hij was niet alleenlijk hulpvaardig voor zulken, die 's Lands geschiedenissen poogden op te helderen (u); maar sloeg zelf handen aan 't werk. Getuigen hier van zijn deszelven noch ongedrukte werken: verhandeling over den Adel; geslachtlijsten der Heeren en Koningen van Friesland, met hunne geschie-

Is den Hervormden Godsdienst toegedaan.

Zijne geleerdheid.

 de-

(s) WINSEMIUS Chronijk XX boek, bl. 858, 859.

(t) *Frisia Nobilis*, *pag.* 55, 60.

(u) SUFFRIDUS PETRUS *de Scriptoribus Frisiae*, *dec.* IX *cap.* 8, *&c.*

tenissen tot op Karel den grooten; verhandeling over de grootte en verdeelinge van Friesland; geslachtregisters der adellijke stammen in Friesland. Doch van deze handschriften zal ik, in 't vervolg, breeder spreken. Hij overleedt in 't jaar 1615; en ligt, met zijne huisvrouwe, Rinsk Roorda, begraven te Stiens (*).

P. van Camminga. PIETER VAN CAMMINGA, Heer van Ameland (**), zoon van Sicco, en Trijn Heerma, was oorspronglijk uit een zeer oud en adellijk Geslacht in Friesland (***). In 't jaar

(*) Op de grafzarke leest men:

Hic cubat ad festas Vpke Burmania lucas,
Et sociata sub Rinskia Roorda viro.

Dit opschrift behelst wijders den lof van beiden. De ver[illegible]schriften zijn, door den tijd, [illegible]; naar 't bericht van den Heere *U. van Burmania.*

(**) Hij werdt, in 't jaar 1558, Heer van Ameland, in plaatse van zijn' oom, Hajo van Camminga, wien door eenen Houwerda de kop gekloofd werdt. De laatste Heer van Ameland, uit dit Geslacht, was Frans Duco van Camminga, getrouwd met Lutz [Bucis] van Aytva. Naderhand kwam deze Heerlijkheid aan zijne moeder, Rixt Donia; en deze zonder uitersten wille overleden zijnde, voor de helft, aan de Graavinne Carlson, en voor de wederhelft, aan den Grietman W. H. van Schwartzenberg, en zijne zusteren, getrouwd met S. Goslinga, en J. Burmania. Eindelijk is Ameland uit den tak van Burmania in Wijmbritseradeel, bij koop, overgedragen op het Doorluchtig Huis van Oranje. Uit MSS. Aant. der Heeren *van Burmania.* Men vindt eene aanmerkelijke verklaringe, nopens de vrijheid van Ameland, in 't Charterboek van Vriesland I deel, bl. 351.

(***) Eenige schrijvers brengen het Geslacht van *Camminga* tot

1566, verscheen hij in de vergaderinge der Staaten, en gaf zijne toestemminge aan zulke besluiten en vertoogen, waar in gevoelens van vrijheid doorstraalden, en die strekten tot verdedigingе van 's Lands voorrechten, of ter afwendinge van gewetensdwang (v). Dit kon hem niet bevrijden van het ongenoegen, dat een troep der watergeuzen op zijn eiland kwamen stroopen, en zijn kasteel aldaar verwoestte (w): van

Vrijheidliefde.

Mishandeld door de watergeuzen.

(v) WINSEMIUS *Hist. lib. I, pag.* 72, 73.

(w) VIGLIUS AB AUTTA *Ep. LXXXIX ad Hopperum*, *pag.* 542.

tot eenen ouderdom, die meer verwonderinge, dan berustinge in de geloofwaardigheid, aan den lezer veroorzaakt. Men klimt zelfs op tot het vijftigste jaar na 's Heilands geboorte. Zulke onzekere berichten worden, met recht, voorbijgegaan, zoo in de MS. Genealogie, door UPCO VAN BURMANIA opgesteld, als in de gedrukte Stamlijste bij FERWERDA I deel I stuk, bl. 29—36. Aan de grijze oudheid van dit Huis twijfelt niemand; en 't schijnt zeker genoeg, dat Reggeres Camminga, negende Potestaat van Friesland, gestorven tusschen de jaaren 1305 en 1309, daar toe ook behoord hebbe. Zie HAMCONII *Frisia pag.* 43; en de overige Friesche Historieschrijvers, op die jaaren. Ook blijkt, dat de Cammingaas, reeds lang voor 't jaar 1180, in 't bezit van Ameland geweest zijn; volgens SCHOTANUS IV boek, bl. 100. Gerrit Camminga, Ridder, werdt met de stad Leeuwarden beleend, door Hertog Albrecht, in 't jaar 1399. Zie Charterboek van Vriesland, I deel, bl. 297, 298, met de aant. van den Baron VAN SCHWARTZENBERG. Naderhand worden veele anderen van dit Geslacht gemeld, in dat Charterboek, op meenigvuldige plaatsen; van welke aanmerkelijk zijn, I deel, bl. 510, 511, II deel bl. 121, 122, enz. — Pieter van Camminga, geboren 1531, en gestorven 1578, hadt in huwelijk Franske Minnema, dochter van Frans, en Witz Jongema, en kleindochter van Frans Minnema, Raad des Hertogen van Saxen, gemeld bij GABBEMA, Verhaal van Leeuw. bl. 266. Van zijn zoon, Sixtus, of Sicco, zie *Frisia Nobilis pag.* 53-56.

van welke mishandelinge naauwlijks reden is uittedenken. Hij verzocht, in 't jaar 1572, eenig krijgsvolk naar Friesland overtezenden; en voegde zich bij anderen, die Leeuwaarden poogden aan 's Prinsen zijde te brengen (x). Omtrent het einde van datzelfde jaar, werdt hij door Billij, en den Raad, opgeroepen; doch hij oordeelde veiliger, zich met de vlucht naar Ameland te bergen. Dan, men achterhaalde hem op weg, en bragt hem gevangen op 't blokhuis te Leeuwaarden (y). Hij schijnt van geen afval, of wederspannigheid, overtuigd te hebben konnen worden: waarom hij, op een smeekschrift van zijne vrouwe, en onder borgstellinge van eene groote geldsomme, uit zijne gevangenisse geslaakt, en, toen, overgebragt werdt naar zijn kasteel, het oude Amelandshuis (*) binnen Leeuwaarden; waar hij,

Voegt zich bij Oranje.

Vlucht.

Wordt gevangen.

Geslaakt.

(x) HOOFT VI boek, bl. 257. WINSEMIUS *lib. II, pag.* 139.

(y) J. CAROLUS *lib. III, pag.* 166. VIGLIUS AB AIJTTA *Ep. CLXXXVIII ad Hopperum, pag.* 721.

(*) Het *Amelands-* of *Cammingahuis* is van eene oude stichtinge. Zie GABBEMA bl. 11. Deszelfs vroegere gedaante kan men opmaken uit eene oude kaart van Leeuwaarden, bij ee-

hij, in eene vrijere bewaringe gehouden, zijne dagen eindigde (z).

FOPPE VAN CAMSTRA een Friesch Edelman (*), zich bij de Bondgenooten gevoegd F. van Camstra.

(z) J. CAROLUS *lib.* III, *pag.* 194, 195.

eenige afdrukselen van Winsemius Chronijk gevoegd. Het was, naar de wijze van dien tijd, een weerbaar kasteel. De voorgevel werdt, bij de vernieuwinge, omtrent honderd jaaren geleden, versierd met de wapenschilden van Camminga, Jelmera, Donia, en eene groote meenigte kwartieren. Het behoort nu toe aan den uitmuntenden Frieschen Edelman, Jonker G. F. Baron van Schwartzenberg en Hohenlansberg, die ook naauwe betrekkinge heeft op het Geslacht van Camminga. — Van dit Cammingahuis moet onderscheiden worden het oude Slot *Cammingaburgt*; nabij Leeuwaarden gelegen, en nu toebehoorende aan Jonker Egbert Sjuk van Burmania Rengers, Grietman over Wijmbritseradeel, enz. Men zie daar over, *Frisia Nobilis*, *pag.* 68, 69. — MSS. Aant. van den Heere *U. van Burmania*: onder wien noch berusten de beeldtenissen van Pieter van Camminga, en Franske Minnema, kennelijk uit de bijgevoegde voorouderlijke wapenen.

(*) De Stamlijst van 't Geslacht *Camstra* is bij FERWERDA I deel I stuk. Tzalling, oudste broeder van Foppe, wordt, in het MS. van *F. van Hemstra*, genoemd *fundator majoratus in Wirdum*: hij voerde een onderscheiden wapen; zijnde een blaauw veld met eene gouden sterre. Uit Foppe was gesproten de laatste bekende mannelijke tak van dit Geslacht, in 't jaar 1762 uitgestorven door overlijden van Jonker Hans Willem van Camstra, Grietman van IJdaarderadeel, en Drost van Brevoort; volgens bericht van den Heere *U. van Burmania*. De huwelijksverbintenissen van dit Geslacht met die van Aijlva, Burmania, Schwartzenberg en Hohenlansberg, Haersolte, enz., zijn getuigen van deszelven aanzien. Viglius, of Wigle, van Camstra was de grootvader van den beroemden Viglius van Aijtta; gelijk hij schrijft in *Vita*, § XII *pag.* 6, 60. Men vindt anderen uit dit Huis gemeld in *Frisia Nobil. pag.* 83; en vooral in 't Charterboek van Vriesland, I deel bl. 702—704, 714, 742, 768, 770, II deel bl. 30, 69, 90, 95, 121, 340, en elders. — Foppe was een zoon van Homme; en hadt in huwelijk Tietke Feitsma, dochter van Rluert te Deinum, welke haaren man overleefde.

voegd hebbende, vondt geraden de woede van zijne vijanden te ontwijken; begaf zich, met andere Edelen, buiten zijn Vaderland; en werdt, in 't jaar 1568, openlijk gebannen (a).

Vlucht.

Gebannen.

L. Carlier. LOUIS CARLIER, Kanselier van Kamerijk, waar zijn geslacht in groot aanzien was (*), werdt, met andere Bondgenooten, te Brussel, op last van Alva, onthalsd (b). Hij kan een broeder, ten minsten een stamgenoot, van *Jan Carlier* geweest zijn: die, door de Walsche Hervormden te Antwerpen, afgevaardigd was, om met den Prins van Oranje in onderhandelinge te treden wegens de Godsdienstoefeninge (c).

Onthalsd.

J. Carlier.

JAN

(a) WINSEMIUS *Hist. lib. II*, *pag.* 90, 115. HOIJNCK VAN PAPENDRECHT *Anal. Belg. tom. I*, *part.* 2, *pag.* 406.

(b) Antwerpsche Chronijk, bl. 164. Verg. de Schrijvers, op bl. 143 aangehaald.

(c) VAN DER HAER *lib. II*, *pag.* 251. BRANDT VII boek, bl. 368. — J. B. DE TASSIS, *comm. lib. V*, *pag.* 411, 412, spreekt uitvoeriglijk van den Griffier Jan Carlier; doch die was, naar alle vermoeden, van dezen onderscheiden.

(*) Men vindt verscheiden Geslachten, die dezen naam gevoerd hebben. Zie LE CARPENTIER *part. III*, *pag.* 366, 367; die

JAN CASEMBROOT (*), Heer van Bekkerzeel, kwam, als Raad en Geheimschrijver, in dienst des Graaven van Egmond; en werdt, hier door, in de zaaken van Nederland ingewikkeld. Hij nam deel in 't Verbond der Edelen; en verscheen, met voorkennisse van Egmond, in hunne verga- *J. Casembroot.* *Verrichtingen voor de vrijheid en rutte.*

die ook elders daar van gewag maakt, pag. 88, 188, 618, 742. *Nobiliaire des Pays-bas tom. I, pag.* 192, *tom. II, pag.* 497. Noch is mij voorgekomen Anthonij Carlier, Ambachtsheer van Hoogblokland: onder de vasallen van Holland gerekend; doch niet beschreven ter dagvaart. Zie VAN DER HOUVE Handv. Chron. bl. 62, 68, VAN LEEUWEN bl. 686, 991.

(*) Het Geslacht van *Casembroot* is oorspronglijk uit Piemont; van waar het zich nedergeslagen heeft, en tot hoog aanzien geraakt is, in Vlaanderen. Men vindt de Stamlijste bij FERWERDA I deel 2 stuk; waar mede men dient te vergelijken, 't gene mijn hooggeachte Amptgenoot VROLIKHERT aangeteekend heeft, in den Vlissingschen Kerkhemel, bl. 270—273. Veele bijzonderheden, nopens dit Geslacht, zijn te vinden in zeker dichtstukje, *Stamlof, of uitbreiding over het oud-adelijk Geslacht van de Heeren Casembroot, door A. Maria Paauw*, gedrukt te Gouda in 't jaar 1700. Ook daar uit blijkt, dat Jan Casembroot geweest zij een zoon van Leonard, Burgemeester te Brugge, en van Godelieve Brest. Zijne vier broeders waren: Jan Baptiste, Geestelijke, te Brugge; Jakob, Thesaurier Generaal van Vlaanderen, getrouwd met Anthonia Wijnckelman; Nikolaas, Heer van Oostwinkel, Burgemeester van Brugge, wiens nakomelingen in Vlaanderen gebleven zijn, waar zijne dochter trouwde met Adolf van Maldegem, volgens *Nobiliaire des Pays-bas tom. II, pag.* 581; en Leonard, Pensionaris, en, naderhand, Burgemeester te Brugge: van waar hij zich naar dit Gemeenebest begaf; verscheiden gezantschappen naar Duitschland, en elders, bekleedde; en Raadsheer in 't Hof van Holland werdt. Bij BOR, en anderen, komt hij dikwijls voor. Uit zijn huwelijk, met Kornelia Poppe, waren negen kinders: van welken eenigen dit edel Geslacht hebben voortgeplant tot heden. — Jan Casembroot hadt in huwelijk Wilhelmina van Bronkhorst; en verwekte bij haar éene dochter, Anna, eerst getrouwd met Bartholomeo de Toralva, Spaanschen Major, en daarna met Don de Miranda, Gouverneur van Meurs. Zie VAN LEEUWEN, bl. 895.

Nassau; en hadt in huwelijk eene dochter van Pieter Ernst van Mansfeld. Zijn oudste en jongste zoon dienden den Koning, onder Graave Hendrik van den Berge, en, sedert, de Aartshertogen (k).

Champrons. CHAMPRONS, elders *Champrans* genoemd, is mij, zelfs bij naam, onbekend.

Cigoigne. CIGOIGNE is, vermoede ik, Jan Andreas Cigoigne, die, nevens andere verbonden Edelen, opgeteld wordt onder de getuigen, welken de Prokureur Generaal van den Raad der beroerten tegen den Graave van Hoorne moest voortbrengen (l).

J. Cock. 19. COCK komt voor onder de Bondgenooten. Dan, 'er waren verscheiden bekende geslachten (m) van dezen naam, op [illegible] dien [illegible]

(k) MSS. Aanteek. van den Heere *Wagenaar*; die zich beroept op VAN METEREN fol. 384, 385, 486, 496. Verg. VAN LEEUWEN, bl. 890.

(l) *Procès criminels des Comtes d'Egmont &c. tome I, pag.* 239. Zie ook J. B. DE TASSIS *lib. II, pag.* 192. — In het affchrift, gevolgd in de Bijlaagen bl. 43 staat *Ligoigne*; doch, in dat van den Heere *Visser*, is ook *Cigoigne*.

(m) DE CARPENTIER *part. III, pag.* 409.

dien tijd; en, derhalven, is 't niet wel te bepalen, wie hij geweest zij.

ROBBRECHT DE COCQ VAN NEERRIJNEN, broeder van Maximiliaan van Blois, boven gemeld (n), diende onder Brederode: waarom hij, door Alva, gebannen, en zijn goed aangeslagen werdt (o). Eerlang moest hij 'er zelfs het leven bij inschieten: Alva liet hem onthalzen (p).

R. de Cocq van Neerrijnen.

Gebannen in meij 1568.

Onthalsd.

CHRISTIAAN VAN COENEN wordt geteld onder de Bondgenooten uit Brabant: waar zijn Geslacht, toen, wel bekend was (*).

C. van Coenen.

X 2 Doch

(n) Bladz. 216.

(o) Sententien van Alva, bl. 54, 55.

(p) F. JUNIUS *in Vita* § *XXXVII*, *pag.* 242. — Van dezen moet, derhalven, wel onderscheiden worden die Provoost te Vlissingen, in 't jaar 1572, bij BOR VI boek, bl. 268, 269, en MEURSIUS *Rer. Belg. lib. III*, *pag.* 127, 128, geheten, Robbert de Cocq van Neerrijnen.

(*) Het Geslacht *van Coenen* is zeer oud. Dit blijkt uit de liste der Schepenen van 's Hertogenbosch, bij BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 544, 545; waar men vindt Godefroij Coenen, op de jaaren 1254, 6, 8, 9, wordende Ridder genoemd. In Friesland werdt hetzelve, sedert langen tijd, onder de Edelen geteld. Margriet, en Mechteld van Coenen, waren, in de XVI eeuwe, gehuwd met Adam van Haren, een' der Bondgenooten, en met Everard, zijn' broeder. Te Leeuwaarden woont noch Jonker *Christiaan van*

Cortenbach. Helmond, was een zoon van Joost, Burggraaf van Duisburg en ter Vuuren, en van Katharina van Halewijn. Joost was in groot aanzien; naauw vermaagschapt aan het geslacht van Hinkart (t); en overleedt in 't jaar 1560. Zijn zoon storf, zonder kinderen, ten jaare 1586 (u).

M. van Cotereau. MAXIMILIAAN VAN COTEREAU, Heer van Glabeek, was uit een Brabantsch Adelijk geslacht (*); zoon van Thibaut, Raadsheer te Brussel, en van Adriana Tempsich; hadt in huwelijk Louise d'Ittre; en liet verscheiden kinderen na: waar onder Filips, getrouwd met Anna van Rijsflaard; en eene dochter, die

(t) CHRISTINEUS *l. c. pag* 353.

(u) MS. Genealogie van Cortenbach.

geslacht, huwelijksverbintenissen met Lienden, Merode, van der Aa, Berlo, Gavere, van Haren, Assendelft, Palland, Reede, Nassau, Arberg, van der Mark, Wittenhorst, enz.

(*) Het Geslacht van *Cotereau*, of *Coutereau*, daalde neder uit dat van Dammartin; werdt, in 't jaar 1663, tot den Markgraaflijken stand verheven; en was, geduurende de XVI eeuwe, met veele eerste Huizen in Nederland, vereenigd. Zie CHRISTINEUS *l. c. pag.* 292, 293, 419; *Le vrai Supplément au Nobiliaire des Pays-bas, pag.* 5. *Coutereau* wordt de naam geschreven in *Nobiliaire des P. B. tom. I, pag.* 187, 229, *tom. II, pag.* 419—421. Doch, in 't *Supplément pag.* 6, staat *Cotereau*. De verbintenissen met Wassenaer, Berchem, Renesse, enz., blijken uit de Stamlijsten van deze Geslachten.

die ten man hadt den Ridder Broijart (v). *Couhoven*

COUHOVEN was, misschien, uit het geslacht van *Coudehove*, 't gene, in de zestiende eeuwe, groot aanzien hadt (w); of, uit dat van *Couwenhoven*, omtrent dien tijd, in Holland wel bekend. Ik vinde Dirk, wiens dochter getrouwd was met Gerrit Meerman (x); en F. Couwenhoven, die zittinge hadt in het Leenhof van Holland (y).

L. CREHAM, of *Crèchaim*, *Creham.* C. CROESBEEK, of *Crousbeek*, *C. Croesbeek.* CROESBEEK, *Croesbeek.* CROHAIM, of *Crohaim* (z), *Crohaim.*	zijn mij, in hunne geslachten, en bijzondere verrichtingen, onbekend gebleven.

(v) MSS. Aant. van den Heere *van Spaen van Hardenstein.* Verg. CHRISTINEUS *l. c. pag.* 413.

(w) *Nobiliaire des P. B. tom. I, pag.* 65, 66, *& le vrai Supplément pag.* 17, 38, 39. LE CARPENTIER *part. III, pag.* 954.

(x) Genealogie van *Meerman*, bij FERWERDA, I deel 2 stuk, 3 gener.

(y) Attestatie over de opvolginge van Leenen in Holland, 25 nov. 1567. MS.

(z) In het afschrift van den Heere *Visser* staat *Croham.*

De Croisijlle. DE CROISIJLLE zal iemand geweest zijn uit het geslacht *de Croisilles*, 't gene, sedert het begin der elfde eeuwe, in luister was, en waar uit de van der Doezen ook zijn voortgesproten (a). Anders kon men denken aan George Montmorencij (zoon van Boudewijn, en Elizabeth van Stavele), Baron van Croisilles, Ridder, Hofmeester van Albertus en Isabella, Baljuw van Brugge. Hij was, omtrent dezen tijd, getrouwd met Elizabeth van Renesse, zuster van René, éénen der Bondgenooten. Hij storf in 't jaar 1605 (b).

La Croicx. LA CROICX. Naardien men, omtrent dien tijd, ook in de zeventien Nederlanden, zeer veele, geheel onderscheiden, geslachten van dezen naam aantreft (c); kan ik naauwlijks nopens dezen Bondgenoot iet gissen.

FRANS

(a) LE CARPENTIER *part. III*, *pag.* 460—464. CHRISTINEUS *Jur. Her. part. I*, *pag.* 197. *Nobiliaire des P. B. tom. I*, *pag.* 211, 212.

(b) L'ESPINOIJ *Recherch. livr. I*, *pag.* 224. Genealogie van *Renesse*, 12 gener.

(c) LE CARPENTIER *part. III*, *pag.* 472—476. Men vergelijke L'ESPINOIJ, *Nobiliaire des Pays-bas &c.*

FRANS VAN CUILENBURG, Ridder, Heer van Manderik, zoon van Zweder en Orteline van Heemskerken, was uit het beroemde geslacht van dien naam in 't Sticht van Utrecht (*). Hij verwekte, bij Hendrika van Keppel, eén' zoon, Zweder; die, in 't jaar 1597, storf, en een einde van dezen tak maakte (d). *F. van Cuilenburg.*

MELCHIOR VAN CUILENBURG, zoon van Hubert, was, ten jaare 1555, Stadhouder der Leenen van 't Graafschap Culemburg. Uit Elizabeth van Bronkhorst, dochter van Laurens, en van Margareta Mol, liet hij vier dochters na, welke aan voornaame *M. van Cuilenburg.*

(d) MS. Genealogie.

(*) SMALLEGANGE, in zijne Wapenkaart, schrijft, dat dit Geslacht uit Graaflijk bloed kwame. Hij bedoelt de Graaven van Teisterband, uit welken die van Cuilenburg, of Culemburg, afstammen. Zie JUNIUS *Batav.* *pag.* 558; HEUTERUS *Rer. Burg. lib. VI*, *pag.* 203, 204; en vooral SUERDERI DE CULENBURCH *Origines Culenburgicae*, *in Matthaei Analectis tom.* III. *pag.* 589—656. Ik bezitte, door de vriendlijkheid van den Heere *Munniks*, eene uitvoerige Stamlijste van dit Geslacht, in 't Latijn geschreven: zij begint met het jaar 1160, en eindigt met Jaspar van Cuilenburg, gestorven in 't jaar 1504. Ik hope dit stuk, met meer soortgelijke, bij eene andere gelegenheid, in 't licht te geven: wanneer ik ook gebruik zal maken van de geschreven Genealogie, mij verstrekt door den Heere *van Spaen van Hardenstein*, en welke doorloopt tot aan het begin der zeventiende eeuwe. — Een tak van dit Huis heeft den stamnaam verlaten, en dien van *Rijsemburg* aangenomen; volgens *Connoissance de la Nobl. d'Utrecht*, *pag.* 18, 56.

Heeren in echt gegeven zijn (e). Zijne verbintenis met de Edelen was oorzaak, dat Alva hem bande, en zijne goederen verbeurd verklaarde. Wijders wordt hij beschuldigd, dat hij, als Kapitein, onder Brederode gediend hadde; vijandlijkheden geoefend; bij trommelslag doen verkoopen verscheiden roerende goederen, door de soldaaten gestolen, zoo elders, als uit het klooster bij Hoorn; en zich bevonden voor Amsterdam, om die stad, bij verrassinge, en door 't maken van een loos alarm, in te nemen (f). Of hij, gelijk ik aangeteekend zie, Raad en Geheimschrijver van Egmond geweest, en op denzelfden tijd met dien Graave gevangen, en ook onthoofd zij, durve ik niet bevestigen.

Gebannen, 30 sept. 1568.

Beschuldigingen.

Cuilenburg. CUILENBURG is, misschien, Johan, Schout van Utrecht; die, in 't jaar 1549, beschreven werdt in de Ridderschap van dat Gewest (g).

C.

(e) MS. Genealogie. Verg. VAN LEEUWEN, bl. 894. — Doch, in 't vonnis van Alva, wordt Melchior genoemd de zoon van Gerrit.

(f) Sententien van Alva, bl. 128, 129.

(g) MSS. Aant. van den Heere *van Spaen van*

C. DE CUSTINE is mij niet bekend. Alleenlijk vinde ik, dat Everard de Custine, Heer van Afflame, in huwelijk gehad hebbe Joanna van Broijart (h). Noch minder wete ik te zeggen van *C. de Custine.*

CIJN.; gelijk ook van *Cijn.*

DANPHRAPE: waar voor anderen lezen *Daphrape*; of *Jamphrape*. Doch ook deze naamen zijn mij nergens voorgekomen. *Danphrape.*

JAKOB DASSA, of zijn broeder Johan, is, door Alva, in 't jaar 1567, gevonnisd, als schuldig aan gekwetste Oppermogendheid (i). Hij was in de jaaren 1596—1614, Burgemeester van Antwerpen; werdt, door Aartshertog Albert, den 12 van wintermaand 's jaars 1597, Ridder gemaakt (k); en overleedt, ten jaare 1615, in *J. Dassa. Gevonnisd.*

van Hardenstein. — Zie ook van hem, *Connoiss. de la Nobl. d'Utrecht*, *pag.* 68; en in HOIJNCK VAN PAPENDRECHT *Anal. Belg. part. V*, *pag.* 64, 97.

(h) LE CARPENTIER *III part. pag.* 1090.

(i) VAN METEREN III boek, bl. 54.

(k) *Nobiliaire des Pays-bas tom. I*, *pag.* 119, *Supplément pag.* 41, *& le vrai Supplément pag.* 66.

in hoogen ouderdom: zonder kinderen, uit zijn huwelijk met Elizabeth van Deurften, natelaten (l).

J. Dassa. JOHAN DASSA, zoon van Ferdinand en Barbe van Rockox, broeder van Jakob, was Ridder der orde van Christus. Hij hadt in huwelijk Jakoba van Cloeteringe; ftorf in 't jaar 1603; ligt te Antwerpen begraven; en liet kinderen na (m).

De Delvau. DE DELVAU is mij, in alles, onbekend.

N. Dennetier. NIKOLAAS DENNETIER was, zoo ik gisse, uit het geflacht Dennetieres, voortgefproten uit dat van Abbeville (n), en 't gene tot het hoogfte aanzien opgeklommen is (o). Lodewijk Dennetieres, zijn ftamgenoot, was in dienst van den Prinfe van Chimaij; viel in handen van Parma; en liet,

(l) MSS. Aanteek. van den Heere *van Spaen van Hardenftein.*

(m) MSS. Aant. van Denzelfden.

(n) CHRISTINEUS *Jur. Her. part. I, pag.* 269.

(o) *Nobiliaire des Pays-bas tom. I, pag.* 74, 77, 78, 178, 217, *tom. II, pag.* 505—507.

liet, toen, zijne vrijheidlievende gedachten varen (p).

LA DENSE was, misschien, uit het Vlaamsche geslacht *van Deinse*, 't gene, eeuwen lang, te Gent in de regeringe geweest is; gelijk uit *l'Espinoij*, en van elders, blijkt. *La Dense.*

WIJNAND AUGUSTIJNSZ VAN DEVENTER werdt, door Alva, gebannen, om dat hij het Verbond geteekend hadde. Noch wordt hij beschuldigd, onder Brederode gediend te hebben; vijandlijkheden gepleegd; brandschattingen, omtrent Meerkerke, van 's Konings onderdaanen gevorderd; en zich van Vianen naar Amsterdam, met een' kwaaden toeleg, begeven te hebben (q). *W. Augustijnsz van Deventer. Gebannen. Beschuldigingen.*

JAN VAN DER DOES, Ridder, Heer van Noordwijk en Kattendijke, verworf zich *J. van der Does.*

een'

(p) STRADA *dec. II lib. V, pag.* 319, 320. Jaarboeken der stad Brugge II deel, bl. 349, 365. — In het leven, en de brieven van Viglius van Aijtta, worden noch anderen uit dit geslacht gemeld.

(q) Sententien van Alva, bl. 111, 128.

een' onsterfelijken naam, en deedt zijn aanzienlijk geslacht (*) eere aan. Heldhaftigheid, en geleerdheid, staatkunde, en eerlijkheid, blonken eveneens in hem uit: en ik wete naauwlijks, waar aan de voorrang toekome. Dewijl de grootste pennen zich stomp geschreven hebben in zijnen lof, kan ik de mijne wel nederleggen. Dit weinige zij derhalven genoeg. Hoe groot zijn heldenmoed ware, bleek overvloedig, geduurende de geduchte belegeringe der stad Leiden, in 't jaar 1574, se- [illegible] dert

Heldhaftigheid.

(*) De Stamlijst van 't Geslacht *van der Does*, 't welke tot nu toe in luister gebleven is, wordt gevonden bij VAN LEEUWEN bl. 929—933; FERWERDA II deel I stuk; LE CARPENTIER *part. III*, *pag.* 460—471; VAN HOOGSTRATEN III deel, bl. 128—130. Men vindt eenige bijzonderheden, nopens sommigen uit dit Geslacht, bij VAN MIERIS, Chart. II. 607, 630, III. 413, 551, IV. 84, 494, 514, 828, 1006; en in 't Charterboek van Vriesland I. 331, 495. — *Jan van der Does*, meer bekend onder den naam van *Janus Dousa*, werdt geboren in 't jaar 1545; was getrouwd met Elizabeth van Zuilen; en storf in 't jaar 1604. Veelen hebben zich bevlijtigd, om het leven van dezen uitmuntenden Man te beschrijven. Ik zal 'er eenigen van melden. In de Latijnsche taale is zulks geschied door MEURSIUS *Athen. Bat. lib. II*, *pag.* 504—506, met geringe veranderingen geplaatst in *Alma Academia Leidens*, *pag.* XIX *sqq*; D. HEINSIUS *in laudatione funebri Dousae*, *Orat. pag.* 470—493; POPE BLOUNT *Cens. Auct. pag.* 824—826; FOPPENS *Bibl. Belg. tom. I*, *pag.* 546, 547. Ik zwijge van *Freberus*; *M. Adamus*; verscheiden Woordenboekschrijveren, *Moreri*, *van Hoogstraten*, en anderen. Zijn lof zal, bij weldenkenden, niet minder worden op 't lezen van *Clark Bonarscii Amphitheatrum honoris lib. III*, *pag.* 291, 333: een werk, welks schrijver, *Cornelius Scribanius*, niemand spaart; en waar over *Baudius*, *Scaliger*, en *Casaubonus*, in hunne brieven, zich zeer beklagen. Zie behalven anderen, P. BURMANNUS *ad Syll. Epistol. tom. I*, *pag.* 249, 384, *tom. II*, *pag.* 166.

dert het Bevelhebberschap hem, aldaar, was opgedragen (r). Toen gaf hij ook bewijzen van eerlijkheid. Geene vleiende beloften, geen Spaansch goud, konden het hart van een' Nederlander tot ontrouwe doen bezwijken (s). De list van Leicester was niet in staat, om hem aftetrekken van de bevorderinge der waare belangen van zijn vaderland (t). Zijn Staatkundig beleid, gepaard met beproefde getrouwheid, was oorzaak, dat hij, in 's Lands hachelijkste omstandigheden, en in de gewichtigste gezantschappen, gebruikt wierde. Wanneer de Staaten van Holland en Zeeland, in 't jaar 1572, besloten hadden, onderstand van geld en volk bij Koninginne Elizabeth te zoeken, was van der Does één der Gezanten naar Engeland (u). Na den

Eerlijkheid.

Staatkunde.

Gezonden naar Engeland.

(r) Zie, behalven *Bor*, *Hooft*, en meer anderen, A. SEVERINUS belegering van Leiden, met de aanteekeningen, bij den vijfden druk gevoegd, bl. 56. —

(s) HEINSIUS *Orat. pag.* 476, 477.

(t) Dat Dousa, in 't jaar 1586, zes maanden binnen Utrecht zou gevangen gezeten hebben, wordt, door *Gifanius*, getuigd. Doch verkeerdelijk. Zie P. BURMANNUS *not. ad Syll. Epistol. tom. I, pag.* 45, 46.

(u) BOR VI boek, bl. 310.

den dood des Prinsen van Oranje, begaf hij zich, in hooi- of oogstmaand 's jaars 1584, in alle stilte, zelfs buiten weten zijner vrouwe en vrienden, naar Engeland (v). Zijn oogmerk was, gelijk men vermoedt, den weg te banen tot nadere onderhandelingen met de Koninginne: terwijl anderen meer gezind waren, hulpe bij Frankrijk te zoeken (w); gelijk men deedt. Doch de handel met dat Rijk werdt afgebroken, en, toen, besloten, de opperheerschappije en bescherminge der Nederlanden aan Koninginne Elizabeth opgedragen. Dit geschiedde, in 't jaar 1585, door een aantal Gezanten uit de Nederlandsche Gewesten: onder welken de Heer van Noordwijk, wegens Holland, de eerste was (x).

Gezantschap.

Geleerdheid. Dén roem van geleerdheid kan niemand hem betwisten. Zijne schriften zijn 'er sprekende bewijzen van. Hij was een groot taalkundige; een uitmuntend dichter

(v) BURMANNI *Syll. Epistol. tom. I, pag.* 217.

(w) WAGENAAR Vad. Hist. VIII deel, bl. 29—56.

(x) WAGENAAR Vad. Hist. VIII deel, bl. 88—97.

ter (y); een voortreffelijk geschiedenisschrijver (z). De grootste mannen, in dien tijd, rekenden het zich tot eere, briefwisselinge met hem te onderhouden; en gaven hem de heerlijkste getuigenissen. Ook zal de Hooge School te Leiden, waar over de zorg hem aanbetrouwd werdt, aan van der Does ten allen tijde met dankbaarheid gedenken. Zijn voorbeeld toont, dat gegronde geleerdheid den Staatkundigen ten sieraad strekke; en hen, boven anderen, in staat stelle tot het bekleeden der gewichtigste ampten, tot nut van 't Vaderland.

SIXTUS DONIA, Friesch Edelman (*), zoon S. Donia.

(y) *Poëta unicus* wordt hij genoemd, door *Janus Guilielmius*, in *Syll. Epist. tom. I*, *pag.* 178.

(z) Het naarzien van 's Lands Charters, waar toe hij in 't jaar 1572 door de Staaten benoemd was, zal hem te meer in staat gesteld hebben tot het schrijven der Nederlandsche Historien. BOR VI boek, bl. 282.

(*) *Sijds* [Sixtus] *Donia* was vooroudelijk uit het Huis van *Harinxma*, en uit eene dochter van dat van *Donia*. De naam en 't geslacht van *Donia* zijn zeer oud. De Grietenij van Doniawerstal is, gelijk men algemeen denkt; daar van benoemd. Men zie WINSEMIUS in de korte beschrijvinge van Friesland; en de Genealogie van Harinxma bij FERWERDA, bl. 55 en volgg. Zijn zoon, Kempo, storf in 't jaar 1593, en werdt te Menaldum begraven. Hij schijnt zich, een' geruf-

zoon van Kempo, gaf, in de Staatsvergaderingen, ten jaare 1566, blijken van vrijheidliefde; doch werdt, door Alva, twee jaaren later, gedagvaard naar Antwerpen, om zich te komen verantwoorden (a). Toen schijnt hij gebannen te zijn, en zich, nevens zijne vrouwe, Jouck Stenters, met de woon naar Bremen begeven te hebben: waar hij gestorven, en begraven is (b).

Gedagvaard.

Vertrokken.

A. van Dorp.

AREND VAN DORP, Ridder, Heer van Teemsche, Maasdam, en Middelharnas, gesproten uit een oud adelijk Hollandsch geslacht (c), is zeer bekend in de Nederland-

(a) WINSEMIUS *Hist. lib. I, pag.* 72, 73, *lib. II, pag.* 114.

(b) UPCO VAN BURMANIA *in Genealogia MS.*

(c Men vindt de Genealogie bij VAN LEEUWEN, bl. 934—937; VAN HOOGSTRATEN, bl. 169,

ruimen tijd, buiten zijn Vaderland opgehouden te hebben: want zijne vrouw, Margareta Gerbrands, overleedt in Emderland ten jaare 1581. Eene dochter van Sixtus was getrouwd met Sibrandus van Burmania, broeder van Upco. Uit denzelfden Stamvader, Sirk Harinxma, is de tak van Donia op Hinnema state te Jelsum; waar uit Kempo Donia, Grietman van Leeuwarderadeel [VRIEMOET *Ath. Fris. pag.* XXIX—XXXI], vader van Frans Donia, een' voornaamen Staatsman, die, wegens Friesland, gevolmachtigd was tot de vredehandelinge te Munster [WAGENAAR *Vad. Hist.* XI deel, bl. 405, 479], en buitengewoon afgevaardigd tot de groote Vergaderinge in 't jaar 1651, welke hij zou geopend hebben, indien hij niet, eenige dagen te voren, in 's Hage gestorven ware. Uit MSS. Aant. van den Heere *U. van Burmania.*

landsche geschiedenissen. Hij werdt, in 't jaar 1561, door den grooten Raad van Mechelen, aangesteld, nevens Hammeel, tot bezorger des boedels van den Markgraave Maximiliaan van Bourgondie; waar van hij, ten jaare 1569 rekeninge deedt (d). Gedurende die boedelreddinge, zal hij zich meest in Zeeland opgehouden hebben; en hier door verhinderd geweest zijn, openlijk voor de vrijheid uittekomen. Hier toe was hij anders wel gezind; gelijk bleek, wanneer hij, in 't jaar 1568, aan den Prins tienduizend guldens opschoot; welken dienst de Staaten van Holland, naderhand, met de daad erkenden (e). Tot welk einde zijne geheime briefwisseling met den Prins strekte (f), is niet duister. Want, zoo dra de vrijheid, in 't jaar 1572, opdaagde, was hij één der eersten en ijverigsten, die 's Prinsen voor-

Gesteld in den boedel van M. van Bourgondie.

Schiet geld aan Oranje.

Y 2 ne-

169, 170; en FERWERDA II deel 1 stuk. Zie ook *Nobiliaire des Pays-Bas tom. I, pag.* 13; VAN MIERIS Chart. II. 308, 435, 540, 614, 615, 638, 640, III. 96, 765, 771, IV. 37, 55, 84, 147, 494.

(d) J. VAN GRIJPSKERKE Graafschap van Zeeland, kap. XII. MS.

(e) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 267.

(f) VAN METEREN III boek, bl. 66.

nemens onderfteunden. Heldenmoed ontbrak hem niet; doch zijne ondernemingen mislukten hem somtijds, of waren, ten minsten, onbestendig in een gelukkig gevolg. Hij wist zich meester van Mechelen te maken; en opende de poorte den Nassauschen. Dan, hij moest die stad spoedig verlaten, na dat het ontzet van Bergen in Henegouwen miste (g). Even weinig kon de verovering van Dendermonde baten: welke stad hij, den zesden van herfstmaand 1572, ingenomen heeft (h). Niet bestendiger was zijn geluk te Tholen: want, schoon hij zich dapperlijk gedroeg, werd hij door de Spaanschen genoodzaakt, die stad wederom te verlaten (i). Hij werdt, in 't jaar 1573, tot Bevelhebber van Zierikzee aangesteld (k); en onderteekende, in die hoedanigheid, de

Krijgt Mechelen.

Dendermonde.

Tholen. 8 jan. 1573.

Wordt Gouverneur van Zierikzee.

(g) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 388—392. Gentsche Geschied. I deel, bl. 200.

(h) VAN ISSELT *Hist. sui temporis pag.* 302. LE PETIT *livr.* X, *pag.* 233.

(i) VAN METEREN IV boek, bl. 91. Verg. den Tegenwoordigen Staat van Zeeland, II deel, bl. 76.

(k) Notulen van den Raad te ZZee, 23 juny 1573.

de voorwaarden der overgave van Middelburg (l). Doch, men nam te Zierikzee ongenoegen tegen hem op; en gaf den Prinse te kennen het gevaar, waar in die stad was, zoo hij in zijn' post bleef volharden, en geen ander in deszelven plaatse werdt aangesteld. Hij behieldt, echter, zijnen rang; en gaf, in 't volgende jaar 1575, blijken van moed en beleid, in de verdedigingе der stad: tot dat hij, eindelijk, genoodzaakt was, dezelve aan de Spaanschen overtegeven. Dat hij zich, in dien tijd, niet getrouw en eerlijk zou gedragen hebben, is hem door eenigen ten laste gelegd; doch ik wete niet, dat zulks ooit bewezen zij (m). Niet zeldsaam wordt de schuld van een mislukt beleg en verdedigingе der steden, zonder grond, op mannen van de grootste verdiensten geworpen. Van Dorp ondervondt het; doch dit benadeelde hem niet in zijne achtinge bij wel-

Zijn heldenmoed aldaar.

 den-

(l) 's GRAVEZANDE Eeuwged. der Middelb. Vrijheid, bl. 408—410.

(m) VAN DE VELDE Jubelfeest der stad ZZee, vooral bl. 32, 33, 139. — BENTIVOGLIO I deel 9 boek, bl. 233, waar hij van dit geval spreekt, noemt van Dorp, een wakker man, en van groote dapperheid, enz.

Wordt gebruikt in Staatszaaken. denkenden. De Staaten en de Prins bedienden zich van hem, voor dien tijd, maar ook naderhand, in de gewichtigste zaaken. Hij werdt, in 't jaar 1575, gemachtigd tot het ontwerpen eener nieuwe ordeninge op 't stuk van regeringe (n); en tot de vredehandelinge te Breda (o). Wat later, is hij gezonden tot stillinge der Nederlandsche Gewesten, en om de Gentsche bevrediginge, welke hij ook onderteekend heeft, te helpen bewerken (p). Ook zondt hem de Prins naar Utrecht, en Gent: om, in de eerste stad, de gerezen beroerte op de gevoegelijkste wijze te stillen; en het ontslag van Aarschot, en anderen, te Gent gevangen genomen, te bevorderen (q). *Eerste Edele van Zeeland.* In de jaaren 1578, en 1579, bekleedde hij de plaatse van Eersten Edele van Zeeland, voor den Graave van Buuren, op een' lastbrief van Prins Willem.

(n) WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 16, 79.

(o) WAGENAAR, ald. bl. 29—31. Verg. VAN GOOR Beschr. van Breda, bl. 143.

(p) Gentsche Geschiedenissen I deel, bl. 271—283.

(q) BOR X boek, bl. 232, XI boek, bl. 308, 309. Gent. Gesch. I deel, bl. 321.

fem. Doch, hij deedt vrijwilligen afftand van deze waardigheid: vermoedelijk, op aanraden van dien Vorst; zonder wiens kennisse hij de ftribbelingen, over de wijze van ftemmen ter Staatsvergaderinge van Zeeland, zal begonnen hebben (r). Na dien tijd, vinde ik van Dorp nergens gemeld, tot op het jaar 1584: wanneer hij, door de Staaten van Holland, benoemd werdt als één der Gezanten naar Frankrijk, om den Koning de befcherminge en heerfchappije der Nederlanden optedragen (s). Van daar wedergekeerd zijnde, zonder iet wezenlijks te hebben konnen verrichten, fchijnt hij, naderhand, buiten bewind van Staatszaaken gehouden te zijn. Zou men de oorzaak niet waarfchijnlijk hier in mogen zoeken, dat hij geweigerd hadde, den hofmeester des Graaven van Leicester te huisvesten: waar toe de Staaten hem, echter, wilden noodzaken (t). Was hier van zij; hij kwam, ten jaare

Gezonden naar Frankrijk.

 1594,

(r) Zie hier over breeder in mijne Befchrijvinge van Vlisfingen, bl. 16, en 38.

(s) WAGENAAR Vad. Hift. VIII deel, bl. 54—56, 64.

(t) WAGENAAR, ald. bl. 112, 113.

Beschuldigd van ontrouwe. 1594, in grootere moeilijkheden. Men beschuldigde hem, dat hij sommige Staatsgeheimen ontdekt, en zich aan Landverraad schuldig gemaakt hadde. *Gevangen gezet.* Hij werdt, eerst, in zijn huis verzekerd; daarna, op de voorpoorte van den Hove overgebragt: naderhand, kreeg hij zijn huis tot eene gevangenisse; en werdt, eindelijk, onder *Ontslagen.* borgtocht, ontslagen (u). In zijn' hoogen ouderdom, schijnt hij wederom in grootere achtinge gekomen te zijn. W...t, bij gelegenheid van zijn geschil met Johan Kellen, als voogd over de weezen van Jonker Willem de Roover, wist hij te bewerken, dat de Algemeene Staaten, den zesden van slachtmaand 's jaars 1599, den Raad van Vlaanderen oprichtten, die te Middelburg zittinge zou houden (v). Uit zijn grafschrift, in 's Gravenhage noch te vinden, blijkt, dat hij gestorven zij den tweeden van oogstmaand 1600, in den ouderdom van 72 jaaren (w). — Zijne lot-

(u) VAN REIJD XI boek, bl. 441; en vooral WAGENAAR Vad. Hist. VIII deel, bl. 404—406.

(v) Groot Plakaatboek II deel, bl. 2236.

(w) Bij VAN LEEUWEN, bl. 936; die ook bericht van zijne vrouwen en dochteren geeft.

lotgevallen doen ons zien, dat niet allen, die de vrijheid van 't Nederlandsche Gemeenebest hadden helpen grondvesten, de vruchten van hunne loswaardige pogingen, ten allen tijde, gesmaakt hebben.

WILLEM VAN DORP was, waarschijnlijk, uit het zelfde geslacht, als Arend, die voorgaat: schoon hij op de gedrukte Stamlijsten niet gevonden worde (x). Hij zal die Kolonel geweest zijn, in 't beleg van Steenwijk gesneuveld (y). Onder de Nederlandsche Edelen, welken het Rijk van Engeland in 't jaar 1575 ontzegd werdt, was ook van Dorp (z). Ik durve niet verzekeren, dat 'er op dezen gezien worde. Men kon ook denken aan Fredrik van Dorp, Bevelhebber van Tholen: die den Briel holp innemen (a); en wiens zoon,

W. van Dorp.

Gesneuveld 1592.

(x) Bij VAN MIERIS, in 't Charterboek, en bij VAN GOUTHOEVEN, komen meer anderen van dit geslacht voor, die in de Genealogien niet gemeld zijn.

(y) BOR XXIX boek, bl. 19.

(z) HOOFT X boek, bl. 443.

(a) VAN LEEUWEN, bl. 936. — Hij moet, derhalven, gevoegd worden bij mijne lijste der innemeren van den Briel, te vinden onder

zoon, Filips, zich grooten roem verkregen heeft (b).

D. Douma. DOUWE DOUMA was, met de volgende Bondgenooten, gesproten uit een oud en adelijk Friesch geslacht (*). Omtrent denzelfden tijd leefden twee van dezen naam: de een, zoon van Epo, overleden in 't jaar 1516, hadt in huwelijk Anna Albada, naderhand getrouwd met Haring Glins; de ander, behoorende tot den tak, bijgenaamd Oe-

der de Bijlaagen tot het Eeuwfeest der Vrijheid te Vlissingen, bl. 28—30.

(b) DE LA RUE Heldhaftig Zeeland, bl. 145—148.

(*) In 't begin der onlusten van de Schieringers en Vetkoopers in Friesland, en reeds lang te voren, was het Geslacht van *Douma*, ook geheten *Douwma* en *Douwema*, in groote macht en aanzien te Langweer en IJmsum, waar zij hunne stinsen, of kasteelen, hadden. Janke Douma was mede in dien twist gemengd. Meer bekend is een andere Janke Douma, die, in zijne gevangenisse te Vilvoorden, ten jaare 1530, overleden is; van wien *Emmius*, *Winsemius*, *Schotanus*, in hunne Friesche geschiedenissen, en *Gabbema*, in 't verhaal van Leeuwarden, breedvoerig spreken, volgens bericht van den Heere *U. van Burmania*. Zie ook bij HOIJNCK VAN PAPENDRECHT, *not. ad Vitam Viglii ab Aijtta*, *pag.* 61; waar hij, door een drukfeil, Jancko genoemd wordt. Hij schreef een kort begrip der zaaken, in Friesland voorgevallen, 't gene hij zijn Testament plagt te noemen. Zie SUFFRIDUS PETRUS *de Script. Frisiae dec. IX cap.* 8. *pag.* 72. — Ten tijde der onlusten, welke aanleidinge gaven tot het Verbond der Edelen, waren eenige takken van dit talrijke geslacht op hunne aanzienlijke Landhuizen, te Hallum, Britzum, Huisum, en elders, gezeten.

Oenema, was gehuwd met Jel Joogema (c). Het is onzeker, op wien hier gezien worde. Doch ik twijfele niet, of hij is dezelfde, die, in 't jaar 1566, vrijmoediglijk op de Staatsvergaderingen sprak; door Aremberg tot gijzelaar gevorderd werdt; en wien Alva, naar Antwerpen, ter verantwoordinge daagde (d). *Gedagvaard.*

EPO DOUMA, (*) hier bedoeld, was de schoon- *E. Douma.*

(c) UPCO BURMANIA *in Geneal. MS.* — Noch was 'er een Douwe Douma, zoon van Janke, aldaar gemeld, die trouwde Tet Abbema, weduwe van Jelle Haersma, of Harinxma, van IJlst. Zie *Geneal. Aijttana*, *in Anal. Belg. tom. I part. I*, *pag.* 267. Dan, hij was reeds den 13 oct. 1565 overleden, en kan dus hier niet in aanmerkinge komen.

(d) WINSEMIUS *Hist. lib. I*, *pag.* 68, 73, 80, *lib. II*, *pag.* 114.

(*) Omtrent dezen tijd leefden ook *Epo Douma*, *vader* en *zoon*. De *vader* was, door huwelijk, verbonden aan de Huizen van Feitzma en Sjaarda van Sterkenburg. De *zoon* hadt een treurig uiteinde. UPCO BURMANIA, *in Geneal. MS.*, schrijft: *Epo Douma larvatus ac limo circumvolutus ex scintilla ignis una cum Domino suo Comite de Holack in Germania misere periit.* Bartholdus, broeder van dezen Epo, was getrouwd met Trijn, dochter van Iwo Fritzma, Olderman te Sneek, Grietman van Wimbritzeradeel, overleden 21 oct. 1540. Tjaerdke, dochter van Bartholdus, hadt ten man Frans Dekama, een' ijverigen Spaanschgezinden, en gestorven te Keulen. Het is niet waarschijnlijk, dat genoemde Epo, vader of zoon, tot het Verbond behoorden. MSS. Aant. van den Heere *U. van Burmania.* — Wie *Epo Douma Senior* zij, die door Alva 1567 gebannen werdt, volgens WINSEMIUS *Hist. lib. II*, *pag.* 90, kan ik niet bepalen.

schoonzoon van Gemma van Burmania, en bloedverwant van Edo Abbema, of Abbinga: die ons onder de Bondgenooten voorkwamen. Zijne moeder was Wick Abbinga van Huisum, overleden in 't jaar 1577. Hij hadt getrouwd Saeck Burmania, dochter van Gemma, en van Jouwk Haerda: uit welke hij geen kinderen verwekt heeft (e). Zijne vrijheidliefde deedt hem vrijmoedigliijk op de Staatsvergaderingen spreken; en zijne gezindheid rondelijk aan Aremberg openbaaren: doch Alva vondt 'er reden in, om hem te bannen (f). Wanneer de tijd gunstiger werdt, keerde hij te rug naar zijn vaderland; bevorderde de Utrechtsche Unie (g); en overleedt, op Hottinga State, in 't jaar 1602 (*).

Vrijheid-liefde.

Gebannen.

Wedergekeerd.

ERAS-

(e) UPCO BURMANIA, *Geneal. MS.*

(f) WINSEMIUS *Hist. lib. I, pag.* 72, 73, 83, *II, pag.* 115.

(g) Zie hier boven, bl. 261.

(*) Hij ligt te Huisum begraven. Op de grafzarke, in de kerke aldaar, leest men: ". . . . . [1602] stierf de Edele Erntveste Jr. Epo van Douma oud 60 jaar . . . . . [1607] de Edele Eerbare Jufvrouw Saak van Burmania zijn wijf." Noch hangt, op dezelfde plaatse, tegen den muur, een houten gedenkstuk: waar op geschilderd zijn de wapens van *Douma*, *Burmania*, *Martena*, *Abbema*, *Oenema*, *Itema*, *Haerda*, en *Herweij*. Boven leest men deze Latijnsche regelen:

Editus in lucem nudus sum, nudus abibo,
Quid frustra sudo, funera nuda videns?

In

ERASMUS DOUMA, broeder van Foppe en Idzard, was eerst Kapitein, daarna Grietman van Doniawerstal, tot den zevenden van lentemaand 's jaars 1580, wanneer Tiete Waltes Hettinga benoemd werdt, om de plaatse van den gevangenen en van zijn dienst opgeschorten Douma te vervullen (h). Wijders is hij bekend door zijn verschijnen in de vergaderinge der Friesche Staaten, en zijn opontbod door Alva (i). *E. Douma.* *Gedagvaard.*

FOPPE, en IDZARD, DOUMA, zoons van Jan *F. en I. Douma.*

(h) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(i) WINSEMIUS *lib. I, pag.* 68, 72, 73, *II. pag.* 114.

In 't midden staan de woorden van Job, kap. XIX. 25—27, volgens de oude Nederlandsche overzettinge. Daar onder vindt men deze regelen:

"Hier rust wt Godes bevel van sijn pelgrimage
"Epo van Douma ontcommen shel swerelts bataelge,
"Als een graen sal hij vergaen en weder oprijzen
"God t aller tijt met Jolijt te loven en prijzen.

Beneden leest men; "Anno 1602 op Sint Jans dach is gestorven Jonker Epo van Douma out 60 jaer". — Uit MSS. Aant. van den Heere *U. van Burmania.* — Hij wordt zeer geroemd, wegens zijne hooge geboorte, goedheid, en ijver voor den Christelijken Godsdienst, door GELLIUS SNECANUS, *in Frisia Nobili pag.* 59.

Jartie tot Langweer, met dezelfde liefde voor de vrijheid bezield, vervielen, daarom, in den haat van Alva; die, schoon te vergeefs, hun aanschreef; dat zij zich, te Antwerpen, zouden komen verantwoorden (k). Foppe storf, ongehuwd, in 't jaar 1592; en Idzard, getrouwd met Helena Bunau, overleedt in 't jaar 1577. De eerste ligt begraven te Leeuwaarden; de andere te Britzam. (l)

Gedagvaard door Alva.

L. Dozembrugge.

LOUIS DOZEMBRUGGE was uit Mechelen; gelijk blijkt uit zijne eigenhandige ondertekeninge. De naam van dit geslacht is mij elders niet voorgekomen: waarom ik zeer overhelle tot de gissinge van den Baron *van Spaen van Hardenstein*, die meent, dat hier bedoeld worde Louis D'Oijembrugge, Heer van Impde, bij Mechelen gelegen, welke getrouwd was met Maria Kerremans.

Duijnen.

DUIJNEN kan geweest zijn Jakob van der Duijn,

(k) WINSEMIUS *Hist. lib. I, pag.* 73; *l. II, pag.* 114.

(l) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

Duijn, Heer van Sprange, geboren in 't jaar 1527, getrouwd met Maria Hoots, en overleden in 't jaar 1580; of Adam van der Duijn, zijn broeder, Heer van Sanen, Hoogheemraad van Rhijnland, gestorven in 't jaar 1602 (m). Anders kon men denken aan iemand uit het geslacht van *Duijnen*, 't gene onderscheiden is van het zoo even gemelde (n). *Misschien, van der Duijn.*

FRANS VAN DUIJVEN is mij niet bekend; gelijk ook, of hij behoord hebbe tot het Hollandsche geslacht van dien naam, 't gene, naar men wil, reeds voor het jaar 1566 schijnt uitgestorven te zijn (o). *Van Duijven.*

AREND VAN DUVENVOORDE, Ridder, Heer van Duvenvoorde, Noordwijkerhout, 't Woud, en Sterrenburg, zoon van Jan *A. van Duvenvoorde.*

(m) MSS. Aant. van den Heere *van Spaen van Hardenstein*. — De Stamlijst der Heeren *van der Duijn* is bij VAN LEEUWEN, bl. 941—944, en VAN HOOGSTRATEN bl. 223, 224.

(n) MEERMAN *Origin. Typograph. tom. I, p.* 43. BOXHORN *Theatr. Holland. pag.* 56.

(o) JUNII *Batavia, pag.* 563. BOXHORN *l. c.* VAN GOUTHOEVEN, bl. 114. — Zijn' voornaam vinde ik in de MSS. Aant. van den Heere *van Oudendorp*, uit het MS. Memoriaal van Jr. *M. van der Houve* bl. 392.

Uit het Geslacht van Wassenaer. Jan en Hadewich van Renesse, was afkomstig uit het aloude Nederlandsche Geslacht der Wassenaeren (*), waar van die van Duvenvoorde een wettige tak geweest

Vertrekt. zijn (**). — Hij week, uit hoofde der beroer-

(*) De Stamlijst der Heeren *van Wassenaer* is bij VAN LEEUWEN, bl. 1145—1162; VAN HOOGSTRATEN, in 't Bijvoegsel tot het Woordenboek, bl. 139—154; en FERWERDA, Adelijk Wapenboek, I deel. Men zie, wijders, JUNIUS *Batav. cap.* XIX, *pag.* 553, 554; HEUTERUS *Rer. Burg. lib.* VI, *pag.* 226—229; BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 82; LE CARPENTIER III *part. pag.* 578, 589; *Nobiliaire des Pays-bas tom.* I, *pag.* 13; vooral BOCKENBERGII *Prisci Batuviae et Frisiae Reges; item Lugduni Batavorum et Wassenariae Heroum, vetustissimarum Hollandiae Gentium, Historia et Genealogia*, gedrukt te Leiden, in 't jaar 1589. Noch zal men veele bijzonderheden, nopens dit Geslacht, aantreffen, in de geschiedkundige schriften van *Boxhorn*, *Wagenaar*, en anderen; doch vooral bij MATTHAEUS, in verscheiden werken, b. v. *Analecta veteris aevi*, *de Nobilitate*, *de jure gladii*, &c. — Ook bezitte ik, door gunste van den Heere *Munniks*, een Geslachtregister, loopende tot het begin der zestiende eeuwe, en waar van de titel is: *Oorspronck ende beginsel der Baenreheeren van Wassenaer, Burggraven van Leyden, Heeren van beyde Catwijcken, van Valckenburg, ende Voorschoten*; en *Oorspronck der Heeren ende Joncheren van Duvenvoorde*: welke stukken ik denke, bij eene andere gelegenheid, aan 't licht te brengen.

(**) Dat het Geslacht *van Duvenvoorde* hetzelfde zij met dat *van Wassenaer*, is bij mij buiten eenige bedenkinge. Verscheiden oorspronglijke stukken, en geschreven aanteekeningen, mij verstrekt door den Baron van Wassenaer, Heere van Spanbroek, hebben mij in deze gedachten bevestigd. — Filips van Duvenvoorde, de eerste van dien naam, werdt, in 't jaar 1226, door Dirk van Wassenaer, zijn broeder, beleend met Duvenvoorde; begon, volgens gebruik van dien tijd, den naam van zijn goed, met achterlatinge van den stamnaam, te voeren; doch behieldt het wapen, alleenlijk met veranderinge van koleuren. Deze gewoonte is, eeuwen lang, in alle Nederlandsche Gewesten, onderhouden. *L'Espinoy*, *Butkens*, *le Carpentier*, *de Rouck*, en anderen, hebben dit met eene meenigte voorbeelden gestaafd. De Heeren van Duvenvoorde hebben, derhalven, den naam en wapenen van hunne voorouderen, na uitstervinge van den oudsten tak, met het hoogste recht wederom aangenomen. Dit zal ik,

toerten, in 't jaar 1567, uit Nederland; en werdt, naderhand, door Alva, gebannen. Gebannen.

Z

ik, kortelijk, betoogen. I. Bij het overlijden van Jan, Baanderheer van en tot Wasſenaer, Burggraave van Leiden, Ridder van 't Gulden Vlies, is deszelven wapen, bij zijne plechtige uitvaart, door *de Riemer* beſchreven, niet gebroken. II. De Heeren van Duvenvoorde zijn, ten allen tijde, in onderſcheiden gelegenheden, door die van Wasſenaer beleend, en voor hunne maagſchap erkend. III. Na behoorlijk onderzoek van overgelegde bewijzen, verklaarden de Wapenkoning en Herauten te Brusſel, in 't jaar 1660, dat de zeer vermaarde Familie van Duvenvoorde oorſpronglijk was uit den zeer ouden én doorluchtigen Stam van Wasſenaer. Zie Bijlaagen lett. V. 7. bl. 175, 176. IV. De Heeren Staaten van Holland beſloten, in 't jaar 1656, de Heerlijkheid van Wasſenaer te naasten, ten behoeve van Jakob van Wasſenaer, Heere van Opdam; die, in zijn verzoekſchrift, tot dat einde ingeleverd, te kennen gaf, dat gemelde Heerlijkheid ware het ſtamgoed van het oudadelijke Geſlachte van Wasſenaer, waar uit hij mede, in wettige mannelijke afkomſte, geſproten was. V. Om deze reden leest men ook op de graftombe, ter eere van dezen zelfden Heere, op 's Lands kosten, in de groote kerke in 's Hage, opgericht: *Honori et gloriae Herois Perillustris et ex vetustissima Nobilitatis Batavicae Stirpe per continuam et legitimam succesſionem prognati Domini &c.* VI. Doch vooral moet de kinderlijke opvolging, welke op onwraakbaare gronden kan aangetoond worden, dit ſtuk ontegenzeggelijk beſlisſen. A. FILIPS VAN WASSENAER, zoon van Halewijn, Burggraaf van Leiden (gemeld bij VAN MIERIS, Charterb. I. 189), trouwde Agnes Perſijn van Waterland, en won, bij haar, twee zoonen, *Dirk*, en *Filips*. Dit blijkt uit de Charters, bij VAN MIERIS I. 146, waar in vader en zoon te gelijk voorkomen, en bl. 165, 195, waar de beide broeders genoemd worden. Verg. Charterb. van Vriesland I. 88—90. *Filips* voerde noch den naam van Wasſenaer, bij 't leven van zijn' vader. Zie bij VAN MIERIS I. 188. Na deszelven overlijden, 1226, beleenden *Dirk van Watſenaer*, en *Berta*, zijne huisvrouw, beiden gemeld bij VAN MIERIS I. 203, 205, 208, vooral 428, heuren broeder B. FILIPS VAN WASSENAER, en deszelven huisvrouwe, welke, naar 't gemeene gevoelen, eene dochter des Heeren van Strijen was. Deze leenbrief, waar van 't oorſpronglijke noch bewaard wordt, is bij VAN MIERIS I. 202. Verg. de Bijlaagen lett. V. 7. bl. 176. Heer *Filips*, die zich voortaan noemde *van Duvenvoorde*, won twee zoonen, *Arend*, die volgt, en *Jan*, Heere van Voorſchoten, gemeld bij VAN MIERIS II. 301, wiens afſtammelingen geweest zijn de Heeren van Polanen, daarna Graaven van den Berg. C. AREND VAN DUVENVOORDE, oudſte zoon van Filips, was leenvolger; zijn-

nen. Zijne beschuldigingen kwamen hier op uit. Hij begunstigde den nieuwen, dat

Beschuldigingen.

zijnde, in de jaaren 1258 en 1268, beleend door Dirk van Wassenaer, zijn' oom. De bewijzen hier van zijn noch in 't oorspronglijke voor handen, en gedrukt te lezen bij BOCKENBERG *l. c.* Hij komt ook voor in den leenbrief van Koning Willem 's jaars 1248, voorhenen niet uitgegeven, doch nu te vinden onder de Bijlaagen lett. V. 1. bl. 167, 168. Uit zijn huwelijk, met Mahault van Craijenhorst, is verwekt D. FLORIS VAN DUVENVOORDE, gemeld in een' brief van Willem, 's Graaven van Holland oudsten zoon, ten jaare 1303, onder de Bijlaagen bl. 169; waar uit blijkt, dat hij, bij zijne eerste vrouwe, N. van de Woude, een' zoon hadde E. AREND VAN DUVENVOORDE, die, in 't jaar 1303, door gemelden Willem beleend is. Zie Bijlaagen lett. V. 2. bl. 169, 170. Hij wordt, misschien, bedoeld in een Charter des jaars 1331, bij VAN MIERIS II. 511. In 't jaar 1306, beleende hij eenige goederen, volgens de MSS. Registers, aan Jan van Duvenvoorde, zijn' oom, gemeld in twee Charters, bij Denzelfden II. 150, 178. *Arend* was getrouwd met Uleiit van Noordwijk. Dit blijkt uit haar testament, gemaakt in 't jaar 1343; waar in ook genoemd wordt haar zoon F. AREND VAN DUVENVOORDE, die zeer veele brieven onderteekende, en bezegelde. Zie de Charters bij VAN MIERIS II. 746, III. 138, 171, VAN DE WALL Handv. van Dordrecht I afd. bl. 209—211, en elders. Hij werdt, in 't jaar 1355, beleend door zijn' neef, Dirk van Wassenaer; trouwde Sophia Bogghe, volgens de huwelijksvoorwaarden, geteekend 1368, en een maagenscheid met zijn' broeder, Jan van de Woude, ten jaare 1379; en kocht 1358 de erfenisse van Jan van Noortig, tegen Willem, broeder des Graaven van Holland. Hier onder zal ook behoord hebben het Ambacht van Noortigerhout: want, na zijn' dood, 1386, is daar mede beleend zijn zoon G. AREND VAN DUVENVOORDE. Zie VAN MIERIS III. 445, 460. Hij hadt zich medeplichtig gemaakt aan den moord van Vrouwe Aleid van Poelgeest; doch verzoende zich, naderhand, met Hertog Albrecht. Zie dezen zoenbrief, geteekend 1394, in de Bijlaagen lett. V. 3. bl. 170, 171. Hij wordt in verscheiden Charters gemeld, bij VAN MIERIS IV. 13, 20, 40, 84, 494, 526. Zijn broeder, Dirk van Duvenvoorde, is door hem beleend 1383; en hij zelf 1423 door Filips van Wassenaer, zijn' neef, met zeker bosch, waarschijnlijk Schakenbosch. In het testament, door hem, en Elburg van Cralingen, zijne vrouwe, gemaakt ten jaare 1423, wordt, onder andere kinderen, genoemd H. JAN VAN DUVENVOORDE, benevens Maria van Vianen, zijne vrouwe; bij welke hij verwekte I. AREND VAN DUVNVOORDE, in 't jaar 1462 beleend met Noordwijkerhout, 't Woud, en Sterrenburg, hem aangekomen bij doode van zijn' vader

Jan;

dat is, Hervormden, Godsdienst, hadt, een' langen tijd, vertoefd in de Abdij

Z 2 van

Jan; en, naderhand, met Duvenvoorde, door Johan van Wassenaer, zijn' neef. Hij trouwde, in 't jaar 1465, Margriet van IJsselstein, volgens de huwelijksvoorwaarden; en liet drie zoonen na; *Jan*, *Gijsbert* en *Jan*. K. JAN VAN DUVENVOORDE, de oudste zoon, is, na het overlijden van zijn vader, ten jaare 1483, beleend met Noordwijkerhout, 't Woud, Sterrenburg, en, door zijn' neef Jan van Wassenaer, met Duvenvoorde, gelijk ook met eenige andere goederen, na den dood zijner moeder 1530, door Floris van Egmond, Heere van IJsselstein. Hij trouwde Elizabeth van Renesse, volgens de huwelijksvoorwaarden 1491, welke ook zijn broeder, Gijsbert, onderteekend heeft. Uit dit huwelijk waren drie zoons; *Arend*, Heer van Duvenvoorde; *Adriaan*, die zijn' broeder in die Heerlijkheid opvolgde, en L. JAN VAN DUVENVOORDE, Ridder (Bijlaagen lett. V. 4. bl. 171), in 't jaar 1544, na zijns vaders dood, beleend met Noordwijkerhout; en, met andere goederen, door Maximiliaan van IJsselstein. Hij hadt in huwelijk Hadewich *van* Renesse, welke, in 't jaar 1550, beleend is door Prins Willem van Oranje, als Heere van IJsselstein; volgens den oorspronglijken leenbrief, waar in zij Johans van Duvenvoorde weduwe genoemd wordt. Hij heeft nagelaten M. AREND VAN DUVENVOORDE, één' der verbonden Edelen. Hij is, door Keizer Karel, in 't jaar 1545, beleend met Noordwijkerhout, 't Woud, en Sterrenburg, hem aangekomen bij den dood van zijn' vader. Zie den leenbrief in de Bijlaagen lett. V. 4. bl. 171, 172. Adriaan van Duvenvoorde, zijn oom, overleden zijnde, kwam hij, in 't jaar 1577, in 't bezit van Duvenvoorde; volgens den verlijdbrief van Filips, Graave van Ligne, Baanderheere van Wassenaer, onder de Bijlaagen lett. V. 5. bl. 172, 173. Hij hadt in echt Theodora van Scherpenzeel, en maakte, met haar, zijn testament, in 't jaar 1589. Zie Bijlaagen lett. V. 6. bl. 173, 174. — Van dezen *Arend van Duvenvoorde* daalen, in eene rechte lijn, neder de Heeren van Wassenaer van Katwijk, Sterrenburg, Echtelt, en Spanbrouck. Men vergelijke het Geslachtregister, in de Bijlaagen lett. V. 8. bl. 176—181; 't gene, in alles, met oorspronglijke en onwraakbaare bewijzen, tot op dezen tijd, indien het noodig ware, zou konnen gestaafd worden. Ik besluite, derhalven, met volle zekerheid, dat de tegenwoordige Heeren Barons *van Wassenaer*, wier voorouders zich, een' geruimen tijd, *van Duvenvoorde* schreven, wettiglijk afstammen van het oudste Geslacht der Nederlandsche Edelen, en wel van Filips van Duvenvoorde, broeder van Dirk van Wassenaer; gelijk boven gezegd is. Hier door vervalt het gevoelen van anderen, die denken, dat de Heeren van Wassenaer komen uit Willem van Duvenvoorde, Ridder, Heere van

Oos-

van Egmond, tegen wil des Bisschops van Haarlem, waar hij zeide gekomen te zijn op last van Brederode, zonder wiens bevel hij van daar niet vertrekken zou; hij hadt, met de zijnen, de goederen der Abdije verkwist; de geestelijken mishandeld; hunnen dienst bespot; soortgelijke moedwilligheden, in 't klooster te Heilo, gepleegd; en aanleidinge gegeven tot den beeldenstorm te Leiden (p). Zulke beschuldigingen, en het daar op gebouwde vonnis, konden zijne vrijheidliefde uitblusschen, noch zijne achtinge, bij weldenkenden, verzwakken. In 't jaar 1572, holp hij den Briel innemen (q); werdt, met

Verrichtingen.

(p) Sententien van Alva, bl. 48—50, 308.

(q) In eene MS. Genealogie der *Wassenaeren* staat: "*Assisteerde zijnen Neeve den Graef van der Mark; Hr. van Lumeij, Hr. Jans en Vr. Margaretha van Wassenaer's dochter, bij 't inneemen der Stad Briele, als Collonel der Watergeusen*". Verg. de gedrukte Stamlijsten.

Oosterhout, broeder van Jan van Polanen, die in zeer veele oude Charters voorkomt, bij VAN MIERIS II. 318, 322, 334, 354, 390 en 391, 401 en 402, 406, 428, 447, 469, 480, 686, in 't Charterb. van Vriesland I. 205, Handvesten van Dordrecht I Afd. bl. 177—179. Dat deze Willem geen bastaardzoon van Arend geweest zij, gelijk VAN GOUTHOEVEN bl. 165 wil, maar een wettige zoon van Filips, wordt te recht aangemerkt door VAN MIERIS Chart. II. 232, 242; die hem ook zeer wel onderscheidt van een' anderen Willem van Duvenvoorde, door den Keizer in 't jaar 1329 gewettigd. Zie Chart. II deel, bl. 486, 615; en HOIJNCK VAN PAPENDRECHT *Anal. Belg. part. V, pag.* 338.

met krijgsvolk, naar Woerden gezonden (r); en verscheen, met volmacht van Lumeij, in de eerste vergaderinge der Staaten van Holland, te Dordrecht, waar de belangen van ons Gemeenebest zeer bevorderd werden (s). Zijn gehouden gedrag zal oorzaak geweest zijn, dat hij, in 't volgende jaar, tot Krijgskommissaris benoemd wierde (t). In de belegeringe van Kampen, ten jaare 1578, diende hij als Hopman van een vaandel voetknechten (u); en zocht, in 't jaar 1587, met eenig volk binnen Medenblik te komen (v): ten zij, misschien, in beide gevallen, op een' anderen Arend van Duvenvoorde moeste gedacht worden; gelijk *Wagenaar*, ten aanzien van het laatste te kennen geeft. Wat hier van zij; onze Bondgenoot hadt, veele jaaren, zittinge in de Hollandsche Ridderschap; was, wegens dezelve, tegenwoordig bij de inwijdinge der Leid-

(r) BOR VI boek, bl. 297.

(s) BOR VI boek, bl. 281.

(t) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 387.

(u) DUMBAR *Analect. tom. III, pag.* 58, 59. BOR XII boek, bl. 36.

(v) WAGENAAR Vad. Hist. VIII deel, bl. 209.

sche Akademie (w); en werdt in zaaken van groot gewicht gebruikt (x). Volgens bericht van sommigen (y), is hij in 't jaar 1588 gestorven. Dit is, zonder twijfel, mis: want hij maakte eerst zijn' uitersten wille den vierden van wintermaand 's jaars 1589 (z). Beter, daarom, zal men zijn overlijden brengen tot het jaar 1600 (a); wanneer ook zijn zoon, Jan van Wassenaer en Duvenvoorde, beleend is met de goederen, hem aangekomen door zijns vaders dood; volgens de leenbrieven daar van, noch voor handen zijnde (b).

Sterft, in 't jaar 1600.

D. van Duvenvoorde.

DIRK VAN DUVENVOORDE wordt, verkeerdelijk, een zoon van Arend genoemd, in eenige naamlijsten der verbonden Edelen. Hij was een zoon van Dirk, en kleinzoon van Arend van Duvenvoorde; week, ten tijde der beroerten, uit Nederland;

Vertrekt 1567.

(w) BOR VIII boek, bl. 86.

(x) BOR XV boek, bl. 197, 199.

(y) MS. en gedrukte Genealogien.

(z) Bijlaagen bl. 173.

(a) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(b) MSS. Aant. van den Heere *van Wassenaer van Spanbroek.*

land; werdt, den twintigsten van bloeimaand 1583, aangesteld als Baljuw van den Briel, en Dijkgraaf van Voorne; en overleedt, in 't jaar 1593, binnen gemelde stad, waar zijn wapen in de kerke hangt (c): zonder kinderen uit zijne huisvrouwe, Agnes van Seraats, natelaten (d).

GIJSBERT VAN DUVENVOORDE, Heer van Opdam en Hensbroek, zoon van Jakob (*) en Geertruid van Liere, week uit Nederland, in 't jaar 1567; en werdt, nader- *G. van Duvenvoorde.*

(c) MSS. Aant. van Dezelfde Heeren. — Hij was tegenwoordig op de begraafenisse van Prins Willem I. Zie BOR XVIII boek, bl. 57.

(d) Genealogie van *Wassenaer* bij VAN HOOGSTRATEN, bl. 145.

(*) Deze *Jakob van Duvenvoorde* was de zoon van *Gijsbert*, wiens broeder, Jan van Duvenvoorde, in 't jaar 1491, trouwde met Elizabeth van Renesse. Zie boven bl. 355. *Jakob* werdt, den 16 sept. 1549, door Filips, Prins van Spanje, binnen Dordrecht, Ridder gemaakt; volgens *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 48. Hij kwam, met Dirk de Weent, in geschil over zeker leen. De zaak werdt, omtrent het jaar 1553, voor 't Leenhof der Abdije van Egmond gebragt; en hij in 't ongelijk gesteld. Doch, hij beriep zich op het Leenhof van Holland: waar toe hij bevoegd gerekend werdt door den Grooten Raad van Mechelen, bij eene uitspraak van den 12 oct. 1557; bij welke gelegenheid door gemelden Raad besloten is, dat "men van de Leenhoven van de Geestelijke Heeren ofte Prelaeten, die sustinceren den Graven van Hollandt niet te recognoseeeren, dan alleenlijk den Paus, onmiddelijk mag appelleeren aan den Leenhove van Holland". Uit medegedeelde berichten.

Gebannen, 21 meij 1568. hand, door Alva gebannen, als wezende van 't getal der verbonden Edelen, een vijand der Katholijken, en een groot begunstiger der Onroomschen (e). Hij bleef, echter, getrouw aan 't Vaderland: en volgde den Prins in zijnen eersten veldtocht. *Verrichtingen.* Hij stond, in 't jaar 1574, over zekere rekeninge van Sonoij; werdt, in 't volgende jaar, naar het Noorderkwartier gezonden, om met eenigen te handelen, die door denzelfden Sonoij waren gevangen gezet; in 't jaar 1576 naar Woerden afgevaardigd, na dat het langduurig beleg opgebroken was, om te beraadslagen, welke schansen, nu door den vijand verlaten, behoorden nedergeworpen, of versterkt te worden; drie jaaren later, aangesteld tot algemeenen Kommissaris der monsteringe; en storf, in 't jaar 1580, te Woerden, waar hij Bevelhebber en Kastelein was (f). Uit zijne echtgenoote, Maria van Hoexvier, werdt hem geboren Jakob van Wassenaer, Admiraal van Holland, vader van den beroemden Lt. Admiraal Generaal Jakob

(e) Sententien van Alva, bl. 58, 60.

(f) BOR IV. 182, VII. 70, VIII. 115, IX. 145, XIII. 90, XIV. 172.

kob van Wassenaer, Heere van Opdam (g): wiens afstammelingen zijn de tegenwoordige Heeren van Wassenaer van Opdam en Twikkelo.

JAKOB VAN DUVENVOORDE, Ridder, Heer van Warmond en Alkemade, was een zoon van Jan en Maria van Matenesse, Vrouwe van Warmond (h). Zijn vader was een broeder van Jan van Duvenvoorde, Heere van Duvenvoorde, en van Gijsbert van Duvenvoorde, Heere van Opdam, beiden boven vermeld (i). De Heer van Warmond was onder de vertrouwelingen van Prins Willem: die geheime briefwisselinge met hem hieldt; en beraadslaagde over het innemen van deze of gene stad, tot afbreuk van den vijand (k). Na dat Woerden aan den Prins ge- *J. van Duvenvoorde.* *Gezonden*

 ko-

(g) VAN LEEUWEN bl. 1157, 1158.

(h) MS. Leenbrief van Warmond 's jaars 1557.

(i) Uit het Register van *Aart van der Goes*, bl. 111, blijkt, dat, in 't jaar 1529, ter dagvaart van Holland onder de Edelen verschenen, *Heer Jan van Duvenvoorde Heer tot Warmond; Heer Jan sijn Broeder.*

(k) VAN METEREN III boek, bl. 66. BOR V boek, bl. 242.

naar Woerden, 1572. komen was, werdt hij derwaards gezonden, om de noodige bestellingen, aldaar, te maken (l). Ook teekende hij de Unie van Holland en Zeeland des jaars 1576 (m). Hij was, sedert het jaar 1573, Raad in 't Hof van Holland: welken post hij bekleedde tot zijn dood; die voorviel ten jaare 1577 (n). Ik teekene zijn sterfjaar te meer aan, om dat ik zie, dat men aan hem toeschrijft, 't gene verricht is door Jakob van Duvenvoorde, zoon van Gijsbert; van wien ik boven sprak. Zijn zoon, gewonnen bij Hendrika van Eg- *Zijn zoon, Jan.* mond, Jan van Duvenvoorde (*), volgde 's vaders voetstappen; was onder de innemers van den Briel; werdt, naderhand, Houtvester, en Admiraal van Holland; be-

(l) BOR VII boek, bl. 297.

(m) BOXHORN op *Reigersberg* II deel, bl. 574.

(n) VAN LEEUWEN bl. 1159.

(*) Hij werdt niet opgeteld in mijne naamlijste der Bondgenooten, I Stuk bl. 244. Ook behoorde hij niet tot dezelven: schoon iemand mijner vrienden mij zulks bericht heeft. Uit de woorden van VAN LEEUWEN, bl. 1159, en VAN HOOGSTRATEN, III deel bl. 210, en in zijne Genealogie van *Wassenaer*, bl. 150, blijkt wel, dat *Jan van Duvenvoorde* in 't jaar 1567 uit Nederland geweken zij, wegens het Verbond, en om dat zijn vader het Smeekschrift der Edelen geteekend hadt; maar niet, dat hij zelf onder de Bondgenooten behoorde.

behaalde grooten roem in den tocht naar Spanje; en ging als Gezant naar Engeland (o). Zijne nakomelingen, schoon altijd de Staatsche zijde gehouden hebbende, bleven echter den Roomschen Godsdienst aankleven. Tot dezen tak van 't Huis van Wassenaer behooren: de Heer van Alkemade; de Heer van Niekoop en Noorden, Kamerheer van den Keurvorst van Keulen; Mevrouw de Prinses van Montmorencij, onlangs overleden; verscheiden kinderen van den laatsten Heer van Warmond, wiens weduwe die Heerlijkheid verkocht heeft aan den Heere van Leiden te Haarlem (p).

BECKE zal oorspronglijk geweest zijn uit het Vlaamsche geslacht van dien naam; en waar toe konnen behoord hebben Jan en Robert van Eecke, die, in de jaaren 1311 en 1367, Schepens van Gent waren (q). Hij *Eecke.*

(o) BOR VIII boek, bl. 134. WAGENAAR Vad. Hist. VIII deel, bl. 439–441, 494. Jr. O. Z. VAN HAREN, Geusen bl. 175.

(p) MSS. Aant. van den Baron *van Wassenaer van Spanbrouk.*

(q) L'ESPINOIJ *Recherch. livr. II, pag.* 380, 523;

Hij is, misschien, dezelfde geweest, die, van de Bondgenooten afgevallen, en tot de Spanjaarden wedergekeerd zijnde, door Parma, in 't jaar 1583, aan Jan van Hembijze gezonden werdt, om hem tot verraderije, en overgave van Gent, te bewegen (r).

Afvallig.

S. Eejenus. SUFFRIDUS EEJENUS viel, ten jaare 1568, in handen van den vijand; werdt naar Rupelmonde gevoerd; en, den eersten van zomermaand, aldaar onthalsd (s).

J. Eelsma. JELTE EELSMA, Friesch Edelman (*), kwam,

523; die ook, *livr. I. pag.* 253, meldinge maakt van de heerlijkheid *Eecke*, in 't midden der XVI eeuwe toebehoorende aan 't geslacht *de Sceppere*.

(r) Gentsche Geschied. II deel, bl. 401.

(s) SCHOOKIUS *de Canon. Ultraject. pag.* 506. — Doch ik gisse, dat men, bij dien Schrijver, in plaatse van *Suffridus Eejenus*, zal moeten lezen *S. Bejemus*, en denken aan S. Beima; wiens naam, in andere Latijnsche schriften, op dezelfde wijze wordt uitgedrukt. — En dus, zou *Eejenus* mij gantsch onbekend zijn.

(*) Hij wordt ook *Jelle*, *Jelto*, en *Gellius*, genoemd. Ik vinde *Laus Eelsema*, in 't jaar 1456, onder de Regeerders van Harlingen, in 't Charterboek van Vriesland I deel, bl. 591; en twijfele niet, of hij zal tot dit Geslacht behoord heb-

kwam, in 't jaar 1564, wanneer hij den ouderdom van vijfentwintig jaaren bereikt hadt, wonen op Hottinga State te Pietersbierum; en was een groot ijweraar voor de vrijheid. Na het verdrag der Landvoogdesse met de Edelen, ondertekende hij hun Verbond. Dit noodzaakte hem, de vlucht te nemen; en niet naar Antwerpen te trekken, schoon Alva hem derwaards, ter verantwoordinge, liet dagvaarden. De Hertog schreef, hierom, een vonnis tegen hem: waar bij hij gebannen, en zijn goed verbeurd verklaard werdt (t). Door deze smaadelijke, of, liever, vereeren-

Vlucht.

Gebannen, 10 sept. 1568.

(t) WINSEMIUS *Hist. lib* II. *pag.* 90, 114. Sententien van Alva, bl. 127.

hebben. *Rippert Eelsma*, zoon van Wiger, trouwde met Katharina Maurisma, en won *Wiger*, wien, uit Suob Ipema, geboren werdt *Rippert*, die in huwelijk hadt Trijn Elinga, in 't jaar 1542 te Sexbierum begraven, en vader was van *Jelte*, een' der verbonden Edelen. Deze liet, uit Wick Galama, éene dochter na, *Fouk Eelsma*, met welke dit geslacht, in den naam, uitgestorven is. Zij trouwde met den Raadsheer Ædo Eijsinga; wiens zoon, Frans Eijsinga, eene dochter naliet; welke ten man hadt Gemme Laas van Burmania, grootvader van den Raadsheer *E. M. van Burmania*, aan wien ik dit bericht schuldig ben. — Noch blijkt, uit de MS. Geneal. van UPCO BURMANIA, dat Jelte Eelsma was broeder van Trijn, of Katharina, welke, ongehuwd, in 't jaar 1545, overleedt, en te Sexbierum begraven werdt, met dit grafschrift:

Cum Christo ut vivam, media en mihi via sepulcrum;
Pervigilasse Deo, gloria, vita, salus.

rende behandelinge, was hij zoo verbitterd tegen Alva, en voor de vrijheid aangemoedigd, dat hij één van de hoofden der Friesche vrijbuiteren wierde (u). Dit blijkt allerklaarst uit zijne verbintenisse, met anderen aangegaan, den vijftienden van oogstmaand 's jaars 1569, om den vijand alles mogelijken afbreuk te doen (v). Hij schijnt, evenwel, niet zeer gelukkig geweest te zijn in alle zijne ondernemingen: als die, op zee, tweemaalen voor de Spaanschen moest wijken; en door dezelven, wanneer zij hem nabij Holwert ontmoetten, achtervolgd werdt. Hij poogde zich, met zwemmen, te redden; doch verdronk (w). Was hier in een bewijs van de Godlijke wraake? strekte dit tot smaad van zijn Geslacht? was zijn dood tot groot voordeel van 't Gemeenebest? Dus oordeelt de Spaansch-

Ongelukkig in zijne aanslagen.

(u) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 11.

(v) Zie mijne Bijvoegselen, tot dit II Stuk bl. 118; en de Bijlaagen lett. HH.

(w) J. CAROLUS *lib.* I, *p.* 36, *IV*, *p.* 237, 254; die hem ook *Eltema*, en *Elsema*, noemt. — Zijne huisvrouw, van Embden naar Friesland trekkende, is, met haare dochter, omtrent het jaar 1574, tusschen den Dam en Delfzijl gebleven; volgens bericht van den Heere *E. M. van Burmania*.

Spaanschgezinde Schrijver; wiens gevoelen onze hoogachtinge voor Eelsma te meer doet rijzen.

WIGER EELSMA, Dijkgraaf, ook Gedeputeerde van de vijf Deelen, woonde te Sexbierum, op de ouderlijke State Eelsma. Hij was de ouder broeder van Jelte, en deelde in hetzelfde lot van dagvaardinge naar Antwerpen, en banninge buiten zijn vaderland (x). Zijne twee dochters, Katharina en Anna, gewonnen bij Deutzen, dochter van Douwe Douma en Katharina Frittema of Fritzma, trouwden met Johan en Hero Hottinga, beiden zoonen van Douwe en Lucia Heerma (y). *W. Eelsma.* *Gebannen.*

ALBRECHT VAN EGMOND, zoon van Jan van Egmond van Merestein, en Amelia van Grombach, was gesproten uit het wijdberoemde en rijkste Geslacht der Egmonden (*). Het lot van zijnen Stamgenoot, den *A. van Egmond.*

(x) WINSEMIUS *lib. II*, *p.* 114, 115.

(y) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(*) Het Geslachtregister van 't vermaarde Geslacht der *Egmon-*

den Graave van Egmond, kon hem niet wederhouden, om zijne zucht voor 's Lands vrij-

Vrijheidliefde.

monden wordt gevonden bij P. HEUTERUS *Rerum Burgund. lib. VI, pag.* 238—242; MIRAEUS *donat. Belgic. lib. I, pag.* 294—296 (*Op. Diplom. tom. I, pag.* 464, 465); VAN LEEUWEN, bl. 943—964; VAN HOOGSTRATEN, bl. 39—48, FERWERDA II deel I stuk. Men zie ook JUNIUS *Batav. cap.* XIX, *pag.* 542—543; *Nobiliaire des P. B. tom. I, pag.* 15—18, 20. P. BOCKENBERG heeft, in 't jaar 1589, te Leiden, uitgegeven: *Egmondanorum Comitum, potentissimae Hollandiae Gentis, Historia et Genealogia.* Ik zwijge van 't gene over dit Geslacht te vinden is bij *Le Carpentier*; in de Charterboeken van *van Mieris* en *Thoe Schwartzenberg*; bij *Boxhorn*, *Matthaeus*, en anderen. Van die stukken zal ik gebruik maken, bij het uitgeven der Genealogien van Egmond, mij ten gebruike medegedeeld door den Heere *Manniks*. De eerste, in 't Latijn geschreven, loopt tot het jaar 1521; de andere, in 't Nederduitsch opgesteld, eindigt met den dood des Graaven van Egmond, in 't jaar 1568. — Het is overbekend, dat de Heeren Egmond van der Nijenburg uit het aloude Geslacht van Egmond hunnen oorsprong hebben, door Gerrit, zoon van Willem van Egmond, Stadhouder van Gelderland. — Men zegt, dat in de Beverwijk een bierstekér wone, die zijne afkomst uit de Graaven van Egmond, met goede bescheiden, zoude konnen aantoonen; gelijk de Heer *Paludanus* mij, in 't jaar 1772, bericht heeft. Ik kan hier omtrent niets, met zekerheid, bepalen. — Eenigen tijd geleden, ontdekte ik, dat noch, te Bordeaux, wonen twee broeders *van Egmont*, Kooplieden, die het volle wapen van dit beroemde Geslacht voeren. Mijne nieuwsgierigheid dreef mij, hier op eenig onderzoek te doen. Zij deden mij, op de vraag, of zij uit het bekende Nederlandsche Geslacht der Egmonden voortkwamen, het volgende bericht, den 18 van bloeimaand 1777, ter hand stellen: "Wij weten niet, of wij uit het geslacht der Heeren Egmont zijn, die in uwe Provincien woonen. Al wat wij u konnen zeggen, is, dat onze voorouders uit Vlaanderen gekomen zijn, van waar zij naar Gothenburg in Zweden vluchtten, wegens de vervolginge des Hertogen van Alva tegen de Hervormden. Wij hebben altijd hooren zeggen, dat zij de voornaamsten, en als de stichters, van de stad Gothenburg waren. Doch onze bewijzen zijn, door een' brand, aldaar, verloren geraakt. Onze grootvader, Olivier van Egmont, was de eerste, die zich in Frankrijk met de woon neêrgeslagen heeft. Hij liet, bij zijn' dood, vijf onmondige kinderen na. Onze vader was de oudste, en bereikte, toen, zeventien jaaren. De zorg voor zijn huisgezin en koophandel ontnam hem de gelegenheid, om onderzoek op zijne voorouders te doen. Hij hadt een' neef van denzelfden naam, mede in deze stad wonende, en

Con-

vrijheid te openbaren. Hij was één der voornaamste Bevelhebberen over de vloote des Prinsen van Oranje (z), die ook door brieven verstand met hem hieldt (a); en verbondt zich, met Eelsma en anderen, ten nadeele van den vijand (b). In 't jaar 1572 tot krijgskommissaris aangesteld zijnde (c), gaf hij, wijders, blijken van beleid en dapperheid; bijzonderlijk, toen Noirkarmes voorhadt, Gouda door verraad te verrassen, en voor den Koning te verzekeren (d). Hij hadt in huwelijk *Sara*, Bevrijdt Gouda, 1574.

Aa na-

(z) BOR V boek, bl. 208.

(a) VAN METEREN III boek, bl. 66.

(b) Zie hier boven, bl. 366.

(c) WAGENAAR Vad. Hist. VI deel, bl. 387.

(d) BOR VII boek, bl. 8. HOOFT IX boek, bl. 353.

Consul van Zijne Zweedsche Majesteit. Wanneer deze naar Zweden reisde, verzocht hem onze vader, naar onze voorvaders te willen onderzoeken. — Die Consul was hier getrouwd met eene Roomschgezinde, bij welke hij twee dochters, die ook dat geloof beleden, gewonnen heeft. Hier is niemand van de Egmonden meer overig, dan wij". Ter voldoeninge aan hun verzoek, gaf ik aan die Heeren eenig verslag van de gedrukte Genealogien der Egmonden; en verzocht te mogen weten, hoe de naam van hem geweest zij, die eerst uit Vlaanderen naar Gothenburg vertrok. Dan, zij schreven, den 20 van wintermaand 1777, hier op niet te konnen antwoorden; doch zij zouden moeite doen, om zulks te ontdekken. Dit, hope ik, zal hun gelukken; en mij bevestigen in de gissinge, dat zij oorspronglijk zijn uit een Geslacht, 't gene, met alle recht, onder de voornaamste huizen van de Nederlanden, eeuwen lang, gerekend is.

natuurlijke dochter van Reinout van Brederode (e); en overleedt, zonder kinders natelaten, in 't jaar 1596.

F. van Egmond. FREDRIJK VAN EGMOND, Heer van Merestein, broeder van Albrecht, werdt door

Gebannen, den 21 meij 1568. Alva gebannen, met verbeurdverklaringe zijner goederen. Hij hadt niet alleenlijk het Verbond geteekend; maar ook, schoon

Beschuldigingen. hier toe door eenige afgezondenen verzocht, geweigerd, daar van aftegaan, betuigende in die verbintenisse te willen leven en sterven. De overige beschuldigingen, hem aangetijgd, liepen hier op uit. Hij leefde onbeschoftelijk in 't Reguliers klooster bij Haarlem; onthieldt zich, aldaar, omtrent drie maanden, op kosten van 't klooster; zondt andere verbonden Edelen derwaards, om 't zelve verder te vernielen; was een groot begunstiger der ketteren; gaf aanleidinge tot het prediken op 't huis te Kleef, tusschen Amsterdam en Haarlem; verleende den Predikanten huisvestinge; en was tegenwoordig bij het mishandelen van zeker gees-

(e) VAN LEEUWEN, bl. 957. Zie hier voren bl. 283, en Bijlaagen bl. 141.

geestelijk persoon in 's Hage (f). Hier bij kwam noch, dat hij zich liete gebruiken, om de verbintenisse der Edelen in Friesland smaakelijk te maken (g). Zijn verder wedervaren, tot op zijnen dood, die hem, 72 jaaren oud zijnde, in 't jaar 1615 overviel (h), is mij niet bekend.

OTTO VAN EGMOND, Heer van Kenenburg, Maasland, en Schiplui, zoon van Adriaan en Henrika Heerman van Oestgeest, was, sedert het jaar 1547, Heemraad van Delfland; kwam in groot aanzien; en werdt, in 't jaar 1555, te Brussel, door Koning Filips, tot Ridder van 't Gulden Vlies aangesteld (i). Zulke gunstbewijzen wederhielden hem, zoo weinig als anderen, voor 's Lands vrijheid en welvaart vrijmoediglijk uittekomen, en daar in te volharden tot zijn overlijden, in

O. van Egmond.

Ridder.

(f) Sententien van Alva, bl. 58, 61, 175.

(g) Zie I Stuk, bl. 95—98.

(h) VAN LEEUWEN, bl. 957; uit wien ook blijkt, dat F. van Egmond in huwelijk hadde Hectoria van Hoxwier.

(i VAN LEEUWEN, bl. 1506, 956. *Nobiliaire des P. B. tom. I, p. 56.*

't jaar 1585 voorgevallen. Hoewel hij zich niet, in alles, schikte naar 't welbehagen der Staaten van Holland, bij het overbrengen van hun vertoog aan de Landvoogdesse tegen den gewetensdwang en de bloedplakaaten (k); bleef hij, echter, der goede zaake getrouw. Anders zou de Prins zich met hem, in geheime onderhandelingen en briefwisselinge, niet ingelaten hebben (l). Deze zijne vriendschap met Oranje zal de Staaten bewogen hebben, hem te benoemen ter verwelkominge van 's Prinsen derde Gemalinne, Charlotte van Bourbon; en tot het bezegelen der opdragt van de Graaflijke waardigheid aan dien Vorst (m). Ook teekende hij de Unie tusschen Holland en Zeeland (n); werdt, door de Staaten, naar den Prins te Middelburg gezonden; en holp verscheiden maatregelen beramen, welke het algemeene nut

In gewichtige zaaken gebruikt.

(k) Zie I Stuk, bl. 360—365.

(l) BOR V boek, bl. 242. VAN METEREN III boek, bl. 66.

(m) WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 68, 513.

(n) BOXHORN op *Reigersberg* II deel, bl. 574.

nut beoogden (o). — Hij verwekte bij Agnes Croefink, uit een edel geflacht gefproten, Jakob van Egmond, Bevelhebber van Dixmuiden: die, in 't jaar 1618, zonder kinderen overleedt, zijnde de laatfte mannelijke afftammeling van dezen tak der Egmonden; en zijn zusters zoon, Otto van Zeventer, Bailjuw van Voorn, tot zijn' erfgenaam benoemde (p).

P. van Elderen.

P. VAN ELDEREN is mij niet bekend. Ik giste weleer, dat 'er gezien worde op *R. van Renesse van Elderen*, die, naderhand, onder de Bondgenooten zal voorkomen. Sedert, heb ik geleerd, dat, omtrent dezen tijd, een aanzienlijk geflacht, *van Elderen* geheten, bloeide (*): waar toe de-

(o) BOR I deel, bl. 430, 602, 760, II deel, bl. 182, 187, 405; volgens de MSS. aanhalingen van den Heere *van Oudendorp*.

(p) *Nobiliaire des P. B. tom. I, pag.* 14, 15, 56.

(*) Alife, of Alix, van Elderen was, in de XV eeuwe, getrouwd met Libert van Houthem; Maria Florentia van Elderen, overleden in 't jaar 1718, hadt in echt Gerard van Oijenbrugge, Baron van Roost; en, omtrent den tijd van 't Verbond der Edelen, vinde ik Urfula van Elderen, gehuwd met Leonard Bentink, Gouverneur van Alphen. Zie *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 19, 315; Genealogie van *Bentink*, 8 generatie. — De Baron *van Spaen van Hardenftein* vermoedt, dat hier bedoeld zij *Willem van Elderen*, Heer van

deze kan behoord hebben; schoon mij, daar in, niemand met dezen voornaam voorgekomen is.

B. *Eminga.* BOTTO EMINGA, oorspronglijk uit een oud adelijk geslacht (*), was de zoon van Menno, en van Eelk Jaerla; stond bekend als één der Bondgenooten; en werdt, door *Ontboden.* Alva, ter verantwoordinge, naar Antwerpen ontboden (q). Uit zijn huwelijk met

(q) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 114.

van Groens, Elderen, en Richoven; die, ten jaare 1555, trouwde Margareta van Horion. Uit een MS. geslachtregister, mij door denzelfden Heere verstrekt, blijkt, dat dit geslacht reeds in de XIV eeuwe aanzienlijk was. Godenoel van Elderen, Seneschal van het Graafschap Loss in 't jaar 1328, liet na, uit Alix van Jonkhout, Jan van Elderen, wiens vrouw was Maria van Huldenberg, dochter van Jan, Ridder, en van Katharina Tmaishaart, gezeid Pipenpoij. Zij verwekten Willem van Elderen, die 1458 naar Jerusalem trok, Ridder van 't H. Graf werdt, en storf 1501. Hij won, bij Maria van Wideux, Willem van Elderen: die trouwde Anna van Eijnatten, overleden 1566; en vader van bovengemelden Willem was. Ik vinde, in dit geslacht, noch huwelijksverbintenissen met *Hamale*, *Montferan*, gezeid *Oreille*, *Dongelberg*, *Werst*, *Walhaim*, *Hinkart*, *Scheerenbeek*, *Amstel*, *Gistelles*, *Groesbeek*, *Warnant*, enz.

(*) Onder de Mederichters der Grietenije Leeuwarderadeel wordt, ten jaar 1437, gesteld *Fodiko Eminggha*; in 't Charterboek van Vriesland I deel, bl. 515. — Een tak van dit adelijke geslacht heeft, sedert het begin der XVI eeuwe, den naam en het wapen van *Camminga* aangenomen; en is noch in wezen, in de afstammelingen van wijlen Jr. Watzo van Camminga, Lt. Generaal. Uit de lijsten van aanstellinge blijkt ook, volgens 't bericht van den Heere *U. van Burmania*, dat zeer veelen uit het huis van Eminga, sedert ruim tweehonderd jaaren, in den krijgsdienst dezer Landen geweest zijn.

met Sijts, dochter van Sids Tjaerda, was geboren Menno Eminga van Jaerla, die, met zijne zuster, in 't jaar 1572 onder voogden stond (r): waar uit ik besluite, dat Botto al voor dien tijd gestorven zij.

HESSEL EMINGA, zoon van Ids, en van Wick Heemstra, hadt in huwelijk Wick Hermana; bij welke hij kinderen verwekte, die Roomschgezind schijnen gebleven te zijn. Zeker is 't, dat zijne achterkleindochter gehuwd geweest zij aan Ruurd van Burmania, die een Jesuit was. Het is twijfelachtig, of onze Bondgenoot den Hervormden Godsdienst omhelsd hebbe (s). Het wordt, echter, meer dan waarschijnlijk, uit de getuigenissen van Gellius Snecanus, die hem, en zijnen broeder, Sids, opnoemt onder de beschermers van 't zuivere Euangelie, en der vrijheid (t). Wat hier van zij, hij nam deel in 't Ver- *H. Eminga.*

 bond,

(r) MSS. Aant. der Heeren *van Burmania.*

(s) In het MS. van *Feijo van Heemstra* staat: *Hesselus Eminga, qui usque ad Reformatam Religionem patriae fuit studiosissimus: fuit enim unus ex arbitris foederis inter Ordines Oostergoae et Westergoae.*

(t) *Frisia Nobilis*, pag. 55, 60.

bond der Edelen; en werdt, om die reden, door Alva naar Antwerpen opgeëischt (u). Hij ftorf, in den ouderdom van 63 jaaren, den achtften van hooimaand 1605; zijne vrouw, den negentienden van wijnmaand 1592; en liggen beiden te Goutum begraven (v).

Gedagvaard.

S. Eminga.

SIXTUS, of *Sijds*, EMINGA, broeder van Botto, of, gelijk anderen fchrijven, van Hesfel, ftond ook bij Alva bekend voor éénen der Bondgenooten, en moest zich, hier over, te Antwerpen komen verantwoorden (w). Hij fchijnt zich buiten Nederland begeven, en, een geruimen tijd, gehouden te hebben. Bij zijne eerfte vrouwe, Doed Sioerda, met welke hij op Wobbema ftate woonde, hadt hij geen kinderen; maar wel bij zijne tweede, Katharina Roorda. Zijn jongfte kleinzoon, Albert Sibrand van Eminga, den Hervormden Godsdienst toegedaan, was Grietman over

Door Alva opgeroepen.

(u) WINSEMIUS *lib. II*, *pag.* 114.

(v) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(w) WINSEMIUS *lib. II*, *pag.* 114.

over Franekeradeel; en overleedt, zonder kinders natelaten uit zijne twee huwelijken, waar door hij vermaagschapt was aan de geslachten van Schwartzenberg en Botnia. Onder de kinders van Sixtus, waren vier zoogenaamde Geestelijke dochters te Haarlem; en zijne achterkindskindskinderen waren Jonkers Sijds Hessel Eminga, te Bergum, en Tjepco Eminga, op Wiarda state onder Goutum: wier laatste Roomschgezind was; en in huwelijk hadt Hij Maria van Burmania (x). De verdere lotgevallen van onzen Bondgenoot tot op zijn dood, voorgevallen in 't jaar 1605, zijn mij niet bekend.

SJUK EMINGA, broeder van Hessel, voegde zich, ten tijde der beroerten, aan de zijde des Prinsen van Oranje; zocht zijne veiligheid buiten Nederland; en werdt, in 't jaar 1568, door den Spaanschgezinden Raad van Friesland, openlijk, gebannen. Doch hij kwam te rug; en werdt, in 't jaar 1580, bij voorraad aangesteld tot *S. Eminga.* *Vertrekt.* *Gebannen.*

 Griet-

(x) MSS. Aant. van den Heere *U. van Burmania.*

Grietman van Dantumadeel, in plaatse van Oene Wijtsma, die, zonder daar toe vrijheid gekregen te hebben, naar elders vertrokken was. Van zijne dertien kinderen, gewonnen bij Fouwel Holdinga, zijn de meesten voor hem, en allen kinderloos, overleden. De oudste zoon, Ids, was Kolonel; en trouwde, in 't jaar 1605, met Womk Mokkema: de tweede, Tjaard, in 't jaar 1600 tot Hopman aangesteld, hadt in huwelijk Elizabeth Coenders, uit een bekend adelijk geslacht van Helpen in Groningerland. Sjuk Eminga overleedt in 't jaar 1586; en zijne weduwe hertrouwde met Albert Hosenken (y).

P. Enbain. D'ENBAIN is mij niet verder bekend, dan dat hij, bij *Bor*, beschreven worde, als een Edelman van Mevrouwe van Parma; welke hem, misschien, als een' verspieder gebruikte.

B. Entens. BARTHOLD, of *Bartel*, ENTENS, (*) van Men-

(y) WINSEMIUS *lib.* *H*, *pag.* 90, 115. — MSS. Aant. der Heeren *van Burmania.*

(*) Genoegzaam alle latere Schrijvers, welken ik ook tot heden volgde, noemen hem *Ente*. Verkeerdelijk. Men heeft

Mentheda, Jonker tot Middelstum, Dornema, en Engelboort (z), was een Groninger Edelman: die veel van hem in Nederland deedt spreken; en wiens lotgevallen, door anderen, omstandiglijk beschreven zijn. Hij begaf zich, in zijne jeugd, tot de letteroefeningen; en bragt, toen, een groot deel zijner goederen door (a).

Se-

(z) Zoo wordt hij genoemd bij BOR VI boek, bl. 276.

(a) VAN METEREN X boek, bl. 182.

heeft mij verzekerd, dat hij zich, in eigenhandige ondertekeningen, *Entens* noeme. Naderhand zag ik, dat zijn naam, op deze wijze, ook gespeld worde bij *Bor*, schoon niet overal; in de Sententien van Alva; bij *Hamconius*; *J. Carolus*; *F. van Inthiema*; en elders. *Van Meteren*, *Schotanus*, *Winsemius*, en meer anderen, heten hem ook *Entens*. — Hij was gesproten uit een adelijk Groningsch Geslacht; naar de getuigenissen van *Carolus* en *Inthiema*. Zijn broeder, Wilcke Entens, wordt gemeld in de Sent. van Alva, bl. 221, 222. Hij was Ridder van Jerusalem; beschreven onder de Ridderschap van Overijssel; gehuwd met Henrika, dochter van Hendrik van Haersolte. Meinard Entens wordt gemeld door J. CAROLUS, *pag.* 81. Ook vinde ik Jakob, en Jan, broeders, Gerrit, en Asinga Entens; bij BOR XII boek, bl. 35, en XV boek, bl. 216, 217, 218. Geert Entens onderteekende, in 't jaar 1579, het traktaat tusschen den Graave van Renneberg, en die van Groningen. Zie Bijvoegsel van Authent. stukken, achter het II deel van BOR, bl. 8. — B. Entens van Mentheda was gehuwd met Bauck, dochter van Duco Martena. Zijne dochter, Katharina, trouwde eerst met Tonis van Aijlva, en, daarna, met Sjuk van Burmania. Zie de Geneal. van *Aijlva*, bl. 13, en van *Burmania*, bl. 64, bij FERWERDA I deel I stuk. — Den tweeden April 1716, overleedt Hillebrand Coppen Entens, Heer van Lulema en ter Borgh tot Warfhuisen; en werdt, op 't Choor der Kerke aldaar, bij zijne voorouders neêrgezet. Hij was Roomsch-Katholijk, en, zoo veel men weet, de laatste mannelijke afstammeling van dit geslacht; volgens de berichten van den Heere *E. M. van Burmania*.

Kiest de zijde van Oranje. Sedert den aanvang der beroerten in deze Gewesten, voegde hij zich aan de zijde der vrijheidlievenden. Getuige hier van was zijne onderteekening van 't Verbond der Edelen; en dat hij dienst nam onder Graave Lodewijk van Nassau. Hier in vondt Alva gronds genoeg, om hem te *Gebannen, den 10 jan. 1570.* bannen, en zijne goederen verbeurd te verklaren (b). Aan het laatste hadt men weinig voordeels, indien hij, gelijk men schrijft, diep in schulden stak; en 't bannissement kon hem niet vervaard maken; 1568. zoo weinig, als de ongelukkige slag te Jemmingen, welken hij bijwoonde (c), wanneer hij wel zijne wapenen, doch geenzins *Dient ter zee.* zijn' moed, verloor. Entens was één der voornaamste vrijbuiteren, en eerste scheepshoofden, die, in 't jaar 1569, hunnen lastbrief ontfingen van den Prins (d); en *Zijne verrichtingen.* verbondt zich noch nader, in datzelfde jaar, met Lancelot van Brederode, en anderen, om den Spaanschen het hoofd, te wa-

(b) Sententien van Alva, bl. 220—224.

(c) J. CAROLUS *de rebus Billaei lib. I, pag.* 10.

(d) BOR V boek, bl. 208.

water en te lande, te bieden (e). Hij hieldt zijn woord. Niets bleef onbeproefd, om Friesland, en de schepen, die aan Alvaas zijde waren, te verontrusten. Doch zijn bedrijf op Ameland deedt hem geen eere (f). Elk weet, hoe veel deels hij hadde in de veroveringe van den Briel, ten jaare 1572 (g). Of hij, geduurende zijn zwerven op zee, zulke groote schatten voor zich verkregen hebbe, gelijk men wil (h), kan ik niet verzekeren. Dan, het schijnt, dat de gelukkige uitkomst der hachelijke onderneminge op den Briel hem verstoutte, om, kort daarna, met een goed aantal schepen, naar Dordrecht te stevenen: welke stad, bij verdrag, ook aan hem overging (i). Minder diende hem het geluk, zoo voor Haarlem, als wanneer hij, op last van Oranje, naar Goes trok, met 2000 krijgsknechten, om Tsee-

In Friesland.

In den Briel.

Te Dordrecht.

Te Haarlem, en Goes.

(e) Zie Bijlaagen lett. HH.

(f) J. CAROLUS *pag.* 11, 12. BOR V boek, bl. 238.

(g) LE PETIT *livr.* X, *pag.* 213. BOR VI boek, bl. 265.

(h) VAN METEREN X boek, bl. 182.

(i) BOR VI boek, bl. 276. BALEN beschrijving van Dordrecht, bl. 843—845.

Tseeraarts te onderfteunen, en die ftad tot afval te dwingen (k). Sedert dien tijd, floeg Entens over tot de uiterfte onbedaardheid: welke bijkans den naam van woestheid en wreedheid verdiende; en zoo verre ging, dat hij, op 's Prinfen verzoek, door de Staaten in hechtenisfe genomen wierde, te meer, om dat hij, op eene onftuimige wijze, tegen dezelven uitvoer, en het krijgsvolk tot morren tegen hen opftookte (l). Ik vinde, bij iemand zijner vrienden en tijdgenooten, aangeteekend, dat hij, valschlijk, zou befchuldigd *zijn* door zulken, die zich, langs dezen weg, poogden te zuiveren, en Entens in den algemeenen haat te brengen; dat hij, zonder wettige befchuldigingen, van zijne waardigheid beroofd, en in gevangenisfe geworpen wierde; dat men hem van alle

Gevangen gezet, 1573.

zij-

(k) BOR VI boek, bl. 286, 287. — *Zijn bedrijf in Walcheren, in 't jaar 1572, is bekend uit* LE PETIT *livr.* X, *pag.* 228, 229. Men vergelijke den Heere 's GRAVEZANDE Tweede Eeuwgedagtenis der Middelburgfche Vrijheid, bl. 255—257, 266, 273, 274.

(l) BOR VI boek, bl. 310. VAN METEREN X boek, bl. 182.

zijne bezittingen beroofde (m); en dat men hem niemand, ter verdedinge zijner zaaken, wilde toevoegen (n). Ik wil geen borg zijn voor de deugdelijkheid van dit verhaal. Zeker is 't, dat hij, sedert, ontslagen, en wederom in 's Lands dienst gebruikt zij. Waar uit blijkt, dat hij niet met de koorde gestraft zij, naar 't schrijven van anderen (o). Niet lang na zijne verlossinge, boodt hij, op nieuw, den Prinse zijnen dienst aan: die hem last gaf tot de aanwervinge van krijgsvolk; waar mede hij, in bloeimaand 's jaars 1576, een' inval in Friesland deedt. In dat gewest hadt hij zich reeds te voren doen kennen; en poogde, nu, zich meester van 't zelve te maken. Met dit oogmerk nam hij Oostmahorn in; doch 't leedt niet lang, of hij wierdt, door Robles gedwongen,

Ontslagen.

Komt wederom in 's Prinsen dienst.

Zijn bedrijf in Friesland.

(m) *Van Meteren* schrijft, dat Entens al zijn gewonnen geld, geduurende het jaar zijner gevangenisse, onnuttelijk, weder verteerde.

(n) F. AB INTHIEMA *Querela Hollandiae ad Comitem de Marca*, *pag.* 20, 32, 33.

(o) In den Tegenwoordigen staat der Nederl. IV deel, bl. 435; volgens de MSS. Aant. van den Heere *van Oudendorp*.

gen, deze plaats te verlaten (p); zonder het bedoelde nut van haare versterkinge te trekken. In 't volgende jaar schijnt hij, andermaal, van zijn' dienst verlaten te zijn.

Zijn volk afgedankt. Ten minsten, zijn volk werdt afgedankt, en daar over met hem, op last der *Staaten*, afgerekend (q). Doch, hij kreeg, eerlang, last van eenige Ommelandsche Heeren, om twaalf vaandelen krijgsknechten aantenemen, ter verlossinge van eenige Heeren, die te Groningen gevangen zaten. *Werft volk.*

Dit voornemen bekwam hem kwalijk: hij werdt zelf naar Groningen in hechtenisse gevoerd; doch, eindelijk, geslaakt (r). *Gevangen.*

Wanneer de Graaf van Rennenberg zich, op eene verraderlijke wijze, meester van Gro-

(p) BOR VIII boek, bl. 128, IX boek, bl. 144. J. CAROLUS *pag.* 36. WINSEMIUS Chronijk XVII boek, bl. 594, *Histor. lib.* III, *pag.* 240, 241. Verg. noch HAMCONII *Frisia pag.* 61, en SCHOTANUS Gesch. van Friesland XXI boek, bl. 791, 792.

(q) BOR X boek, bl. 244.

(r) U. EMMIUS *de agro Frisiae pag.* 165. BOR XII boek, bl. 32, 33, XIII boek, bl. 80. Bij *Winsemius*, *Hooft*, *Le Petit*, en anderen, wordt hetzelfde, schoon met verschillende omstandigheden, verhaald. Zij allen geven noch verslag van eenige andere verrichtingen van Entens; welke ik, nu, voorbijgaa.

Gronigen gemaakt hadt, liet Entens niets onbezocht, om die stad voor den Prins te herwinnen. Hier, werdt hij met een kogel door 't hoofd geschoten; en nam zijn leven een einde (s). Is 't waar, dat hij toen wel beschonken geweest zij; dan was hij kwalijk geschikt om te vechten, en allerminst, om op 't onverwachtste te sterven. — Zij, die het karakter van Entens opmaken, verschillen zeer van malkanderen. *Winsemius*, *Intbiema*, en anderen, spreken meest tot zijn' lof. *Fresinga*, *van Meteren*, *van Isselt* (t), en die hen volgen, schilderen hem, als een' onkundigen krijgsman; een' grouwelijken gierigaart; dief; dronkaart; ontuchtigen, en noch erger; ook, als een mensch zonder eenigen Godsdienst. *Bor*, door anderen nageschreven, verdedigt hem, tegen sommige ongegronde beschuldigingen. Uit al wat ik van hem wete, is hij mij voorgekomen, als een vernuftig krijgsbouwkundige; een heldhaftig bevelhebber; een stout

Tracht Groningen te winnen.

Doodgeschoten.

Zijn karakter.

(s) U. EMMIUS *l. c. pag.* 169. BOR XV boek, bl. 213, 214. WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 328, 337, 338.

(t) *Hist. sui temporis pag.* 683.

ſtout zeeman; een vriend van zijn vaderland; een verdediger der vrijheid: doch woest van aart en zeden; in voorſpoed losbandig; wreed in rampſpoed; één der verbonden Edelen, wien ik niet gaarne eene plaatſe onder de heiligen zoude toeſchrijven.

d'Enture. *Escruber.* D'ENTURE, en ESCRUBER, } blijven mij onbekend.

d'Estauberg, of, d'Estambrugge. D'ESTAUBERG, ook geheten *Estaubrugge*, was, misſchien, uit het geſlacht *d'Estambrugge*: dus genoemd naar een klein ſtedeken in Henegouwen; en waar toe behoorde Olivier d'Estambruges, den zesden van bloeimaand 1387 aangeſteld tot Bailjuw van Gent (u). Of, hier kan bedoeld worden de Heer van Estambrugge, broeder des Graaven van Ligne, die, omtrent herfstmaand des jaars 1566, door de Landvoogdesſe, het bevel kreeg over honderd ruiters, ter bewaringe van Bruſſel (v).

Dan

(u) L'ESPINOIJ *Recherch. livr. I, pag.* 169.

(v) VAN DER HAER *de init. tum. Belg. lib. II, pag.* 244.

Dan zou hij, 't gene niet buiten voorbeeld is, al aanstonds na de vergaderinge te S. Truijen, of na 't verdrag der Edelen met de Hertoginne, zich van de Bondgenooten moeten afgescheiden hebben.

FOKKO VAN EIJSINGA, Friesch Edelman (*), die, gelijk zijne broeders (w), der vrij- *F. van Eijsinga.*

Bb 2

(w) VIGLIUS AB AIJTTA *Epist. XXXIV ad Hopperum*, *pag.* 428.

(*) Het Geslacht *Eijsinga*, of *van Eijsinga*, is, sedert verscheiden eeuwen, tot heden toe, in Friesland zeer aanzienlijk. In 't jaar 1439, wordt, onder de Hovelingen op de Geest, gemeld *Feijo Eesfijngha*; in 't Charterboek van Vriesland I. deel, bl. 517. Men vindt de Stamlijste in 't Wapenboek van FERWERDA I deel I stuk, bl. 41—44; waar mede men vergelijke VRIEMOET *Ath. Fris. pag.* LXII, LXIII. — *Feijo Eijsinga*, straks gemeld, hadt een' zoon, *Gerco*, wiens dochter, Hack, toen weduwe van Edo van Jongema, in 't jaar 1496 trouwde met Tjalling van Bolta, die den naam van zijn vaderlijk geslacht, *Bolta*, verwisselde met dien van zijne huisvrouwe, en zich, gelijk alle zijne nakomelingen tot heden doen, *Eijsinga* noemde. Die beide geslachten behoefden in adeldom, en, misschien, ook in oudheid, voor elkander niet te wijken. Dan, zoo eene naamsverwisseling was, in dien tijd, onder de Friesche Edelen niet ongewoon; volgens de aanmerkinge van den Heere *U. van Burmania*, aan wiens vriendlijkheid ik ook eenige andere berichten, betreffende dit Geslacht, verplicht ben. Hier bij zijn noch gekomen de aanteekeningen der Friesche Raadsheeren *van Scheltinga*, en *de Kempenaer*. Zie hier den voornaamsten inhoud. *Tjalling van Bolta*, naderhand gezegd *Eijsinga*, heeft nagelaten *Edo van Eijsinga*, die, bij Tied Juckema, zeven kinderen hadt. Onder dezen waren (1) *Ritske*, gehuwd aan Maria Tjaarda. Hij zal ons onder de Bondgenooten voorkomen. (2) *Fokko*, één der verbonden Edelen, boven gemeld. (3) *Frans*, die ook tot de Bondgenooten behoorde. Hij was eerst gehuwd aan Lisck Jouwsma van Wirdum, naderhand aan Lisck Walta, of Waltinga, van Herbaijum, en eindelijk aan Rieme Galama, wo-

vrijheid een goed hart toedroeg, verviel in ongenade bij Alva, die hem, daarom, naar

Door Al-

weduwe van Sjuk Camminga. Zijn oudste zoon, Edo, was Raadsheer van 't Hof, doch, te voren, Raad ter Admiraliteit, bij zijn' leeftijd opgericht in Friesland, en toen, waarschijnlijk, binnen Dokkum vergaderende. Frans van *Eijsinga*, kleinzoon van bovengemelden Frans, was Grietman over Tietjerksteradeel; en getrouwd met Hijlck van Eijsinga, welker 32 kwartieren van vaderlijke zijde, en even zoo veele van moederlijke zijde, bekend staan in de MS. Geneal. van den Heere *F. van Heemstra*. (4) *Tjalling*, Rechtsgeleerde, Raad van zijne Koninglijke Majesteit in 't Hof van Leeuwaarden. Dat deze het Verbond niet zoude onderteekend hebben, als zijnde toen reeds overleden, maar dat men denken moete aan zijn' zoon, ook Tjalling geheten, en van wien aanstonds nader, was aan den Heere *van Scheltinga* bericht. Dan, het tegendeel zal ons, naderhand, genoegzaam blijken. De Raadsheer *Tjalling van Eijsinga* hadt twee zoons, *Pieter*, en *Tjalling*. *Pieter* hadt in huwelijk Fekel van Heringa, dochter van Edo en Anna Roorda; was, in 't jaar 1640, Gedeputeerde Staat van Friesland; en overleedt, omtrent het jaar 1648, in den ouderdom van 80 jaaren. Hij ligt begraven te Raad, of Rauwerd: waar men, op zijne grafzark, dit opschrift leest.

Cum patre Tjallingo Frisiis qui finibus exsul,
Inde redux multo fulsit honore diu:
Petrus ab Eijsinga hoc tumulo requiescit et uxor.
Nulla tamen manes detinet urna pios.
Utraque mens supera melior reviviscit in aula,
Et fruitur vultu jam propiore Dei.

Tjalling, broeder van Pieter, was Grietman van Menaldumadeel; trouwde 1. Wompk Heringa, zuster van Fekel, 2. Anna Roorda, dochter van Sicco en Hil Tamminga; storf in 't jaar 1603, oud 41 jaaren. Hij kon, derhalven, niet tot de verbonden Edelen behooren, gelijk eenigen gedacht hebben. Onder zijne vier kinderen, was *Tjalling van Eijsinga*, Grietman van Menaldumadeel, Gedeputeerde Staat in 't jaar 1644, overleden in 't jaar 1653. Hij hadt in huwelijk Eeds Hiddema; en won, bij haar, vier kinders: waar onder Aaltje van Eijsinga, gehuwd aan Frans van Eijsinga, die een afstammeling van bovengemelden Frans was. Deze hadt drie zoonen, onder welken was *Juw*, of *Julius van Eijsinga*, Kolonel van het Friesche Nassausche Regiment, gehuwd aan Rintien Graetinga, dochter van N. Graetinga, Raads des Konings,

naar Antwerpen ontboodt, om zich, aldaar, te komen verantwoorden (x). Hij wordt, in de Rollen van den Hove, den 7 sept. 1557, en 25 meij 1563, genoemd *Sub-* *va opgeëischt.*

(x) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 114.

nings, en van Katharina Aesgema, welke, naderhand gehuwd is aan Hesfel Aijsma, President van het nieuwe Hof. Hij hadt drie dochters, waar van de jongste, Katharina van Eijsinga, trouwde met *Edo van Eijsinga*, Grietman van Leeuwarderadeel. Zij hadden vijf kinders, onder welken ook *Frans van Eijsinga*, eerst Grietman van Rauwerderhem, naderhand van Leeuwarderadeel, gehuwd met Aaltje van Eijsinga, gelijk gezegd is. Zij hadden drie kinders: van welken twee zonder kroost overleden zijn; doch *Tjalling Edo Johan van Eijsinga* verwekte, bij Sijts Æbbinga, dochter van Sjuk en Katharina Hottinga, vier kinders. Onder dezen was *Frans Julius Johan Heringa van Eijsinga*, Grietman van Rauwerderhem, gehuwd aan Katharina Lucia, dochter van Schelto van Heemstra en Lucia van Burmania. Zij lieten vijf kinders na: (1) *Cecilia Johanna*, thans weduwe van Kornelis van Scheltinga, van Collum, moeder van de Heeren Martinus van Scheltinga, Grietman over Collumerland, en Frans Julius Johan van Scheltinga, Raadsheer in 't Hof van Friesland, als mede van Wilkien, en Lucia Katharina van Scheltinga, getrouwd aan de Heeren Schelto, en Hector Livius van Heemstra. (2) *Tjalling Edo Johan Heringa van Eijsinga*, Grietman van Rauwerderhem, Meesterknaap; die trouwde Cecilia van Sminia; overleedt 5 julij 1768; en twee kinders naliet, Katharina Lucia, en Frans Julius Idzard Johan, die, 14 jaaren oud zijnde, zijnen Vader opvolgde, als Grietman van Rauwerderhem. (3) *Schelto van Eijsinga*, Grietman van Haskerland sedert 1750, Gedeputeerde Staat van Friesland, getrouwd geweest zijnde met Katharina Johanna Vegelin van Claarbergen. Zijn zoon, Frans Julius Johan van Eijsinga, Grietman over Doniawerstal, heeft in huwelijk Klara Tjallinga, dochter van Binnert Filip Æbbinga van Humalda, Grietman van Hennaarderadeel, en Katharina van Sminia. (4) *Katharina Maria*, gehuwd aan Hesfel Vegelin van Claarbergen, in leven Grietman van Haskerland; en overleden 30 april 1752. — Hier uit blijkt, dat dit Geslacht, waar van maar één mannelijk oir, in 't begin dezer eeuwe, overig was, tot nu toe in 't hoogste aanzien blijve: waar in hetzelve volharde, zoo lang het vrije Gemeenebest, bij welks eerste opkomst vier Eijsingaas goed en bloed waagden, bloeien zal!

Substitut Grietman van Barderadeel. Zijne vrouw, Jel Glins, heeft hem veele jaaren overleefd (y).

F. van Eijsinga. FRANS VAN EIJSINGA, tot Wirdum, Rechtsgeleerde, Raadsheer in 't Hof van Friesland, begaf zich, in 't jaar 1567, buiten zijn vaderland; werdt, eerlang, *Gebannen.* openlijk van daar gebannen (z); en hieldt, toen, zijn verblijf te Embden. Welk vertrouwen zijne Landgenooten in hem stelden, bleek, onder anderen, ten tijde der hooggaande geschillen in Friesland, in 't jaar 1583 (a). Hij storf in 't jaar 1603; en werdt te Wirdum begraven. Men *Zyn lof.* roemt hem, als een fieraad van zijn Vaderland, en van het Hof; een' vriend van den zuiveren Godsdienst; een' voorstander van vrijheid, recht, en het algemeene belang (b).

RITS-

(y) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(z) WINSEMIUS *Hist. lib.* I, *pag.* 73, II, *pag.* 90, 115.

(a) WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 726. BOR XVIII boek, bl. 13.

(b) GELLIUS SNECANUS, *in Frisia Nobili, pag.* 55,

RITSKE VAN EIJSINGA was aan Alva bekend, als één der Bondgenooten: die hem, vruchteloos, naar Antwerpen ontboodt, om zich te verdedigen (c). Waar hij zich, sedert, onthouden hebbe, wete ik niet. Doch hij is, te Lier in Oostfriesland, den 9 van bloeimaand 's jaars 1573, overleden; en zijn gebeente, ten jaare 1592, naar Leeuwaarden gebragt, en aldaar begraven.

R. van Eijsinga.

Ontboden 1568.

TJALLING VAN EIJSINGA hadt geen minderen roem, dan zijne drie broeders, wegens liefde voor Vrijheid en Godsdienst; doch muntte boven hen uit in heldhaftigheid. Zijne bedrevenheid in de rechten (d) zal hem den weg gebaand hebben tot de Raadsheerlijke waardigheid in Friesland

T. van Eijsinga.

 (e),

55, 56; waar ook gesproken wordt van Adam, Julius, en Petrus van Eijsinga.

(c) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 114.

(d) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 104, 152. — Zijn zoon, Tjalling van Eijsinga, evenaerde, of overtrof, hem in de kennisse der Rechtsgeleerdheid, en gaf 'er openbaare bewijzen van. Zie *Frisia Nobilis pag.* 56, 98, 99; FOPPENS *Bibl. Belg. tom.* II, *pag.*

(e), welke hij bekleedde tot den jaare 1568. Toen zochten anderen hem, die den Koning afgevallen was, in zijn ampt optevolgen: waar toe, echter, eerst in 't volgende jaar, Hieronijmus van Hannija benoemd werdt (f). Alva, die zijne goederen deedt aantasten, en hem bannen, vermeldt eenige bijzonderheden. Niettegenstaande Eijsinga gewoon Raad van den Koning, en, derhalven, in deszelven eed was; hadt hij de genen, die zich noemden van den nieuwen Godsdienst, aangehangen, en ze met raad en daad begunstigd. Wijders, hij hadt zelfs hunne verworpene predikatien geduuriglijk bijgewoond; en toegelaten, dat geheime vergaderingen der voornaamste roervinken van de voorgevallene beroerten en nieuwigheden, in zijn huis, gehouden wierden: hij was berucht van geschreven, en geteekend te hebben het kleine *kompromis* (g); hij diende, in 't leger der vijanden, als kommissaris der mon-

Gebannen, 22 oct. 1568.

Beschuldigingen.

(e) Naamrol der Raadsh. van 't Hof, bl. 16, 17.

(f) VIGLIUS AB AIJTTA *Epist.* LX, LXXVIII, & LXXXI *ad Hopperum*, *pag.* 480, 519, 528. WINSEMIUS *lib.* I, *pag.* 82.

(g) Verg. I Stuk, bl. 122.

monsteringe, of schatmeester (h). Het laatste zal zien op den dienst, welken Eijsinga bewees aan Graave Lodewijk van Nassau, die hem aan de Staaten der Ommelanden zondt, om hen te bewegen tot het opbrengen van schattinge, ter betalinge van 't krijgsvolk, waar mede de Graaf hen wilde bevrijden van de Spaansche dwingelandije (i). 'T kon niet anders zijn, of hij moest, hier door, den haat van Alva op zich laden. Hij bleef, echter, den Graave Lodewijk getrouw, zoo lang mogelijk. Dan, hij vondt zich, ten laatsten, genoodzaakt, het Land te ruimen. Toen begaf hij zich naar Wezel; waar hij, uit droefheid, zoo men wil, in de lente des jaars 1569, gestorven is (k). Anderen (l), echter, berichten, dat hij, te Wezel, den Pa- *Vlucht.*

(h) Sententien van Alva, bl. 166, 167. WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 106, 115.

(i) BOR IV boek, bl. 167, 168. WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 104.

(k) VIGLIUS AB AIJTTA *Epist.* LXXVIII *ad Hopperum*, *pag.* 519.

(l) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 152; SCHOTANUS Friesche Hist. XXII boek, bl. 768; PONTANUS *Hist. Gelr. lib.* XIV, *pag.* 951. — Zie noch, belangende dezen Eijsinga, GABBEMA Verh. van Leeuwarden, bl. 499, 510.

Parijſchen moord, dat heilloos ſchelmſtuk, in den jaare 1572, vernemende, in eene beroerte viele, en aanſtonds den geest gave. — Zijne huisvrouw, Hijlk Harinxma, of Haersma, welke ten jaare 1584 noch leefde, en zijne ſchoonmoeder, *His* Jousma, werden, te gelijk met hem, door Alva gebannen: om dat zij de nieuwigheden zeer aanhingen; de predikatien bijwoonden; en de nieuwe leeraars in haare huizen onthaalden (m). Uit welke omſtandigheid onwraakbaar blijkt, dat, in de lijste der verbonden Edelen, niet de zoon, maar de vader, bedoeld worde; gelijk reeds gezegd is.

De la Febre. DE LA FEBRE is mij niet bekend. De ſpelling van zijn' naam, *de la Vevre*, gelijk elders ſtaat kon aanleidinge geven, om te denken op een der geſlachten, *le Fevre* geheten (n). Doch alles is onzeker.

H. Feitma. HESSEL FEITMA, zich bij de Bondgenooten

(m) Sententien van Alva, bl. 167.

(n) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 228, 229, 553—555.

ten gevoegd hebbende, oordeelde veiligst, met andere Edelen, uit Friesland te wijken; gelijk hij, in 't jaar 1567, deedt. Doch hij werdt, kort daarna, in 't openbaar gebannen (o). *Vlucht.* *Gebannen.*

HESSEL FEITZMA, uit een Friesch adelijk geslacht (*), gaf aan Aremberg blijken van zij- *H. Feitzma.*

(o) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 90, 115: die hem, duidelijk, onderscheidt van Hessel Feitzma; doch, op de laatste plaatse, hem ook *Festzma* noemt.

(*) Het geslacht van *Feitzma* is welbekend in Friesland, en, aldaar, aan de voornaamste Huizen doorgaans vermaagschapt geweest. De eerste, die in de MS. Genealogie, door UPCO BURMANIA opgesteld, voorkomt, is Jelger Feitzma toe Jelgersma in Huisum: die omtrent het jaar 1463 leefde, en getrouwd was met Tied Oenema, dochter van Watze; gelijk blijkt uit de verdeelinge des boedels van Watze Oenema, in 't jaar 1460. Ten tijde van het Verbond, en kort te voren, waren verscheiden' in dit geslacht, die den naam van *Hessel* droegen; doch die merkelijk in ouderdom verschilden. Hessel Feitzma, op oud Feitzma state te Huisum wonende, hadt eerst in huwelijk Bauk Galama, daarna Hebel Offenhusen. Een andere Hessel Feitzma was getrouwd met Wisk Heemstra, dochter van Feije; welke, op 't jaar 1577, zijne weduwe genoemd wordt. Een derde tradt in echt, te Hallum, 1600, met Frau Douma; en storf den 5 nov. 1605. Ik vermoede, dat de eerstgemelde onder de Bondgenooten behoorde. Noch is mij voorgekomen Hessel Feitzma, te Deinum, overleden in grasmaand 1557. Zijne dochter, His Feitzma, gewonnen bij Luids Mellema, was getrouwd met Hessel Meckema, die in den slag van Boxum sneuvelde. De laatste van dit geslacht was Bokke van Feitzma, gedoopt te Hallum, waar zijne ouders toen woonden, den 13 sept. 1633. Hij was, in plaatse van zijn' Vader, Kapitein geworden, in 't jaar 1648; storf, zonder nakomelingschap, den 22 maart 1657; en werdt te Deinum begraven. Uit MSS. Aant. der Heeren *E. M.* en *U. van Burmania.* — In 't jaar 1620, was Bokko van Feitzma, Grietman van Collumerland, en Jel-

zijne ſtandvastige verkleefdheid aan het Bondgenootſchap; doch de voorzichtigheid beval hem, zich voor het dreigende gevaar buiten 's Lands te bergen. Hij kon, echter, hier door, de uitbanninge niet ontwijken (p). Wat hij, na zijne wederkomſte, tot zijn overlijden, in 't jaar 1585 voorgevallen, verricht hebbe, is mij niet gebleken.

Gevlucht.

Gebannen.

A. Fernia.

Ontboden.

AATE FERNIA was bij Alva bekend, als een Bondgenoot: waarom hij naar Antwerpen, ter verantwoordinge, opgeëischt is (q). Hij nam in huwelijk Ansk, dochter van Ruird Roorda tot Hennaard, welke, in 't jaar 1572, zijne weduwe genoemd wordt (r).

FER-

(p) WINSEMIUS *lib.* I, *pag.* 83, 84, II, *pag.* 90, 115.

(q) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 114.

(r) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Bur-*
Jelger, over 't Bild. Zie WINSEMIUS Chron. XXI boek, bl. 905; die ook, *Hist. lib.* I, *pag.* 3, gewaagt van Gerold Feitzma, ten jaare 1555 zittinge in de Staaten van Friesland hebbende. Verg. *Frisia Nobilis*, *pag.* 55, 58, 59, 101, 150, 151. — Belangende onzen Bondgenoot, kan ik noch melden, dat hij begraven ligge te Huiſum; waar, in de kerke, zijn grafzark gevonden wordt, op welke zijn wapen en vier kwartieren ſtaan, met dit opſchrift: *Anno* 1585 *den ſtorv de Edele Erntveste Jonker Hesſel v. Feijtzma;* en deze ſpreuke: *Memento judicii mei, enim erit et tuum, mihi heri et tibi hodie.*

FERRU is mij, zelfs in naam, niet bekend. *Ferru.*

EUSTACHE DE FIENNES, Ridder, Graaf van Chaumont, Burggraaf van Fruges, Baron van Enne, Heer van Esquerdes, en veele andere plaatsen, zoon van Karel, en Klaudine de Lannoij, was uit een doorluchtig geslacht (*) gesproten. Hij hadt groote achtinge onder de verbonden Edelen: want, bij hunne tweede verschijninge ten Hove, voerde hij, zoo men wil, het woord; en, dat zeker is, hij teekende en bezwoer het verdrag met de Hertoginne (s). Ook zonden zij hem naar Doornik, ter *E. de Fiennes.* *Zeer geacht bij de Edelen.* *Gezonden*

Burmania: die noch meldt, dat Fernia State, bij Minnertsga westwaards, oudtijds bewoond zij door Aate of Atte Fernia, den ouden, en His Dotinga; en dat, in de Rollen van den Hove, 9 meij 1559, Schelte Andla voorkome, als Voormond over de kinderen van Anthoenis Fernije.

(s) Zie I Stuk, bl. 310, 433.

(*) Het Geslacht *van Fiennes*, oorspronglijk uit Artois, was bekend sedert het midden der elfde eeuwe; en is, allengskens, hooger in eere geklommen. Men zie de geslachtlijst in *Supplement aux Trophées de Brabant tom.* I, *pag.* 353—356; en vergelijke MIRAEUS *donat. Belg.* L. 83, *op. Dipl. tom.* I, *pag.* 405; als mede LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 70, 303, 556; *Extrait de la Généalogie de la Maison de Maillij*, *pag.* 22, waar ook gemeld wordt Maximili- Graaf

naar Doornik. ter beslissinge der geschillen, in die stad ontstaan, over de Godsdienstoefeninge der Hervormden (t). Zijn gedrag was, bij *Gebannen.* Alva, eene wettige reden, om hem te bannen; doch dit leed kon hem niet aftrekken van zijne gezindheid voor de vrijheid. De briefwisseling met den Prins van Oranje, sedert gehouden, strekke ten bewijze (u). *Is voor Bergen.* Hij bevondt zich, ten jaare 1572, in 't Fransche leger van Jenlis tot ontzet van Bergen in Henegouwen; doch, met hem geslagen zijnde, vluchtte hij in de stad; en, na haare overgave, trok hij van hier uit, met Graave Lodewijk (v). Toen be-

(t) BOR IV boek, bl. 145. VAN DER HAER, *de init. tum. lib.* II, *pag.* 282–289, spreekt 'er omstandiger van; doch zijn verhaal is zeer verschillende van 't gene de Graaf van Hoorne meldt.

(u) VAN METEREN III boek, bl. 54, 66.

(v) HOOFT VI boek, bl. 263; en, volgens MSS. Aant. van den Heere *van Oudendorp*, WALSINGHAM Brief 176 en 177.

aan de Fiennes, Lt. Generaal van 's Konings troepen, overleden te Parijs 1716. — Eustache de Fiennes was getrouwd met Johanna van St. Aldegonde Noirkarmes, eene dochter van Jan en Maria van Rubempré. Zijn zoon, Guilain, Graaf van Chaumont, Heer van Esquerdes, Lumbres, enz. is Ridder gemaakt, den 31 dec. 1593. Zie *Nobiliaire der P. B. tom.* I, *pag.* 92, 93. Hij was van andere gevoelens, dan zijn vader; en scheen 's Konings gunste te willen bejagen. Vrijheidliefde is geen zeker erfgoed. Doch, zijn heldenmoed wordt hoog geroemd.

begaf hij zich naar Engeland; doch moest, op last der Koninginne, dit Rijk verlaten (w). Waar hij zich, sedert, opgehouden, en wat hij uitgevoerd hebbe, vinde ik niet aangeteekend. *Gaat naar Engeland.*

GILAIN DE FIENNES, Ridder, Heer van Lumbres, broeder van Eustache, was één der verbonden Edelen, die, in 't jaar 1566, den hevigen twist over den Godsdienst, te Valenchijn gerezen, poogden bijteleggen (x). Na dat Alva hem, te gelijk met zijn' broeder, gebannen hadde, wies hem de moed, om alles voor 's Lands welzijn te beproeven. Hier toe kreeg hij gelegenheid, door zijne aanstellinge tot Kapitein ter zee, en, wat later, in plaatse van Adriaan van Berges, tot Admiraal over 's Prinsen vloot (y); die hem een' uitvoerigen en alleraanmerkelijksten lastbrief gaf. Om zich te beter, in zijn' post, te kwijten, *G. de Fiennes.* *Te Valenchijn.* *Gebannen.* *Dient op zee.*

(w) HOOFT X boek, bl. 443.

(x) VAN DER HAER *lib.* II, *pag.* 288. BOR IV boek, bl. 208.

(y) BOR V boek, bl. 233, 234. LE PETIT *livr.* X, *pag.* 213.

Trekt naar Engeland.

ten, begaf hij zich naar Engeland, ter uitrustinge van eenige schepen: met welken hij herwaards wilde komen; om den vijand, die 'er voor vreesde, te benaauwen (z). Na dat hem het Rijk van Engeland, in den jaare 1575, ontzegd was (a), is hij mij, in 's Lands geschiedenissen, niet voorgekomen. Het is niet onwaarschijnlijk, dat hij, korten tijd daarna, overleden zij: zonder kinders natelaten; om dat zijns broeders zoon in 't bezit der Heerlijkheid Lumbres geweest is.

N. de Flechij.

N. Baron DE FLECHIJ is mij niet bekend: ten ware de naam kwalijk opgegeven zij, en

(z) BOR V boek, bl. 238, 240. VIGLIUS AB AIJTTA *Epist.* CXXXII *ad Hopperum*, *pag.* 621. Het is te verwonderen, dat HOIJNCK VAN PAPENDRECHT, in zijne aanteekeningen, te kennen geve, dat men voor *Lumbers*, gelijk in het MS. en de uitgave van *Gabbema* staat, moete lezen *Lumeij*, en denken aan den Graave van der Mark. *Lumbers* is eene schrijffeil, voor *Lumbres*. Doch, de gemelde verandering in *Lumeij* is ongegrond, en zelfs strijdig met de geschiedverhaalen van *Bor* en *Meteren*; gelijk ook de Hoogleeraar *van Oudendorp*, in zijne MSS. Aanteekeningen, zeer wel opgemerkt heeft.

(a) WAGENAAR Vaderl. Hist. VII deel, bl. 82.

en bedoeld worde Karel van Monfalcon, *Baron van Flassieu*; van wien, in 't vervolg, zal gesproken worden. Of men kon denken aan iemand uit het geslacht van *Flechin* (b).

FLOIJON zal behoord hebben tot het geslacht van dien naam (c), 't gene, omtrent dezen tijd noch in bloei was. Ik durve naauwlijks vermoeden, dat Floris, Heer van Floijon, zoon des Graaven van Barlaimont, dien heftigsten vijand der Bondgenooten, hier in aanmerkinge kome. Zou de zoon van Barlaimont zich bij de vrijheidlievende Edelen gevoegd hebben? Men vindt, echter, een soortgelijk voorbeeld in den jongen Graave Karel van Mansfeld. Vaders en zoons denken juist niet altijd eveneens op 't punt van Godsdienst en Vrijheid. De Heer van Floijon schijnt onbestendig van aart geweest te zijn. Na den dood van Requesens, schikte hij zich, voor een' tijd, aan de zijde der Algemeene Staaten, tegen de Spaanschen. *Floijon.*

 Dan,

(b) Zie LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 218, en elders.

(c) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 621, 647.

Dan, haast was hij doorspaanscht; en begunstigde den listigen aanslag van Don Jan van Oostenrijk op 't kasteel van Namen, in 't jaar 1577 (d).

G. Florentius. GERARD FLORENTIUS, Schepen te Leeuwaarden, vertrok zich, in 't jaar 1567, buiten Friesland; en ontweek, dus, met anderen, het dreigende gevaar (e).

J. Formault. JAN FORMAULT is bekend, als één der Bondgenooten, uit de Historie der Martelaaren (f); gelijk mij bericht is. Meer wete ik niet van hem te melden.

Fournij. FOURNIJ, elders *Fourrij* genoemd, is mij niet minder vreemd.

Fresin. FRESIN kwam mij, meer dan eens, voor; doch ik wiste niet, wie hij geweest ware.

De

(d) STRADA *lib.* IX, *pag.* 529, X, *pag.* 588. HOOFT XII boek, bl. 515.

(e) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 90.

(f) II deel, bl. 108. — In de uitgave, welke ik gebruike, heb ik hem niet konnen ontdekken.

De Heer WAGENAAR (*) bragt mij op 't spoor. Men denke aan *Karel van Gavere, of Gavre*, Heere van *Fresin*, Graave van Beaurieu: die getrouwd was met Margariet van der Mark, zuster van Lumeij. Hij was één der Gemachtigden tot de Gentsche Bevrediginge; werdt, door de Algemeene Staaten, naar Antwerpen, aan den Prins gezonden; en gemachtigd, om, met den Aartshertoge Mathias, en den Hertoge van Anjou, over de beschermige der Nederlanden, op naam der Staaten, te handelen (g). Wat later, is hij te Antwerpen gevangen genomen, om dat hij bevonden werdt verstand met eenige Edelen uit Henegouwen gehouden te hebben; welken hij beloofde, den Koning, te Antwerpen, dienst te zullen doen. Dit

Is K. van Gavre.

Houdt de Staatsche zijde.

Gevangen.

Begunstigt den Koningschen.

Cc 2 werdt,

(g) DE TASSIS *comm. lib.* III, *pag.* 226, 233, IV, *pag* 262, 285. AUBERIJ *Memoires de Hollande*, *pag.* 91. BOR XII boek, bl. 7.

(*) Met deze korte aanteekeninge: *Kan deeze ook* Karel van Gavere, Heer van Fresin, *zijn*, *bij Bor voorkomende*, *ook bij Meteren?* — Ik zag, naderhand, dat de Heer *van Oudendorp*, in zijne MSS. aanteekeningen, van hetzelfde gevoelen zij. — Over 't Geslacht *van Gavre*, en de heerlijkheid *Frezin*, kan men inzien J. DE SEUR, *la Flandre illustrée* *p.* 231; *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 29, 106, 138, 139, 201—204; LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 605—609; L'ESPINOIJ *Recherch. liv.* I, *pag.* 73, 106, II, *pag.* 373; CHRISTINAEUS *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 335. Uit hunne schriften zal blijken, dat dit Geslacht tot hoogen luister geklommen zij.

werdt, uit een' onderſchepten brief, ontdekt: en hij naar 't kasteel van Breda gevoerd; waar hij, omtrent twee jaaren, gevangen bleef. Toen ontdekte hij, meer dan ooit, zijne gezindheid voor de Spaanſchen; en leende de hand aan den *Prins* van Parma, om hem in 't bezit van Breda, en 't Slot, te ſtellen (h). Hoe Freſin zich, ſedert, gedragen hebbe, vinde ik niet; maar wel, dat hij, 86 jaaren oud, in 't jaar 1611, geſtorven zij. Hij hadt, derhalven, tijds genoeg, of om zijne trouwloosheid te betreuren, of, gelijk hij ſchijnt gedaan te hebben, om zijn hof noch meer bij den Koning te maken; waar van zijne kinders hun voordeel trokken.

Verraadt Breda, 1581.

Froide-court.

FROIDECOURT *en Ardennes* is de naam van een geſlacht (i), dus geheten naar de Heerlijkheid Froidcourt, of Froidecourt, welke, in de 16 en 17 eeuwen, aan het hoogberoemde geſlacht van Lijnden toebehoorde (k).

EDO

(h) BOR XIII boek, bl. 130, XVI boek, bl. 33. VAN METEREN X boek, bl. 199, 200.

(i) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 1003.

(k) Genealogie van *Lijnden*.

EDO GABBEMA was, in 't jaar 1572, vaandrig onder de Nasſauſchen; en holp Sneek aan 's Prinſen zijde brengen (l). Of de bekende Hiſtorieſchrijver van Friesland uit dit zelfde geſlacht geſproten zij, is geheel onzeker. *E. Gabbema.*

HARTMAN GALAMA, Friesch Edelman (*), was een zoon van Galo, die in 't jaar 1559 overleedt, en van Foek, volgens anderen Kinsck, Hoxwier, welke hem ter weereld bragt den 18 van ſprokkelmaand 1533. *H. Galama.*

(l) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 69–71.

(*) Het Geſlacht *Galama*, of *Galema*, is, ſedert veele eeuwen, door zijn' hoogen adeldom, en manhaftigen heldenmoed, zeer beroemd. De Stamlijst wordt gevonden bij FERWERDA I Stuk, bl. 41*–44*. Igo Galema is bekend, onder de Potestaten van Friesland, in de IX eeuwe. Zie HAMCONII *Friſia*, *pag.* 40; en WINSEMIUS Chron. IV boek, bl. 114, 115. Deze, en andere, Schrijvers ſpreken doorgaans van de Galamaas. Aanmerkelijk is 't voorgevallene tusſchen Graave Floris den II, en den Frieſchen Edelman Galama; bij WAGENAAR Vad. Hiſt. II deel, bl. 213–215. Hij grondt de waarheid van deze gebeurteniſſe op 't gezag van *Klaas Kolijn*, naderhand zoo ſterk tegengeſproken. Doch men vergelijke, op dit punt, WINSEMIUS Chron. V boek, bl. 131. Douwe, Herman, en Yge Galema komen, op 't jaar 1486, voor, in 't Charterboek van Vriesland I deel, bl. 733–740; Otto Galama, bl. 755; Sicco Galema, die, vermoedelijk, vader van Tako, den Bondgenoot, was, ald. II deel, bl. 85, 95, 117, 427. Beter bekend is Auſonius van Galama, die het Utrechtſche Verbond onderteekende. Zie N. BONDT Hiſt. van de Unie van Utrecht, bl. 25, 26. Verg. WINSEMIUS *Hist. lib.* V, *pag.* 420. — Dit aloud Geſlacht is, gelijk men mij bericht, in deze eeuwe, in 't mannelijke uitgeſtorven; en heeft, al eenigen tijd, geen deel aan 's Lands regeringe gehad, om dat het den Roomſchen Godsdienst toegedaan was.

1533. Hij liet geen kinders na, uit zijne huwelijken met Rieme Hermana, en Kinsck Popta (m); doch een' onsterfelijken naam. Zijne lotgevallen waren, bijna in alles, gelijk aan die van Sjoert Beijma; met wien hij ook, te Brussel, onthalsd is (n). In 't vonnis, over hem geveld, vindt men noch deze bijzonderheid: dat hij, van Amsterdam vertrekkende, eenig krijgsvolk, te Hoorn en elders, met trommelslag, aangenomen hadde; hebbende, hier toe, een' lastbrief ontfangen (o). Durfde hij, voorheen, met alle vrijmoedigheid tegen Aremberg voor de vrijheid uitkomen (p); het bleek, na zijne gevangenisneminge, dat hij zijne stoutmoedigheid niet verloren hadde. Doch, hij moest voor 't geweld wijken.

Onthoofd, den 1 Junij 1568.

S. Galama. SEERP GALAMA, broeder van Hartman, en zwager van Jelte Eelsma, was geboren den 25 van wijnmaand 1528. Niet minder

(m) MSS. Aant. der Heeren *van Haersolte tot Yrst*, en *E. M. van Burmania*.

(n) Zie boven, bl. 185—187.

(o) Sententien van Alva, bl. 80—82.

(p) WINSEMIUS *Hist. lib.* I, *pag.* 72, 83.

der ijverig voor de vrijheid, hadt hij het voorrecht, boven dezelven, dat hij, in zijn vaderland, de vruchten daar van plukte. Het bleek, reeds in 't jaar 1566, duidelijk genoeg, hoe afkeerig hij ward van slavernije, en gewetensdwang (q). De bewijzen van kloekmoedigheid zijn meenigvuldig. Getuige hier van de slag bij Jemmingen (r). Het ongenoegen van Alva, die hem naar Antwerpen wilde doen komen (s), ontvonkte zijne zucht voor de vrijheid te sterker. In 't jaar 1572, was hij één der Friezen, die hulpbenden van Sonoij verzochten; en holp Franeker voor Oranje verzekeren. Hij ontzag zich niet, in den strengen winter, naar dien Vorst, te Haarlem, te reizen, om nieuwen bijstand van krijgsvolk te verwerven; maar mede men Leeuwaarden, en geheel Friesland, op 's Prinsen zijde zou pogen te brengen (t). Doch, wanneer alles, in

Zijne ijver voor de vrijheid.

Gedagvaard.

Verrichtingen in Friesland.

Vertrekt.

Cc 4 dat

(q) WINSEMIUS *l. c. pag.* 72, 73.

(r) WINSEMIUS Chron. XVI boek, bl. 543; *Hist. lib.* II, *pag.* 110.

(s) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 114.

(t) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 98, 186. WINSEMIUS *Hist.* II. 139, en Chron. XVII. 582.

dat Gewest, ten voordeele der Spaanschen begon te draaien, vondt hij best, der woede te ontwijken. Zijne vrouw volgde hem; vluchtte, met zeven kinderen, in den barren winter; en droeg de ellendigste wederwaardigheden met een voorbeeldig geduld, en mannelijk gemoed (u). In Friesland wedergekeerd, is hij, in den jaare 1577, aangesteld tot Grietman van Baarderadeel, en Hopman over een vaandel voetknechten; twee jaaren later, is hij Gedeputeerde 's Lands van Friesland geweest; en, den vijfden van oogstmaand 1580, bij de gemeente tot Ontfanger van de kloostergoederen in Baarderadeel verkozen, na dat aanschrijving van de Staaten aan de Volmachten der Grietenije gekomen was (v). Hij wendde alle poogingen aan, om de Utrechtsche Unie te helpen aanraden, voortzetten, en doordringen (w). Noch vinde ik, dat hij, met anderen, zijn persoon en goederen tot gijzelaar bin-

Keert te rug, en wordt in eerampten gesteld.

Bevordert de Utrechtsche Unie.

(u) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 158, 159.

(v) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(w) WINSEMIUS Chron. XVIII boek, bl. 630, 632, 658, 662.

binnen Leeuwaarden stelde: met belofte, dat zij, als Edellieden en mannen van eer, niet vertrekken zouden, zonder bewilliginge van de gemeene burgeren der stad; zoo lang de betaling van de verschoten penningen, door de burgers verstrekt tot afbetalinge der Walsche soldaaten, niet zou geschied zijn (x). Hij overleedt, op 't kasteel Hoxwier, den 22 van louwmaand 1581; en zijne huisvrouw, His Botnia, den 8 van zomermaand 1593. Op zijne grafzarke, in de Mantgumer kerke, leest men een' zesregelig Latijnsch opschrift: waar in hij, naar waarheid, beschreven wordt: als de roem van Friesland; een heldhaftig verdediger van zijn Vaderland; groot in den Raad en oorlog; een vijand van 's Lands vijanden; een getrouw vriend voor zijne vrienden; wien weinigen evenaren (y). *Zijn lof.*

TAKO GALAMA, zoon van Sicco, werdt, in 't jaar 1568, door Alva, ontboden naar Ant- *T. Galama. Gedagvaard.*

(x) Staats-Resolutien van Friesland, den 26 jan. 1578.

(y) *Frisia Nobilis, pag.* 103.

Antwerpen, om zich te verantwoorden (z). Hij is, noch in dat zelfde jaar, te Akkrum, op zijn Slot Blinkstra, overleden; kinders nalatende, uit Auck Tjessens; over welken Ritske Dijxtra en Doijtie Bonga voogden waren (a).

H. Gauma. HARTMAN GAUMA, van Akkrum (*), was, van zijne jeugd af, opgeleid tot de letteroefeningen, en bekwaam gemaakt tot de gewichtigste zaaken. Zijne vordering in de Latijnsche dichtkonde bleek uit het aanmerkelijke zeeregelige gedicht; waar in hij den staat van Friesland, *zoo* als die door de uitkomst bewaarheid is, op eene levendige wijze, en naauwkeuriglijk, voorspelde. Hij stond bekend, als een hoofd der Geuzen, die zich zoo ontzaglijk en geducht

Beminnaar der wetenschappen, en van zijn Vaderland.

(z) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 114.

(a) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(*) Gauma State is nabij Oldeboorn, in Utingeradeel. Het schijnt onzeker, of het geslacht van Gauma onder den Adel behoord hebbe. In de MSS. Genealogien wordt hetzelve niet gevonden. De Gaumaas woonden in de Zevenwouden. 'T kon zijn, dat de Hertogen van Saxen, aan wien dit Kwartier veel werks gegeven, en wederstand van wapenen geboden hadt, hen van de lijste der Friesche Edelen afgelaten hebben. Wat hier van zij; *J. Carolus* heeft Hartman en Watze Gauma voor Edelen gehouden.

ducht maakte, dat het Hof van Friesland, met goedkeuringe van Alva, hem te Embden poogde, te doen vatten, en te recht stellen: vermits hij ontelbaare en onnaspeurlijke middelen wist, om zich, 't zij binnen Friesland, 't zij elders, altijd te redden. Deze toeleg mislukte zijnen vijanden. Wat later, voegde hij zich, te Sneek, bij de Nassauschen. Doch, zijne verdere verrichtingen worden verzwegen. Alleenlijk blijkt, dat hij, op het einde des jaars 1572, noch veele vrienden en aanhangelingen, omtrent Oldeboorn en Akkrum, bleve behouden (b): onder welken Oene Janssen van Akkrum zal geweest zijn, wien Alva bande, om dat hij 's Prinsen zijde gekozen, en, onder Graave Lodewijk, gediend hadde (c).

Toeleg, om hem te vatten, te Embden.

Hij keert weder naar Friesland.

WATZE, of *Valerius*, GAUMA, vluchtte mede naar Embden; en was een deelgenoot der ondernemingen en lotgevallen van zijn' broeder Hartman.

W. Gauma. Vlucht.

NI

(b) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 21—23, II, *pag.* 139, III, *pag.* 250, 251.

(c) Sententien van Alva, bl. 192.

N. de Gaver. NIKOLAAS DE GAVER, onder de Brabantsche Bondgenooten voorkomende, kan geweest zijn uit het Geslacht van Gavre; van 't welke, boven, gesproken is (d). Ik vinde, omtrent dezen tijd, Nikolaas van Gavre, Heere van Peer, getrouwd met Henrika, dochter van Johan van Renesse, Heere van Oostmal, die ook onder de verbonden Edelen was, en van Elizabeth van Nassau (e). Het is zeer waarschijnlijk, dat deze, hier, onder de verbonden Edelen gemeld worde.

E. Gerbranda. Door Alva ingedaagd. EDO GERBRANDA, uit een adelijk geslacht in Friesland (*), begaf zich buiten zijn vaderland; en weigerde, naderhand, zich binnen Antwerpen te komen verantwoorden (f). Geen vriend der Vrijheid kon lust

(d) Bladz. 403.
(e) Genealogie van *Renesse*, II generatie.
(f) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 90, 114.

(*) Uit de MS. Genealogie, opgesteld door UPCO BURMANIA, blijkt, dat, omtrent het jaar 1496, leefde Douwe Gerbranda, Heerschip in Harlingen; en dat deze Edo overleden zij, zonder kinders natelaten uit zijne huisvrouwe Jets, of Eets, Douma, welke hertrouwde met Sijds Meckema. — Ik wete niet in 't zekere, of Edo een zoon van Johan Gerbranda geweest zij, die zich, in 't jaar 1520, met Koning Karel verzoende. Zie Charterboek van Vriesland II deel, bl. 154, 404, 405.

lust hebben, om, met moedwil, in Alvaas handen te vallen, en, hier door, vrijheid en leven te verliezen.

FRANCISCUS GERRITIUS is mij alleenlijk in zoo verre bekend, dat hij, als behoorende onder de Bondgenooten, door Alva naar Antwerpen ontboden zij, om zich, aldaar, te verdedigen (g). *F. Gerritius.* *Ontboden naar Antwerpen.*

GHIBERCIUS was onder de voornaamste drijvers, en eerste onderteekenaars van het Verbond (h). Hij zal dezelfde zijn, die, bij *Bor*, en op ééne der geschreven naamlijsten, *Gijbercije* en *Gijverrije* genoemd wordt. Hoe ook zijn rechte naam geweest zij, hij is mij, zoo in zijn geslacht, als bedrijf, niet verder bekend. *Ghibercius.*

KORNELIS VAN GHISTELLES, gesproten uit een hoogaanzienlijk geslacht in Vlaanderen (*), was onder de eersten, die het Ver- *K. van Ghistelles.*

(g) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 114.
(h) STRADA *dec.* I *lib.* V, *pag.* 206.

(*) De Stam van *Ghistelles*, of *Gistelles*, is zeer oud, en van hoogen adel. De Koningen van Frankrijk, uit den Huize van Bourbon, zijn, van spilzijde, daar uit voortgekomen. Het

Verbond teekenden (i). Sommigen van zijne bloedverwanten hielden zich aan de Spaansche zijde. Onder dezen was de Heer van Maalstede: die zich liet gebruiken, om den Aartshertoge Mathias tot de Landvoogdije der Nederlanden te verzoeken, buiten kennisse der Staten, en alleenlijk op begeerte van eenige groote Heeren, die den Prins van Oranje poogden te dwarsboomen; en denzelven, van Weenen, herwaards, verzelde (k). Dan Kornelis was van andere begrippen: Vrijheid en Oranje hadden zijne genegenheid. Hij diende, onder den Heere van Brede-ro-

Dient on-

(i) STRADA *l. c.*; die hem *Ghisella* noemt.

(k) LE PETIT *livr.* XI, *pag.* 342.

Het heeft zich ongemeen uitgebreid; bijzonderlijk ook in Vlaanderen. De huweliiksverbintenissen met de geslachten van Hoorne, St. Aldegonde, Maillij, Luxemburg, Chastillon, Steeland, Borssele, Merode, en soortgelijken, zijn bekend. Men zie VAN MIERIS Chart. I deel, bl. 260; L'ESPINOIJ *livr.* I, *pag.* 70, 78, 92, 94, 102, 177, 183, 184; LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 585, 641, 885; SMALLEGANGE Chron. van Zeeland, bl. 725, 726; *Généalogie de la Maison de Maillij*, *pag.* 39; SANDERUS Verheerlijkt Vlaanderen I deel, bl. 230—233; vergel. bl. 20—22; MIRAEUS *Op. Diplomat. tom.* I, *pag.* 285, 774; *le vrai Supplement au Nobil. des P. B. pag.* 8: waar uit blijkt, dat dit geslacht, tot nu toe, den ouden luister blijve behouden. — In *le Jardin d'Armoiries*, wordt het wapen dus beschreven: *de guealles à chevron d'argent, semé d'hermines de sable.* — Uit dit geslacht was Joost van Ghistelles, Heer van Axel en Maalstede, die, in 't jaar 1481, eene reize naar 't H. Land deedt; welke, door zijn' Kapellaan, in de oude Vlaamsche taale beschreven, en, in 't jaar 1567, te Gent, uitgegeven is.

rode (l): op wien hij, door zijn huwelijk met Antoinette Penelope van Brederode, weduwe van den Graave van Ifenburg, nadere betrekkinge hadt. Ik kan niet, in 't zekere, bepalen, of hij dezelfde Ghistelles zij, die, in 't jaar 1600, door de Spaanfchen gevangen, en, tegen hun gegeven woord, in koelen moede vermoord is (m); of die Kolonel, wiens volk, in den flag bij Nieuwpoort, een deel des legers van Prins Maurits uitmaakte (n), en die, naderhand, Gouverneur van Rijnberk werdt (o). Ook durve ik niet vastftellen, dat hij dezelfde zij met den fchrijver der toneelfpellen, die, in 't jaar 1555, gedrukt zijn. — Zijn zoon, Filips, getrouwd met Anna van Pelden gezegd van Cluth, was, in 't jaar 1597, Gouverneur van Meurs, en, naderhand, van Oostende: waar hij, in 't jaar 1604, gefneuveld is (p). *der Brederode.*

W. GHOIR,

(l) Sententien van Alva, bl. 79.

(m) LE PETIT *livr.* XVII, *pag.* 761.

(n) VAN REIJD XVIII boek, bl. 785. LE PETIT *livr.* XVII, *pag.* 763.

(o) VAN REIJD XVIII boek, bl. 787.

(p) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Spaen van Hardenftein.*

W. Ghoir. W. GHOIR, of *Ghort*, die, op de oorspronglijke lijste, onder de Gelderfche en Hollandsche Edelen voorkomt, kan behoord hebben tot het geslacht *van Ghoir*, in de XV en XVI eeuwen vermaagschapt aan die van Groesbeek en Lannaijs (q), en *Anders, van Goor.* anders genoemd *van Goor* (*). Men zal, derhalven, mogen denken aan Willem van Goor, Heere van Einrade en Schimperen, zoon van Daniel en Maria van Oije. Hij overleedt, in 't jaar 1572, zonder kinders natelaten, bij Eva van Horsseler. Doch zijn geslacht is, door

zijn'

(q) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 669, 828.

(*) De Baron *van Spaen*, aan wien ik deze aanmerkinge verschuldigd ben, heeft mij ook een Geslachtregister medegedeeld, welk begint met Daniel van Hoorne, Heere van Goor, gemeld op de jaaren 1285, en 1294. Zijn zoon, Daniel, was Ridder, Heer van Buckens, en Seneschalk van Frankrijk; die naliet Daniel, Heere van Goor en Merlo, getrouwd met Katharina, dochter van Arend van Amstel tot IJsselstein. Zij wonnen Arend, gehuwd met Katharina van Weir. Hun zoon, Arend, Heer van Weir bij Valkenburg, was Raad van Hertoge Arnold van Gelre. Zie PONTANUS *Hist. Gelr. lib.* IX, *pag.* 486; en SLICHTENHORST bl. 580. Hij verwekte Daniel van Goor, Heere van Heel en Weir: die in echt nam Maria van Palland; en naliet Daniel, vader van den gemelden Bondgenoot, als mede van Daniel, Kommandeur van Nimwegen, en Johan, Ridder der Duitsche Orde. In dezelfde Genealogie vindt men noch huwelijksverbintenissen met de geslachten van Argenteau, Berchem, Montfoort, Bronkhorst en Batenburg, Lijnden, Pieck, Boetzelaer, Horion, Reede, Riviere, van der Mark, Wijlack, Schwartzenberg, Marnix, Blois van Treslong, Oijembrugge, Milendonk, enz.

zijn' neef, Herman van Goor, en anderen, voortgeplant.

DE GLEIJNNE is mij niet bekend. 'T kan zijn, dat het de naam van eene Heerlijkheid zij; gelijk men mij bericht heeft. Waar zij gelegen zij, wete ik niet: en noch minder, aan welk geslacht dezelve, omtrent dezen tijd, toebehoorde. *De Gleijnne.*

DOUWE VAN GLINS, Friesch Edelman (*), *D. van Glins.*

 zoon

(*) Het Geslacht *Glins*, of *van Glins*, is, sedert de XIV eeuwe, in Friesland bekend; en heeft veele beroemde Mannen uitgeleverd. Men zie VRIEMOET *Athen. Fris. pag.* 495—498; Charterboek van Vriesland I deel, bl. 746; *Frisia Nobilis*, *pag.* 55, 60, 103, 104. — De Genealogie, door UPCO VAN BURMANIA opgesteld, begint tusschen de jaaren 1300 en 1400; en bevat negen generatien: waar van de laatste, in 't mannelijke, schijnt uitgestorven te zijn, tegens het einde der voorgaande eeuwe. Zij waren meest gezeten op Dronrijp: waar zij een adelijk huis, *Glins* geheten, hadden; 't gene, in 't jaar 1548 gebouwd werdt; sedert bekend was onder den naam van '*t Blaauwe Huis*; en, voorlang, gekomen is in 't geslacht van Glinstra, waar uit de Lt. Generaal Eelco Glinstra, die, reeds in 't begin dezer eeuwe, en in den laatsten oorlog, met grooten roem gediend heeft, gesproten is. — *Haring van Glins* hadt in huwelijk (1) Anna Albada, toen weduwe van Douwo Douma, dochter van Otto Douwis, en Jel Albada. (2) Deijtsen Unema, weduwe van Rienk van Burmania. Hij hadt drie kinders: van welken de twee zoons vroeg gestorven zijn; en de dochter, Jel, trouwde met Jan van Burmania, zoon van Rienk, Grietman van Leeuwarderadeel. Zij overleedt in 't jaar 1593. *Haring* hadt verscheiden broeders en zusters. Onder dezen waren: Laas, wiens zoon Tako boven gemeld is, onder de Bondgenooten; Rieme, gehuwd aan Frans Donia; Jel, getrouwd met Fokko van Eijsinga (zie bl. 390); Imk, welke in echt nam Rienk Douma, naderhand Juw Galama, eindelijk Hero van Burmania, Ontfanger Generaal. Zij storf in 't jaar 1589. — Uit MSS. Aanteekeningen der Heeren *U. van Burmania*, en *Haersolte van Irtt*.

Vlucht, 1567. zoon van Laas, hadt tot oom Haring van Glins, die volgt. Hij begaf zich, tot eigene veiligheid, buiten zijn vaderland; en werdt, in 't jaar 1568, door het Hof, *Gebannen.* gebannen (r). Zoo dra hij dacht, hier tot nut voor de vrijheid te kunnen *zijn*, verkoos hij niet, elders te blijven. Dan, hij *Gevangen.* kwam, schielijk, in de macht der vijanden, voor welken hij zich poogde te verschuilen; werdt naar Groningen gevoerd; *Onthalsd.* en, aldaar, met vier anderen, onthoofd (s). Dit lot zal zijne achtinge, bij vrijheidminnaars, zoo weinig verminderen, als het ongunstig oordeel, door Spaanschgezinden over hem geveld.

H. van Glins. HARING VAN GLINS, zoon van Tako, Grietman van Menaldumadeel, overleden in 't jaar 1551, en van Habel Haersma, is zeer beroemd in de geschiedenissen van zijnen tijd. Zijne bewilliging in de opvolginge van Filips was geen grond van verplichtinge, om, naderhand, een slaaf te *Zijn ij-* wezen. Hierom durfde hij zich zeer wel aan-

(r) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 90, 115.
(s) J. CAROLUS *lib.* IV, *pag.* 249.

aankanten tegen den Inquisitiemeester Lindanus; ijverig voor 's Lands vrijheden waken; zich verzetten tegen de invoeringe van den Bisschop te Leeuwaarden, en het welbehagen van den Utrechtschen Aartsbisschop (t). Sedert hij zich bij de Bondgenooten gevoegd hadt, of kort te voren, gaf hij hun sprekende bewijzen van zijne toegenegenheid (u); en wist, in de vergaderinge van Gedeputeerde Staaten, de voorslagen van Robles met voorzichtigheid te verijdelen. Gemachtigd tot beslissinge der geschillen, over het Bevelhebberschap in Friesland, tusschen Schouwenburg en Batenburg ontstaan, helde zijne keuze meest tot Graave Joost van Schouwenburg: onder wiens voornaamste Raaden hij geteld werdt; en die hem aanstelde tot President van 't Provinciaale Hof, voor de Nassauschen te Franeker opgericht, naardien het Hof te Leeuwaarden der Spaansche zijde en Billij aankleefde (v).

ver voor de vrijheid.

Houdt het met Schouwenburg.

Dd 2 Hij

(t) WINSEMIUS *Hist. lib.* I, *pag.* 3, 4, 34, 42, 47, 59.

(u) Zie I Stuk, bl. 97, 98.

(v) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 25 *sqq. lib.* II, *pag.* 102, 107. BOR VI boek, bl. 129. WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 152.

Moet vluchten. Hij kon die waardigheid niet lang bekleeden: wordende, met andere Edelen, genoodzaakt, in den barren winter te vluchten; wanneer hem de koude om het hart sloeg, en hij, te Embden, in 't jaar 1572, den geest gaf. Ik durve, echter, niet alles voor goede munt aannemen, 't gene een Spaanschgezind Schrijver, daar omtrent, in 't breede geboekt heeft: wien, althans, niemand van gezonde harssenen zal toestemmen, dat, in dezen dood van Glins, de rechtvaardige wraakoefening van GOD duidelijk te bespeuren ware; om dat hij den Spaanschen afgevallen was, en alles voor de Vrijheid opgezet hadt (w).

T. van Goslinga. TJEPKE VAN GOSLINGA was uit een bekend Friesch adelijk geslacht (x); de zoon van Feije en Sijts van Aijlva; gehuwd met Anna Liauckema, overleden den tweeden van hooimaand, 1582, en, bij hem, te Driesum, begraven (y). Zijn wederva-

ren,

(w) J. CAROLUS *lib.* III, *pag.* 192, 193. WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 157.

(x) VRIEMOET *Athen. Fris. pag.* LXXXIX—XCI. *Frisia Nobilis pag.* 105—113, 320—330.

(y) MSS. Aant. van Jr. *E. M. van Burmania.*

ren, sedert het jaar 1568, wanneer hij, met andere Bondgenooten, door Alva, naar Antwerpen gedagvaard is (z), tot op zijn' dood, den twintigsten van lentemaand 1581 voorgevallen, is mij niet bekend. *Gedagvaard, door Alva.*

GERAARD DE GRANEN, bij Bor, verkeerdelijk, *Graven* genoemd, is mij nergens voorgekomen (*). *G. de Granen.*

N. S^R. DE LA GRANGE kan behoord hebben tot het geslacht van dien naam, 't gene in Frankrijk en Vlaanderen onder de Edelen bekend stond (a). Dan zou hij een stamgenoot van den roemwaardigen bloedgetuige, Peregrin de la Grange, geweest zijn: van wien, in 't stuk van Godsdienst, veel zal verschild hebben Paul de la Grange, Heer van Vrelenghem, Rekenmeester te Rijssel; wien Koning Filips, in *N. Sr. de la Grange.*

(z) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 114.

(a) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 543, 635.

(*) Indien de lezing bij *Bor* echt ware, zou men, met den Heere *van Oudendorp*, mogen denken aan *Guillaume de Grave*, van Gent, wiens bedrijf en dood, in 't jaar 1572, te lezen is bij BOR I deel, bl. 412; en van wien ik elders breeder sprak. Zie Tweede Eeuw- feest der Vrijheid te Vlissingen, Bijl. bl. 31, 32, en vergelijk 't gene mijn Vader meldt, in de Hist. der Herv. Kerke te Gent, bl. 11.

den jaare 1589, tot den Ridderstand verheven heeft (b). Indien het zeker ware, dat Kornelis van Ghistelles geweest zij Heer van la Grange, zoude ik aanstonds de gissinge, dat hier op hem gezien worde, omhelzen: naardien, in eenige lijsten, de woorden: *Sr. de la Grange*; volgen op den naam *Ghistelles*.

Misschien, K. van Ghistelles.

R. Grawart. Dienst onder Brederode.

ROELOF GRAWART tot Weerdestein, Drost van Ameiden, was in dienst van den Heere van Brederode (c): met wiens natuurlijke zuster, Margriet, hij zich in huwelijk begaf; bij welke hij verwekte Roelof, met Johanna van Hardenbroek getrouwd, Filips, in 't jaar 1573 te Haarlem onthoofd, en Walraven, te Utrecht vermoord (d). Ik vinde hem, elders (e), *Rodolf Grauwerdt* genoemd, en beschreven, als een Riddermatig persoon, in 't Sticht

Zijn geslacht, te

(b) J. DE SEUR *la Flandre illustrée pag.* 93, 97, 101, 103. *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 81. *Le vrai Supplément au Nobiliaire*, *pag.* 46.

(c) Bijlaagen, bl. 22.

(d) MSS. Aant. van den Baron *van Spaen van Hardenstein*.

(e) P. VOET Verhaal des oorsprongs der Heeren van Bredcrode, bl. 104.

Sticht van Utrecht. Noch is mij gebleken, dat het geslacht Grawart, of Grauwert, aldaar, onder de Edelen bekend zij; dat Dirk, Burgemeester te Utrecht, en Pieter, in de jaaren 1425 en 1439, Hoofdofficiers van die stad waren; dat Beernd, als Schepen en Ouderman, aldaar, voorkome, op de jaaren 1471, 1473, en 1476; dat onze Roelof met Weerdestein beleend wierde, in 't jaar 1573. Hij schijnt geleefd te hebben tot het jaar 1602, wanneer zijn zoon, Gijsbert, hem opvolgde in 't bezit van dit Riddermatig goed, 't gene, omtrent het midden der vorige eeuwe, door het huwelijk van Josine Grauwert, gekomen is in 't geslacht van Egmond van der Nijenburg (f). *Utrecht bekend.*

OENE VAN GROVESTINS, zoon van Idzard, uit een beroemd adelijk geslacht in Friesland (*), stond al vroeg bekend, als één der *O. van Grovestins.*

(f) *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht*, pag. 21, 47, 66, 67. K. BURMAN Utrechtsche Jaarboeken III deel, bl. 45, 86, 144.

(*) Het Geslacht *van Grovestins*, of, gelijk men in vroeger tijd schreef, *Groestins*, ontleent zijn' naam van de dikke en grove Stins, die gestaan heeft nabij het dorp Englum, en, om.

Vlucht. der Bondgenooten; begaf zich buiten zijn vaderland; en was te wel beraden, dan dat hij zich, gelijk Alva begeerde, te Antwerpen ter verantwoordinge zou komen stellen (g). Hij hadt, in 't jaar 1572, het bevel over eenige ruiterije in Friesland; en

Gedagvaard.

Zijn bedrijf in Friesland.

(g) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 90, 114.

omtrent 20 jaaren geleden, afgebroken is. Voorheen droeg het den naam van Sirtema. Zie WINSEMIUS Chron. IX boek, bl. 259. De geslachtlijst is in 't Wapenboek van FERWERDA I deel I stuk, bl. 49—54; en in het Handschrift van UPCO VAN BURMANIA, bij wien veel uitvoeriger bericht, belangende de oudere geschiedenissen van dit Geslacht, te vinden is. Zeer berucht was, in de XV eeuwe, Wijbe Groustins, anders bekend onder den naam van Scherne Wijbe. Zie WINSEMIUS Chron. X boek, bl. 292, 296, 297, 302; Charterboek van Vriesland I deel, bl. 608, 697, 703—707. Zijne spreuk was: *net te goed, net te tjoed;* niet te goed, niet te kwaad: welke ook sommigen uit dit Geslacht, naderhand, rond hun wapen geplaatst hebben. De vraag, welke hij deedt aan Swob Sjaerdama: *Swob nist is 't Lauwa?* en 't gene daarna volgde, gaf aanleidinge tot het Friesche spreekwoord *Swobbe Lauwa*, of *Law*, zoo veel beteekenende, als het bekende, *Fides Punica.* Zie SCHOTANUS XI boek, bl. 364. — Hoe zeer eenige Spaanschgezinden den roem der Grovestins, in de XVI eeuwe, poogden afzichtig te maken; zij bleven, echter, tot heden, in hoog aanzien, en verworven zich, door staatkunde en heldenmoed, een' onsterfelijken naam. Merkwaardig was de manhaftige daad van den Generaal Grovestins, in 't jaar 1712; met weinige woorden door WAGENAAR, Vad. Hist. XVII deel, bl. 466, voorgesteld. De Heer *U. van Burmania* heeft 'er mij noch het volgende van medegedeeld. De wakkere Grovestins deedt, met een' troep vrijwilligers, waar onder verscheiden jonge Officiers, Friesche Edellieden, en andere jongelingen van goeden huize, eenen inval in Frankrijk, tot zekeren afstand van Parijs. Waar dat vliegende legertje kwam, werdt alles onder brandschattinge gelegd. De bijna ongelooflijke spoed, welken het maakte; de schrik, welken het, zoo onverwacht en plotselings, tot in het hart van 't Rijk bragt; het beleid van Grovestins, en de dapperheid zijner tochtgezellen, van welken, zoo veel men weet, de langstlevende geweest is de Lt. Generaal Eelco Glinstra, hebben eene stoffe van verwonderinge, in dien tijd, uitgeleverd.

en geraakte, met twaalf van zijn volk, in gevecht met een gelijk getal karabiniers van Billij. Zijn volk sneuvelde; doch hij ontkwam het gevaar. Naderhand voegde hij zich bij den Graave van Schouwenburg: met wien hij, hier toe genoodzaakt, Friesland zal verlaten hebben (h). Zijne uitsluiting van de algemeene vergiffenis, in den jaare 1574 afgekondigd (i), kon hem niet veel goeds beloven. Hij bleef, hierom, in ballingschap, en keerde, eerst na de Gentsche bevrediginge, weder naar Friesland (k): waar hij zich, met andere vrijheidminnaars, lofwaardig maakte, door het heimelijk bevorderen, openlijk doen sluiten, en teekenen der Utrechtsche Unie (l). Na dien tijd, begaf hij zich, op nieuw, in den krijgsdienst: waar in wij hem, te Harlingen, Sneek, en elders meer, noch vinden, tot den jaare 1589 (m). — Zijne

Verlaat zijn Vaderland.

Keert weder.

Bevordert de Utrechtsche Unie.

Zijne huisvrouw.

(h) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 131—133, 158.

(i) BOR VII boek, bl. 29.

(k) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(l) WINSEMIUS Chronijk XVIII boek, bl. 629, 632.

(m) WINSEMIUS Chron. XVIII boek, bl. 656,

ne echtgenoot, Tet Uninga, dochter van Douwe Hoijtema, of Hoijtzes, en van Doed Ziaerda, begaf zich, ten tijde der beroerten, op de vlucht, met haar talrijk kroost. De opgeraapte beuzelingen en snoode verdichtsels, betreffende haaren dood, worden in 't breede gemeld, doch, eindelijk, ook tegengesproken, door een' Spaanschgezinden Schrijver (n), die ook haare manmoedigheid en onversaagden geest niet durft ontkennen.

W. van Grovestins. WIJBE VAN GROVESTINS, broeder van Oene, was, sedert het jaar 1561, Grietman van Menaldumadeel; doch werdt van dien post verlaten, in 't jaar 1571, en opgevolgd door Hette Æbinga. 'T schijnt echter, dat hij, na verloop van eenige jaaren, daar in hersteld zij. In 't jaar 1572, bevondt hij zich te Franeker, wanneer die stad 's Prinsen zijde koos; en openbaarde, toen, zijn voornemen, reeds lang bedektelijk gevoed, om zich bij de Nassauschen te voegen. Hij worf eenig volk; vereenig-

Voegt zich bij de Nassauschen.

656, 732. *Idem Hist. lib.* VI, *pag.* 446. BOR XIV boek, bl. 185.

(n) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 158.

zeilgde zich met de krijgshoofden der zoogenaamde weêrspanningen; en werdt, als een verdediger van Vaderland en Vrijheid, met genoegen ontfangen (o). Uit Friesland, naar Enkhuizen, geweken, is hij, door den Prins, tot Lt. Admiraal aangesteld: om, met zijne schepen, de Eems te bezetten; en te verhinderen, dat eenige graanen gevoerd wierden naar Nederlandsche gewesten en steden, die noch Spaansch waren (p). Van de algemeene vergiffenisse, gelijk zijn broeder, uitgesloten wordende, was 't veiligst voor hem, zich voor een' tijd van hier te vertrekken. Doch wedergekeerd, is hij, in den jaare 1582, Kolonel van Westergoo geworden; en, in 't jaar 1596, Volmacht van de V Deelen. Hoewel hij, vermoedelijk, den Hervormden Godsdienst reeds lang zal toegedaan geweest zijn, deedt hij echter eerst belijdenisse daar van, den 27 van bloeimaand 1599. Hij keerde ziek weder van den Landdag, door de Volmachten van Oostergoo en Westergoo, te Franeker, ge-

Wordt Lt. Admiraal.

Vlucht.

Keert weder.

(o) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 99, 100. BOR VI boek, bl. 279.

(p) WINSEMIUS Chron. XVII boek, bl. 592.

gehouden; overleedt, den 18 van zomermaand 1600; en werdt begraven te Berlikum: waar hij zijne woonplaats hadt. Tweemaalen is hij gehuwd geweest: eerst, met Joanna Balter, of Balter, uit Leeuwaarden; daarna; met Hijlck Oetsma (q).

Grutè. GRUTE, welken naam ik ook *Grutte* gespeld vinde, is mij nergens onder 't oog gekomen, dan in zoo verre het geslacht *Gruutheere*, waar van aanstonds nader, zijn' naam hier van ontleende. — *Zou* men, misschien, mogen denken aan Egmond de Gruiter; wiens zoon, gewonnen bij Anna van Buchel, Heer van Kraijenstein en Raad des Prinsen van Oranje was, en die, in 't jaar 1609, trouwde Elizabeth van Tuil, Willems tot Bulkenstein dochter (r)?

Misschien, E. de Gruiter.

G. Gruterus, of de Gruutheere. GUALTHERUS GRUTERUS, of WOUTER VAN GRUUTHEERE, vader van den weereldberoemden *Janus Gruterus*, was herkomstig

(q) MSS. Aanteekeningen der Heeren *van Haersolte*, en *E. M. van Burmania.*

(r) MSS. Aant. van den Heere *van Spaen van Hardenstein.*

tig uit een adelijk Vlaamsch Geslacht (*), en in groot aanzien. Zijn levensloop is eene aanéénschakeling van zeldsaamheden; en verdient onze opmerkinge. Hij werdt, te Antwerpen, geboren: waar zijn vader, Nikolaas, in de Regeringe was; en hij zelf, zoo men wil, de Burgemeesterlijke waardigheid bekleedde. Het Verbond en Smeekschrift der Edelen geteekend hebbende, moest hij zijne vaderstad en eerampten

Was, te Antwerpen, in aanzien.

Gebannen, met zijne

(*) Het Geslacht van *Gruutheere*, of *Grautere*, behoorde onder den Vlaamschen Adel. Dit gaf Janus Gruterus aan den Keizer, die hem brieven van adeldom liet aanbieden, te kennen. En naar waarheid. Het was zeer rijk en machtig; bezat veele heerlijke goederen; was verbonden met de aanzienlijkste Huizen; leverde verscheiden Ridders op; hadt zich, meest, te Gent, Breda, en Antwerpen, nedergezet; en bekleedde, in die steden, de voornaamste eerampten. Men zie L'ESPINOIJ *Recherch. livr.* I, *pag* 202, 208 *& suiv.*, 254, *livr.* II, *pag.* 409; LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 219, 1040, 1041; SANDERUS Verheerlijkt Vlaanderen II deel, bl. 27; Gentsche Geschied. I deel, bl. 156; *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 268, 277, *tom.* II, *pag.* 598, 599; *le Jardin d'Armoiries:* waar men leest; GRUUTHEERE, *de sable à faces d'or.* — Dat Gualtherus de Gruutheere Burgemeester van Antwerpen zou geweest zijn, getuigen F. H. FLAIJDERUS *in Vita Jani Gruteri pag.* 48, en FOPPENS *Bibl. Belg. tom.* I, *pag.* 548. Doch ik heb hem, op de Antwerpsche Regeringslijste, bij BUTKENS, *Troph. de Brabant tom.* II, *livr.* X, nergens aangetroffen. Alleenlijk, zou men konnen gissen, dat hij die waardigheid, in 't jaar 1561, bediend hebbe; om dat die Schrijver, *pag.* 508, maar éénen Burgemeester, op dat jaar, opnoemt. — Gualtherus, of Wouter, hadt een broeder, Fredrik, die, nevens Janneken, zijne huisvrouwe, en Heijlken en Maijken, zijne dochters, bij het 19 Avondmaal, den 14 julij 1577, naar Middelburg overkwamen, met *Attestatie* van Norwich; doch hij vertrok, naderhand, naar den Briel. Dus berichtte mij de Weleerwaardige Heer *A. 's Gravezande*; die, met mij, onzeker is, of Thomas en Petrus Gruterus tot ditzelfde geslacht behoorden. Zie, over beiden, DE LA RUE Geletr. Zeeland, bl. 295—297, 541.

uitmuntende huisvrouwe. ampten verlaten, en als balling naar elders trekken. Zijne huisvrouw, Katharina Tlshem, van Engelsche afkomste, en ongemeen bedreven in taalen en wetenschappen, in zoo verre, dat zij, 't gene veele Geneeskundigen van onzen tijd haar niet zullen nadoen, Galenus in 't Grieksch las, werdt te gelijk met hem gebannen; om dat zij, schoon ondanks, iemand, die wegens zijnen Godsdienst verdacht stond, binnen haar huis ontfangen hadt. Gualtherus en zijne vrouw begaven zich te scheep; en leden groot gevaar van schipbreuk, bij *Komt te Kalais.* Walcheren. Eindelijk kwamen zij te Kalais. Hier, ontmoette hem een zonderling *Merkwaardige verlossing, aldaar.* geval. Op zekeren tijd de stads wallen omwandelende, en onbewust, hier door te konnen misdoen, wordt hij, door de krijgsknechten, gevat; en, aanstonds, naar 't gevangenhuis geleid. Midlerwijl, komt 'er iemand van den Magistraat der plaatse; en beveelt, den vreemdeling, wien hij zeide wel te kennen, los te laten. Voorwaar! een blijk der waakzaame Voorzienigheid: te meer, indien men aanmerkt, dat die Weldoener aan onzen Gruntheere toen onbekend was, en sedert altijd geble-

ven

ven is; waarom hij hem zijnen *onbekenden Verlosser* plagt te noemen. Hij, die op zijn hoogst uit onkunde misdeedt, wordt schuldig gehouden; doch, eer hij aangeklaagd was, vrijgelaten, en vriendelijk bejegend door iemand, die, waarschijnlijk, zijn richter zou hebben moeten zijn. Kort daarna, stak hij over naar Engeland; en nam zijne woonplaatse te Norwich. Hier, genoot hij zoo groote en meenigvuldige bewijzen van vriendschap, dat hij 'er nooit genoeg van roemen kon. Hier, ontfing hij de gezanten des Prinsen van Oranje, beleefdelijk, in zijn huis; en gaf hun doorslaande blijken, dat hij, wel van luchtstreek, doch niet van gezindheid, veranderd ware. Hier, begon zijn zoon, de beroemde Janus, zijne letteroefeningen; welke hij, te Cambridge, voortzette. Na verloop van omtrent tien jaaren, keerde onze Bondgenoot weder in Nederland. Hier toe kan de Gentsche bevrediging aanleidinge gegeven hebben, of ook wel (s) de vervolging tegen de Puriteinen door Doctor Frieke, in 't jaar 1576, Bisschop van

Vertrekt naar Engeland, 1567.

Woont te Norwich.

Keert weder naar Nederland.

(s) Naar de gissinge van den Heere *'s Gravezande.*

van Norwich geworden, en 't verbod der *Prophetteringe*, door Koninginne Elizabeth den 17 van bloeimaand 1577 (t). Wat hier van zij; het blijkt volkomen zeker, dat hij, met zijne huisvrouwe, en drie kinders, in 't jaar 1577, zich te Middelburg onthielde (*). Hier, werdt hij, den 20 van oogstmaand 1577, tot het Ouderlingschap der Gemeente geroepen. Twee volle jaaren vervulde hij zijnen dienst; en, toen van denzelven moetende afgaan, werdt hij, den 26 van oogstmaand 1579, verzocht, noch één jaar in 't Ouderlingschap te volharden: 't gene hij zich liet welgevallen. Na dat de Staaten zich van 't Kasteel te Antwerpen verzekerd hadden,

Woont te Middelburg.

Werdt Ouderling.

Vertrekt naar Antwerpen.

(t) NEAL Hist. der Puriteinen I deel, bl. 238—243.

(*) Bij het 19 Avondmaal, den 14 Julij 1577, te Middelburg gehouden, staat aangeteekend, in 't boek der Ledemaaten: "*Wouter de Gruijter* met zijne huisvrouw *Catharina*, en zijne dochters *Heijlken* en *Leijntje*, wonende in de Gortstraat, met *Attestatie* van *Norwich*". Het leedt niet lang, of zijn zoon *Janus* kwam ook over; want bij het 21 Avondmaal, den 2 november 1577, staat: "*Joannes de Gruter*, filius Wouters, als *Passant*, met *Attestatie* van *Cambridge*". Uit de Aant. van den Heere *'s Gravezande*; die mij noch geleerd heeft, dat onze Gualtherus, tot vermeerderinge van zijnen last, door den Kerkenraad van Middelburg aangesteld zij tot Ontfanger van het *Grafgeld* ('t gene toen door den Kerkenraad, maar nu door een' Rentmeester, die zijne aanstellinge heeft van den Magistraat, bestierd wordt): waarna hij, den 17 sept. 1580, rekeninge deedt aan den Kerkenraad, als *Ontfanger en uitgever naar noot van 't Grafgeld.*

den, begaf hij zich derwaards; doch maakte een beding, en verwierf van den Raad der Stad, dat hij nooit in eenige openbaare ampten zou gesteld worden. Geen lusteloosheid of laagheid van geest waren de grond van dit beding; maar afkeer van eerzucht, en om dat hij den laster van dien tijd wilde ontwijken. Wanneer de Hertog van Anjou Antwerpen poogde te overrompelen, is hij, den 17 van louwmaand des jaars 1583, tot Wijkmeester der Stad aangesteld; in welken post hij zich zoo wel kweet, dat men hem, wanneer Parma dezelve benaauwde en belegerde, benoemde, om, met Aldegonde, Leefdaal en Roosa, zorge te dragen voor de noodzaaklijkste levensmiddelen. Of hij dien tijd lang overleefd hebbe, is mij niet bekend; maar wel, dat hij met den roem van eerlijkheid, edelmoedigheid en Godvrucht, ten grave daalde (u).

Zoekt geen eerampten.

Wordt echter Wijkmeester.

(u) Ik heb deze bijzonderheden ontleend uit B. VENATORIS *Panegyricus Jano Grutero scriptus*, *pag.* 30—32; geplaatst voor *Gruteri Corpus Inscriptionum*: waar ook de boven aangehaalde Levensbeschrijving van Gruterus, door *Pleijderus* opgesteld, gevonden wordt.

F. de Grouthere. FILIPS DE GROUTHERE, naar alle vermoeden, stamgenoot van den voorgaanden, behoorde onder de Bondgenooten uit Braband. 'T is nauwlijks te denken, dat hij dezelfde zij, die, in 't jaar 1515, te Gent, door den Aartshertoge, naderhand Keizer, Karel, Ridder geslagen is (v).

Gustenie. GUSTENIE is mij, in alles, onbekend.

J. de Gijlle. JUAN DE GIJLLE was één der Brabantsche Bondgenooten; doch van wien ik geen bescheid heb kunnen opspooren. Deze naam is, in 't oorspronglijke, zo onduidelijk geschreven, dat ik over den bedoelden persoon geene gissingen durve opgeven.

D. van Haeften. DIRK VAN HAEFTEN, Heer van Gameren, was een Geldersch Edelman; zoon van Johan van Haeften en Lutgia van Brederode; kleinzoon van Dirk van Haeften, Amptman van Bommel, en Agnes van Broekhuizen, Vrouwe van Kalbeek. Hij hadt in huwelijk Margareta van Duven-

voor-

(v) *Le vrai Supplement au Nobiliaire des P. B. pag.* 16, 17.

woonde, en stierf, zonder kinders (w). Doch zijne Vrijheidsliefde maakte zijn naam onsterfelijk. De ondertekening van 't Verbond der Edelen, en zijn verblijf bij Graave Lodewijk van Nassau te Breda, gaven aan Alva een schijn van recht, om hem te bannen, en zijn goed verbeurd te verklaaren (x). 't Zal den Bloedraad niet bekend geweest zijn, dat hij zich schriftelijk nader verbonden hadde, tot het opbrengen van honderd goudene Kroonen, ter voortzettinge van den oorlog (y). De smaad hem aangedaan, kon niet verhinderen, dat hij voor 's Lands welvaaren bleef waken. Hij bewerkte, dat Bommel zich voegde aan de zijde van Oranje, die hem in hooge achtinge hieldt; en het krijgsbeleid tegen die stad, waar hij tevooren Amptman was, toebetrouwde (z).

Gebannen, den 30 Sept. 1568.

IJvert voor de Vrijheid.

FRANS VAN HAEFTEN, Heer van Haef- [illegible] ten [illegible]

F. van Haeften.

(w) MSS. Aant. van *Jr. van Haersolte van Yrst.*

(x) Sententien van Alva, bl. 128, 130.

(y) Zie hier boven bl. 114, en Bijlaagen, bl. 67.

(z) LE PETIT *livr.* XI, *pag.* 245.

ten (a), zoon van Otto, en Everharda van Mulburg, had, door zijn huwelijk met Katharina van den Boetzelaer, Vrouwe van Praat (b), nauwe betrekkinge op verscheiden Bondgenooten; onder welken hij ook zich zelven bevond. Dit wist Alva, die hem te gelijk kende als een grooten begunstiger der Hervormden; en

Ingedaagd. hem indaagde, om zich te komen verantwoorden, wegens zijne vlucht, afwezigheid, of schuilhoudinge ter oorzake der voorledene beroerten (c). Weigerende te [illegible] (d), dat hij een [illegible] Gemachtigden, [illegible] de Landvoogdesse [illegible] geweest zij. Hij is in 't jaar 1570, zonder kinders overleden.

J. van Haesten. [illegible] van HAESTEN [illegible] behoorde, ongetwijfeld, tot hetzelfde aanzienlijke Geslacht (*), als

(a) LE PETIT livre IX. pag. 121.

(b) MSS. Aant. van den Heere van Haersolte van Yrst.

(c) Sententien van Alva, bl. 37.

(d) In 't I Stuk, bl. 433, 434. HOPPERUS, Recueil des troubles IV. 4. pag. 102, noemt hem [illegible] Haesten.

(*) Het Geslacht van Haesten was, van tijd tot tijd, door hu-

als de voorgaanden. Doch, ik kan niet in 't zekere bepalen, wie hier bedoeld worde. Hij kan geweest zijn Johan van Haeften tot Gameren, broeder van Dirk, die, met Graave Adolf van Nassau, in Friesland, bij Heiligerlee, gesneuveld is. — 1568.
Of, Johan van Haeften, Heer van Haeften, Hellu, en Herwijnen, zoon van Walraven, die in dienst van Keizer Karel was, en van Gerharda van Honselaer. Hij trouwde met Anna van Spangen; en storf in 't jaar 1574. — Of, Johan van Haeften, zoon van Otto, boven gemeld, en van zijne tweede vrouwe Walburg van Cuick, van Meteren; die, in 't jaar 1574, ongetrouwd overleden is (e). — Eindelijk, kan hier in aanmerkinge komen Jan

(e) MSS. Aant. der Heeren *van Haersolte*, en *van Spaen*.

huwelijk, met de voornaamste Huizen verbonden: als van Hoorne, Ranst, de Bije, Brederode, Duvenvoorde, Lijnden, Boetzelaer, Assendelft, Milan Visconti, Spangen, Schimmelpenning van der Oije, Berck, Schook, enz. Zie LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 326, 1041; VAN LEEUWEN Bat. Ill. bl. 1198; *Connoissance de la Noblesse d'Utrecht*, *pag.* 16, waar ook het wapen opgegeven wordt, *pag.* 47. Het bezat, van ouds, veele heerlijke goederen in de Bommeler en Thieler Waard. PONTANUS *Hist. Gelr. lib.* XI, *pag.* 645. — Bekend zijn Joris van Haeften, onder de voorstanders van onze Vrijheid, bij VAN METEREN III boek, bl. 66; Benedictus van Haeften, onder de Geleerden, bij BURMAN *Traj. Erudit. pag.* 123—125. — Elk weet, dat dit Geslacht, tot heden, in groot aanzien blijve.

Ottensz. van Haeften, die, in de jaaren 1554–1557, Raad, en, in 't jaar 1560, Kameraar der ſtad Utrecht was (f), en die, mogelijk, in echt hadt Lucretia, natuurlijke zuster van Hendrik van Brederode (g). Hij ſchijnt geweest te *zijn* de vader van Jan van Haeften (*), Sekretaris der Staaten van Utrecht, getrouwd met Mechteld van Gereſtein: uit wien alle de Heeren van Haeften, te Utrecht, afkomen; en wiens zuster, Aefje van Haeften, gehuwd aan Maarten Schook te Bommel, mijne overoudgrootmoeder van vaderlijke zijde geweest is.

HA-

(f) VAN DE WATER Utrechtsch Plakaatboek III deel, bl. 170–172. Hij was, misſchien, dezelfde met Jan van Haeften, Raad der ſtad Utrecht, 1562, 1566, 1567, 1568; Schepen, 1563, en Kameraar, 1564. Zie Aldaar, bl. 172, 173.

(g) P. VOET Verhaal der Brederoden, bl. 104.

(*) Uit het Register der Huwelijken, berustende ter Sekretarije van Policie der ſtad Utrecht, blijkt, dat, den 6 Julij 1609, getrouwd zijn, *Jan Jansz van Haeſten van Meteren, en Mechelt Jacob Pauwelsen van Gereſtein, beide woonende binnen deser ſtad Utrecht.* Hun zoon Mr. Jakob van Haeften, geboren in 't jaar 1617, was ook Sekretaris der Staaten van Utrecht; en trouwde, in 't jaar 1647, met Margareta van Berck. Zie de Genealogie van *van Berck*, 4 *gener.*, in 't Wapenboek van FERWERDA II deel I ſtuk.

HARING, en HARTMAN, VAN HAERSMA, anders genoemd *Harinxma* (*), een edel paar broeders, betoonden zich vrijheidlievende Friezen. Zij hadden het bevel over eenig krijgsvolk, 't gene, in 't jaar 1572, van Enkhuizen naar Friesland overstak, om dat Gewest voor Oranje te verzekeren. De stad Slooten viel hun in handen; doch, door 't volk van Billij geslagen, moesten zij dezelve weder verlaten, en de vlucht ne-

Haring, en Hartman, van Haersma.

Vrijheidliefde.

(*) Het Geslacht *van Harinxma*, eeuwen lang beroemd, en tot heden toe in bloei, schreef zich, somtijds, bij verkortinge, *van Haersma*. Hier mede moet niet verward worden het aanzienlijke eigenerfde Geslacht *van Haersma*: 't gene, sedert de beginsels van ons Gemeenebest, eene reeks van Regenten en voornaame Amptenaaren opleverde; en al vroeg aan verscheiden Edelen vermaagschapt was. Men vindt een naauwkeurig Geslachtregister der Harinxmaas, of Haersmaas, bij SCHWARTZENBERG I deel I stuk, bl. 55—74. De waardigheid van Potestaat van Friesland werdt, in 't jaar 1404, bekleed door Haring Harinxma. Zie WINSEMIUS Chron. VII boek, bl. 225; en HAMCONII *Frisia*, *pag.* 47. Bertrand Haersma, een geleerd man, die in 't begin der XIV eeuwe leefde, zal uit dit zelfde Huis geweest zijn. SUFFRIDUS PETRUS *de Script. Frisiæ dec.* VIII, *pag.* 89, 90. Men zal verscheiden andere Harinxmaas aantreffen in het Charterboek van Vriesland I deel, bl. 407, 538, 604, 709, 732, 736, 742, 756, 760, 782, en, met den naam van Haersma, bl. 609, 610, II deel, bl. 4, en elders. Zie ook *Frisia Nobilis*, *pag.* 66, 119—131. — Haring en Hartman waren geboortig van *Heeg*: bij welk dorp, zuidwaards, de state van dien naam ligt; wordende noch door een' afstammeling van Haring bewoond. De eene tak noemt zich, van daar, Harinxma thoe Heeg; de andere, Harinxma thoe Slooten. — De kleinzoon van onzen Haring, ook Haring geheten, was in den krijgsdienst. Hij vertaalde, 't zij uit het Spaansch, 't zij uit het Fransch, het werkje van *F. de Quevedo Villegas*. Doch, hier van breeder, op eene andere plaatse. — In de Sententien van Alva, bl. 167, wordt gesproken van Hijlck Haersma, welke, met haare moeder, in 't jaar 1568, gebannen is, om dat zij den zuiveren Godsdienst aanhingen.

Heldhaftigheid. nemen. Hunne kloekmoedigheid was zoo groot, dat één van hun, wanneer hem zijn rechte arm in stukken geschoten was, zonder eenig blijk van pijn te geven, het vaandel met den anderen arm opnam, en de zijnen tot den strijd kloekmoediglijk aanvoerde. Beiden volhardden, alles toe te brengen, wat strekken kon ter uitroeiinge van slavernije (h). — *Haring* hadt in huwelijk Wijsk of Wick Hoijtema; welke, te gelijk met hem, in 't jaar 1581, begraven werdt. Zijne twee zoons, die geen minder belang stelden in 's Lands welvaart, en wier jongste, Juw, getrouwd was met Bauck van Martena, vervielen bijkans tot armoede (i): waar van de reden, vermoedelijk, in de toenmalige beroerten te zoeken is. Zij staken, naderhand, het hoofd weder op; en bedienden aanzienlijke posten, in 't burgerlijke en den krijgsdienst. — *Hartman* begaf zich, in 't jaar 1578, in huwelijk met Kinsck Popta, op Papinga state onder Weidum wonende, en laatst weduwe van den

Griet-

(h) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 54—57.

(i) UPCO BURMANIA *in Geneal. MS.*

Grietman Taeke Hermana. Voor het aangaan van 't huwelijk, of naderhand, heeft zij hem afgestaanen opgedragen het eigendom en bezit van alle roerende goederen, in en omtrent Papinga, weinigen uitgezonderd, als ook van sommige landen. Zij overleedt den 15 van hooimaand 1581 (k).

C. HAGA is mij niet bekend. Zelfs is zijn naam zulken, die der Friesche geschiedenissen zeer kundig zijn, nergens in dezelve voorgekomen. Alleenlijk vinde ik, dat hij, als dragende de wapenen tegen den Koning van Spanje, uit Engeland, in 't jaar 1575, op last der Koninginne, geweerd zij (l). — Zijn zoon, ten minsten bloedverwant, kan geweest zijn Kornelis Haga, Afgezant der Algemeene Staaten aan het Turksche Hof, in 't jaar 1611: die beschreven wordt, als een welbedreven, kloek, wijs, en verstandig Heer; en aan wien Cijrillus, Patriarch van Konstantinopolen, in een' brief aan Festus

C. Haga.

Moest uit Engeland wijken.

K. Haga, Gezant bij de Porte.

Ee 5 Hom-

(k) MSS. Aant. van den Heere E. M. *van Burmania.*

(l) HOOFT X boek, bl. 443. LE PETIT *livr.* XI, *pag.* 305.

Hommius, den lof geeft, dat, door zijne waakzaame voorzichtigheid en beleid, dikwijls veele listen en gevaaren van de Griek-sche kerke afgeweerd waren (m).

La Haije. LA HAIJE. Het is niet wel te bepalen, tot welk geslacht hij behoorde: om dat 'er meer dan twintig van dezen naam geweest zijn; onder welken één, in 't Nederduitsch *van der Hagen* genoemd, reeds in de XIII eeuwe, in Vlaanderen, bekend was (n).

H. Haitzma. HOMME HAITZMA, Friesch Edelman, schijnt

(m) M. BAUDART Gedenkw. Geschied. IV boek, bl. 179, en volgg. GABBEMA *Epist. clarorum Virorum*, *pag.* 757. J. LAURENTIUS *in H. Grotio Papizante*, *pag.* 118, 119. — T. SMITH, *in narrat. de vita Cyrilli*, *Miscell. pag.* 104, 106, noemt hem *Cornelius de Haga*. Zoo vinde ik ook onder de Geloofsbelijdenisse van Cijrillus, in schrift onder mij berustende: *Descripta fuit haec copia ex autographo, quod propria reverendissimi Domini Patriarchae Cyrilli manu (quam optime cognosco) scriptum penes me manet, et per me facta collatione cum ipso de verbo ad verbum convenire attestor.* Cornelius de Haga *confoederatarum Belgicarum provinciarum pro tempore apud portam Ottomanici Imperatoris Orator.*

(n) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 673—675. *Le Jardin d'Armoiries. Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 12, *& le vrai Supplément*, *pag.* 10. L'ESPINOIJ *livr.* I, *pag.* 231, *livr.* II, *pag.* 709.

schijnt zich, in den jaare 1567, door de vlucht te hebben willen bergen; doch hij werdt, nabij de Lemmer, gevangen genomen, en naar Leeuwaarden gevoerd (o). *Gevangen.*

G. HAMEL wordt, bij *Bor*, geheten HAMAL. Welke de waare lezing zij, is moeilijk te bepalen: om dat de beide geslachten, *Hamel*, en *Hamal*, omtrent dezen tijd, in de Nederlanden, in aanzien waren, en de hoogste eerampten bekleedden. De *Hamels* waren, toen, wel bekend; sedert, in groote eere en aanzien; en, naderhand, verscheiden jaaren, in de regeringe van 's Hertogenbosch (p). Niet minder bekend zijn de *Hamals*; die ook betrekkinge hadden op eenige adelijke geslachten, welken zich bij het Bondgenootschap voegden (q). Men zal, misschien, mo- *G. Hamel, of, Hamal.* *Misschien,*

(o) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 90. — In de MS. Genealogie van Hoitema, komt voor, Foppe Haitsma, getrouwd met Lisk Hoitema; volgens bericht van den Heere *U. van Burmania.* — Zie noch *Frisia Nobilis*, *pag.* 22, 116, 117.

(p) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 541, 653, 654. BUTKENS *Troph. de Brabant livr.* XI, *pag.* 507.

(q) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 644, 791.

De Heer van Monçeau. mogen denken aan *Guillaume de Hamal*, Heere van Monçeau, overleden den 14 van zomermaand 1582. Hij was een zoon van Filips van Hamal, en Margareta van Culemburg, Vrouwe van Renaartswoude, Alkemade, en Soeterveen; en kleinzoon van Jan van Hamal, en Helena Hinckaert. Bij Kornelia van Lalaing van Hoogstraten, gestorven in 't jaar 1610, won hij Willem van Hamal, Heere van Liere, Soeterveen, Monçeau, enz.; die, door Keizer Rodolf den I, in 't jaar 1601, tot Graaf des H. Rijks verheven is (r).

N de Hammes. NIKOLAAS DE HAMES, doorgaans *Hammes* genoemd, was zeer bekend onder den bijnaam van *Toison d'or*; om dat hij, sedert het jaar 1561, *Wapenkoning.* Wapenkoning der Vliesridderen geweest was (s). Wanneer

(r) *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 133, 134, 163, 164. *Quartiers Généalogiques des Familles Nobles des Paijs- Bas tom. I, pag.* 174.

(s) CHRISTINAEUS *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 504; waar men leest: *Nicolas Bastard de Hammes, Gentilhomme de l'Artillerie, choisij le* 21 *de septembre l'an* 1561, *mourut en l'an* 1563. Omtrent zijn sterfjaar is, hier, een misslag; gelijk blijken zal, en naderhand, door gemelden Schrijver, *part.* II, *pag.* 167, ook opgemerkt

neer Viglius van Aijtta, ten tijde der bruilofte des Prinsen van Parma, in de vergaderinge der Vliesridderen, veel opheffs maakte van hunnen Patroon, den H. Andreas, gaf Hames zijn ongenoegen daarover, op eene schertzende wijze, te kennen: 't gene de oorzaak zal geweest zijn, dat de Kanselier der Orde allerongunstigst van hem spreke (t). Dat hij onder de eerste en ijverigste Bondgenooten behoord hebbe, is reeds te voren aangemerkt (u). Geen wonder, derhalven, dat hij hunne vergaderingen, te Breda, en elders, niet verzuimde bij te wonen (v). De Prins van Oranje, bij wien hij, niet minder dan bij de vijanden, bekend zal gestaan hebben, als een vriend en begunstiger der Hervormden

Zijn ijver voor Vrijheid en Godsdienst.

(t) Zie de Schrijvers, aangehaald in 't I Stuk, bl. 61. — Men zie ook *La Toison d'Or*, te Keulen gedrukt 1689, volgens de aanhalinge van den Heere van *Oudendorp*. Vergel. VAN PAPENDRECHT *Not. ad Vitam Viglii*, pag. 186.

(u) I Stuk, bl. 90, 97, 119. De Heer van *Oudendorp* wijst ons noch naar BUTKENS *Ann. Brabant tom.* III, *pag.* 37.

(v) Zie de Schrijvers, in 't I Stuk, bl. 133, 370, II Stuk, bl. 3, bijgebragt.

den (w), zendt hem, met Jan van Marnix, naar Antwerpen, om dezelven te vermanen, dat zij zich zouden vergenoegen, gelijk sedert geschiedde, met te prediken in de nieuwe stad (x). Zijne geboorte, waar door hij aan de voornaamste geslachten verbonden was (y), zijne voortreffelijke amptsbedieningen, zijne groote verdiensten, konden hem niet bevrijden voor den haat van Alva; die hem bande, met verbeurdverklaringe zijner goederen (z). Hij bleef, echter, volstandig in gevoelens voor de Vrijheid; en bevond zich in den eersten tocht van Oranje tegen Alva, in 't jaar 1568, wanneer hij, door eenige mui-

Gebannen 1567.

Dient, onder Oranje.

(w) VIGLIUS AB AIJTTA *in Vita*, *pag.* 44, noemt hem: *homo sectis contaminatissimus*, *et impius*; en P. HEUTERUS *Rer. Austr. Belg. lib.* XVI *cap.* 9, *pag.* 397: *sectae Calvini addictissimus.*

(x) BOR II boek, bl. 62. — Men vindt eene soortgelijke bezendinge van François de Hames gemeld bij F. JUNIUS, *in Vita pag.* 246, en bij BRANDT Hist. der Reform. I deel, bijvoegs. bl. 53, 54. Ik dacht wel eens, of in dat verhaal eene verzinning, ten opzichte van den voornaam, mogte plaats hebben.

(y) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 130, 440, 846, 847. *Quartiers Généal. des Pays-Bas tom.* I, *pag.* 175.

(z) VAN METEREN III boek, bl. 54, waar hij, kwalijk, *Hamines* genoemd wordt.

oefeningen, in 't leger, doorschoten werdt (a).

JORRIJT HANIA, zoon van Seerp en N. van Andringa, uit een edel Geslacht in Friesland (*), werdt, door Alva, ter verantwoordinge, naar Antwerpen ontboden (b): doch schijnt zich in zijn Vaderland te hebben blijven ophouden; want, in 't jaar 1569, woonde hij, met zijne huisvrouwe, Idem Scheltes Hesma, te Roordahuisum (c). Zijn verder gedrag heb ik nergens konnen ontdekken. *7. Hania.* *Gedagvaard, 1568.* *Blijft in Friesland.*

OTTO

(a) H. LANGUETUS *Epistol. secret. lib.* I, *pag.* 71.

(b) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 114.

(c) MSS. Aant. van den Heere E. *M. van Burmania.*

(*) Dit Geslacht was gevestigd te Weidum, waar ook Hania State, thans bezeten door Jonker E. M. van Burmania; te Leeuwaarden, waar noch de Hania-steeg bekend is; en te Hefens, waar het oude Slot, in deze eeuwe, gesleten is. Hier, werdt Watze, of Wattie, Hania, op het huis, 't gene hij gebouwd hadt, door de werklieden wreedelijk vermoord. Hij ligt, in de kerke te Jorwert, begraven, onder een' steen, waar op de kast, welke hij, op 't hooren van 't gerucht, bij die gelegenheid, voor de deure gebragt hadt, uitgehouwen is. Uit berichten der Heeren *van Burmania.* Verg. *Frisia Nobilis*, *pag.* 59, 117. — Men zie wijders, over 't Geslacht *Hania*, of *Hanija*, VIGLIUS AB AIJTTA (wiens moeder was Ida Hanija) *in Vita*, *pag.* 5, 6, en de aanteekeningen van H. VAN PAPENDRECHT *pag.* 60, 62; vooral in *Genealogia Aijttana* [*Analect. Belg. part.* I] *pag.* 268—275, en *Epist. ad Hopperum*, *pag.* 528, 856. — Galo Hanija komt voor onder de Friesche Potestaaten, bij HAMCONIUS *in Frisia*, *pag.* 46, en bij anderen.

O. *Hania.* OTTO HANIA vondt zich, gelijk andere Friesche Bondgenooten, in de noodzaaklijkheid, om zijne veiligheid elders te zoeken (d), en der woede te ontwijken.

Vlucht.

L. *Hania.* *Gebannen* 1568. LEO HANIA was één der uitgebannen Edelen, tegen welken het banvonnis, te Leeuwaarden, openlijk afgekondigd is (e).

P. *Harda.* PIBO HARDA, of HAARDA, Friesch Edelman (*), voegde zich bij de Bondgenooten

(d) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 90.

(e) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 115. — Hij staat niet op mijne lijste, in 't I Stuk, bl. 247; doch in het MS. van den Heere *van Oudendorp*.

(*) Het adelijk Geslacht van *Harda*, *Haarda*, of *Haerda*, was, in vroeger' tijd, *Marnstra* genaamd. Men vindt het, onder dien naam, op de geslachtlijste, omtrent het jaar 1400, te Pietersbierum gezeten, en, op 't jaar 1463, Lolle Marnstra, als Grietman van Barradeel. *Pibo* was een zoon van Fedde [WINSEMIUS *lib.* I, *pag.* 8.] bij Saek Herweij; en getrouwd met His Bootsma, dochter van Sirck, en Sithe Feitsma. Zijn zoon, Fedde, hadt in echt Auck Donia, en won vijf dochters: waar van ééne, Auck, ten man kreeg Hinne Hoijtema, die, op 't jaar 1612, voorkomt bij VAN DE SANDE bl. 141; doch de vier andere waren Nonnen. Het is onzeker, of Pibo Roomschgezind gebleven zij, dan of zijne kleindochters tot dien Godsdienst wedergekeerd zijn. Fedde, zoon van Pibo, begaf zich mede, ten tijde der beroerten, buiten zijn vaderland; doch keerde te rug. Uit MSS. Aant. der Heeren *van Burmania*. — Men zie noch *Genealogia Aijttana pag.* 270; Charterboek van Vriesland I deel, bl. 591; *Frisia Nobilis*, *pag.* 150, 154; Wapenboek van FERWERDA I deel I stuk, bl. 23, 34, 70, 71.

ten (f); en deelde in hun lot. Eerst vluchtte hij; en, een jaar later, werdt hij, in 't openbaar, gebannen (g). Naderhand begaf hij zich met de woon naar Ameland, om van daar een gezicht op zijn Vaderland te hebben. Doch, wanneer het krijgsvolk van Billij, in 't jaar 1572, derwaards overgestoken was, kwam hij, in den bloei van leven, deerlijk aan zijn einde: wordende door een' Spanjaard met een' degen doorstoken (h).

Vlucht, 1567.

Gebannen.

ADAM VAN HAREN, zoon van Everard, Schepen te Aken, en van Agnes van Cortenbach, hadt zijn oorsprong uit een oud en edel Geslacht (*), 't gene, sedert, en tot

A. van Haren.

Ff

(f) VIGLIUS AB AIJTTA *Epist.* XXXIV *ad Hopperum*, *pag.* 428.

(g) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 90, 115.

(h) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 14. — Zie noch GABBEMA Verhaal van Leeuwaarden, bl. 500.

(*) De Stamlijst van 't Geslacht *van Haren*, uit wisse bescheiden opgemaakt, en door de Wapenkamer te Brussel, in 't jaar 1756, bekrachtigd, wordt gevonden bij FERWERDA I deel I stuk. Zij begint met Ogier van Haren, die omtrent den jaare 1240 leefde, en wiens zoons waren, Adam en Gooswijn, voorkomende in MIRAEI *Diplom. Belg.* II. 56, *Opp. tom.* I, *pag.* 285. Ook heeft VRIEMOET, *Ath. Fris. pag.* LXXXI—LXXXIII, eenig bericht gegeven, betreffende dit Geslacht, en in 't bijzonder van Willem van Haren; beroemd door zijne meenigvuldige Gezantschappen, van welken *L. van Aitzema*, *Wagenaar*, en anderen, breedvoe-

tot heden, in Friesland zeer beroemd is. Zijne echtverbintenis met Margareta van Coenen, en maagschap met de Cortenbachs, kan hem aanleidinge gegeven hebben, om naar de Nederlanden te komen. Het blijkt, in 't zekere, dat hij het Verbond der Edelen onderteekende (i): schoon zijn naam op geene der lijsten gemeld staat. Men kende hem beter kennen, in 't merkwaardige jaar 1572, onder den naam van *Kapitein*, of *Hopman Daam* (k). Zijne goederen verbeurd verklaard zijnde, was hij genoodzaakt, met andere Geuzen, het geluk te water te beproeven. Wanneer Alva, de schrik der Nederlanderen, herwaards kwam, hadt hij, met zijn Geslacht,

Zijn goed aangetast.

(i) VRIEMOET *Athen. Frif. pag.* LXXXI.

(k) Dit was mij voorheen onbekend. Zie Tweede Eeuwfeest der Vrijheid te Vlissingen, Bijl. bl. 31.

voerig verslag doen. — Het Dagverhaal van Adam van Haren werdt bezeten door zijn' kleinzoon, den gemelden Willem van Haren; die 't zelve hadt laten inbinden voor het eerste deel van de geheime gebeurtenissen der twaalf Gemeenschappen, welken hij in 's Lands dienst waargenomen hadt. Doch dit onschatbaar werk, verscheiden groote boekdeelen beslaande, is, in 't jaar 1732, door een' brand verloren geraakt. Jonker O. Z. VAN HAREN, wiens betovergrootvader gemelde Hopman Daam was, spreekt hier van, in zijne Ophelderingen over de Geuzen, bl. 174, 227, 228 (der uitgave 1776); en heeft mij noch bericht, dat de Geuzen-penning, gemeld in mijn I Stuk bl. 321, door den zwaaren brand, die zijn huis en boekverzamelinge, in 't jaar 1756, trof, verdwenen zij.

stacht, 't gene te Aken, en in 't Valkenburgsche, en dus op den weg van Alvaas inkomen, woonde, onder de eersten moesten vluchten. Dan, hij was ook onder de eersten, die den grondslag der Vrijheid, en te gelijk van 's vijands val, gelegd hebben. Getuige zij de inneming van den Briel! Hier, kwam zijn schip, met dat van Brand, eerst aan 't hoofd. Binnen deze stad bleef hij, met zijn huisgezin en krijgsvolk, noch eenigen tijd, vertoeven (l). Geen wonder, dat Prins Willem hem onder zijne vertrouwelingen hielde; dat Graaf Lodewijk van Nassau, Stadhouder van Friesland, en Graaf Jan van Nassau, Stadhouder van Gelderland, hem alle toegenegenheid bewezen: in zoo verre, dat de laatste de voogdije aanvaardde over Harens kinderen; van welken drie, in den krijgsdienst bevorderd, hun leven voor het Vaderland lieten. Deze Daam, *de roem van Harens naam*, overleedt te Arnhem, den derden

Helpt den Briel innemen.

Ff 2 van

(l) De Heer *van Wijn* heeft mij bericht, dat in eene Thesauriers rekeninge der stad Briele in 't Jaar 1572 gemeld worde: *Capiteijn Diare* [Daam] *en zijn vendel*; en in een Register der inwoneren van die stad ten jaare 1573: *Capiteijn Daem met sijne huisvrouw en vier cleijne kinderen.*

van bloeimaand 1589. Zijn lijk werdt naar Leeuwaarden gevoerd, en in de groote kerke begraven. Jammer is 't, dat het Dagverhaal, door hem in 't Fransch geschreven, en bevattende zijne voornaamste zwervingen na de aankomste van *Alva*, en het innemen van den Briel, is verloren gegaan (m).

N. de Haudun. NALTERRE DE HAUDUN, *dict Gitrici*, is mij, eerst naderhand, onder de verbonden Edelen voorgekomen (†); doch ik wete niets van hem te berichten.

Du Haupon. DU HAUPON kenne ik in 't geheel niet.

N. van Helmont. N. VAN HELMONT kan geweest zijn uit het Brabantsche adelijke Geslacht van dien naam (n): waar toe ook, misschien, behoorde Antonius Helmont (o). Bij BOR (p) ko-

(m) MSS. Aanteekeningen van de Heeren *E. M. van Burmania*, en *O. Z. van Haren*. Verg. de Schrijvers, boven aangehaald.

(†) Zie de Bijlaagen, bladz. 138.

(n) DE ROUCK Nederl. Heraut, bl. 341.

(o) BURGUNDIUS *lib.* III, *pag.* 215.

(p) II boek, bl. 28. Zie ook Bijlaagen, bl. 38.

Vrijheid. Douwe, die het Verbond der Edelen, na hun verdrag met de Landvoogdesse, geteekend hadt, werdt, den tienden van herfstmaand 1568, door Alva, uit 's Konings landen gebannen (x). *Gebannen.*

EDO HERINGA, Hoveling in Rauwerd, begaf zich, in 't jaar 1568, buiten zijn vaderland; en werdt, omtrent een jaar later, van daar gebannen (y). Hij vertrok, met zijne huisvrouwe, Anna Roorda, naar Embden; in welke stad zij overleden: hij, den 13 van oogstmaand 1575, hebbende, weinige dagen te voren, zijn' uitersten wille gemaakt; zij, in 't jaar 1586. Zij werden, aldaar, begraven; doch hunne beenderen, ten jaare 1611, op- *E. Heringa.* *Gebannen.* *Vertrekt naar Embden.*

(x) Sententien van Alva, bl. 127.
(y) WINSEMIUS *lib.* II, *pag* 90, 115.

van FERWERDA I deel I stuk bl. 37—40: waar uit blijkt, dat zij, in vroeger tijd, den naam van Camstra voerden. Men vergelijk, aldaar, de Stamlijsten van Camminga, en Rispinga; als ook het Charterboek van Vriesland I deel, bl. 602, 614, 672, 703. Onder de Burgemeesters van Groningen vindt men, omtrent den jaare 1560, eenigen van dezen naam; bij EMMIUS *de Agro Frisiae*, *pag.* 301. Het laatste mannelijk oir van dit Geslacht was, naar mij bekend is, Bennert van Heringa, Kapitein geworden 1619, overleden den 10 jan. 1635, en begraven te Hijum. Zijne zuster, Rikt Heringa, laatst getrouwd met Andries Walinga, stierf in 't jaar 1654; en hadt tot erfgenaamen Bennert Roorda op Dronrijp, en den Kapitein Johan Roorda.

stond, bij Aremberg, en Alva, welbekend, als één der Bondgenooten (t); en was, in 't jaar 1578, Grietman van Rauwerderhem: wanneer hij zijn verblijf hieldt op Harsta State te Rauwerd (u). Zijn ijver tot het voortzetten der Utrechtsche Unie (v) toont genoeg, dat hij volhardde in dezelfde gezindheid, welke hij, in 't jaar 1572, te Sneek, ontdekte (w).

Blijken van Vrijheidliefde.

D. Heringa.

DOUWE HERINGA, en zijne stamgenooten, die volgen, waren Friesche Edelen (*), en edelmoedige verdedigers van de Vrij-

(t) WINSEMIUS *lib.* I, *pag.* 72. II, *pag.* 114.

(u) MSS. Aant. van den Heere *E. M. van Burmania.*

(v) WINSEMIUS Chron. XVIII boek, bl. 630.

(w) J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 70.

van den Groningschen Burgemeester Joachim Obbena, en die de opvolger van den Kapitein Wijbrand Goutje [Wijbe Roorda, 1572 Grietman van Ydaarderadeel] was; *Juw Heegema*, Adelman van Hopman Camminga, gehuwd met N. Frittema, overleden, en begraven, te Zutfen, in 't jaar 1584; *Johan Heeregma*, Adelman van Hopman Tjaerd Heeregma, zijn' broeder. De Roomschgezinde Tak van dit Geslacht heeft zich, reeds langen tijd, waarschijnlijk na de Spaansche beroerten, in de Oostenrijksche Nederlanden gevestigd, en, aldaar, zulke ampten in 't geestelijke en wereldlijke, tot nu toe, bekleed, die met deszelfs geboorte overeenkomen. MSS. Aant. van den Heere *U. van Burmania.*

(*) Het Geslachtregister der *Heringa's* is in 't Wapenboek van

Vrijheid. Douwe, die het Verbond der Edelen, na hun verdrag met de Landvoogdesse, geteekend hadt, werdt, den tienden van herfstmaand 1568, door Alva, uit 's Konings landen gebannen (x). *Gebannen.*

EDO HERINGA, Hoveling in Rauwerd, begaf zich, in 't jaar 1568, buiten zijn vaderland; en werdt, omtrent een jaar later, van daar gebannen (y). Hij vertrok, met zijne huisvrouwe, Anna Roorda, naar Embden; in welke stad zij overleden: hij, den 13 van oogstmaand 1575, hebbende, weinige dagen te voren, zijn uiterſten wille gemaakt; zij, in 't jaar 1586. Zij werden, aldaar, begraven; doch hunne beenderen, ten jaare 1611, *E. Heringa.* *Gebannen.* *Vertrekt naar Embden.*

 op-

(x) Sententien van Alva, bl. 127.

(y) WINSEMIUS *lib.* II, *pag* 90, 115.

van FERWERDA I deel I ſtuk bl. 37—40: waar uit blijkt, dat zij, in vroeger tijd, den naam van Camstra voerden. Men vergelijk, aldaar, de Stamlijsten van Camminga, en Eijsinga; als ook het Charterboek van Vriesland I deel, bl. 602, 614, 672, 703. Onder de Burgemeesteren van Groningen vindt men, omtrent den jaare 1560, eenigen van dezen naam; bij EMMIUS *de Agro Frisiae*, *pag.* 301. Het laatste mannelijk oir van dit Geſlacht was, naar mij bericht is, Bennert van Heringa, Kapitein geworden 1619, overleden den 10 Jan. 1635, en begraven te Hijum. Zijne zuster, Rikt Heringa, laatst getrouwd met Andries Walinga, stierf in 't jaar 1654; en hadt tot erfgenaamen Bennert Roorda op Dronrijp, en den Kapitein Johan Roorda.

opgegraven, en naar Rauwerd gevoerd, om in de voorouderlijke begraafplaatse te rusten (z). Zijn zoon, Eelke, deelde in 's vaders omzwerven; en zijne twee dochters waren, gelijk boven gezegd is (a), getrouwd met Pieter en Tjalling *van Eijsinga*.

Zijne kinders.

J. Heringa. JOUWE HERINGA, zoon van Haring en His Æbbinga, hadt in huwelijk Tiets Harinxma; welke, geduurende haar leven, in 't volle vruchtgebruik van alle zijne goederen gebleven is (b). Alva schreef een ban- vonnis tegen hem; 't welke ook te Leeuwaarden afgekondigd werdt (c).

Gebannen.

L. Heringa. LAAS HERINGA, zoon van Hilaard Hobbe en Doed Eelsma, is, door Alva, gedagvaard, om zich, te Antwerpen, te komen verantwoorden (d).

Gedagvaard.

OB-

(z) MSS. Aanteekeningen der Heeren *van Burmania.*

(a) Bladz. 388.

(b) MSS. Aanteek. van den Heere *E. M van Burmania.*

(c) Sententien van Alva, bl. 127. WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 115.

(d) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 114.

OENNE HERINGA, zoon van Haring en Lisk Æbbinga, zocht zijne veiligheid in de vlucht; doch werdt, door Alva, eerst gedagvaard, en, niet verschijnende, gebannen (e). *O. Heringa.* *Gebannen.*

OTTO HERINGMA is mij, zoo in zijn geslacht, als bedrijven, geheellijk onbekend. *O. Heringma.*

STEVEN VAN HERTVELT, een Kleefsch Edelman, was Hopman van een vaandel voetknechten, tot voordeel en bijstand der oproerigen; naar 't getuigenis van Alva, die hem gebannen heeft (f). *S. van Hertvelt.* *Gebannen, 1568.*

HESPAIGNE is mij, indien de naam door *Bor* wel opgegeven wordt, nergens voorgekomen. *Hespaigne.*

HOMME VAN HETTINGA, zoon van Epo in de Hommerts, en van Aucke Herema in Tzum, was luisterrijk door zijne geboorte (*), en niet minder door zijne amp- *H. van Hettinga.* *Ampten.*

(e) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 90, 114, 115.
(f) Sententien van Alva, bl. 128—130.

(*) De Stamlijst van 't adelijke Geslacht *Hettinga*, of *van Het-*

ampten en verrichtingen. Hij was Grietman over Baarderadeel; en Generaal Ontfanger van den omslag, gemaakt over de Floreen- rente, tot gravinge van de Swette (g), eene groote onderneminge en van veel nut. Na dat hij uit zijn *vaderland*
Gebannen. verjaagd, of gevlucht, vervolgens ingedaagd,

(g) Rollen van den Hove, 15 jan. 1560, 15 april 1561.

Hettinga, is bij FRKWERDA I deel I stuk, bl. 85—86. Onder de Ridders uit Friesland, vinde ik, in de XV eeuwe, gemeld Tiete Hettinga. Zijn zoon, Epo, was getrouwd met Jel Hommema van Dronrijp. Hij maakte zijn' uiterften wille, in 't jaar 1483. Volgens de *MS. Genealogia* van UPCO BURMANIA, zou hij in 't jaar 1494 gesneuveld zijn, na dat hij, vier jaren vroeger, het kasteel van Pier Foppens Sjaerda in Offenhuizum, met list, verwoest hadt. Doch van elders blijkt, dat hij, in 't jaar 1486, in een huis te Bakhuisfen, dat door eigen vuur in brand geraakt was, verbrandde. Epo liet kinders na: onder welken waren, *Douwe*, die 't kasteel van Foppe Sjaerda in Abbega, in 't jaar 1490 verwoestte; *Homme*, die, te gelijk met zijn' broeder Douwe, Grietman van Wimbritzeradeel was, de een buiten, de ander binnen dijks, en wiens kinders gescheiden zijn in den jare 1538; *Benedictus*, Kapitein in Ter Oele: wiens zoon, Walte Benedictus, voorkomt in een jammerlijk vonnis, door het Hof van Friesland uitgesproken den 3 junij 1606. Noch vindt men Tiete, zoon van Walte Hettinga: die, den 1 maart 1580, tot *Substitut* Grietman van Doniawerstal aangesteld is, volgens 's Hofs Commissieboek *fol.* 239; doch doodgeschoten werdt, naar 't schrijven van SCHOTANUS Beschrijv. van Vriesland bl. 221. De laatste mannelijke afstammeling van dit Geslacht is geweest Antonius Hettinga, kleinzoon van Antonius en Katharina Albada van Speers. Hij werdt geboren den 23 jan. 1696; trouwde, den 16 jan. 1718, te Oudkerk, met Wilsiana Isabella Feitsma van Heemstra, welke noch leeft; was een' geruimen tijd in den krijgsdienst; en storf, in 't jaar 1768, op Eijsinga state te Oenkerk. Uit de MSS. aant. der Heeren van Aylvanisa. Men zie noch *Frisia Nobilis pag.* 62, 66.

daagd, en toen gebannen was (h), kreeg hij te meer moeds, om alles voor hetzelve te wagen. Hij nam krijgsvolk in Friesland aan; was één der hoofden van de vrijbuiteren, die de Spaanschen, op de Friesche kusten, benaauwden; en holp den Briel innemen. Zijne vrijheidliefde ging zoo ver, dat hij alle zijne bezittingen daar aan opofferde, en aan zijne kinderen niets, dan hunne moederlijke goederen, naliete (i). — Zijne zoons, *Doeke* en *Tako van Hettinga*, gewonnen bij Trijn Ringe, welke in 't jaar 1574 zijne weduwe genoemd wordt (k), waren geenzins ontaarte afkomelingen van een' vrijheidminnenden vader. Geen wonder, derhalven, dat zij ook, door Alva, den 21 van bloeimaand 1569, gebannen wierden: om dat zij den Prinse van Oranje hadden bijgestaan en

Pogingen voor de Vrijheid.

Zijne Zoons.

Gebannen, door Alva.

(h) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 90. VIGLIUS AB AIJTTA *Epist.* XXVI *ad Hopperum*, *pag.* 406.

(i) SCHOTANUS XXI boek, bl. 749. J. CAROLUS *lib.* I, *pag.* 11. FERWERDA bl. 84. WINSEMIUS Chron. XVI boek, bl. 541; & *Histor. lib.* II, *pag.* 90, 102, 115.

(k) In de Rollen van den Hove, 23 april 1574. — *Ringe* is dezelfde naam met *Rinia*. Dus vindt men ook Doenje, Hanje, Wijnje, voor Donia, Hania, Winia, enz.

en gediend, onder 't bewind van Graave Lodewijk van Nassau (l). En, of dit niet genoeg ware, het Spaansche Hof in Friesland, schreef een nieuw vonnis tegen dezelven, en vondt goed, hunne bezittingen aantetasten (m). De laatstgemelde, Tako, zal die Friesche Edelman geweest zijn, wien men, in 't jaar 1589, aanstelde tot Overften Lieutenant over dertig vaandels voetknechten; die de kerke te Midwolde, ten jaare 1593, innam; en den slag bij Nieupoort bijwoonde (n).

Ook door het Hof, 1570.

T. van Hettinga.

TIETE VAN HETTINGA, Grietman van Wimbritzeradeel, heeft geen minderen roem, dan zijn broeder Homme (o). Zoo dra de dag der Vrijheid aanbrak, bleef hij

(l) Sententien van Alva, bl. 192: waar men, in plaatse van *Hoinnie*, moet lezen *Homme*.

(m) WINSEMIUS XVII boek, bl. 553–555.

(n) VAN REIJD VIII boek, bl. 280, X. 376, XVII. 753: — Omtrent het jaar 1584, was hij een der Gedeputeerde Staaten van Friesland. Zie WINSEMIUS XVIII boek, bl. 752, 781.

(o) Tiete was ook een zoon van Epo; doch uit zijn tweede huwelijk met Wijpke Holtema.

hij niet slapen. Aanstonds koos hij de zijde van Oranje; en viel in den haat van Alva, die hem, te vergeefs, naar Antwerpen ontboodt. Sedert dien tijd was het veiligst, zich stil te houden, tot het jaar 1572. Toen was hij onder de voornaamste hoofden der vrijbuiteren; kwam den Enkhuizenaaren ter hulpe; en wendde alle pogingen aan, om Leeuwaarden, en andere Friesche steden, aan 's Prinsen zijde te brengen. Sneek, waar hij tot Bevelhebber aangesteld werdt, was getuige van zijne heldhaftigheid: schoon hij genoodzaakt wierde, die stad te verlaten. Uit Friesland moetende wijken, begaf hij zich, met zijne aangeworven krijgsknechten, naar Holland; en versloeg, bij Wormer, dertien of veertienhonderd Spanjaarden en Duitschers, hoewel zijn volk niet meer dan tweehonderd sterk was (p). Niet begrepen zijnde in die schoone algemeene vergiffenisse 's jaars 1574 (q), hadt

Gedagvaard.

Verrichtingen voor 's Lands Vrijheid.

Was uitgesloten

(p) J. CAROLUS *pag.* 69—71, 103, 155, 239. WINSEMIUS *lib.* I, *pag.* 68, II, *pag.* 114, 139. BOR VI boek, bl. 279. HOOFT VI boek, bl. 247. Zie ook FERWERDA, bl. 84.

(q) BOR VII boek, bl. 29.

van 't algemeene pardon. hadt hij niet veel goeds te wachten. Dan hij ſtierf, omtrent dienzelfden tijd, naleetende eene weduwe, Hijlk Galama, dochter van Auſonius en Kunera Jousma; en kinderen, over welken Rienk Dojjem de voogdije aannam (*r*).

Heule. HEULE is mij niet, in 't zekere, bekend. Het geſlacht van dezen naam wordt onder de voornaamſte en oud-edelijke van Vlaanderen opgeteld (*). Doch, ik twijfele, of het, ten dezen tijde, noch in bloei were. — De Heer *Wagenaar* gaf mij aanleidinge, om te gisſen dat 'er gezien worde op Nikolaas de Landas, Heere van Heule; die de bevrediginge (s) met de Walſche Provincien, in den jaare 1579, *Misſchien, N. de Landas.*

ge-

(r) MSS. Aant. der Heeren *van Haerſolte*, en *van Burmania*.

(s) J. B. DE TASSIS *lib.* V, *pag.* 395.

(*) Het geſlacht van *Heule*, of *Heulle*, ontleende zijn naam van de vrije Heerlijkheid Heule, in Vlaanderen, welke, door huwelijk, gekomen is aan de geſlachten van der Gracht en Liedekerke; en leverde, ſedert de XIII eeuwe, veele voortreffelijke Mannen op. Zie L'ESPINOIJ *livr.* I, *pag.* 84, 91, 214, 287, 288, 291, 292, *livr.* II, *pag.* 359; SANDERUS Verheerl. Vlaanderen II deel, bl. 34; LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 689, 690, en elders; *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 224. In *le Jardin d'Armoiries*, vindt men: HEULLE, *d'or à pallos d'argent & de gueulles*; en, dus wordt het wapen ook gevonden in *les Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 152, 175, 204.

gesloten heeft; en wiens stamgenooten ons, naderhand, onder de vrijheidzoekende Edelen zullen voorkomen. Hij leverde verscheiden smeekschriften over, zoo aan den Koning, als aan Alva, ten gevalle van den Graave van Egmond, en deszelven Gemalinne: waar op hij, echter, zoo weinig vruchts zag, als op zijn' brief, welken hij, hier over, aan den Koning geschreven hadt (t). — Noch kan, hier, in aanmerkinge komen Roeland van Heulle, getrouwd met Johanna van Bailleul (u). *R. van Heule.*

JAN VAN HINCKART, Heer van Ohain, Corbaix, Wattingies, enz., een Brabantsch Ridder (*), Postmeester Generaal *J. van Hinckart.*

(t) *Procès Criminels des Comtes &c. tom.* I, *pag.* 9—16, 22, 23, 80—89: waar ik hem genoemd vinde, Ridder, Heere van Heulle en Louvegnies, Hoofdbailjuw van Armentieres, *Pannetier hereditaire du Comté de Hainau.*

(u) MSS. Aant. van den Heere *van Spaen van Hardenstein.*

(*) Het Geslacht *van Hinckart*, of *Hinckaert*, was bekend onder den Brabantschen Adel. Zie DE BOUCK Ned. Her. bl. 241. Over den zeldsaamen oorsprong des naams, en de aanzienlijke verbintenissen van dit Geslacht met die van Berchem, Brabant, Hamal, Witthem, Cortenbach, Grise, Diest, Levin, Wesemale, enz., kan men bericht vinden bij L'ESPINOIJ *livr.* I, *pag.* 241; CHRISTINAEUS *Jurispr. Her. part.* I, *pag.* 350, *part.* II, *pag.* 110; LE CARPENTIER *part.* III,

raal en Grootjagermeester van Brabant, begaf zich in het Bondgenootschap; doch hieldt zich, sedert, zeer stil. Ten minsten, ik vinde geen gewag van hem gemaakt, voor het jaar 1577: wanneer hij, door den Prins van Oranje, naar Gent gezonden is; om te zien, hoe de beroerte, in die stad verwekt, zoude afloopen (v). Na dien tijd, is hij in de gewichtigste zaaken gebruikt. Bij de onderhandelingen met den Hertoge van Anjou, over het aannemen der Hooge Overheid van Nederland, werdt hij, wegens Brabant,

Gezonden naar Gent.

Handelt met Anjou, 1580.

aan

(v) HOOFT XII boek, bl. 541, die, uitdrukkelijk, van *Dokain* spreekt. In de Gentsche Geschied. I deel, bl. 312, en bij WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 236, wordt hij, verkeerdelijk, *Dolhain* genoemd; en dus verward met Adriaan de Berges, Heere van Olhain. Zie hier boven bladz. 206, 207.

III, *pag.* 396, 652, 689, 690, 730; *Quartiers Généal. tom.* I, *pag.* 174. — Onze Bondgenoot was de zoon van Jan, Heere van Ohain, Ridder, en van Charlotte d'Aillij, Vrouwe van Wattingies en Cherfontaine, dochter van Anthonij d'Aillij, Ridder, Heere van Beausignies, en van Anna van Gronstein; en de kleinzoon van Jan, Heere van Ohain, en van Barbe d'Enghien. — Het laatste mannelijk oir van dit luisterrijke Geslacht is geweest Maximiliaan van Hinckart, Heer van Berg, overleden den 21 van oogstmaand 1657. De plechtigheden, waar mede zijn wapen met hem begraven is, en het getuigenis, belangende de oudheid en het hooge aanzien der Hinckarten, zijn vermeld door CHRISTINAEUS *l. c. part.* I, *pag.* 128, 129.

aan denzelven afgezonden (w); en trok naar Engeland, om 's Hertogs overkomste te verhaasten (x). Eenige jaaren later, was hij ook één der Gezanten, die de bescherminge en heerschappije dezer Landen, uit naam der Algemeene Staaten, aan den Koning van Frankrijk opdroegen (y). Kort daarna, den 24 van louwmaand 1585, is hij overleden; en te Antwerpen begraven, nalatende vier dochters, gewonnen bij Lucretia Randenrode van der Aa, dochter van Karel, Ridder, en van Katharina van Borneval. Zijne oudste dochter, Katharina van Hinckart, trouwde met den uitmuntenden Karel van Levin (z), Heere van Famars; die mede onder de Bondgenooten behoorde.

Gezanden naar Frankrijk, 1584.

(w) BOR XV boek, bl. 220, XVII boek, bl. 11. HOOFT XVI boek, bl. 712. — In de Gentsche Geschied. II deel, bl. 236, staat *Dolhain*.

(x) BOR XVI boek, bl 45. — WAGENAAR Vad. Hist. VII deel, bl. 423, noemt hier, andermaal, *Dolhain*.

(y) BOR XIX boek, bl. 32. — Bij LE PETIT *livr.* XIII, *pag.* 504, 505, wordt hij, onder die Afgezanten, niet opgeteld.

(z) MSS. Aanteekeningen van den Heere *van Haersolte van Yrst*.

J. van Hoemmen. JOACHIM VAN HOEMMEN, Drost tot Leede, is mij, in zijne levensgevallen, onbekend; doch niet in zijn geslacht (*): waardoor, gelijk ook door zijn huwelijk met Geertruid, of Gerberich, van Wijhe van Echteld, hij aan veele voornaame Huizen verbonden was.

W. Holdinga. WILKO HOLDINGA, een Friesch Edelman (*), zoon van Bosse, en Hak Eijsinga,

(*) Uit eene MS. Genealogie, mij verstrekt door den Heere *van Spaen van Hardenstein*, blijkt, dat *Gerrit van Hoemen*, of *Hoemmen*, zich, in 't jaar 1442, met de Ridderschap des Kwartiers van Nimwegen verbonden hebbe. Doch de schakel, tusschen hem, en de nakomelingschap, ontbreekt, tot op N. van Hoemen: die in huwelijk nam N. van Freiz; en bij haar won onzen Bondgenoot. Deze verwekte, bij Geertruid van Wijhe, twee dochters: Wilhelma, getrouwd met Gijsbert van Hardenbroek; en Geertruid, gehuwd aan Gerrit van der Cappellen tot den Dam. Noch vinde ik huwelijksverbintenissen met Brienen, Wijnbergen, Lintelo tot de Marsch, en Goltstein. Comerina van Hoemen, geboren 1597, trouwde met Georg van Loon tot Loon en Paumolen, in 't Land van Kleef. Hij storf den 27 febr. 1657; en zij den 16 maart 1669, liggende begraven te Dirxlaken, met deze acht kwartieren: *Hoemen*, *Sevener*, *Wijhe van Echteld*, *Mekeren*, *Kersbeek*, *Hackfort*, *Freiz*, *Lijnden*. — Bij VRIEMOET *Ath. Fris. pag.* LXXVIII, wordt gemeld Hadewig van Hoemen, welke, in de XV eeuwe, getrouwd was met Johan Doijs de Vaerne. Ik kan niet bepalen, of dit Geslacht zijn' naam ontleende van de Heerlijkheid *Hoemen*, welke, in de voorgaande eeuwe, aan de Groesbeeken toebehoorde; volgens *Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 469.

(*) Het Geslacht *Holdinga*, of *van Holdinga*, 't gene in 't mansoir uitgestorven is, werdt altijd onder de Adelijke gerekend; en was met de oudste en voornaamste Familien verbonden. In het Genealogisch MS. van UPCO BURMANIA vindt men deze bijzonderheid: "*Familiam Holdinganorum quidam a Gothis originem traxisse autumant, ex eo quod apud Johannem Magnum Archiëpiscopum Upsaliensem, Gothorum Sueccrumque Hist.*

ga, was voortreffelijk door zijne liefde tot Vrijheid en Wetenschappen, en een lof-

 waar-

Hist. lib. 19. cap. 14, eorum mentio fieri reperiatur. Erici quem cognomento Blaesi Regis cum quidam e regno Nobiles clementia abutentes contra Regem insurgere tentarent, inter eos magnae nobilitatis virum quoque fuisse historia refert, Hollingerum, qui magis casu quam proposito in illam rebellem societatem creditur consensisse; et quamvis Regem nihil minus quam bella civilia cogitantem anno Christi 1229 superatum e Suecia fugarent ac comitem hujus factionis [Canutum] *regem salutarent — recollectis tamen viribus Rex Ericus extremam in atroci pugna et sanguinolento concursu victoriam obtinuit; ubi ipse Canutus cum maxima suae temeritatis complicibus occubuit, multi capti et capite mulctati, inter quos numeratus fuit ipse Hollingerus, cujusque ignorantia ac stirpis nobilitate postea apud Regem cognita, casum ejus dolenter tulit, et corpus honestissima sepultura decorare praecepit in coenobio quodam monialium, quod Verboeg vocant*". Wat hier van zij, wete ik niet; doch zeker is 't, dat de geslachtnaam *Holdinga*, bij Friesche Schrijvers, ook *Hollinga*, en *Hollinger*, worde opgegeven. — De overgrootvader en overgrootmoeder van Wilko waren Botte Holdinga en Luipk Bolta in Morra. Bottes tweede vrouw was Wits Juwsma, weduwe van Sjaard Jongema. In het bovengemelde MS. staat het volgende aangeteekend: "*Fuit hic Botto vir potens fortis et strenuus, Principibusque notus et familiaris, pacificus tamen et virtuosus; verum uxor Wits Jongema toti Frisiae multarum calamitatum fons et origo fuit. Nam primoribus nostris Rempublicam haereditario jure administrantibus, ansam praebuit id amittendi. Quandoquidem intestinum illud ac civile bellum, Bottio Holdinga marito suo dissuadente, inchoavit, ducente exercitum filio suo: quod deinde Saxoniae Dux illustriss. absolvit aliquatenus, suumque in nostram Patriam jus Imperator maxo. Carolo quinto tradidit, et multis annis singulari clementiae et exquisita justitiae administratione fluere fecit*". — Noch blijkt uit datzelfde Handschrift, dat Botte, vader van Wilko, te Embden, in 't jaar 1577 (bij *S. Petrus* staat 1582), en zijne moeder, te Leeuwaarden, in 't jaar 1582, overleden zijn; dat zijn oom, Menno Holdinga, te *Munchen* in Beijeren getrouwd zij, wiens kinders op Holdinga State te Finkum schijnen gewoond te hebben; dat zijn jongste Oom Wilko, te Groningen, wellicht ter oorzaake van de beroerten, vermoord zij; dat zijne twee Moeijen, Emerentiana, en Dodonea, of Doed, getrouwd waren, de eerste met den beruchten Entens, en de andere met Hector van Hoxwier, en daarna met Johan van Boetzelaer van Asperen. — De Kinders van Wilko waren: *Feio*, boven reeds gemeld; *Georgius*, overleden 1578; *Gabriel*, te Bremen gestorven en begraven 1573; *Tet*; *Sjouk*; *Katharina*; *Haring*; welke alle

uit-

waardig Raadsheer van het Hof. Zoo dra de onderteekening van 't Verbond der Edelen, in Friesland, een' aanvang nam, schroomde hij niet, zich voor hetzelve te verklaren; en Aremberg tegentestaan. Toen moest hij vluchten naar Embden; werdt, naderhand, ingedaagd; en gebannen (a). Na verloop van eenige jaaren, keerde hij te rug, en was een sieraad van zijn Vaderland, ook in 't stuk van Geleerdheid. Zijn vader, Boëtius, of Botte, die zelf een doorkundig man was

Gebannen.

Wedergekeerd.

(a) VIGLIUS AB AIJTTA *Epist.* XXVI & XXXIV *ad Hopperum*, *pag.* 406, 428. WINSEMIUS *Hist. lib.* I, *pag.* 72, 83, II, *p.* 90, 115.

ongetrouwd storven; *Dodonea*, of *Doed*, gehuwd, eerst met Keimpe Donia, Grietman van Leeuwarderadeel [VRIEMOET *Ath. Fris. pag.* XXX, XXXI, waar, echter, geen melding van die huwelijk gemaakt wordt], en naderhand met G. F. Vrijheer van Schwartzenberg. Deze Doed was de laatste van haar beroemd Geslacht. — Holdinga State, onder Anjum, in Oostdongeradeel, gelegen, is, ten tijde der Spaansche beroerten, tot op zekere hoogte boven 't water afgebrand. Dit zal de reden geweest zijn, waarom Wilko Holdinga zich onthieldt, eerst, op Sjaarda State onder Rinsmageest in Dantumadeel, naderhand, op Douma State te Britsum in Leeuwarderadeel. Eenige jaaren later, is Holdinga State, op dezelfde muuren, herbouwd: en, door huwelijk, gekomen in 't Geslacht van Schwartzenberg, waar van één Tak noch den voornaam Wilko, en den toenaam van Holdinga voert; federt, in dat van Aijlva, Unia, Goslinga, en nu van Burmania. Wilko Holdinga noemt, in zijn testament 30 oct. 1594, Holdinga State te Anjum, *Auta of Nije Holdinga*; zoo dat Holdinga te Finkum het oudste huis schijnt geweest te zijn. Uit de berichten der Heeren *van Burmania.*

was (b), ontzag niets, om Wilko, zijn' eenigen zoon, al vroeg smaak voor de wetenschappen inteboezemen; en zond hem naar Leuven: waar hij den tijd niet verbeuzelde. Hij schreef verscheiden werken, meest de natuurlijke Historie betreffende (c). Of zij, naderhand, in 't licht gegeven zijn, gelijk zij wel verdienden, is mij onbekend. — Driemaalen is hij in 't huwelijk getreden: eerst, met Tet Sjaarda; naderhand, met Haring Roorda, overleden, te Bremen, in 't jaar 1574, en, behalven andere kinders, nalatende Feio, een' jongeling van groote verwachtinge, doch vroeg afgesneden (d); eindelijk, met Helena Bunau, weduwe van Idzerd Douma. Hij scheen zeer bekommerd over de plaatse zijner begravenisse. Volgens zijn' uitersten wille, moest hij bij zijne eerste vrouwe, te Rinsmageest, begraven worden; kon zulks, door eenige voorvallende beletselen, niet geschieden; dan te Brit-

Zijne Geleerdheid.

Huwelijken.

Zeldsaame zorg voor zijne begraafplaatse.

 sum;

(b) SUFFRIDUS PETRUS *de Script. Frisiae dec.* XIII. 4. *pag.* 232, 233. FOPPENS *Bibl. Belg. tom.* I, *pag.* 141.

(c) S. PETRUS *l. c. dec.* XVI. 4. *pag.* 273—275.

(d) S. PETRUS *ibid. pag.* 274—278.

ſum; of ook wel te Leeuwaarden, binnen de Jakobijner kerke, in Holdinga begraafplaatſe. Zoo hij buiten 's Lands kwame afſlijvig te worden, ſtelde hij het aan de tegenwoordige vrienden, om hem eerlijk te doen begraven: 't zij, te Bremen, bij zijne tweede vrouwe, waar zij, met haar zoontje Gabriël ruſt; 't zij te Embden, bij zijn' vader; of anders naar gelegenheid der plaatſen, waar het den HEERE zou believen, hem opteelſchen (e). Indien de zorg voor zijn' onſterfelijken geest zoo groot geweest is, als voor zijn dood lichaam, zal hij niet onbereid geſtorven zijn.

J. de Hornes. JOHAN DE HORNES, Baron van Boxtel en Basſignij, of Baucignies, Heer van Lokeren, Hupi, Kesſel, en S. Maxent, was de zoon van Filips de Hornes, en van Klara van Reneſſe. Zijn gedrag beantwoordde aan den roem van zijn oud en hoogaanzienlijk Geſlacht (*). Sedert hij zich,

(e) MSS. Aant. van Jr. *E. M. van Burmania.*

(*) Het Geſlacht *de Hornes*, ook genoemd *van Horn*, *Hoorn*, *Hoorne*, *Heurn*, en *Heurne*, was, eeuwen lang, bekend; en werdt, ruim honderd jaaren geleden, tot de Vorſtelijke waardigheid verheven. Om mij te bekorten, zal ik al-

zich, door onderteekeninge, bij de Bondgenooten gevoegd, en hunne vergaderinge te Breda bijgewoond (f) hadde, bleef hij hun ſtandvastiglijk aankleven. Na dat Dordrecht zich aan 's Prinſen zijde gevoegd hadde, werdt hij tot Kapitein Generaal en Gouverneur der ſtad aangeſteld (g): hebbende de Prins zich ook te voren, met Getrouw aan 't Verbond.

Gg 4 vrucht,

(f) HARAEI *Ann. Brab. tom.* III, *pag.* 37. VAN DER HAER *lib.* II, *pag.* 204.

(g) Dit blijkt, onwraakbaar, uit de Privilegien van Dordrecht, door den Heere VAN DE WALL uitgegeven, VI Afdeel. bl. 1377, 1378. Verg. *Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 490. Bij BOR VI. 276, en HOOFT VI. 254, ſtaat *Maximiliaan de Hornes*. Dit zal een misſlag zijn; die, door anderen, nageſchreven is.

alleenlijk opgeeven de ſchrijvers en werken, in welken de ſtamlijsten, voornaamſte huwelijksverbintenisſen, en verdere bijzonderheden, dit Huis betreffende, te vinden zijn: LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 696—699; L'ESPINOIJ *livr.* I, *pag.* 188, 189; CHRISTYNAEUS *Jur. Hist. part.* I, *pag.* 23, 290, 294; *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 6, 164, 313, 314, 369, II, *pag.* 488—492; *Supplement*, *pag.* 83; *Nouveau Supplement*, *pag.* 154, 155; MIRAEUS *Donat. Belg. lib.* I, *cap.* 81, 128; HOOGSTRATEN, op de woorden, *Bextel*, en *Heerne*; BUTKENS *Troph. de Brabant tom* I, *pag.* 418, 611, 621, *tom.* II, *pag.* 50—52; *Supplement aux Trophées tom.* I, *pag.* 164, 217, 220, 221, 292, 293, *tom.* II, *pag.* 12—14, 21, 22, *Quartiers Généalog. tom.* I, *pag.* 37, 145, 267, 325; BUCHELIUS *ad* HEDAM *pag.* 258; H. V. PAPENDRECHT *Anal. Belg.* I *part.* VI, *pag.* 23, 41, 45, 405, 471. — Mij is, door den Baron *van Spaen van Hardenſtein*, een Geſlachtregister medegedeeld: 't gene, meestal, overeenkomt met de gemelde Schrijvers; en doorloopt, van Diederik van Heurne, in 't jaar 1102, tot omtrent het midden der zeventiende eeuwe.

Lumeij bedient zich van hem. vrucht, van hem bediend (h). Wanneer de Graaf van der Mark in ongunste bij den Prins en de Staaten vervallen was, verkoos hij onzen Hornes, om een vergelijk tusschen hem en de Staaten te treffen, wat zij hem schuldig waren, wegens de diensten, den Lande bewezen (i). De *Voert het bevel in den Bosch.* Staaten, zich van 's Hertogenbosch willende verzekeren, gaven hem het bevel over de bezettinge, behendiglijk binnen die stad gebragt. Dan, ziekelijk wordende, vertrok hij van daar; en liet het bewind aan zijn' zoon, Maximiliaan de Hornes (k): van wien aanstonds nader. Doch, voor zijn weggaan, deedt hij den Geloofsvrede, aldaar, afkondigen. Zijne verdere verrichtingen, tot het jaar 1606, wanneer hij, in den ouderdom van 75 jaaren, te Utrecht, overleden, en te Vianen begraven is, bleven mij onbekend. *Huwelijken.* De echtverbintenissen, eerst met Maria van S. Aldegonde, daarna met Anna van Flodorp, we-

(h) VAN METEREN III boek, bl. 66. HOOFT IV boek, bl. 131, V boek, bl. 196.

(i) BOR VI boek, bl. 313.

(k) BOR XIII boek, bl. 119. LE PETIT *livr.* XII, *pag.* 376.

weduwe van Loë van Wissen, en eindelijk met Anna van Brederode, in 't jaar 1596, hebben den luister van zijn Geslacht niet verminderd.

MAXIMILIAAN DE HORNES, Baron van Lokeren, enz., was, gelijk wij zagen, een zoon van Johan; en, in lateren tijd, Bevelhebber van 's Hertogenbosch. Onze Nederlandsche Geschiedschrijvers hebben veel van hem aangeteekend; doch 't gene, mijns oordeels, op rekeninge van zijnen Vader behoorde gesteld te worden, en reeds door mij gemeld is. Van elders (1) blijkt, dat hij Generaal van de Artillerije, en Gouverneur van Heusden, in dienst der Staaten, geweest zij. Hij hadt in huwelijk Agnes van Milendonk, dochter van Godard, Heere van Vronenbroek, en van Maria van Brederode. Bij zijn overlijden, in 't jaar 1613, liet hij na Filips Adolf, Baron van Lokeren, Generaal van de Artillerije, gestorven in 's Hage, ten jaare 1644. — Men moet dezen Maximiliaan de Hornes niet verwarren, gelijk geschiedt,

M. de Hornes.

Gouverneur van den Bosch.

Generaal.

Gouverneur van Heusden.

(1) MS. Genealogie.

met Gerard de Hornes, Graave van Bassignij: die een broeder van Maximiliaan was; en bij HOOFT (m) bedoeld wordt. Onze Bondgenoot verworf den grootsten roem in den Krijgsdienst; en was een uitmuntend beoefenaar der Wetenschappen. Geleerdheid. Een groot vernuft van zijnen tijd geeft hem den lof van zeldsaame Geleerdheid (n).

D. van Hottinga. DOUWE VAN HOTTINGA (o), uit een oud en adelijk Geslacht in Friesland (*), was een

(m) XIII boek, bl. 585.

(n) D. BAUDIUS *Poëmatum pag.* 511—513, *edit.* 1607.

(o) De Heer WAGENAAR, in zijne MSS. Aanteekeningen, vermoedde, dat hij dezelfde zou kunnen zijn, die, boven, *Homme van Hettinga* genoemd wordt. Doch, het tegendeel zal blijken.

(*) Het Geslacht van *Hottinga*, ook wel *Hotnia* en *Hoitinga* genoemd, was reeds in de XIV eeuwe bekend; leverde veele voortreffelijke Mannen op; en was door huwelijk verbonden met de Geslachten van Albada, Grovestins, Eijsinga, Herema, Roorda, Harinxma, Hettinga, Sixma, enz. Mannelijke afstammelingen daar van zijn, zoo veel men weet, niet meer bekend. Zie Charterboek van Vriesland I deel, bl. 459, 742, 754, 771, 782; VRIEMOET *Ath. Fris. pag.* LXX; als mede de Friesche Geschiedschrijvers. — Dit Geslacht bezat, tusschen de jaaren 1300 en 1400, zoo niet vroeger, een zeer sterk en voortreffelijk Kasteel in 't dorp Nieuwland, Hottinga State genoemd. Omtrent den tijd der Spaansche beroerten, was het in handen van Julius Botnia; en droeg, sedert, den naam van Botnia State. Naderhand kwam het aan de Roordaas; en werdt, in deze eeuw, tot den grond toe afgebroken. — De ouder broeder van deze Bond-

een zoon van Douwe, Olderman van Bolswaard, en van Luts Herema van Walta (p). Hij wordt geteld onder de hoofden der Geuzen in Friesland. Te Bolswaard Bevelhebber zijnde, verliet hij die stad, en borg zich met de vlucht (q): wanneer 's Prinsen zaaken, aldaar, door tweespalt, slecht beleid, en verraderije, geheellijk begonnen te verloopen. — Bij zijne echtgenoote, Habel Offenhusen, weduwe van Hessel Feitsma, verwekte hij ééne dochter, Rieme; welke trouwde met Bernard Assuede (r). *Gouverneur te Bolswaard.*

HE-

(p) MS. Genealogie. FERWERDA I deel I stuk, bl. 80.

(q) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 152, 153. WINSEMIUS Chron. XVII boek, bl. 582.

(r) MSS. Aant. van den Heere *U. van Burmania.*

Bondgenooten, *Jvan Hottinga*, of *van Hottinga*, hadt grooten roem. Zie *Frisia Nobilis pag.* 24. Hij ging, 1598, in gezantschap naar Engeland; volgens VAN REIJD XV boek, bl. 574. Twee jaaren later, is hij aangesteld tot Grietman van Barradeel. Hij won, bij Katharina Eelsma, naar 't bericht der Heeren *van Burmania*, drie kinders (1) *Douwe*, Grietman van Barradeel [VRIEMOET *l. c. pag.* LXXI]: die, bij Sijts Sixma, verwekte, Katharina, Itske, en Jantje, gehuwd aan Sjuk Humalda, Oene van Grovestins, en Douwe Walta. (2) *Doutsen*, getrouwd met Wilhelmus Schotanus à Rinkema, laatst Predikant te Amsterdam. (3) *Wiger*, Kapitein 1635, overleden 1646. Zijne vrouw was Luts, dochter van Sijts Scheltema en Tjemk Aijlva.

H. van Hottinga. HERO VAN HOTTINGA, broeder van Douwe, ſtaat bekend onder de hoofden der Frieſche vrijbuiteren (s), die het den Spaanſchen, vooral omtrent Ameland, zeer onveilig maakten. Het is meer dan waarſchijnlijk, dat hij bedoeld worde in de vonnisſen van Alva (t): waar geſproken wordt van *Hero van Hettinga*, als gebannen, om dat hij 's Prinſen zijde en wederſpannigheden hadt bijgeſtaan, gediend, begunstigd, en gevolgd, wanneer Graaf Lodewijk de wapenen in Groningerland bragt. Dat men aldaar, in plaatſe van *Hettinga*, moete lezen *Hottinga*, is, behalven andere redenen, vermoedelijk, om dat Hero van Hottinga, gelijk andere Bondgenooten, in den haat bij Aremberg was (u); en andermaal gebannen werdt, door 's Konings Raad te Leeuwaarden, met bevel, om zijne goederen aantetasten (v). Hij zal dezelfde geweest zijn, die te Tzum op Hottinga State woonde, en ge-

Gebannen, 18 *meij* 1569.

Andermaal, 30 *jan.* 1570.

(s) J. CAROLUS *lib.* III, *pag.* 237.

(t) Sententien van Alva, bl. 189, 190.

(u) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 107.

(v) WINSEMIUS Chron. XVII boek, bl. 553.

getrouwd was met Anna, dochter van Wiger Eelsma en Swob Ipema, bij welke hij verwekte Jarig van Hottinga, gehuwd met Doed Idzaerda, doch zonder mannelijk kroost gestorven.

RENICUS GERLACIUS HOTZEMAN komt voor onder de verbonden Edelen, die uit Friesland, in 't jaar 1567, moesten wijken (w). Doch geen geslacht van dien naam is, in dat Gewest, bekend. Misschien, wordt hier bedoeld het Adelijke Geslacht *Hoitema*, waar in ook de voornaam *Rienk* gebruikelijk was (x). Liefst denke ik, dat deze geweest zij een zoon van Gerlacus Hoitzema, die te Beers begraven ligt (y).

R. G. Hotzeman.

Misschien Hoitema.

Of Hoitzema.

C. DE HOUCHIN, Heer van *Longastre*, onder

C. de Houchin, Heer

(w) Bij WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 90.

(x) MSS. Aant. van den Heere *U. van Burmania*.

(y) Volgens bericht van den Heere *E. M. van Burmania* leest men op een' steen te Beers: *A°.* 1539. 26 *martii obiit vir prudens Gerlacus Hoitzema. A°.* 1561. 27 *junii obiit proba mulier Sitzia Gerlaci filia, uxor Vibii Gerritzma de Wirdum.*

van Longastre. onder welken naam hij op de lijsten der Bondgenooten (z) voorkomt; was oorspronglijk uit een aloud Geslacht (*); en toonde, door onderteekeninge van een nader merkwaardig verzoekschrift, zijne

Standvastigheid. standvastige gezindheid, om goed en *bloed* voor 't Vaderland optezetten (a).

A. van Huchtenbrouch. ALBRECHT VAN HUCHTENBROUCH, een Utrechtsch Edelman, zoon van Johan, die aanstonds nader zal gemeld worden, onderteekende het Verbond der Edelen; en hield zich getrouwlijk aan zijn woord. Door zijn huwelijk, in 't jaar 1561, met Maria van Hoxwier, dochter van den Ridder Hector van Hoxwier, Heere van Rijnauwe (b), en van Doed Holdinga, hadt hij eene naauwe betrekkinge op Friesland ge-

(z) I Stuk, bladz. 250.

(a) Boven, bl. 48, en Bijlaagen, bl. 134.

(b) *Connoiss. de la Nobl. d'Utrecht*, *pag.* 17.

(*) Het Geslacht *Houchin* was al bekend in de XIII eeuwe; vermaagschapt aan die van Gavre, Bonnieres, Inchij, Longueval, Lens, Thiennes, enz. Daar uit is, misschien, noch in leven L. A. F. J. de Houchin, Marquis van Longastre en Berthen, Burggraaf van Hautbordin, en Emmerin, enz., die dit Geslacht voortgeplant heeft. Zie LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 115, 252, 278, 708, vooral 688, 689; *Nobiliaire des P. B. tom.* II, *pag.* 384; *Quartiers Généalog. tom.* I, *pag.* 195, 225, 231.

gekregen. Dit zal aanleidinge tot zijne volijverige pogingen gegeven hebben, om de Edelen van dat Gewest in de belangen der Bondgenooten overtehalen (c): 't gene hem, door Alva, als eene zwaare misdaad toegeteld is. Ook trachtte hij, gelijk men wil, veele Friezen te winnen ter onderteekeninge van 't verzoekschrift der Nederlanderen, waar bij te gelijk de aanbieding van dertig tonnen schats geschiedde. Zeker gaat het, dat hij zelf bereid ware, een goed voorbeeld in dezen aan anderen te geven (d). Hier toe strekte ook de onderteekening van eene latere verbintenisse tot het opbrengen van geld, om de vrijheid met de wapenen te herstellen: waar toe hij, vier honderd guldens Brabantsch aanboodt (e). Hij diende, onder Brederode, als Hopman van een vaandel voetknechten, te Vianen, en elders. Geen wonder, derhalven, dat Alva hem bande, en zijne goederen verbeurd verklaarde

Zoekt aanhang in Friesland.

Ook tot het opbrengen van geld.

Waar in hij zelf voorgaat.

Dient onder Brederode.

Gebannen.

(c) Verg. I Stuk, bl. 95—98.

(d) Zie hier boven, bl. 48, en Bijlaagen, bl. 134.

(e) Boven, bl. 108—114, en Bijlaagen, bl. 66.

de (f); maar ook, dat hij alles voor de Vrijheid waagde. Reeds in 't jaar 1567, zocht hij zich meester te maken van de schans te Vreeswijk; doch 't viel kwaalijk uit (g). Wat later, hieldt de Prins geheime verstandhoudinge met Huchtenbrouch, toen bij de voorstanders van 't Vaderland bekend onder den verbloemden naam van *Adolf van Zon*. Jammer was 't, dat zijn aanslag, om Utrecht aan de zijde van Oranje te brengen, niet gelukte (h). Wat hij, sedert, verricht hebbe, tot zijn' dood, in 't jaar 1580, te Woerden voorgevallen (i), is mij niet gebleken.

Toeleg te Vreeswijk.

Aanslag op Utrecht, 1571.

J. van Huchtenbroek.

Was niet de vader

JAN VAN HUCHTENBROEK, wordt, door twee Schrijvers (k), onder de verbonden Edelen geteld. Doch, dit komt mij bedenkelijk voor. De Vader van Albrecht, van wien gesproken is, kan niet in aanmer-

(f) Sententien van Alva, bl. 128—130.

(g) HOOFT IV boek, bl. 148; waar, door een drukfeil, *Uchtenbroek* gelezen wordt.

(h) BOR V boek, bl. 223, 243.

(i) MSS. Aant. van de Heere *van Spaen*.

(k) VAN GOUTHOEVEN, bl. 626; en VAN LEEUWEN, bl. 768.

merkinge komen. Want deze Jan van Huchtenbroek, of Huchtenbrouck, Ridder, Burgemeester van Utrecht, en bekend onder de Stichtsche Edelen in de jaaren 1540 en 1549 (l), was nu lang overleden. Zelfs vinde ik, dat zijne weduwe, Maria van Egmond van Merestein, na zijn' dood hertrouwd met Jakob van Cats, reeds in 't jaar 1555 gestorven zij (m). Ook kan men niet denken aan Johan, zoon van Albrecht. Hij was Kapitein, Kolonel van een Utrechtsch Regiment, en Bevelhebber van S. Andries; bevondt zich in 't beleg van Oostende; en werdt, toen, doodgeschoten, in den ouderdom van omtrent 37 jaaren (n). Eerst in den jaare 1564 geboren zijnde, kon hij het Smeekschrift der Edelen niet onderteekenen. Anderen zullen, mogelijk, meer lichts konnen geven, en beslissen, of 'er noch een ander geslacht van dezen naam geweest zij.

van Albrecht.

Ook niet zijn zoon.

(l) VAN GOUTHOEVEN, bl. 622.

(m) Genealogie van *Egmond*, 19 generatie, MSS. Aant. van den Heere *van Spaen*.

(n) MSS. Aant. der Heeren *van Haersolte* en *van Spaen*. — Verg. LE PETIT *livr.* XVII, *pag.* 759, 762.

F. L. Hugenius. FRANCOIS LEONARD HUGENIUS, één der Friesche Bondgenooten, was genoodzaakt zijn Vaderland te verlaten; en werdt, naderhand, in 't openbaar, *Gebannen.* gebannen, door 's Konings Raad te Leeuwaarden (o).

d'Huij. D'HUIJ was onder de eersten, die het Smeekschrift teekenden (p). Hij kan behoord hebben tot het Adelijke Geslacht *van Huij*, in Brabant (q) gevestigd, en met de voornaamste Huizen vermaagschapt (r). Hij wordt gezegd, van Namen geweest te zijn; en genoemd, een Namurois, van den Huize van Namen bij bastaardije, die kinders nagelaten heeft (s). Die braave *Gevangen.* Edelman werdt, in 't gevecht bij Dalem, gevangen genomen, en naar Brussel gevoerd: *Onthalsd, 1568.* waar hij zijn leven op een schavot eindigde (t). Of hij toen, gelijk men wil

(o) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 90, 115.

(p) STRADA *lib.* VI, *pag.* 205, 206.

(q) DE ROUCK Ned. Her. bl. 341.

(r) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 269, 490, 504.

(s) Antwerpsche Chronijk, bl. 104. VAN METEREN III boek, bl. 57.

(t) HOOFT V boek, bl. 180. Verg. de Schrijvers, boven aangehaald bl. 143, 144.

wil (tt), zijne dankbaarheid aan den Koning en Alva, voor zoodanig uiteinde betuigd, het volk om vergiffenisse gesmeekt, en zich aan deszelven voorbiddinge aanbevolen hebbe, kan ik niet bevestigen. — Ik vermoede, echter, dat *Huij*, hier, niet zoo zeer de naam van het geslacht, waar uit deze Bondgenoot gesproten was, geweest zij, als wel van de heerlijkheid, welke hij bezat.

J. Jacobse — JELLE JACOBSE, een man van Burgemeesterlijke waardigheid, wordt door Alva, die hem, als het Verbond der Edelen geteekend hebbende, naar Antwerpen dagvaarde, vervolgens bande, en dit vonnis te Leeuwaarden liet aanplakken, beschreven als een Edelman van Friesland (u). Zijn Geslacht is mij onbekend, wegens verzwijginge van den toenaam: waar uit men geenzins besluiten kan tegen zijne adelijke geboorte; om dat de Edelen, in dien tijd, en noch meer in vroegere eeuwen, ge- *Gebannen.*

(tt) STRADA *lib.* VII, *pag.* 387.

(u) Sententien van Alva, bl. 127. Verg. WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 114, 115.

woon waren, zich dikwijls te bedienen van hunnen doopnaam, bij welken zij dien van hunnen vader voegden, met achterlatinge van den ſtamnaam (v).

A. Jaersma. ALEPH JAERSMA, uit een edel *Geſlacht* in Friesland (*), was onder de Bondgenooten, welken Alva, naar Antwerpen, doch vruchteloos, ontboodt, om zich te komen verantwoorden (w). *Gedagvaard.*

B. Janssen. BAUDEWIJN JANSSEN, Frieſenaar, hadt het Verbond geteekend; ook de onderſchei-

(v) L'ESPINOIJ *Recherch. livr.* I, *pag.* 238 & *ſuiv.*; MEERMAN *Orig. Typogr tom.* I, *pag.* 38. — Eene groote meenigte van Nederlandſche gedenkſtukken ſtelt dit buiten alle bedenkinge.

(w) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 114.

(*) Mij is voorgekomen Vilco Jaersma, die, omtrent den aanvang der XII eeuwe, beſchreef de heldendaaden van Elco Liaucama, wiens Geheimſchrijver hij was, en van andere Edelen in 't H. Land. Zie S. PETRUS *de Script. Friſiae dec.* VII, *pag.* 37. — Omtrent dezen tijd, leefde Aelſe, of Aeltze Jaersma: die trouwde (1) Rixt Roorda van Genum, (2) Ijd Hannia; ſtorf den 13 meij 1574; en werdt begraven te Holwerd. Hij was de zoon van Siverd, geſtorven den 1 febr. 1561, en van Popk Hoitsma. Hij liet na Rixt Jaersma, welker afſtammelingen, doch in een' bekrompen ſtaat, noch in leven zijn. Noch vinde ik Cijprianus, of Sipke, Felje van Heemſtra, die, in 't jaar 1605, te Leeuwaarden, in huwelijk nam Saak Burmania, weduwe van Ipe Douma tot Huiſum. Hij was een zoon van Sipke Jaersma, bij Maria Urſule, uit Brabant; en ſtorf den 7 april 1628. Men zie de gedrukte Genealogien van Burmania, en Roorda van Genum. Uit de Aanteekeningen der Heeren *van Burmania.*

ſcheidende teekens der Edelen gedragen; en werdt, daarom, door Alva gebannen (x). *Gebannen, 20 oct. 1568.*

TETARDUS JELLERSMA, een Friesch, was onder de Bondgenooten, en als zoodanig bekend bij Alva, die hem naar Antwerpen dagvaarde (y). *T. Jellersma. Gedagvaard.*

EKO IJSBRANDS, of gelijk doorgaans zijne handteekening is, ISBRANDI, van Jelſum, een dorp in Leeuwarderadeel, ontleende meer roems van zijne geleerdheid en eigen verdienſten, dan van zijn geſlacht: 't gene mij niet bekend is; doch, naar gisſinge, onder de eigenerfde behoorde. Niemand zal zich verwonderen, dat een Spaanschgezind Schrijver (z) ongunstig van hem denke, als ware hij een onwaardig mensch geweest. Trouwens, Eko hadt, gelijk die Schrijver meldt, een ſchriftelijk getuigenis ontfangen van Martinus Eliacus, Predikant te Embden, ook geteekend door Hesſel Aijsma en Pieter Mol, dat hij een voorſtander der zuivere leere wa- *E. Ysbrands, of Isbrandi. Gehaat bij de Spaanſchen. Voorſtander van den Hervormden Godsdienst.*

 re,

(x) Sententien van Alva, bl. 160.
(y) WINSEMIUS *lib.* II, *pag.* 114.
(z) J. CAROLUS *lib.* II, *pag.* 107.

re, den Prinse van Oranje zeer toegedaan, een ijveraar voor de verlossinge van het Vaderland. Voorheen, Advokaat voor 't Hof van Friesland zijnde, was hij in geen naam; doch nu kwam hij, in weinig tijds, tot hoog aanzien. Graaf Joost van Schouwenburg nam hem aan tot zijn' Rentmeester, en vertrouwdsten Raadsman. Bij de oprichtinge van 't nieuwe Hof van Friesland, voor de Nassauschen, is hij tot Raadsheer daar van aangesteld (a). Naderhand, werdt hij Sekretaris der Gedeputeerden, als mede der Staaten, of Volmachten, van Friesland: in welke hoedanigheid hij verscheiden besluiten met zijne onderteekeninge bekrachtigd heeft (b). Hoe grootzijne verdiensten aan 't Vaderland ook waren, zoo kwam het hem echter niet, dat de beroemde Sibrandus Lubberti, in zeker gedicht, aan de vrije en edele Friezen toegewijd, hem den voorrang in de verdedinginge van 't Vaderland, boven an-

Gunsteling van Schouwenburg.

Raadsheer van het Hof.

Sekretaris van Friesland.

Hooge roem.

Nedrigheid.

(a) BOR, hier van sprekende, noemt hem *Eko Isai*, VI boek, bl. 279: waar ook eenige andere naamen kwaalijk opgegeven worden.

(b) WINSEMIUS Chron. XVIII en XIX boeken, op veele plaatsen.

anderen, toekende (c). Waare nedrigheid en verheven eenstand moesten altijd gepaard gaan. — Zijn zoon, Isbrand *Zijn zoon.* Mellinga, ook genoemd Dr. Isbrand Eeckes, en, den 29 van slachtmaand 1607, te Leeuwarden, met Katharina Viersen getrouwd, begeerde, bij zijn' uiterslen wil van den 12 van herfstmaand 1648, ter aarde besteld te worden in 't graf van Mr. Eko te Stiens (d).

LAAS JONGEMA (e), Friesch Edelman (*), *L. Jongema.*

(c) B. FURMERII *Hyperaspistes Apologiae S. Petri de origine et antiquitate Frisiorum ad U. Emmium (Leovardiae 1604)*, *pag.* 17, 18.

(d) MSS. Aant. van den Raadsheer *van Burmania.*

(e) Niet, *Jongeman*; gelijk staat in mijn I Stuk, bl. 249.

(*) Het Geslacht van *Jongema* is van een' ouden oorsprong, en in de Friesche geschiedenissen zeer beroemd. Zie WINSEMIUS Chron. VIII boek, bl. 249, en doorgaans; Charterboek van Vriesland I deel, bl. 609, 732, 742, 760, enz. Sommigen denken, dat tot dit Geslacht ook behoorde Ivo Juwinga, Potestaat van Friesland; van wien bij HAMCONIUS *in Frisia*, *pag.* 45; en WINSEMIUS Chron. VII boek, bl. 214, 215. Dit late ik onbeslist. Ello van Jongama, of Jongema, die omtrent het begin der XVI eeuwe leefde, hadt grooten roem door zijne kundigheid in de Friesche geschiedenissen; volgens S. PETRUS *de Script. Fr. dec.* IX. 3. *pag.* 67, 68. Ik zie, dat *Winsemius* zich veel van deszelven aanteekeningen bediend hebbe. Omtrent dien tijd, leefde ook Buche Jongema, die Ridder was. Wijders is mij door de Heeren *van Burmania* bericht, dat de vader en grootvader van onzen Romi-

is, waarschijnlijk, uit zijn Vaderland geweken, zoo lang de wreede verdrukking duurde; doch wedergekeerd, wanneer de Vrijheid opdaagde, welke hij naar vermogen voorstond. Tot zulk einde, voegde hij zich bij Bonga (f); holp de Utrechtsche Unie bevorderen en doorzetten; en poogde de slinksche gangen van Rennenberg tegentegaan (g). In 't jaar 1585, was hij één der Gezanten naar Engeland, om de Opperheerschappije der Nederlanden aan de Koninginne optedragen (h). Naderhand was hij onder de Staaten van Friesland; en werdt, door een gedeelte derzelver, in den jaare 1607, naar den Haag afgezonden, ter vereffeninge van zeke-

Pogingen voor de Vrijheid, en Unie.

Naar Engeland gezonden.

Heeft zittinge in de Staaten.

(f) J. CAROLUS *lib. I, pag.* 70.

(g) WINSEMIUS Chron. XVIII boek, bl. 629, 632, 652.

(h) WAGENAAR Vad. Hist. VIII deel, bl. 90.

Bondgenoot, met hunne broeders, den naam van het edele Geslacht van *Walta*, van moederlijke zijde, aangenomen hadden; doch dat deze Laas, om redenen, denzelven verliet, en den voorouderlijken naam van *Jongema* hervattede. Deze verwekte, bij Luits [Lucia] van Aijlva, tien kinders: onder welken waren *Doke Jongema*, Grietman van Franekeradeel, en, naderhand, van Hennaarderadeel, getrouwd, eerst, met Lisk Eijsinga, daarna, met Sijts Camminga van Ameland; en *Frans Jongema*, Raadsheer in 't Hof van Friesland, die, in 't jaar 1621, in echt nam Katharina Ockinga, weduwe van Gerrold Camminga. Men vergelijke *Frisia Nobilis*, *pag.* 62, 64, 141—144, 371—377.

kere geschillen, onder hen gerezen, en waar toe de Algemeene Staaten hunne Gevolmachtigden naar Friesland zonden (i). Hij moet tot hoogen ouderdom gekomen zijn, zoo hij, gelijk het schijnt, dezelfde geweest is, die, ten jaare 1620, het ampt van Ontfanger Generaal in Friesland bekleedde (k), en, als één der bloedverwanten, de begravenisse van den Graave Willem Lodewijk van Nassau bijwoonde. *Ontfanger Generaal.*

KNOBEDORFF is een mij onbekende naam. *Bor* heeft *Knobeldorff*. Dit doet mij denken aan 't geslacht *Knobelsdorf*: waar uit, omtrent het einde der voorgaande eeuwe, vermeld wordt Theresia, dochter van Christoffel, Heere van Mengen; welke getrouwd was met Johan Godfried Schimmelpenninck van der Oije (l). *Knobedorff.* *Misschien, Knobelsdorf.*

HENDRIK VAN DER LAEN, zoon van Ger- *H. van der Laen.*

Hh 5 rit,

(i) WINSEMIUS Chron. XX boek, bl. 862, 868, 871, 886, 889.

(k) WINSEMIUS ald. bl. 904.

(l) Genealogie van *Schimmelpenninck*, II generatie, in 't Wapenboek van FERWERDA I deel 2 stuk.

zit, en van Adriana, Hendriks van Alkemade dochter, was uit een bekend Geslacht (*): 't gene zich in verscheiden Gewesten verspreid hadt; ook in Friesland, waar zijn vader, in 't jaar 1520, de jongste Raadsheer van het Hof was. *Hij* werdt, in 't jaar 1568, aangesteld tot Heemraad van Rhijnland, doch van dit ampt verlaten en afgezet in 't jaar 1572: wanneer hij de zijde der vijanden hieldt (m). Naderhand, is hij Meesterknaap der Houtvesterije van Holland geworden, en, zoo veel ik wete, gebleven tot zijn' dood in 't jaar 1608. Zijne kinders, verwekt bij Maria Suijs, dochter van Kornelis, waren voor hem gestorven.

A. de Landas. H. de Landas.

ARNOLD DE LANDAS, Heer van Piennes, en HERMES DE LANDAS, Heer van Estoing, broeders, en zoons van Arnold en Wille-

mi-

(m) VAN LEEUWEN, bl. 1505.

(*) De Geslachtlijst is bij FERWERDA I. deel 2 stuk. De huwelijks-verbintenissen met van der Poel, Montfoort, Oem, Haamstede, Assendelft, Alkemade, Cats, Brederode, Randerode van der Aa, Dassa, de Cocq, Gottignies, enz., toonen het hooge aanzien van dit Geslacht. Men zie wijders VAN LEEUWEN, bl. 1201; *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 117, 191, II, *pag.* 654, 777; *Quartiers Généal. tom.* I, *pag.* 149. Tot dit Geslacht behoorden ook Gerrit en Nikolaas van der Laen; die, in de geschiedenissen van Haarlem, met lof, bekend zijn.

mine Henneren, zijn overbekend, ten aanzien van het vermaarde Geslacht (*), waar toe zij behoorden; doch hunne bijzondere verrichtingen kwamen niet tot mijne kennisse.

LANGERAK kan dezelfde zijn met *Floris van Boetzelaer*, Heere van Langerak. Deze gisfing zou te meer gronds hebben, indien het Geslacht van *Langerak*, gelijk men wil (n), in 't jaar 1566 reeds uitgestorven ware. Langerak.

CHRIS-

(n) VAN LEEUWEN, bl. 999.

(*) Het Geslacht *van Landas*, oudtijds ook *Landast* genoemd, was reeds in de tiende eeuwe hoogberoemd. Hier uit zijn ook de Zeeuwsche Adelijke Geslachten van Botland en Duveland, als mede die van Lannais, Sweerts, en meer andere, voortgesproten. Men zie L'ESPINOIJ *livr.* I, *pag.* 113, 144; MIRAEUS *donat. Belg.* I, 69, 92, *Op. Dipl. tom.* I, *pag.* 394, 411, 412; DE ROUCK, bl. 329, 330; LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 527—530, en elders; *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 142, II, *pag.* 416, 417; *Quartiers Généalog. tom.* I, *pag.* 86, 214, 280; DE SEUR *la Flandre illustrée*, *pag.* 81, 86, 108. Dat de Heerlijkheid *Landast* den naam aan dit Huis gegeven hebbe, getuigt ook SANDERUS Verh. Vlaanderen III deel, bl. 109. De takken, *Sweers*, of *Sweerts*, en *Sweerts de Landas*, zijn, tot heden, in Nederland, in groot aanzien. In 's Hertogenbosch waren zij, sedert langen tijd, in de Regeringe; gelijk blijkt uit BUTKENS *Troph. de Brab. tom.* II, *pag.* 567—572. Men vergelijke de Stamlijsten bij FERWERDA II deel 1 stuk. Op de wapenborden en grafzarken heb ik, in die Stad, de kwartieren van Lopes de villa nova, Serclaas, Dennetieres, Chastillon, Landas, enz., gevonden. — Uit de aanteekeningen van den Baron *van Spaen* is mij gebleken, dat Arnold in huwelijk hadde Anna Dennetieres, en zijn broeder Hermes, of Hercules, Katharina Dennetieres; en dat zij beiden kinders nalieten.

C. van Leefdael.

CHRISTOFFEL VAN LEEFDAEL, zoon van Filips, Ridder, Heere van Waalwijk, en Anna van Gavre van Liefringen, was uit het Baanderheerlijke Geslacht van dien naam (*); een huisgenooot des Graaven van Egmond; en onder de eersten, *die* het Verbond teekenden (o). Zijne standvastigheid bleek, zoo uit het opnemen der wapenen, tot verdedidinge der Vrijheid (p), als uit zijne bereidwilligheid, om eenig geld, ten dien einde, te helpen opbrengen (q). Ik kan niet in 't zekere zeg-

In Egmonds dienst.

Zijn ijver voor de Vrijheid.

(o) STRADA *lib.* V, *pag.* 206.

(p) STRADA *lib.* VI, *pag.* 331.

(q) Zie hier boven, bl. 114, en Bijlaagen, bl. 67.

(*) Het Geslacht *van Leefdael* was oorspronglijk uit dat van Hauterive, en bekleedde, eeuwen lang, de aanzienlijkste ampten, vooral in Brabant. Een tak daar van heeft zich in dit Gemeenebest, bijzonderlijk in 't Sticht van Utrecht, nedergezet. Zie VAN GOUTHOEVEN, bl. 557, 622. Uit dien hoofde wordt deze Bondgenoot, door VAN GOUTHOEVEN, bl. 629, en VAN LEEUWEN, bl. 768, onder de Utrechtsche Edelen, die het Verbond teekenden, opgeteld. Dit Geslacht ontleende zijnen naam van de oude en doorluchtige Heerlijkheid Leefdael, nabij Leuven gelegen, en, door *Guicciardijn*, gehouden voor de oudste Baronnije van Brabant. Men zie BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 216—221, 570; *Supplément aux Troph. tom.* II, *pag.* 135; CHRISTINAEUS *Jur. Her. part.* I, *pag.* 284; DE ROUCK, bl. 341; MIRAEUS *Op. Dipl. tom.* I, *pag.* 323, 447, 459, 804, *tom.* II, *pag.* 1014; J. B. GRAMAIJE *in Bruxella*, *pag.* 28; *Quartiers Généal. tom.* I, *pag.* 140, 222, 243 Zeer aanmerkelijk is de uitspraak van Filips den IV, Koning van Spanje, in 't jaar 1652 gedaan, ten opzichte van dit Geslacht, en deszelven wettige afstammelingen ten dien tijde. Men zal dezelve vinden onder de Bijlaagen, bl. 182—197; waar ook, bl. 198—203, een gedeelte der Genealogie opgegeven wordt.

zeggen, dat hij dezelfde zij, die, onder den naam van *Lesvedat*, beschreven wordt, als een zeer Christelijk Edelman, en die, in 't jaar 1568, den krijgstocht naar Nederland met den Prins van Oranje doende, den braaven Kornelis de Lesenne tot Leeraar voor zich en zijn huisgezin aannam (r). Indien zijne pogingen voor Vrijheid en Godsdienst beloond zijn, gelijk die van zijn' Meester, den onthalsden Egmond, en van zijn' Predikant, den opgehangenen Lesenne, kreeg hij eene slechte vergeldinge; doch welke zijn' roem niet kon verminderen. Dat hij, door Alva, ter dood verwezen zou zijn, vinde ik, doch zonder eenig bewijs, aangeteekend. Dit is mij niet gebleken. Alleenlijk wete ik, dat hij, in de beschuldigingen tegen Egmond, beschreven worde, als 's Graaven dienaar, die kwalijk gevoelde van het oude geloof, welken hij, echter, niet hadt doen vangen en straffen, maar slegs voor een' korten tijd uit zijnen dienst ontslagen (s). Zelfs is mij bericht, dat

(r) Historie der Martelaaren, bl. 681.

(s) *Procès criminels des Comtes d'Egmont &c. tom.* I, *pag.* 32, 40.

dat hij, sedert, overginge in dienst van den Paltzischen Keurvorst; en, in den ouderdom van 84 jaaren, storve in 't jaar 1617. — Deze Leefdael hadt in huwelijk Maria van Schoonhoven, of Maria van Aarschot gezeid van Schoonhoven, welke voorheen Nonne te Rhijnsburg geweest was (t); wier zuster getrouwd was met zijn' broeder, Rogier van Leefdael (u). Christoffels dochter, Maria, begaf zich in echt met Willem van Liere; van wien, naderhand, noch zal gesproken worden.

K. van de Leu. KORNELIS VAN DE LEU is mij nergens voorgekomen. 'T kon zijn, dat hij behoorde tot het Geslacht *le Leu*, in Nederland bekend, tot hoog aanzien opgeklommen, en waar uit een tak, die den naam van *le Leu de Wilhem* voert, gesproten is (v). Het is te denken, dat anderen nader bericht, betreffende dezen Bondgenoot en zijn Geslacht, zullen konnen geven.

LIE-

(t) MSS. Aant. der Heeren *van Haersolte*, en *van Spaen*.

(u) Volgens de Genealogien. Zie ook VAN LEEUWEN, bl. 976.

(v) LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 159—161, 685, *part.* IV, *pag.* 60.

LIEBERRUL, of, gelijk bij *Bor* staat, *Liberral*. *Libercal*, is mij geheellijk onbekend.

KAREL VAN LEVIN, Heer van Famars, Lonfart, Foricourt, enz., was een sieraad van zijn keizerlijk Geslacht (*), en in groot aanzien onder de verbonden Edelen. Hij werdt, met anderen, gemachtigd tot het sluiten van een aanmerkelijk verdrag met de Lanvoogdesse (w); en bleef den Bondgenooten zoo getrouw, als iemand. Alvaas banvonnis (x) maakte hem niet lafhartig; noch deedt hem 't voorbeeld van zijn' broeder, die de Spaansche zijde hieldt, navolgen (y). Hij wordt geroemd, als een groot Staatkundige, en uitmuntend Krijgsheld. Men zag de blijken van zijne manhaftigheid te Valenchijn (z), en

K. van Levin.

Sluit het verdrag met de Hertogin-ne.

Gebannen.

Geeft blijken van heldenmoed.

(w) Zie I Stuk, bl. 433—435.

(x) VAN METEREN III boek, bl. 54.

(y) LE PETIT *livr.* XIV, *pag.* 591.

(z) HOOFT VI boek, bl. 248.

(*) Een omstandig bericht, betreffende het Geslacht *van Levin*, sedert de elfde eeuwe tot omtrent het jaar 1660, is te vinden bij LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 727—731; die ook elders daar van spreekt, bijzonderlijk *part.* IV, *pag.* 44, 45, 49, 58, 59, 60, 61, 66, 73, 74. Van hier heb ik eenige bijzonderheden, die boven gemeld zijn, ontleend.

en Mechelen (a): in welke laatste stad, gelijk ook te Heusden, hij het Bevelhebberschap gevoerd heeft. Zijne groote diensten in den oorlog tegen Spanje bewogen den Prins, het gebied over de ruiterije hem optedragen, en gaven ook den Staaten aanleidinge, om hem tot Generaal der Artillerije aantestellen. Na duizenden gevaaren te hebben doorgestaan, en veelen aan zijne zijde te zien sneuvelen, is hij, in 't jaar 1592, voor Ootmarsum doodgeschoten; wordende hooglijk beklaagd, vooral van Prins Maurits: die hem onder zijne voornaamste Legerhoofden telde; en van oordeel was, dat weinigen hem gelijk waren in 't bestier van 't geschut (b). Kundigheid en moed, in Levin gepaard, verworven hem de liefde van dien Vorst en alle braaven; en deden den vijand voor hem beven, zoo lang hij leefde, en zich verblijden over zijnen dood. — Zijne zoons, *Filips van Levin*, Bevelhebber van Heusden, die gehuwd was met Louise,

Is in achtinge bij den Prins en de Staaten.

Doodgeschoten.

Zijne zoons.

(a) BOR XIV boek, bl. 191, 192.

(b) VAN REIJD IX boek, bl. 327. BOR XXIX boek, bl. 25, XXXII boek, bl. 124. LE PETIT *livr.* XV, *pag.* 612.

se, dochter van den grooten Marnix van S. Aldegonde, en *Willem van Lievin*, Kolonel in dienst der Staaten, die voor 's Hertogenbosch in 't jaar 1624 sneuvelde, traden in het voetspoor van hunnen voortreffelijken vader; aan wien Prins Willem de I, in 't jaar 1580, een overheerlijk getuigenis gegeven hadt. [illegible]

[illegible]

F. de Recourt de Licques.

LICQUES zal behoord hebben tot het beroemde Geslacht, bekend onder den naam van *Licques*, of *de Recourt de Licques* (*). [illegible] Licques [illegible] Doch, [illegible]

(*) De Stamlijst, huwelijksverbintenissen, bezittingen, en eerampten van het Geslacht *van Recourt van Licques*, worden gemeld in *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 154, 241—243, *tom.* II, *pag.* 434, 435, 453; *le vrai Supplément au Nobil. pag.* 112, 113; *Quartiers Généal. tom.* I, *pag.* 208, 277; bij LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 79, 315, 835, 844, 905, 941, 1082, vooral 934; DE SEUR *la Flandre illustrée, pag.* 142, 202; CHRISTINAEUS *Jur. Her. part.* I, *tab. geneal.* 3; W. TE WATER Hoogädelijk Zeeland, bl. 96, 97. — In 't jaar 1658, werdt aan de Heeren Gekommitteerde Raaden van Zeeland een verzoekschrift ter hand gesteld door Nikolaas de Licques, Heere van Verre, Kapitein des Kasteels van Rupelmonde, en als last hebbende van Filips Karel Bartholomeus de Licques, Baron van Licques, om te mogen hebben onthef van de aanteekeninge, geduurende den oorlog tusschen dezen Staat en den Koning van Spanje, gehecht op des genoemden Barons goederen, gelegen in Zeeland bewesten Schelde, en met naame op de heerlijkheid van Maire, gelegen omtrent Valkenisse, en [in dien tijd] met de zee gemeen. Uit de berichten der Rekenkamer, en van den Rentmeester Generaal bewesten Schelde, bleek, dat de partijen Ambachts in Maire op de jongste Steenrolle stonden ten naame van Louise van Cruiningen, te voren op dien van Maximiliaan van Cruiningen; dat Filips Baron de Licques zij getrouwd geweest met gemelde Louise, volgens de huwelijksvoorwaarden, voor Burgemeesteren en Schepenen van Brug-

Doch, wie bepaaldelijk bedoeld worde, kan ik niet in 't zekere zeggen. Indien men denken moet, gelijk de Heer WAGENAAR (c) giste, aan *Filips de Recourt*, Baron van Licques, is hij almeest den Bondgenooten afgevallen; hoedanige voorbeelden ons meer voorgekomen zijn. Hij ontdekte aan Alva den aanslag, die, in 't jaar 1568, op deszelven leven gesmeed werdt (d); bevondt zich in 't leger der Spanjaarden voor Haarlem (e); en was Bevelhebber op 't kasteel van Kamerijk, van de zijde der vijanden (f). Keizer Karel, en zijn zoon Filips, maakten veel werks

Voegt zich aan de Spaansche zijde.

(c) In deze aanteekeninge: "Ik weet niet of men hier om *Philips Recourt*, *Baron van Licques*, denken moet. *Tassis pag.* 212, 424".

(d) VAN METEREN III boek, bl. 55.

(e) BOR VI boek, bl. 309.

(f) DE TASSIS *ll. cit.*

Brugge, den 13 junij 1650, gemaakt; en dat dezelfde Louise moeder van Filips Karel Bartholomeus de Licques ware. Deze bewijzen hadden de Heeren Gekommitteerde Raaden gevorderd, als mede, dat men behoorde te doen blijken, dat het verhef, na het eindigen van den oorlog, binnen den behoorlijken tijd verzocht ware geweest. Uit de Notulen der Gekommitteerde Raaden van Zeeland, 27 aug. en 7 sept. 1658; en de Advijzen van de Rekenkamer en den Rentmeester H. Tibaut, MSS. Ook is mij, uit de derde Steenrolle van Zeeland B.-S. fol. CVIII verso, gebleken, dat gemelde leengoed, den 10 sept. 1658, verheven zij op Jonker F. K. B. de Licques, zoon van Louise van Cruiningen.

werks van hem; en beschouwden hem als een' der grootste Helden van zijn' tijd. Zijne aanstelling tot Ridder van 't Gulden Vlies, was 'er een bewijs van. Koning Filips verkoos hem, in 't jaar 1586, om, met de Gemachtigden van Koning Hendrik, alle de geschillen te beslissen, die rijzen konden over de verklaringe en uitvoeringe der punten van 't bestand, gesloten den 23 van wintermaand 1581. Met goedkeuringe van den Keizer en zijn' Raad, hadt hij zich, den derden van zomermaand 1554, in huwelijk begeven met Johanna de Witthem, gesproten uit een doorluchtig Brabantsch Geslacht, 't gene met de voornaamste Huizen naauw verbonden was (g).

K. van Liere.

KORNELIS VAN LIERE, zoo van Nikolaas, Markgraave van Antwerpen, en van Geertruid Norris, was geboren uit een zeer beroemd Geslacht (*); en voeg-

Ii 2 de

(g) MSS. Aanteekeningen van den Baron *van Haersolte van Yrst*.

(*) Dat het Geslacht *van Liere*, waar toe ook die van *Immerseel* behooren, uit de doorluchtige Graaven van Aarschot ge-

de zich bij de verbonden Edelen: waar toe zijne echtverbintenis, met Wilbrecht, of Wibrecht, van Berchem, hem nadere aanleidinge kan gegeven hebben. Dat deze Kornelis, en niet zijn zoon Willem van Liere, gelijk in de geschrevene *lijste* staat (h), het Verbond geteekend hebbe, is mij uit volzekere berichten gebleken.

Loen.

LOEN kan geweest zijn uit een geslacht van dien naam, in de dertiende eeuwe reeds in Brabant wel bekend (i). Of, hier wordt bedoeld (*) Anthonij van Loon, ge-

Misschien A. van Loon.

(h) Zie I Stuk, bl. 250.

(i) BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* I, *p.* 223.

gesproten zij, is onbetwistbaar. Men zie BUTKENS *Troph. de Brabant tom.* II, *pag.* 42—45; doch vergelijke daar mede de Stamlijste, mij door den Baron *van Wassenaer* medegedeeld, en geplaatst onder de Bijlaagen, bl. 204—207: waar ook, bl. 207—218, te vinden zijn de testamenten van Jan van Liere, en Willem van Liere [of Lijere, gelijk hij zelf schrijft], broeder, en zoon van den Bondgenoot Kornelis van Liere. Men kan wijders eenige berichten, betreffende dit Huis, en deszelfs verbintenissen, vinden bij L'ESPINOY *livr.* I, *pag.* 309; BUTKENS *Troph. tom.* I, *pag.* 141, 143, 157, 251, 277; CHRISTINAEUS *Jur. Her. part.* I, *pag.* 406, *part.* II, *pag.* 13—16; LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 396, 835, 1041; in *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 255; *Quartiers Généal. tom.* I, *pag.* 223; en bij LE FRANCQ VAN BERKHEIJ Nat. Historie van Holland III deel, bl. 1864, en volg.

(*) Naar de gissinge van den Baron *van Spaen van Hardenstein*: die mij noch medegedeeld heeft eene gedeeltelijke Genealogie der *van Loons*, die zich in 't Geldersche en Kleefsche gevestigd hadden, en verbonden waren met Zuilen, Keppel, Galen, van der Capellen, enz. Of Anthonij van Loon, boven gemeld, uit dit zelfde Geslacht ware, kan ik niet verzekeren.

gewoon Raad van het Hof te Utrecht; overleden in 't jaar 1606, in den ouderdom van 74 jaaren. Hij heeft, uit Hillegonda Pijls, twee zoons nagelaten: welker oudste, Gijsbert, geweest is eerste Raad van Prins Maurits, en Raad van Brabant, en getrouwd met Geertruid Storm van Wenx; de jongste, Johan, Kolonel en Bevelhebber van Oostende, waar hij, in 't jaar 1604, doodgeschoten is, hebbende in huwelijk gehad Geertruid van Swieten.

De Lonpatte.

DE LONPATTE is mij onbekend: ook dan zelfs, wanneer men gist, dat het de naam van eene Heerlijkheid zij.

R. van Longueval.

ROBERT VAN LONGUEVAL, Heer van la Tour, en Warlain, Ridder, herkomstig uit een beroemd Geslacht (*), stelde zich

(*) Het Geslacht *van Longueval* is bekend sedert de twaalfde eeuwe; bekleedde, te Gent, en elders, de hoogste eerampten; was vermaagschapt aan de grootste Huizen; leverde verscheiden Ridders uit; en verkreeg de Graaflijke waardigheid. Zie L'ESPINOY *livr.* I, *pag.* 315, 316, II, *pag.* 562, 567; MIRAEUS *Donat. Belg. pag.* 318. (*edit. primae*); LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 545, 595, 596, 736—741, 833, en elders; CHRISTINAEUS *Jur. Her. part.* I, *pag.* 494, 497; *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 91, II, *pag.* 551, 552; *Généalogie de la Maison de Mailly*, *pag.* 134; *Quartiers Généalogiques tom.* I, *pag.* 125, 241.

Stelt zich tegen de beeldstormers. wel, bij Auchijn, tegen de beeldstormers, en versloeg omtrent 400 van dezelven (k); doch bleef niettemin getrouw aan 't Verbond, en werdt Kapitein binnen Vianen in dienst van Brederode (l). Hij begreep derhalven, dat liefde voor oproermakers niets gemeens hebbe met waare vrijheidliefde. — Hij heeft in huwelijk gehad Margarita van Montmorencij, daarna Joanna van Gavere; en bij de eerste verwekt éénen zoon, Robert, die eerst een heimelijk huwelijk aanging, en drie kinders won, doch naderhand in echt nam Louise van der Gracht, of de la Fosse, Vrouwe van Givencij, welker eenige dochter, Helena, trouwde met Filips van Bergen, Heere van Boubers (m).

Dient onder Brederode.

Huwelijken.

S. Longobardus.

SIMON LONGOBARDUS werdt, door Fox van Hasselt, die het bewind te Sloten voerde, nabij de Lemmer gevangen genomen, en

Gevangen.

(k) HOPPERUS *part.* IV. *chap.* III, *pag.* 98, 99.

(l) Sententien van Alva, bl. 225.

(m) MSS. Aant. van den Baron *van Spaen van Hardenstein*; vergeleken met *l'Espinoy* en *le Carpentier*.

en naar Leeuwaarden gevoerd (n): met welk gevolg, is mij niet gebleken.

MARTIN LOPES, herkomstig uit een hoogadelijk Spaansch Geslacht (*), zal, vermoedelijk, aanleidinge tot de onderteekeninge van 't Verbond gekregen hebben door zijne echtverbintenisse met Sara de Landas: uit welke hem eene dochter geboren werdt, die ten man kreeg Jakob Sweerts, Ridder, Raad en Rentmeester Generaal van Staatsch Brabant (o). *M. Lopes.*

LUCEMBOURK zal, denke ik, behoord hebben tot het bekende Geslacht *Luxemburg*, door huwelijk verbonden met die van Berlaimont, Melun, Croij, Hoorne, *Lucembourk, of Luxemburg.*

(n) WINSEMIUS *Hist. lib.* II, *pag.* 90,

(o) Genealogie van *Sweerts de Landas*, 15 gener., bij FERWERDA II deel I stuk. Zie ook hier boven bl. 491.

(*) Van 't Geslacht *Lopes*, of *Lopez*, spreken L'ESPINOY *livr.* I, *pag.* 125, 132; en CHRISTINAEUS *part.* I, *pag.* 513, 554. Veelen uit hetzelve woonden in de Nederlanden. Men zie *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 57, 194, 195; DE SEUR *la Flandre illustrée pag.* 218; *Quartiers Généal. tom.* I, *pag.* 70. In de geschiedenissen der Nederlanden zijn zeer bekend Ferdinand en Hieronimo Lopes. Men leze, over den laatsten, WAGENAAR Vad. Hist. IX deel, bl. 105; en, betreffende den eersten, J. B. DE TASSIS *lib.* III, *pag.* 211, VIGLIUS AB AIJTTA *Epist.* CCXXXII *ad Hopperum*, *pag.* 809, 810, PONTANUS *Hist. Gelr. lib.* XIV, *pag.* 917.

Hoogstraten, Egmond, Merode, Bar, Savoijen, Bourbon, en veelvuldige andere voornaame Huizen (*). Dan, wie hier bedoeld worde, kan ik niet bepalen.

(*) *Nobiliaire des P. B. tom.* I, *pag.* 25, 28, 29, 44; LE CARPENTIER *part.* III, *pag.* 969, en elders; CHRISTINAEUS *Jur. Her. part.* I, *pag.* 282, 288, 325; L'ESPINOY *liv.* I, *pag.* 104, 107, 123; Genealogie van *Merode*, 11 generatie.

